T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI

TEBRİZLİ AHMEDÎ'NİN ESRÂRNÂME İSİMLİ ESERİ (TRANSKRİPSİYONLU METİN ÇEVİRİ – İNCELEME)

Gülşen GAZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ - 2022

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI

TEBRİZLİ AHMEDÎ'NİN ESRÂRNÂME İSİMLİ ESERİ (TRANSKRİPSİYONLU METİN ÇEVİRİ – İNCELEME)

DANIŞMAN : Doç Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU
JÜRİ : Doç. Dr. İbrahim BAZ
JÜRİ : Doç. Dr. Fahri HOŞAB

Gülşen GAZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
TEMMUZ - 2022

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEBRİZLİ AHMEDÎ'NİN ESRÂRNÂME İSİMLİ ESERİ (TRANSKRİPSİYONLU METİN ÇEVİRİ – İNCELEME)

Gülşen GAZEL

Danışman : Doç Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU

Yıl : 2022, Sayfa: VII+224

Jüri : Doç Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU (Başkan)
: Doç. Dr. İbrahim BAZ (Üye)
: Doç. Dr. Fahri HOŞAB (Üye)

Bu çalışmada, Tebrizli Ahmedî tarafından Feriduddin Attâr'ın Esrârnâme isimli Farsça eserinden Türkçe'ye tercüme edildiği bilinen aynı isimli eserin farklı bir nüshası Osmanlı Türkçesinden latin alfabesine aktarılmış ve muhtevasıyla ilgili inceleme yapılmıştır. Yurt içinde ve yurt dışında pek çok nüshası bulunan eserin, üzerinde çalıştığımız nüshası Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 785 numaralı "Kısas-ı Mecânîn" ismiyle kayıtlı olan yazma eserdir. Eserin transkripsiyonlu çevirisi çalışmanın sonuna eklenmiş, metnin muhtevasında yer alan tasavvufî unsurlar, mutasavvıf şahsiyetler ve şathiye türüne ait bir kısım örnekler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Esrârnâme, Tasavvuf, Tebrizli Ahmedî, Menkıbe.

DEPARTMENT OF ISLAMIC HISTORY AND ARTS
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY

ABSTRACT

MA THESIS

THE WORK TITLED ESRÂRNAME OF AHMEDİ OF TEBRIZ (TRANSCRIPTED TEXT TRANSLATION – REVIEW)

Gülşen GAZEL

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU

Year : 2022, Pages: VII+224

Jury : Assoc. Prof. Dr. Ayşe FARSAKOĞLU EROĞLU (Chairperson)
: Assoc. Prof. Dr. İbrahim BAZ (Member)
: Assoc. Prof. Dr. Fahri HOŞAB (Member)

In this study, a different copy of the work with the same name, which is known to have been translated into Turkish from Fariduddin Attâr's Persian work Asrār-Nāma by Tabrizian Ahmadi, was transferred from Ottoman Turkish to the Latin alphabet, its content was examined. The work, which has many copies in the country and abroad, the copy that we are working on is a manuscript registered with the name "Qisas-ı Majânîn" with the number 19 Hk 785 in Corum Hasan Pasha Provincial Public Library. The transcriptioned translation of the work has been added to the end of the study, and some examples of mystical elements, sufi personalities and shathiye type in the content of the text are emphasized.

Keywords: Asrār-Nāma, Sufism, Tabrizian Ahmedi, Manqaba.

ÖN SÖZ

15. yüzyılda yaşadığı kabul edilen Tebrizli Ahmedî, hakkında fazla bilgi bulunmayan divan şairlerinden biridir. Doğup büyüdüğü bölgeden dolayı "Tebrizli Ahmedî" veya "Akkoyunlu Ahmedî" denmiştir. Ancak dijital veri tabanlı İran kütüphanelerinde yaptığımız taramalarda çok sayıda "Ahmedî" isimli şair olduğunu görmemize rağmen "Tebrizli" veya "Akkoyunlu" lakabıyla meşhur olan bir şaire rastlamadık. Türkiye kütüphaneleri dijital veri tabanlarını taradığımızda Türkçe iki eseri dışında "Akkoyunlu Ahmedî" ismine kayıtlı "Maktel-i Hüseyin" isimli Farsça bir eserin de olduğunu gördük. Eser manzum olup 77 beyitten oluşmaktadır. Eseri incelediğimizde üslûbun, Ahmedî'nin Türkçe eserlerindeki üslubuna benzediği görülmekle birlikte eserde yazarıyla ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Eserin Tebrizli Ahmedî'ye isnat edilmesi, kütüphane veri tabanına bu yazarın ismiyle kaydedilmiş olmasından ibarettir. Eserin Türkçe çevirisi mevcut değildir.

Şair ile ilgili sınırlı bilgilere Türkçe kaleme aldığı *"Yusuf u Zeliha"* ve *"Esrârnâme"* isimli iki eseri sayesinde ulaşmaktayız. Bu iki eser şu an için şairle ilgili en somut bilgileri ihtiva eden kaynaklar olma niteliği taşımaktadırlar. Tezimize konu olan bu bilgiler ışığında şairin manevi dünyasıyla ilgili yorumlar yapma imkânı da bulmaktayız. Özellikle Feriduddin Attâr'ın *"Esrârnâme"* isimli eserinin Türkçe çevirisi olduğu bilinen *"Esrârnâme"* onun Türk dilini başarılı şekilde kullandığını göstermekle birlikte mutasavvıf kimliğine de işaret etmektedir. *"Esrârnâme"* incelendiğinde onun sadece Attâr'ın *"Esrârnâme"* isimli eserinin tercümesi olmadığı, muhtevasında yine Attâr'ın *"Tezkiretü'l Evliyâ"* isimli eserinden alıntılar bulunduğu da görülmektedir.

Esrârnâme'nin çok sayıda nüshası mevcuttur. Bizim tezimize konu olan nüsha, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 785 numaralı *"Kısas-ı Mecânîn"* ismiyle kayıtlı olan eserdir.

Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınan eserde müellif bilgisi yer almadığından yazarı meçhul bir eser olduğunu düşünerek transkripsiyonlu metin çeviri olarak çalış maya karar verdik. Ancak çeviriyi bitirdikten sonra yaptığımız okuma esnasında çalıştığımız yazma eserin, Tebrizli Ahmedî'nin *Esrârnâme* isimli eserinin daha önce çalışılmayan bir nüshası olduğunu fark ettik. Eserdeki hikayeler mükerrer şekilde yazılmış, önceki yazılanların sonraki bölümlerde tashih edilmişti. Metnin çevirisi esnasında dikkatimizi çeken bir başka husus da başlıklarda ve hikayelerin içerisinde kullanılan bazı sözcüklerdeki harflerin yer yer değişmesi, bazı isimlerin farklı yerlerde değişik şekillerde yazılması oldu. Örneğin bir hikâyede ismi zikredilen "Berk-i Esved" ismi başka yerde "Berh-i Esved" şeklinde yazılmıştır. Ayrıca metinde tashih aşamasında bazı sözcüklerin yazımlarının değiştiği görülmektedir.

Bu yönüyle eser iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde hikâyeler, yazılan ilk haliyle yer alırken ikinci bölümde tashih edilmiş hali mecvuttur. İlk bölümde yazının okunurluğu daha güçken ikinci bölümde kullanılan hat da daha düzgün ve okunaklı hâle gelmiştir. Bazı hikayelerin tashihi ikiden fazla sayıda yapılmış, nüshada bir hikâyeye üç kez yer verildiği olmuştur.

Eser muhteva bakımından incelendiğinde ise tasavvufî bir metin olma özelliği taşımaktadır. Daha önce çeşitli akademik araştırmalarda dil açısından incelenmiş olan eserin içerik açısından incelemesinin yapılmadığı görülmektedir.

Başlangıçta transkripsiyonlu metin çeviri olarak çalışmaya karar verdiğimiz eserin Esrârnâme nüshası olduğunu farkettiğimizde eser üzerine yapılan çalışmaları araştırdık. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere eserin muhtevasına yönelik yüksek lisans düzeyinde kapsamlı bir çalışma olmadığını tespit ettik. Böylece, çalışmamızı kısmen

eserin muhteva incelenmesi olarak değiştirdik. Bu nedenle mükerrer hikayeleri teke indirerek tekrarları ortadan kaldırmaya çalıştık.

Diğer nüshalardan farklı olarak bu nüshada tahmid ve naat gibi kısımlar yer almamakta, yazar esere doğrudan mecnûn hikâyeleriyle başlamaktadır.

Eserde tasavvufî unsurlar ve mutasavvıf şahsiyetlere geniş yer verilmekte, anlatılan menkıbelerin, tasavvuf erbabı insanların hayatına ışık tutması hedeflenmektedir. Eserde tasavvufi ve evrensel ahlak kurallarına ait pek çok değere yer verilmiştir. Bütün bunlara bakıldığında eserin muhtevası bizlere tasavvuf kültür ve ahlakının önemli unsurlarını sunmaktadır. Böylelikle Tebrizli Ahmedî'nin manevi dünyasıyla ilgili daha fazla yorum yapma imkânı da ortaya çıkmaktadır.

Bu kazanımların yanında biz bu tezimizde, daha önce üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış olan bir nüshayı bilim dünyasına tanıtarak *Esrârnâme* hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmasına katkı sağlamış olacağız.

Çalışmayı hazırlama sürecinde yol gösteren hocam Doç. Dr. Ayşe Farsakoğlu Eroğlu'na ve Farsça kaynakların taranmasında destek olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Gülşen GAZEL
Kahramanmaraş / Temmuz-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖN SÖZ III
İÇİNDEKİLER V
KISALTMALAR VII
1. GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Konusu 2
1.2. Araştırmanın Amacı 3
1.3. Araştırmanın Yöntemi 3
2. TEBRİZLİ AHMEDÎ HAYATI, ESERLERİ 4
2.1. Hayatı 4
2.2. Eserleri 5
2.2.1.Yusuf u Zeliha 5
2.2.2. Esrârnâme 6
3. TEBRİZLİ AHMEDÎ'NİN ESRÂRNÂME'SİNDEKİ TASAVVUFÎ UNSURLAR 8
3.1. Tasavvufî Kavramlar 11
3.1.1. Varlık ve Hakîkate Dâir Kavramlar 11
3.1.1.1 Ağyâr 11
3.1.1.2. Âlem 12
3.1.1.3. Arş – Ferş – Kürsî 15
3.1.1.4. Cemâl – Cemâlûllah 15
3.1.1.5. Fenâ - Bekâ 16
3.1.1.6. Hû 17
3.1.1.7. Tayy-i Mekân 18
3.1.2. Tasavvufî Ahlak ve Seyr-i Sülûke Dâir Kavramlar 19
3.1.2.1. Aşk – Âşık – Mâşuk 19
3.1.2.2. Cezbe 21
3.1.2.3. Edeb 22
3.1.2.4. Fakr 23
3.1.2.5. Gaflet 23
3.1.2.6. Gönül - Gönül Gözü 24
3.1.2.7. Hâl - Hâl Ehli - Makâm 25
3.1.2.8. Himmet 27
3.1.2.9. Kerâmet 28
3.1.2.10. Lûtf - Kahr 29
3.1.2.11. Muhabbet 30
3.1.2.12. Nefs 32
3.1.2.13. Seyr 33

3.1.2.14. Sırr 34
3.1.2.15. Tâlib 36
3.1.2.16. Terk 37
3.1.2.17. Tevekkül 38
3.1.2.18. Vefâ 39
3.1.3. Bilgi ve Mârifete Dâir Kavramlar 40
3.1.3.1. Âkil 40
3.1.3.2. Âlim 41
3.1.3.3. Ehl-i Dîl 43
3.1.3.4. Erenler 43
3.1.3.5. Evliyâ 44
3.1.3.6. Kâmil 45
3.1.3.7. Mârifet 46
3.1.3.8. Mestî 47
3.1.3.9. Tecellî 49
3.1.3.10. Yakîn 50
3.2. Tasavvufta Şathiye Kavramı ve Eserde Geçen Şathiye Örnekleri 50
3.3. Mutasavvıf Şahsiyetler 55
3.3.1. Hasan Basrî 56
3.3.2. Câ'fer-i Sâdık 57
3.3.3. İbrahim Edhem 61
3.3.4. Süfyân-ı Pîr (Süfyân-ı Sevrî) 62
3.3.5. Bâyezid-i Bistâmî 64
3.3.6. Şeyh Cüneyd (Cüneyd-i Bağdâdî) 69
3.3.7. Şiblî (Ebu Bekir) 70
3.3.8. Ebul Hasan Harakânî 71
3.3.9. Şems-i Tebrizî 76
3.3.10. Mevlânâ Celâleddin 78
4. SONUÇ 81
5. TRANSKRİPSİYONLU METİN 83
KAYNAKLAR 222
ÖZGEÇMİŞ
EKLER

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.s.	: Aleyhisselam
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
h.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
m.	: Miladi
Müt.	: Mütercim
s.	: Sayfa
ss.	: sayfadan sayfaya
s.a.v.	: sallallahu aleyhi ve sellem
TDK	: Türk Dil Kurumu
yay.	: Yayınları

1. GİRİŞ

Türklerin İslam'ı kabulünden itibaren İslam kültürü Türk toplumu üzerinde etkili olmuş, düşünce dünyasında olduğu gibi edebi alanda da ilerleme kaydetmesine kapı aralamıştır.

Dinlerini daha iyi anlayıp başkalarına aktarabilmek amacıyla Müslüman Arap ve İran kültürüyle daha yakın ilişkiler içine girmiş olmaları dil üzerinde de çeşitli değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Her ne kadar dil etkilenmiş olsa da Türkler Arapça ve Farsçadan kendi dillerine giren sözcüklere kendi kültürlerinin rengini vermiş, onları en özgün biçimde kullanmış, dillerini daha da zenginleştirmiştilerdir. Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler çerçevesinde meydana gelen bu dil etkileşimi edebiyatın derinleşmesine de katkı sağlamıştır.

Bu bağlamda Allah aşkını, ahiret duygularını anlatan tasavvufi şiirlere yer verilmeye başlanmış, Zünun-u Mısri (? – 859), Bâyezîd-i Bistâmî (? – 874), Cüneyd-i Bağdâdî (? – 910), Hallâc-ı Mansur (? – 921) gibi büyük mutasavvıfların eserleri yayılmış ve menkıbeleri halk tarafından büyük bir ilgi ile dinlenen destanlar haline gelmiştir. Birer manevi kahraman halinde tasavvur edilen, olağanüstü şahsiyetlerine ve hallerine karşı hayranlık duyulan bu "veli"lerin hayatlarını anlatan Hilyetü'l-Evliyâ gibi eserler de yazılmıştır.[1]

Bu mutasavvıflar tekkeler kurarak dervişler yetiştirmişlerdir. Kendilerinden sonraki dönemlerde bu tekkelerde onların eserleri ve menkıbeleri okunmaya devam etmiştir. İnsanlara öğüt vermeyi amaçlayan bu eserlerin oluşturduğu edebi türe tasavvuf edebiyatı denmiştir. En güçlü eserlerini 13. Yüzyılda veren bu edebiyat, 14 ve 15. Yüzyıllarda da Türk toplulukları arasında dinî-tasavvufî görüşleri yaymaya devam etmiştir. 15. Yüzyılda Feriduddin Attâr'ın Esrârnâme isimli eserini Türkçeye çeviren Tebrizli Ahmedî geç tanınsa da Türk edebiyatına kazandırdığı iki önemli eseriyle bahsi geçen Tasavvuf edebiyatı literatüründe yerini almıştır.

Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Tebrizli Ahmedî'nin bir Akkoyunlu şairi olduğu bilinmektedir. Bilinen iki eseri *Yusuf u Zeliha* ve *Esrârnâme*'dir. Şairin, hayatıyla ilgili kısıtlı bilgilere de eserlerinden ulaşılmıştır.

Akkoyunlu Hükümdarı Sultan Yâkub zamanında yaşadığı bilinmektedir. Aynı dönemde yaşayan Sûfî Halîl'in bir gece kendisini çağırarak bir "kıssa-i Yûsuf" yazmasını istediği, bunun üzerine onun da eserini yazmaya başlayıp elli yedi günde tamamladığı kabul edilmektedir.

Eserini Sûfî Halil'e sunmasının ardından eseri Sûfî Halil tarafından beğenilmiştir. *Esrârnam*e'yi mi yoksa *Yusuf u Zeliha*'yı mı daha önce yazdığı bilinmemektedir. Her iki eseri de Sûfî Halil'in isteği üzerine kaleme aldığı tahmin edilmektedir.

[1] Kocatürk, Vasfi Mahir, Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatı tarihi, s. 60.

Esrârnâme'nin sonunda Tebrizli Ahmedî, eserini, Feriduddin Attâr'ın Esrârname isimli eserinden Türkçeye çevirdiğini söylemektedir. Ancak her iki eser incelendiğinde hikayelerde benzerliklerin yanında farklılıklar da gözlemlenmektedir. Kimi hikâyeler uyuşmakla bilikte kimileri uyuşmamaktadır. Feriduddin Attâr'ın *Tezkiretü'l Evliyâ* isimli eserinden alıntılar yapıldığı görülmektedir.

Eserin muhtevası incelendiğinde Tebrizli Ahmedî'nin edebi bir eser kaleme alma amacından çok tekkelerde okunup ibret alınmasını arzuladığı hikayeleri kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Kıssadan hisseler ve evliyâ menkıbeleriyle halkın dini ve manevi duygularını harekete geçirme gayesi güttüğünü anlamak zor değildir. Bu bağlamda eserde çok sayıda tasavvufî kavrama yer verilmekle birlikte pek çok mutasavvıf şahsiyetin menkıbeleri de bulunmaktadır. Eserde, şathiye türünden hikayeler de dikkat çekici çoklukta yer almaktadır.

Tebrizli Ahmedî'nin *Esrârnâme* isimli eserinin farklı nüshaları üzerinde daha önceden birkaç kez çalışılmış olsa da[2] içerik bakımından incelenmesi yapılmamış, metin ve muhteva üzerine çalışma gereği ortaya çıkmıştır. Biz de bu ihtiyacı dikkate alarak daha önce çalışılmamış bir nüsha üzerinde metni çevirdikten sonra muhtevayı inceledik.

1.1. Araştırmanın Konusu

Çalışmamızın konusu, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 785 numaralı "Kısas-ı Mecânîn" ismiyle kayıtlı olan ve Osmanlı Türkçesiyle yazılan eserdir. Eserde müellif bilgisi yer almamakla birlikte eser ismi "Kısas-ı Mecanin" şeklinde yer almaktadır. Eserin transkripsiyonlu çevirisini yapıp bitirdiğimizde Tebrizli Ahmedî'ye ait Esrârnâme isimli eserin farklı bir nüshası olduğunu fark ettik. Doç. Dr. Gönül Ayan'ın da çalışma yapmış olduğu bu eser üzerine birkaç çalışma mevcuttur. Fakat bizim çalıştığımız nüsha, Doç Dr. Gönül Ayan'ın tanıttığı nüshalar arasında yer almamaktadır. Diğer nüshalarda bulunan tahmid, tevhid kısımları bu nüshada bulunmamakta, bazı hikayelerin yerlerinin değişmiş olduğu, ekleme ve çıkarmalar yapıldığı gözlemlenmekte ve bazı hikâyeler mükerrer yer almaktadır. Anlaşılan o ki müellif, hikâyeleri daha sonra tashih etmiş ama kitaptan çıkarmamıştır. Biz, bu çalışmamızın muhtevasının genişleyeceğini düşündüğümüzden mükerrer hikayeleri eksiltip tek hikâye olarak yer vermeyi uygun bulduk. Eserde tasavvufi temelli hikayelere ve mutasavvıf şahsiyetlerin menkıbelerine yer verilmektedir.

[2] Tegün, Özlem (2008). Tebrizli Ahmedî-Esrâr-nâme Metin – Açıklamalı Dizin, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Ceyal, Tüba (2007). Tebrizli Ahmedî'nin Esrarname Tercümesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amacımız, Tebrizli Ahmedî'ye ait "Esrârnâme" isimli eserin bilinmeyen bir nüshasını gün yüzüne çıkarıp bilim dünyasına kazandırmaktır. Ayrıca eserin içeriğiyle ilgili daha önce yapılmamış bir incelemeyi edebiyat dünyasıyla buluşturarak bu alanla ilgilenenlerin istifadesine sunmaktır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamız ön söz, giriş ve sonuç haricinde üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmayla ilgili geniş kaynak taraması yapılmıştır. Önsöz ve giriş kısmında, yaptığımız çalışmanın muhtevasıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde eserin müellifi olan Tebrizli Ahmedî'nin hayatı ve eserlerine yer verilmiş olup daha önce hakkında yapılan araştırmalar tetkik edilmiş ve elde edilen bilgiler kaynaklara dayanarak işlenmiştir.

İkinci bölümde müellifin söz konusu eseri olan "Esrârnâme"de yer alan tasavvufi unsurlar ele alınmış, bu unsurların yer aldığı beyitler incelenmiş, bu beyitlerde yer alan kavramlar kalın yazıyla belirtilmiştir. Aynı bölümün devamında, eserde menkıbeleri anlatılan mutasavvıf şahsiyetler incelenmiştir.

Feriduddin Attâr'ın "Esrârnâme" isimli eserinin Türkçe çevirisi olduğu bilinen bu eserin, kaleme alınırken yine Attâr'ın "Tezkiretü'l Evliyâ" isimli eserinden de yararlanılmış olduğu anlaşıldığından mutasavvıf şahsiyetler incelenirken söz konusu esere de başvurulmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünün sonunda, tasavvufta şathiye kavramı üzerinde durulmuş ve "Esrârnâme"de geçen şathiye örneklerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, Latin harflerine aktardığımız eserin transkripsiyonlu çeviri metninden oluşmaktadır.

2. TEBRİZLİ AHMEDÎ HAYATI, ESERLERİ

Tebrizli Ahmedî 15. Yüzyılda Türk edebiyatına iki önemli eser bırakmış Akkoyunlu şairlerindendir. Şuarâ Tezkirelerinde ismi yer almadığından İskendernâme yazarı Tâceddin lakaplı Ahmedî ile karıştırılmış ve Yusuf u Zeliha isimli eseri ona nispet edilmiştir. Hâlbuki Yusuf u Zeliha'da yaşamı hakkında ipuçları veren şair, bu eseri, Akkoyunlu hükümdarı Sultan Yakub devrinde Anadolu'ya sefere çıkan Sûfî Halil'in bir Kıssa-i Yusuf yazmasını istemesi üzerine yazdığı söylenmektedir. Eserde, Yusuf u Zeliha'nın Sufi Halil'e sunulduğundan bahseden beyitler mevcuttur. Bu beyitlerden hareketle, eserin yazıldığı dönem, yazılış sebebi ve yazarının Tebrizli Ahmedî olduğu tespit edilmiş, daha sonraları Tercüme-i Esrârnâme-i Attâr isimli eserin de ona ait olduğu belirlenmiştir. Çok sayıda farklı nüshaları bulunan Esrârnâme tercümesinin de Tebriz'de kaleme alındığı bilinmektedir.

Doç. Dr. Gönül Ayan, "Esrârnâme (İnceleme-Metin)" isimli çalışmasında, eserlerini Tebriz'de yazan Ahmedî'yi diğer Ahmedî'lerden ayırmak için "Tebrizli Ahmedî" ismini kullanmayı tercih ettiğini belirtirken Nihat Azamat ise "Akkoyunlu Ahmedî" demeyi uygun bulmuştur. [3]

2.1. Hayatı

Doğum ve ölüm tarihleri bilinmeyen Tebrizli Ahmedî hakkında kaynaklarda yok denecek kadar az bilgi mevcuttur. Akkoyunlular döneminde yaşadığı bilinmektedir. Eserlerinden edinilen ipuçlarına göre yaşadığı dönemde aktif olan bir şairler ve bilginler zümresi arasında seçkin bir yere sahip olduğu söylenmektedir.[4]

Latîfî Tezkiresinde, Likâî isimli şairden bahsedilirken onun, Ahmedî'nin Yusuf u Zeliha'sına bir nazire yaptığından bahsedilmektedir. Ahmedî ve Likâî'nin Yusuf u Zeliha'larına ulaşılamadığından Latîfî'nin bahsettiği Yusuf u Zeliha'nın 15. Yüzyıl divan şairlerinden İskendernâme yazarı Ahmedî'ye ait olabileceği kabul edilmiştir. Fakat eserin "sebeb-i telif" bölümünde yazılan beyitlerden anlaşıldığına göre eser Akkoyunlu hükümdarlarından Sultan Yâkub zamanında (m. 1478-1490) kaleme alınmıştır. Bu durumda eserin 815'te (m. 1412-13) vefat eden Ahmedî'ye ait olamayacağı kesindir. Nitekim şair de eserini Akkoyunlu emirlerinden Sûfî Halîl'in isteği üzerine yazdığını belirtmektedir. Osmanlı şuarâ tezkireleri ve diğer kaynaklarda bu tarihlerde yaşamış aynı adı taşıyan bir başka şair bulunmadığına göre, ortaya yeni bir şair ve eseri çıkmaktadır. Ahmedî hakkında şimdilik bütün bilgimiz, Akkoyunlu hükümdarlarından Sultan Yâkub zamanında yaşadığı, Anadolu'ya sefere çıkan Sûfî Halîl'in bir gece kendisini çağırarak bir "kıssa-i Yûsuf" yazmasını istediği, onun da

[3] Azamat, Nihat (1988). "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusuf u Zeliha. Esrârnâme Tercümesi". *Osmanlı Araştırmaları,* VII-VIII, ss. 347-64. Ayan, Doç. Dr. Gönül (1996), Tebrizli Ahmedî - Esrârnâme (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, s. VII

[4] Ayan, Gönül, a.g.e., s. VIII.

ertesi gün ordudan ayrılarak Tebriz'e dönüp eserini elli yedi günde tamamladığından ibarettir. Bütün bunlardan, Latîfî'nin Yusuf u Zeliha'sı olduğunu söylediği Ahmedî'nin Akkoyunlu Ahmedî olduğu ortaya çıkmaktadır.[5]

Eserleri tetkik edildiğinde Ahmedî'nin iyi bir tahsil gördüğü, Farsçaya ve Arapçaya hâkim olup Türkçeyi de güzel kullandığı anlaşılmaktadır. Türk edebiyatına iki önemli eser bırakmıştır. İlki Esrârnâme, ikincisi ise Yusuf u Zeliha'dır.[6]

2.2. Eserleri

Tebrizli Ahmedî'nin, bahsi geçen iki eserinden hangisini daha önce yazdığı bilinmese de Esrârnâme'nin sonunda h. 884 (m. 1479) tarihi yer almaktadır. Yusuf u Zeliha'da ise tarih bulunmamaktadır.

2.2.1.Yusuf u Zeliha

Yusuf u Zeliha eserini Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde (no. 51) bulunan tek nüshadan hareketle ilk kez edebiyat dünyasına tanıtan Nihat Azamat (1988), bu eserin, Akkoyunlu hükümdarı Yakub Han devrinde yazıldığını tespit etmiştir. Ona göre, Yakub Han, babası Uzun Hasan'ın ölümünden (öl. 882/1478) sonra altı ay kadar hükümdarlık yapan kardeşi Sultan Halil'in yerine Akkoyunlu tahtına geçtiğine ve ölüm tarihi olan h. 896 (m. 1490)'a kadar saltanat sürdüğüne göre Yusuf u Zeliha h. 883-896 (m. 1478-1491) tarihleri arasında kaleme alınmış olmalıdır. Ahmedî, Yusuf u Zeliha'da, bu eseri Akkoyunluların Musullu boyu beylerinden Sûfi Halil lakabıyla bilinen Halil Bey'in isteği üzerine yazdığını ifade etmektedir.[7]

Buna göre her iki eserin de Yakub Han'ın hükümdarlığı zamanında yazıldığı söylenebilir. Esrârnâme'nin yazılıp Sûfi Halil'e sunulduğunu, Sûfi Halil'in de bunu beğenerek şairi, "Ahsenu'l- Kasas" olan "Yusuf ve Zeliha" hikayesini yazmakla görevlendirdiğini düşünebiliriz.[8]

Eser, Tebriz'de elli yedi günde 4035 beyit olarak yazılmıştır. Fakat tek nüshası bulunan eser şimdilik 102 yaprak 2990 beyitten ibarettir. Dolayısıyla şairin belirttiği ile eldeki yazma arasında bin beyitten fazla bir eksiklik bulunmaktadır.[9] Kaybolan varaklar ortaya çıktığında Tebrizli Ahmedî ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilecektir.

---

[5] Azamat, Nihat "Ahmedî, Akkoyunlu" TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/ahmedi-akkoyunlu (01.09.2021).
[6] Ayan, Gönül, a.g.e., s. VIII.
[7] Azamat, Nihat (1988). "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusuf u Zeliha. Esrârnâme Tercümesi". *Osmanlı Araştırmaları,* VII-VIII, ss. 347-64.
[8] Ayan, Gönül, a.g.e., s. X
[9] Azamat, Nihat (1988). "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusuf u Zeliha. Esrârnâme Tercümesi". *Osmanlı Araştırmaları,* VII-VIII, ss. 347-64.

Yusuf u Zeliha mesnevîsine Ahmedî, 47 beyitlik tevhid, naat ve Hulefa-i Râşidîn için övgü içeren bir manzumeyle başlamaktadır. 61 beyitlik eserin yazılma sebebinin anlatıldığı bölümde Yakub Han'ın Bağdat, Azerbaycan ve Fars tahtında adına hutbe okunduğu bir dönemde kaleme aldığını söylemektedir. Yakub Han'a dualar edilen beyitler yer almaktadır.

Ahmedî, yine aynı eserinde okunmaktan keyif alınsın diye eserini Türkçe yazdığını ifade etmektedir.[10]

Nihat Azamat'ın incelemiş olduğu Yusuf u Zeliha Mesnevîsi, dil ve edebiyat açısından kayda değer bir nitelik taşımaktadır.

2.2.2. Esrârnâme

Tebrizli Ahmedî'nin diğer eseri ise Esrârnâme'dir. Bu eser, 84 beyit tutan bir "giriş" ile başlar. Tahmid ve Naat'tan sonra 39 hikâye ile devam eder ve "Hâtime" ile sona erer. Eser 1865 beyitten oluşmaktadır.[11] Ahmedî, bu eseri, Feridüddin Attâr'ın *Esrârnâme* isimli eserinden tercüme ettiğini ifade etmektedir. Ancak eserdeki hikâyelerin bir kısmı Feridüddin Attâr'ın *Esrârnâme* isimli eserindeki hikâyelerle birebir örtüşmemektedir. Bu minvalde yapılan araştırmalarda yine Attâr'ın *"Tezkiretü'l Evliyâ"* isimli eserinden çeviriler olduğu da görülmüştür. İki eseri karşılaştırdığımızda mutasavvıfların menkıbelerinde benzerlikler bulunması dikkatimizi çekmiştir. Anlaşılan o ki, Ahmedî, *Esrârnâme*'yi tercüme ederken Attâr'ın *"Tezkire"* kitabından da alıntılar yapmış, ekleme veya değişikliklere yer vermiştir.

Esrârnâme'nin yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Doç. Dr. Gönül Ayan tespit edilebilen nüshaları şu şekilde sıralamıştır:

1. Atatürk Üniversitesi Seyfeddin Özege Kütüphanesi (Agâh Sırrı Levend Kitapları) No. 556.
2. Baku-Azerbaycan S.S.C. EA Elyazmaları Enstitüsü No: B - 1236.
3. Baku – Azerbaycan İlimler Akademisi Cumhuriyet Elyazmaları Fondu No: B – 2873/20835.
4. Bibliothe Nationale Paris E. BLOCHET, Supplement Turc No: 1510.
5. Bursa Genel Kitaplığı No: 4777.
6. D.T.C. Fakültesi Kütüphanesi, İsmail Saip Sencer Kitapları No: 1628.
7. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: TY 488.
8. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: TY 477.
9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: TY 647.
10. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: TY 3777.
11. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: AY 3817.
12. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: TY 4999.

[10] Ayan, Gönül, a.g.e., s. X-XIV
[11] Ayan, Gönül, a.g.e., s. X

13. Leningrad – S.S.C.B. Asya Halkları Enstitüsü No: V-3134.
14. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi No: TY 16.
15. Millet Kütüphanesi (Ali Emirî) Manzum Eserler No: 914.
16. Millî Kütüphane No: 3022.
17. Süleymâniye Kütüphanesi (Hacı Mahmud) No: 3808.
18. Süleymâniye Kütüphanesi (Ayasofya Kütüphanesi) No: 3452/1.
19. Topkapı Sarayı Müzesi (Bağdad Kitapları) No: 400

Bizim, üzerinde çalıştığımız nüsha, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 785 numaralı "Kısas-ı Mecânîn" ismiyle kayıtlı olan ve transkripsiyonlu çevirisini yaptıktan sonra Ahmedî'ye ait Esrârnâme isimli eserin farklı bir nüshası olduğunu fark ettiğimiz metindir. Doç Dr. Gönül Ayan'ın tanıttığı nüshalar arasında yer almamaktadır.

Bu yönüyle bu çalışmamız vesilesiyle yeni bir nüshayı bilim dünyasına kazandırmış olacağız. Aynı zamanda daha önceden Esrârnâme'nin biçimsel olarak incelenmesinden farklı olarak edebiyat dünyasına ilk kez eserin muhtevasıyla ilgili bir çalışma sunacağız.

3. TEBRİZLİ AHMEDÎ'NİN ESRÂRNÂME'SİNDEKİ TASAVVUFÎ UNSURLAR

Tasavvufun, ortaya çıkışından itibaren farklı bakış açılarıyla pek çok kez tarifi yapılmıştır. Tasavvuf, kalbi arındırmak, güzel ahlaktan ayrılmamak, beşeri sıfatları söndürmek, nefsani davalardan uzaklaşmak, hakikat ilimlerine tutunmak, sonsuza dek iyi ve üstün olan şeylere yönelmek, Allah için hakikat üzere sözünde durmak, şeriatta Hz. Muhammed'e uymaktır.[12]

Aynı zamanda, kalbi Allah'a bağlama, O'nu tanıma gayreti içinde olma, O'na boyun eğme, O'nun sevgisine ulaşacak yollar arama olarak tarif edilebilir. Bir anlamda nefsin terbiye edilmesi ve ruhun asli cevherine döndürülmesi çabasıdır. Tasavvufun manasına eren kişiye sûfi denir.

Kuşeyri, tasavvuf kavramının ortaya çıkışının hicri 200 yılından önce olduğunu ifade etmektedir.[13] Sühreverdi, bu kavramın Hasan Basri (d.20-ö.110) zamanında kullanılmaya başlandığını belirtmektedir.[14]

Tasavvuf, dünya hayatının geçici ve değersizliği üzerinde durarak, insanları varlığın aslı olan Allah'a ulaştırmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla tasavvuf fikri, içinde mistik bir heyecanı ve arayışı barındırmaktadır. Bu yönüyle yayılmaya başladığı andan itibaren sosyal hayatı etkilediği gibi edebiyatı ve şiiri de etkilemiştir.[15] Böylelikle manevi heyecan ve ulvî duygular şiirle ifade edilmeye çalışılmış, Tasavvuf Edebiyatı ismiyle kendine has bir edebiyat da ortaya çıkmıştır. Bu edebiyat, bütün dinlerin, var oldukları topraklarda edebiyatlarına olan etkilerinin çok ötesinde, daha geniş bir alana yayılan kendine özgü bir nitelik taşımaktadır. Dualar, ilâhiler, menkıbeler, kıssalar, naâtler ve daha birçok edebi türle Allah'a karşı duyulan aşk ve heyecan kelimelere dökülmektedir.

Esrârnâme de bu tür eserlerden biri olup tasavvuf düşüncesinin en canlı örneklerini yansıtmaktadır. Hikâyeler incelendiğinde görülecektir ki Tebrizli Ahmedî, tasavvuf terbiyesinden geçmiş bir şair olmanın yanında İslam tarihine de hâkim bir kalemdir. Anlaşılan o ki bu eserindeki kıssaları da halka nasihat olması amacıyla tekkelerde okunsun diye kaleme almıştır. Her ne kadar bu eserin, Attar'ın *Esrârnâme*'sinin bir tercümesi olduğunu ifade etse de kıssalar mana yönüyle aynı hakikatleri içermekte, fakat karakter ve olaylar yer yer değişiklik göstermektedir.

"Deli ve velî" ilişkisine dikkat çekilen hikâyelerin neredeyse tamamında dünya varlığından vazgeçip Allah sevgisine ulaşmanın yolları öğütlenmektedir.

---

[12]Curcani, Ali İbn Muhammed es-Seyyid eş-Şerif (1997). Terimler Sözlüğü (Ta'rifat), Çev. Arif Erkan, Bahar Yay., İstanbul, s. 61.

[13]Kuşeyri, İmam (1980). *Risale-i Kuşeyri,* Çev. Ali Arslan, Haşmet Matbaası, İstanbul, s. 324

[14]Sühreverdi, Şihabuddin (2010). Gerçek Taavvuf (Avârifü'l Meârif), Çev.: Dr. Dilaver Selvi, Semerkand Yay., İstanbul, s.73

[15]Bkz. Kocatürk, Vasfi Mahir (1964). Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, Ankara, s. 60.

"Her ki ẕikr-i ḥaḳdan ōla ġāfil ōl
İblis oldem bulur elbet āña yōl[16]
....
Yimek, içmek, uyumak ᶜışḳınī ṣāl
Gice gündüz derviş ḥaḳ ᶜaşḳını āl

Ḫüdā ᶜışḳından özge ᶜışḳı terk īt
Ḫüdānıñ ᶜışḳını göñülde berk īt"[17]

İnsanda sürekli mücadele hâlinde olan nefs, akıl ve kalp cevherlerinin her bir cüz'ünü terbiye edip hikmete ulaştırmak tasavvufun önemli meselelerinden biridir. Bu zorlu terbiye süreci için de enbiyâ ve evliyânın eğitimine ihtiyaç vardır. Ulu peygamberlerin ve evliyânın dokunaklı hikâyelerine farklı açılardan ayna tutan şair, onların, Allah ile insan arasında irtibatı kuran bağ olduklarına işaret eder.

"Enbiyāyı gören Allāh'ı görür
Evliyaya eren Allāh'a erer"[18]

Sonra okuru, onların; yani erenlerin, "suskunluk, sabırlı olmak ve kanaatkârlık" gibi erdemlerine davet eder:

"Erenlerinuñ üc işe ḳıl itāᶜat
Ḫamūşī ve ṣabūrī ve ḳanāᶜat"[19]

Tasavvuf yolunun önemli aşamalarından olan bu erdemlerin yanında pek çok öğüt, satır aralarında kendine yer bulurken şairin tasavvufî bakış açısı ve manevi derinliği de eserde bariz şekilde kendini gösterir.

"Yüri āşıḳlaruñ ardınca her dem
Dilerseñ bulasın yaraña merhem"[20]

Ayrıca hikâyelerde işlenen deli teması ve vecd haliyle serdedilen zahirde garip, mânâda hikmetli sözler de dikkate değerdir. Sûfinin heyecanını, cezbe halini ifade etmek için söylediği şathiye türünden sözler eserde genişçe yer tutmakta,

[16]Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 28.
[17] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 29
[18] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 26
[19] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 16
[20] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 16

deliliğin/mecnûnluğun işareti olan bu sözler hakikatte derin mânâlara işaret etmektedir. Hz. Mûsa'nın yağmur duası için yanına gittiği delinin, şathiye türünden,

"Yuḫsa şimdi eylerem eġrī naẓar
ᶜArş-ı kürsi eylerem zir-ü zeber"[21] sözleri üzerine dehşet duyan ulu peygamber şaşkınlığını şöyle ifade eder:

"Didi kim yā rabbi bu hāl de nedür
Bu ne sözdür bu ne ḳudret bendedur"[22]

Buna karşılık Cenab-ı Hakk'ın, peygamberine uyarısına yer verilir:

"Ḥaḳ teᶜālā didi kim sen fāriġ ōl
Haẓretüme vār durur biñ dürlü yōl

"Her ḳulum bir dürlü yoldan seyr ider
Her biri mü'mine bir heyᵓeti dutmiş gider

Ḳamūsi baña gelürler ġam yime
Sākit ōl hīc kimseye nesne dime

Baᶜżina ben bile vermişem sülūk
Ḫāslar bölüġüdür işbū bölük

Bunlara dolaşmaġil sen zinhār
Olmayasın tā ḳatımda şerm-sār

İşbū bulardur beni seven muṭlaḳā
Bunlara olmaz ġıda illel beḳāᵓ"[23]

Zâhirde sakıncalı olan sözlerin vecd ve sekr halinde mânâ âleminde kötü bir karşılık bulmadığı, hatta Hak nezdinde makbul bulunduğu üzerinde durulur. Eser, tasavvufî unsurlar anlamında irdelenmesi gereken zengin bir içeriğe sahiptir.

[21] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 24
[22] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 14
[23] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 14

3.1. Tasavvufî Kavramlar

Şair bütün hikayelerini mutasavvıf bakış açısıyla kaleme almıştır. Amaç, sanat icra etmekten çok kıssadan hisselerle halka öğütler vermektir. Ancak işlenen hikâyelerin çoğu ağır şathiyeler içermektedir. Akâid açısından sorun teşkil edecek pek çok ifade ve olaya yer verilmiş olsa da bütün bunlar cezbe kanunlarına göre hoş görülecek şeylerdir.

Şairin donanımlı bir tasavvuf erbâbı olduğunu gösteren kavramlar eserin tamamına yayılmıştır. Biz bu kavramların öncelikle temel özelliklerine göre farklı başlıklar oluşturduk. Sonrasında ise, metinden çıkardığımız bu kavramları alfabetik sıraya göre maddeler halinde ilgili başlık altında ele alıp eserin muhtevasından örneklerle açıkladık.

3.1.1. Varlık ve Hakîkate Dâir Kavramlar

3.1.1.1 Ağyâr

Ağyâr, "Başka, el, yabancı" mânasına gelen gayr kelimesinin çoğuludur. Allah'a gönül veren âşıklar için Allah yâr, mâsivâ ağyârdır.[24]

Buna göre tasavvuf anlayışında Allah'ın dışındaki her şey mâsivadır. Mâsivanın merkezinde yer alan insan âşık olduğu Hak'tan başka her şeyi ağyâr olarak görür. Bir anlamı yabancılar, diğeri rakiplerdir. Yani, âşığın nazarında, gönlünü verdiği dildâdesiyle görüşen[25] veya sevgilisinin dışında kalan herkes ağyârdır. Eğer âşık, sevgilide fenâ bulmuş, gönlünde sevgiliden başka bir şey kalmamışsa kişinin kendisi dışındaki her şey de ağyâr olur.

Seyyid Mustafa Rasim Efendi, *"Istılahat"*ında bu kavramı açıklarken şu ifadeleri kullanır:

"Hak'dan gayrı dediğimiz ki mâ-sivâ ıtlâk olunur ki esmâ ve sıfâtın âsârıdır. Çünki esmâ ve sıfât mertebe-i rubûbiyyette Hakk'ın gayrı gibidir. Onun için cümle âsâra ağyâr derler. Pes bu ağyâr iki kısma münkasım olur ki birine hicâb-ı zulmânî derler ki âlem-i dünyâdır. Zîrâ kesîf ve cismânîdir. Ve birine dahi hicâb-ı nûrânî derler ki âlem-i âhirettir. Zîrâ latîf ve rûhânîdir. Gûyâ evvelkisi lafz-ı siyâh ve ikincisi ma'nâ-yı beyâz gibidir ki ilm-i ledünnî ehli olan, mürekkeb karasın ağzından siler ve ol karadan hâsıl olan ma'nâya da iltifât etmez. Belki feyz-i bilâ-vâsıta ehli olup rüsûmun zâhir ve bâtınından halâs olur."[26]

[24] Süleyman Uludağ, "Ağyâr", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/agyar (12.07.2022).
[25] Bkz. Sami, Şemseddin (2015). Kamus-i Türki, TDK Yay., Ankara, s. 35.
[26] Kara, İhsan (2003). Tasavvuf Istılahları Literatürü ve Seyyid Mustafa Râsim Efendi'nin Istılahat-ı İnsan-ı Kamil'i, Marmara Üniversitesi SBE İlahiyat Ana Bilim Dalı Tasavvuf Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, s. 85.

Ağyâr, hakikate yabancı, sırlara vâkıf olmayanları temsil ettiğinden onlarla sır paylaşılmaz. Şair, mecnûnluk ve velîlik ayrımında Hak'la sırdaş olmayı ölçü olarak belirlemiş, eserdeki kahramanlarının şathiye türünden söylemlerini o görünmeyen sır bağıyla ilişkilendirmiştir. "Merd-i Mecnûn" isimli hikâyesinde çocukların taşa tuttuğu mecnûn kişinin aynı anda dolu yağmaya başlaması üzerine Allah'a karşı şu sitem dolu sözleri serdettiği görülür:

Deli yūzini ṭutdi āsmāna
Didi ey ḳādir-u ḥayy-i tüvānā

Saña nōldi ki benden böyle ṭoydun
Sen daḫī bu uşaḳlara mı uyduñ

Ōlar ṭāşa ṭutarlar sen ṭolūya
Revā midur senüñ gibi uluya

Ki uşāḳ sözine uyūb ḳılāsın
Baña buncilāyin işler ḳılāsın[27]

Bunun ardından şair, zâhirde mecnûn, bâtında velî olan kişinin Allah ile arasında sır bağı olduğunu ifade ederek, ağyâr, yani yabancı olanların o sırra mahrem olamayacağını belirtir:

Pes anlāruñla ḥaḳḳıñ sırrı vār
Kim olmaz maḥrem ōl sırra her **aġyār**[28]

Âşık ile sevdiği arasında var olan sırlara başkaları vâkıf olamayacağı gibi, bazen sözlere akseden sitemler için de yabancılar/ağyâr onları kınayamaz.

3.1.1.2. Âlem

Tasavvufta Allah'ın dışındaki her şeye âlem denir. Bu kavram, Allah'ın esmâ ve sıfatının tecellisi olduğundan Allah'ın bilinmesi ilmidir. O nedenle âlem kelimesi bilmek masdarından türetilmiştir. Âlem-i gayb ve âlem-i şehadet olmak üzere iki âlem olduğu söylenir. Bunların içinde de Allah'ın vahdaniyet ve ehadiyet tecellisinin bulunduğu farklı âlemler bulunur.[29] Şair de eserinde bu âlemlerin bir kısmına atıflarda bulunmuştur. Berk-i Esved hikâyesinde bir diyalog vasıtasıyla kahramanını tanıtırken,

[27] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15
[28] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15
[29] Curcani, a.g.e.: s. 149.

"Der fulān vīrānede yatmışdurur
Varlığından **ʿālemuñ** geçmişdurur"[30] der.

Burada varlığından geçilen âlemden kasıt, dünya ve dünyadakilerdir. Farklı bir hikâyede de buna benzer bir anlam yer alır:

"Gözleriniñ şuʿlesi hem çū çerāġ
Ḥaḳḳile meşġūl **ʿālemde** ferāġ"[31]

"Hikâyet-i Aziz ve Deften-i Bedîde" isimli hikayesinde ise, Aziz'in, yanına gittiği divaneyle ilgili şöyle bir tasvir vardır:

Gördügi bāşdan ayāġa külli nūr
İki **ʿālemde** ferāġat pür usūl[32]

Ferâgat edilen, yani vazgeçilen iki âlemden kasıt dünya ve ahiret âlemidir.

"Hikâyet-i Divane Ba Sultan Amid" hikayesinde ise Allah'ın nuru tecelli ettikten sonra divane şahsın ruh kuşunun "âlem-i lâhut"a uçtuğu söylenir:

"Murġ-i rūḥi arşa seyrān eyledi
ʿĀlem-i lāhūte ṭayrān eyledi"[33]

Seyyid Mustafa, *"Istılahat"*ta bu kavramı açıklarken "Âlemin nihâyeti yoktur. Lâkin cümlesi dört kısımda mündericdir ki, âlem-i lâhût, âlem-i ceberût, âlem-i melekût, âlem-i şehâdettir" der.[34]

Lâhût âlemi, tasavvufta genel olarak bilinmeyen mânevi âlemi ifade eder. Allah'ın zatının, esmâ ve sıfatların dairesine inmeden önce "genc-i mahfî" yani gizli hazine olduğu mertebedir. Varlığın sirâyeti "nefh-i rahmani/rahmani soluk"la bu âlemde ortaya çıkmıştır. Âlem-i lâhûtun mahiyeti bilinmemekle birlikte mutasavvıflarca Allah nezdinde buna özel bir âlem denmiştir.

"Hikâyet-i Şah-ı Nasr Ahmed Ba İlyas Muhtesib" hikâyesinde İlyas Muhtesib'in Şah Nasr Ahmed'e şöyle nasihatleri vardır:

[30] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 13.
[31] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 56.
[32] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 20.
[33] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 8.
[34] Kara, İhsan (2003). Tasavvuf Istılahları Literatürü ve Seyyid Mustafa Râsim Efendi'nin Istılahat-ı İnsan-ı Kamil'i, Marmara Üniversitesi SBE İlahiyat Anabilimdalı Tasavvuf Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, s. 214.

"ᶜĀlemi bugün boynuña almışsın
Ḳamū bir lokma içün ey ẕüfünūn"[35]

"Ey bilgi sahibi insan, bir lokma için âlemin yükünü boynuna almışsın" ifadesinde yer alan âlemden kasıt ise dünya, dünya saltanatı ve raiyetin sorumluluğudur.

"Hikâyet-i Bayezid-i Bistami Ba Câferi Sâdık" hikayesinde "on sekiz bin âlem"den bahsedilir.

"Gözüni yumdi çün ōldem Bāyezīd
Ōl ṣabī oldi şol-ḳadar nā bedīd

Seyre ḳaldı **on sekiz biñ ᶜālemi**
Ferd u ferdān ins u cinn i ādemi"[36]

On sekiz bin âlemden kasıt çokluktur. Canlı cansız, görünen görünmeyen, idrak edilen edilmeyen bütün varlıklar kendi aralarında da birer âlemi temsil eder. "Her insan bir âlemdir" sözü bundan kinayedir.

Şair, eserinde, âlem kelimesini farklı şekillerde kullanmaya devam eder. "Hikâyet-i Şiblî ve Dîvâne" isimli hikayesinde şöyle söyler:

Dir ki elbet ṭāmūyi yıḳsam gerek
ᶜĀlemi hep cennete ḳoysam gerek[37]

Cehennemi yıkıp cennette koymak istediği "âlem"den kasıt, insanlardır. Herkesi ifade eder.

"Hikâyet-i Hindi Batûta" hikayesinde ise "âlem-i ışk"tan bahsedilir:

"Ḫırāmān ōlasın der **ᶜālem-i ᶜışḳ**
Nigehdārañ esāsı muḥkemi ᶜışḳ"[38]

Âşıklık kurallarıyla ilgili nasihatler içeren beyitte geçen "âlem-i ışk"tan kasıt âşıkların dünyasıdır.

Eserin bütününde "âlem" kavramı "dû âlem, iki âlem, cümle âlem, ilâhe'l-âlemin, rabbu'l-âlemin, âlemler, evlâd-ı âlem, kamû âlemler" gibi ifadelerle sıkça kullanılır.

[35] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 31.
[36] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 38.
[37] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 40.
[38] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 67.

3.1.1.3. Arş – Ferş – Kürsî

Arş'ın, âlemi saran tabaka olduğu söylenir. Varlık âlemini kuşatan ve tüm âlemlerin üstünde olan tabakadır.[39] Kürsî, ilahi iktidarın tecelli ettiği makâm olup Allah'ın saltanatının işaretidir. Ferş ise yeryüzüdür. [40]

Arş, yücelik; kürsî, makâm, ferş ise yücelik makâmlarının en küçüğüdür. Arş; ferşi, yedi kat göğü ve kürsîyi içine alır, hepsini kuşatır. "Arştan ferşe" sözü sonsuz yücelikten yere kadar anlamında kullanılır. [41]

Şair, Hz. Muhammed'e hitaben bir kudsi ifadede geçen "Levlake levlak lema halaktü'l-eflak /Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım"[42] meşhûr sözüne atıfta bulanarak şöyle söyler:

"Muṣṭafāyı kendüye ḳıldı ḥabīb
Virdi ᶜışḳi şevḳini āña naṣīb

Maẓhar itdi ānı kendü ẕātına
Şuᶜle virdi ᶜālemüñ ẕerrātına

Didi seniñīçün yaratdım ḫāki ben
ᶜ**Arşı ferşi kürsī** vü eflākı ben

İns-u cünni vaḥş-u ṭayru vü hem melek
Yāradılmakdan ḳamūsi sen dilek"[43]

Kudsi hadisin manasına uygun olarak Allah'ın arşı, ferşi, kürsîyi ve eflâkın yanında insanı, cinleri, melekleri, hayvanları ve bütün varlıkları habibi Hz. Muhammed'in sevgisi hatırına yarattığını ifade eder. Bütün varlıkların, Hz. Muhammed'e duyulan kudsi sevginin tezahürü olduğu açıklanır.

3.1.1.4. Cemâl – Cemâlûllah

Güzel, güzellik anlamına gelen "cemâl"in iki yönü vardır: Yaratılan varlıkların güzelliği ve Yaratan'ın güzelliği. Cemâl, Allah'ın, zatında gördüğü ve yarattıklarında görmek istediği ezeli sıfatıdır. Kendi güzelliğini görmek ve göstermek için Cemâl sıfatına ayna olarak varlıkları yaratmıştır.[44]

[39] Curcani, a.g.e.: s. 152-153
[40] Curcani, a.g.e.: s. 161
[41] Curcani, a.g.e.: s. 161
[42] Aliyy-ül Kari, Esrarü'l-Mertüa, s. 295-296
[43] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 53.
[44] Kara, a.g.e.: s. 186-187

Cemâl sıfatı genel bir sıfattır. Yarattıklarına karşı, rahmet, ilim, lütuf, nimetlendirme, cömertlik, ihsan, rezzakiyyet, hallakiyyet, faydalandırma gibi sıfatları da içine alır. Tasavvufta güzel olan her şeyi ifade eder.

Şair bu sıfatı eserde "güzellik" mânâsında kullanmıştır. Allah'ın, kutsî cemâlini gönül gözüyle görenlerin durumlarını anlatmak için kullanılmıştır. Yemeden içmeden kesilip dünya ile bağını koparark mânevi âlemlerde seyr-i sülûk eden bir mecnûn için şöyle söylenir:

"Her nefesde ᶜīd idi āna müdām
Cevre yānında taᶜām itdi temām

Ḥaḳ **cemāli** idi āña herdem ġıdā
Āncilāyin ᶜāşıḳa cānlar fedā"[45]

İslam inancına göre dünya imtihanını başarıyla tamamlayıp cennet nimetine erecek olanlara verilecek en güzel mükâfâtın Allah'ın cemâlini yani Cemâlûllah'ı izlemek olduğu söylenir. Tasavvufta cenneti hak edenlerin Allah'ı, fiziki gözleriyle görecekleri inancı vardır. Şair de buna atıfta bulunarak, ruhlarını teslim eden Allah dostlarının makamını şöyle anlatır:

"Cemālullāhdan içerler müdāmı
Yimek içmekdür işleri müdāmı

Ṭutarlar ellerinde cām-ı bāḳī
Saḳāhum rabbuhum ānlara sāḳi"[46]

3.1.1.5. Fenâ - Bekâ

Fenâ, fâni olmaktır. Bekânın zıddıdır.

Tasavvufta fenâ hâli kulun benliğinin silinmesi, bekâ ise eriştiği bu halde kalmasıdır. Mutasavvıflara göre kul, Hak ile bâki, nefsin arzularında fâni olmalıdır.[47] Şair, eserinde fenâ ve bekâ kavramını insan nefsiyle ilgili değil dünya hayatının geçiciliği ile ilgili kullanmıştır. Dünyanın fenâ bulacağına, ahiret hayatının bekâ üzerine kurulu olduğuna dikkatleri çeker. Bir yerde "dâr-ı fenâ" ve "dâr-ı bekâ" kavramlarını kullanarak dünya hayatındaki hazlardan fâni olup Allah'ın hoşnutluğuna yönelenlerin bâki bir hayatta sefa içinde yaşayacağına işaret eder:

[45] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 12.
[46] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 55
[47] Kuşeyri, a.g.e.: s. 123

"Yimeyüb icmeyüb **dār-ı fenāda**
Gezerler şimdi ḫōş **dār-ı beḳāda"**[48]

İnsan gibi varlık âleminin de iki yönüne dikkat çeken şair, dünyanın fenâ bulacağını, ahiretin ise bâki olduğunu vurgular:

"Ḥaḳ teᶜālā iki ev ḳıldı binā
Birisi bāḳī birī küllī **fenā"**[49]

Sonunda, fenâ bulacak olan dünyaya aldanmayanların gerçek irfan sahibi, akıllı, âlim, kemâle ermiş ve sâdık insanlar olduğunu belirtir:

"Kimde ki işbū naẓarda vārsa şimdi
Bu **fenā** milkine ōl būlaşmadı

ᶜĀrif ōldur ᶜāḳil ōldur hem ᶜālim
Kāmil ōldur vāḳıf ōldur ṣādıḳ ōl"[50]

3.1.1.6. Hû

Hû, Arapçada "o" anlamında kullanılan gayb zamiridir. "Hüve" yerine kullanılır. Tasavvufta, Allah'ın zâtını ifade eden güzel isimlerinden biridir. Tasavvuf âyinlerinde bazı makâmdaki mutasavvıflar "hû hû" diye zikreder. Şair, Allah'ın ona muhabbet vermesi için Hz. İsa'dan dua isteyen bir divânenin hikayesini anlatır. Hz. İsa dua eder. Bir vakit sonra tekrar karşılaştıklarında divâne, Hz. İsa'nın sorduğu tüm sorulara "Hû" diye yanıt verir. Bu duruma şaşıran Hz. İsa, Cenab-ı Hakk'a bunun hikmetini sorar. Cenab-ı Hak, ona zerre kadar muhabbet verdiği için bu hale geldiğini, eğer daha fazla verseydi ruhu ve bedeninin zamanla mahvolacağını söyler. "Hû" makamına yükselen divânenin hikâyesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Virmedi ᶜĪsā'ya hirkiz cevāb
Hū diyib ṭurmişdi mest-i ḫarāb

Her ne ṣorsa ᶜĪsā ōl dir kim **hū**
Hū'ya ġarg olmuş hemān ōl nīk **ḫū**

[48] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 55.
[49] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 9.
[50] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54.

Dedi ki **hū'**dan murādıñ ḥaḳ mıdurur
Hū'dan özge hīc cevābıñ yokmidur

Çün işitdi **hū** onun oldi bī ḳarār
Düşdi cān ısmarlādı bī iḫtiyār

Didi ᶜĪsā ey kerīm u müsteᶜān
Bu ne ḥaldür baña eylegil beyān

Ḥaḳ teᶜālā didi ᶜĪsā'ya birāz
Ānıñiçün sen baña ḳıldun niyāz

Ẕerrece virdim muḥabbetden āña
İşbūdur ḥāli ᶜayān itdüm saña

Ger ziyāda vīrseydim ẕerreden
Maḥv olur der zamān cān beden

Kim muḥabbetden benümle ūrsa lāf
Durabilmez daᶜvāsi olur güzāf'[51]

Hû ki, nefs-i mülhemenin zikridir. İlham nefes gibidir. "İsa nefesi" şeklinde ifade edilen diriltici soluk ile nefes vermek gibi olan Hû zikri arasında irtibat kurulmuştur. Çünkü Hz. İsa da ruhullah olarak bilinir ve "Hû" zikri ilahi nefha gibidir. Hikâyede bir anlamda buna da işaret edilmektedir.

3.1.1.7. Tayy-i Mekân

Tayy, Arapçada dürülüp bükülmek, geçip gitmek anlamındadır. Tayy-i mekân, uzun mesafeleri kat etmektir.[52] Zaman ve mekanla kısıtlı insan bedeninin bu sınırlardan sıyrılarak farklı bir boyutta hem maddi hem manevi hareket alanına geçmesidir. Tayy-i mekân, Allah'ın, dostlarına bahşettiği kerametlerden biridir.[53]

Eserde, Ebul Hasan Harakâni'nin, Bâyezîd'i Bistâmi ile olan hikayesinin anlatıldığı kısımda bu kavrama yer verilmiştir. Ebul Hasan, Bâyezîd-i Bistâmi'nin kabrini ziyaret etmek için yola çıktığında Allah'ın ona "tayy-ı mekân" kerametini bahşedip yolları onun önünde dürüp büktüğü ve elli günlük yolu yarım günde gittiği ifade edilir.

[51] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 25-26
[52] Erginli, Zafer (2006), a.g.e., s. 264
[53] Kara, a.g.e.: s. 435

"Ṭurdi özi geydi naᶜlini revān
Der zamān düşdi yōla şeyḫi revān

Çünki yōla girdi ōl şeyḫ-i zamān
Ḥaḳ teᶜālā eyledi **ṭayy-i mekān**

Elli günlük yōli vardı nīm-u rūz
Īrdi şeyḫuñ ḳabrine ōl dil efrūz"[54]

3.1.2. Tasavvufî Ahlak ve Seyr-i Sülûke Dâir Kavramlar

3.1.2.1. Aşk – Âşık – Mâşuk

Aşk eyleminin öznesine âşık, aşk eylemine konu olana ise mâşuk denir. Seyyid Mustafa Efendi *Istılahat*'ında "âşık ki ifrât-ı muhabbet ehlidir" der.[55]

Yani, aşk sevginin aşırı halidir. Sahibinin gizlemeye güç yetiremediği bir duygudur. Âşık ise aşırı sevgi duyan kişi demektir. Cûrcani *Ta'rifat*'ta aşkı açıklarken şunları kaydeder:

"Aşk, birisini, bir mesleği, bir yolu, canla-gönülle, kendini feda edercesine sevmek, ona bağlanmak, onsuz yaşayışı haram bilmektir.[56]

Sûfîler, aşkı; 'Aşk-ı Hakiki/Gerçek aşk ve Aşk-ı Mecazi/Geçici aşk' olmak üzere ikiye ayırırlar.[57] Geçici aşk, birisini delicesine sevmektir ki bu aşk, sevgiliyle buluştuktan sonra küllenmeye başlar.

Gerçek aşk ise, Yaratana karşı duyulan aşktır.

Şair, aşktan bahsederken eserin tamamında hakiki aşka vurgu yapar. Aşkın, insanın benliğini eritip yok ettiğini, dolayısıyla âşıkta irade olmayacağını dile getirir. Aşağıdaki beyitlerde buna atıf vardır:

"ᶜĀşık ōlanda iradet mi ōlur
Öz murādın gözleyen ᶜāciz mi ōlur

Cān-ı dilden **ᶜāşıḳ** ōlan ṣıdḳīle
Sevdüğin getürmez hīc dile"[58]

Yine Hak âşığı bir divaneden bahsederken aşkın tarifini kendince "Hak sırrından aldığı dersle mest-i hak" olan; yani "hak aşkıyla mest/sarhoş olan" şeklinde yapar:

[54] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 60
[55] Kara, a.g.e.: s. 444
[56] Curcani, a.g.e.: 162
[57] Curcani, a.g.e.: s. 162.
[58] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 65.

"ᶜĀşıḳ bir ḥāl idi ōl mest-i ḥaḳ
Sırr-ı ḥaḳdan almışidi hem sebaḳ"[59]

Bu tür âşıkların mesleğine uymayı, onların yollarından gitmeyi de salık veren şair, insanın gönül dertlerine devayı bu yolla bulacağını ifade eder:

Yüri **āşıḳlaruñ** ardınca her dem
Dilerseñ bulasın yaraña merhem

Derviş olanlara da dünyalık aşkları terk edip Hak aşkına dönmelerini tavsiye eder:

"Yimek, içmek, uyumak ᶜişkınī ṣāl
Gice gündüz derviş ḥaḳ ᶜaşḳını āl

Ḫüdā ᶜ**ışḳın**dan özge ᶜ**ışḳı** terk īt
Ḫüdānıñ ᶜ**ışḳını** göñülde berk īt"[60]

Aşk ehli olanlara da Mevlânâ Celâleddin'i örnek olarak gösterir ve Şems-i Tebrizî ile olan hikayesine atıfta bulunur:

"Ehl-i ᶜ**aşḳıñ** muḳtedāyı mürşīdi
Şeyḫi mevlānā celāleddīn ādı

Yāri Şemsi vü Şemsi Tibrīzi ezel
Ṣūretü bu Şemsi Tibrizīñ meṣel

Ōl ḥaḳīḳat şemsini göz görmedi
Kimse ānuñ hīc nişānın virmedi

Pertevi görünse yaḳar ᶜālemi
Niçe ḳatlansun bu miskīn ādemī"[61]

Şair başka bir yerde de aşkın Rahmâni bir nefes olduğunu ve bedenin aşk ile can bulduğunu ifade eder:

"ᶜIşḳ ōldi cāna raḥmāni nefes
Ōl nefesden buldi her bul heves"[62]

[59] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 51.
[60] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 29.
[61] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78.
[62] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 81.

3.1.2.2. Cezbe

Cezb, kendine çekmek anlamına gelir. Allah'ın, kulunu kendine çekmesidir. Kalplerin yücelmesi demektir.[63]

Seyyid Mustafa Rasim Efendi, *Istılahat*'ta bu durumu şöyle detaylandırır:

"Cezbe Hak Teâlâ'nın fiilidir. Kulu kendine çeker. Kul yüzünü dünyâya tutup mâl ve mansıb muhabbetine gönlü merbût iken, nâgâh-ı Hak Teâlâ'nın inâyeti erişip kulun gönlü yüzünü döndürür. Hattâ ol kul yüzün Hak Teâlâ Hazretleri'ne tutar. Benî Âdemden birine cezbe-i Hak erişse, ol kimse Tanrı Teâlâ'nın muhabbetinden ışk mertebesine vâsıl olur. Ekser-i sâlik cezbe ile ışk mertebesine eriştikte onda kalıp sahve gelmez. Ya'nî aklı başına gelmez. Ancak ol ışk mertebesinde dirlik eder. Zîrâ bu âlemde ol mertebede gider. Bunun gibi kimseye meczûb derler."[64]

Şair, Hz. Muhammed'den bahsederken kalp kemendinin ucunu Allah'ın yüce arşına bağladığını fakat buna güç yetirmesini sağlayanın Allah'ın cezbe kudreti olduğunu ifade eder.

"Gör nebīler serveriniñ gücüni
ᶜArşa berkitdi kemendiñ ucuni

Leykin **cezbe** ḳudretiñdür ḥaḳ çeker
Sevgi toḫmin her göñülde ōl eker"[65]

Sevgi, Allah tarafından gönle atılan bir tohumdur. O tohum filizlenip büyüdükçe gönül, o çiçeğin rengini ve kokusunu alır. Kul beşerî özelliklerinden sıyrılıp ilâhi özellikler kazanmaya başlar ve Allah'ın vahdet tecellileri görünür. Cezbe tamamıyla kulun mânevi kâbiliyetleriyle ilgilidir, fakat Allah tarafından bahşedilen bir çekim kuvvetidir.

İki türlü cezbe vardır: 1- Gizli (Hafi) cezbe: Kulun Hakk'ı sevmesi 2- Açık (celî) cezbe: Hakk'ın kulu sevmesi. Hz. Muhammed bu iki türün her ikisine mazhar olmuştur.[66]

Cezbe bir sarhoşluk halidir denebilir. Benliğinden sıyrılıp hali değişen kişinin anlayışı ya normal beşer anlayışının altına düşer ki buna cünûn yani delilik, bu tür insanlara da mecnûn/deli denir. Ya da hakikatleri keşfe doğru yükselir. Buna cezb, bu tür insanlara da meczûb denir.

[63] Seccâdi, Dr. Seyyid Cafer (2007), Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü, Çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, s. 88
[64] Kara, a.g.e.:, s. 185.
[65] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 81
[66] Kara, a.g.e.: s. 184

Mutasavvıflar, "meczûb ile mecnûn arasında fark vardır" der ve ekler: "Cezbe, cinnet değildir."[67]

Cezbe, sûfiyi aşk makamına ulaştırır, o makâmda karar kılmasını sağlar.

3.1.2.3. Edeb

Tasavvuf ıstılahında edeb, sûfinin, uyurken, uyanıkken, kendisine kendisinden daha yakın olan Rabb'inin huzurunda bulunduğunu her an hatırlaması, bütün hareketlerini, sözlerini inceliğe uygun olarak yapması ve söylemesidir.[68]

Şihabüddin Sühreverdi *"Avârifü'l-Meârif"*te edebi şu şekilde açıklar:

"Edeb; insanın içini ve dışını güzelleştirmesidir. Kulun zahiri ve batını terbiye olunca, edebli bir sûfî olur."[69]

Şair, edeb kelimesini tek yerde kullanırken eserin bütününde tasavvuf edeb ve ahlakından bahsetmeyi ihmal etmez. Eserin yazılış amacı da bir nevi tasavvuf edebini yaygınlaştırmak olarak görülebilir. Bir hikâyede, dostuna, öldükten sonra kalbini açıp bakmasını vasiyet eden divanenin bu vasiyeti yerine getirilirken yaşanan olaylar konu edilir. Divânenin kalbini açıp bakmak için bıçağı alan dost gaybden gelen bir sesle uyarılır. Kalbin Allah'ın evi olduğundan ve Allah'ın evine izinsiz girmenin "edeb" dışı bir davranış olduğundan bahsedilir.

"Ḳōlın ṣıġadı tā baġrın yāra
Çıḳāra tā ḳalbin sırrın göre

Hātifden bir nidā ki ey bī **edeb**
Şāh evine girmek idersin ṭaleb

Pādişahıñ maḥreminden çek eluñ
Yoḫsā iki üzülür ḳoluñ

Ōl ḫazīnemdür benim ey bī vefa
Girebilür āña her bir gedā

Kim bilür ōl maḫzeniñ miḳdārını
Ne kişidür kīm dele dīvārını

Bir ḳılına viren ōl şaḫsıñ ziyān
İki ʿālemde ḳoyuser bī emān"[70]

[67] Kara, a.g.e.: s. 185
[68] Sühreverdi, Şihabüddin, a.g.e., s. 353.
[69] Sühreverdi, Şihabüddin, a.g.e., s. 37.

Tasavvufta "edeb"i terk etmek tasavvuf yolundan çıkmak gibidir.

3.1.2.4. Fakr

Fakr, bildiğimiz mânâda fakirlik, yoksulluk değil, insanın, dünyevi şeylerle arasına duvar örmesidir. Fakrın kötüleneni, Allah'a muhtaç olduğunu unutup insanlara avuç açmaktır. Ayet-i kerimede denir ki:

"Ey insanlar, Allah'a muhtaç olan sizlersiniz, o zengindir (Fatır Suresi 35/15)"

Allah'a muhtaç olduğunu hissetmek mutasavvıfların iftihar ettiği bir durumdur. Çünkü fakr, Allah'ın isimlerinin kul üzerindeki tecellilerindendir. Rezzak ismi gereği kul rızka muhtaçtır. Alîm ismi gereği ilme muhtaçtır.

Fakr, maddi anlamda yoksulluğu ifade etmez. Evliyâya has bir özelliktir.[71]

Şair, İbrahim Edhem'den bahsettiği bir hikâyesinde bu kavrama atıfta bulunur. Onun, tâcını, tahtını terk edip fakrı seçmesine hayret eden kişiyle arasında geçen bir hikâyeden bahsedilir:

Didi ōl kişi kim yā emīn
Taḥt-ı belḫe şāh idüñ ey pāk-ı dīn

Terk idüben **faḳrı** ḳıldıñ iḫtiyār
Nite itmeduñ meᶜāşi rūz u gār

Bunun üzerine tâcın, tahtın bir pula değmediğini göstermek üzere İbrahim Edhem elindeki iğneyi denize atar ve "Ey balıklar, iğnemi getirin" der. Çok geçmeden binlerce balığın ağzında birer iğneyle gelip İbrahim Edhem'e sunduğu konu edilir.

İbrahim Edhem, hikâyenin devamında kendisine soru soran kişiye şöyle der:

"Ben Belh'e sultan olduğumda denizlere fermânım geçmezdi. Âlem sultanlığı Belh'e sultanlıktan uludur. Sen de fakra talip ol ki âlem mülküne fermânın geçsin."

3.1.2.5. Gaflet

Gaflet, kalbin hakikatlerden uzak olmasıdır. Nefsin arzularını takip etmesi ve boş işlerle zaman geçirmesidir.[72]

Bir anlamda Allah'ı bırakıp yarattıklarıyla, ölümü bırakıp yaşamla meşgul olmaktır. Gönül Allah'ı anmanın yeridir. Gaflet, oraya başka şeyleri koymaktır.

Gaflet, Hakk'ı ve hakikati perdelediği için şerlerin kaynağıdır. O nedenle tasavvufta gafletten uzaklaşıp teyakkuz halinde yani uyanık olmak tavsiye edilir. Şair de

[70] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 51-52.
[71] Kuşeyri, a.g.e.: s. 316
[72] Seccâdi, a.g.e.: s. 157

eserinde farklı yerlerde aynı noktaya dikkat çeker. Dünyanın geçici, ölümün vaki olduğunu hatırlatarak şöyle der:

"Uyan bu **ġaflet** uyḳusindan ey yār
Ecel hīç kimseye ḳılmaz ḫaberdār"[73]

Allah zikrinin yeri olan kalbi başka şeylerle meşgul edip teyakkuz/uyanıklık halinden uzak olmak hüsran ve pişmanlık sebebidir:

"Giçirdiñ **ġafletle** çōḳ zamānı
Nice hemrāh ōla saña maᶜānı
.....
Uyuyanlar ḳamūdan girū ḳaldı
Uyanıḳlar ilerū menzīle īrdi"[74]

Her şeye rağmen insan hataya düşmeye yatkındır. Eğer gaflet hatasına düşmüşse hatasından dönme eğiliminde olup dua ile Yaratan'a sığınması tavsiye edilir.

"Sehv-i **ġaflet** bizden ve senden kerem
Sermesārüz leyki faẓlün ūmerem"[75]

3.1.2.6. Gönül - Gönül Gözü

Manevi güzelliklerin merkezi olan kalbe gönül denir. Gönüller Allah'la irtibatın ve manevi neşenin yeridir.[76]

"Bu ᶜināyet ḫaḳdandur her kişiye
Kīm ṣafā nūri her **göñülde** ışıya"[77]

Şair, gönlü, Allah'ı bilme irfanıyla boyayıp manaya açmaya vurgu yapmaktadır:

"Maᶜrifetden cān gözine sürme çek
Bu **göñül** yirine maᶜni toḫmin ek"[78]

[73] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 53.
[74] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 67.
[75] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 82.
[76] Seccâdi, a.g.e.: s. 104
[77] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54.
[78] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54.

Gönül Allah'ı anmanın yeri olduğundan başka aşkları oradan çıkarıp Allah'ın aşkının orada sağlamlaştırılması istenir.

"Ḫüdā ᶜışḳından özge ᶜışḳı terk īt
Ḫüdānıñ ᶜışḳını **gönülde** berk īt"[79]

Baş gözü sadece eşyanın şeklini görmeyi sağlar, görünen şey üzerinde yorumlama, anlama yapamaz. Bunu yapan kalp gözü, gönül gözüdür.

Hakikatleri görmek maddi değil manevi gözle olur. Basar gözüyle basiret gözü farklıdır. İlkiyle madde, ikincisiyle mânâ görülür. Gönül gözü açılan kimse ferasetle bakar. Kur'an'da şöyle buyrulur:

"Gerçek şu ki gözler kör olmaz fakat göğüslerin içindeki kalpler kör olur. (Hac Suresi 22/46)"

Onun için şair, okuruna, gönül gözünün açılması için Allah'a dua etmesini tavsiye eder:

"İnen uzatmagıl İbrāhim sözi
Dīle ḥaḳdan āçıla **gönül gözü**

Tūtiyā ire meġer kim cevheri
Gözlerüñe görine maᶜnī eri

Kīm ṭabīb ōldur kim **gönül gözine** rencine
Āña iren irdī maᶜnī gencine"[80]

3.1.2.7. Hâl - Hâl Ehli - Makâm

Hâl, durum demektir. Herhangi bir çaba olmadan vehbi olarak kalpte görülen mânâdır. Hüzün, sevinç, genişlik, darlık gibi... Bazen kalp Allah'a doğru şevk duyar. Bu da hâldir. Bu durumdaki kişiler de hâl ehlidir.[81]

Tasavvufta hâl ve kâl ehli diye iki durum vardır. Kâl ehli sözünü edenler, hâl ehli gerçeği bulup mârifete erenlerdir. Hâl ehli hakikat ehlidir.[82]

Şair, eserinde bu tür insanlardan bahseder. Bu kavramın geçtiği yerde bir kadını tarif ederken onu hâl ehli olarak tarif eder:

[79] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 29.
[80] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[81] Kuşeyri, a.g.e.: s. 108
[82] Kara, a.g.e.: s. 114

"Ōl ża^{c}īfe **ehl-i ḥāl** idi meġer
Baġladı bīline himmetden kemer"

Başka bir yerde de kâl ve hâl ehlini şöyle anlatır:

"Ḳāl aġaçdur ānıñ yimişi neḥāl
Mūma beñzer birisi ōl biri bāl"[83]

Dīl ile şeker dimeglik sehl ōla
Şekkeri yiyen bilür kīm ehli ōla

Ḥāl ehli ōldur ki cān vīre
Miḥnet ü derd ile vü dermān vīre

Ḳorḳusuzlar ḳamūsi efsānedür
Ḥāl ehli ancaḳ ōl pervānedür

Bu ^{c}ināyet ḥaḳdandur her kişiye
Kīm ṣafā nūri her göñülde ışıya"[84]

Makâm ise tasavvufta kulun Allah nezdindeki yeridir. Hâl ile makâm arasında farklılıklar vardır. Hâl aynı şekilde kalmayıp sürekli değişen bir durumdur. Makâm ise sabittir, değişmez. Bazen bir hâl kulun çabaları ile makâm haline gelebilir ve kul o makâmda kalır. Bundan dolayı mutasavvıflar, "Makâmlar kesbîdir; hâller ise vehbîdir." demişlerdir.[85]

Kul, ibadetler, riyazetler ve dünyadan el, etek çekmekle Allah'a yönelerek o makâma ulaşır. Allah katında yüce bir makâma ulaşmak, övülen ibadetleri ve ahlakı tekrar etmekle olur. Övülen ibadetlerin başında ise Allah'ı zikretmek gelir. Zikr, tekrar ile dilde makâm tutar ve şeytan o dilin sahibinden uzaklaşır. Şair bunu şöyle ifade eder:

"Ẕikr-i ḥak dutarsa dilde **maḳām**
Āña şeyṭān medḫal itmez ey hümām"[86]

Makâmların en yücesi ise "makâm-ı mahmûd" yani Allah tarafından övülen makâmdır. Bu makâma sahip olan tek insan Hz. Muhammed'dir. Şair, Ebul Hasan Harakâni'nin hikâyesini anlattığı bölümde bu makâmın tafsilatına yer verir.

[83] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[84] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[85] Sühreverdi, a.g.e.: s. 608
[86] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 56

Ebul Hasan Harakâni bir gece rüyasında Allah'ı görür. "Uyanıkken görmek istiyordum, ama neden uykuda gördüm" der. Allah, eğer aradaki perdeyi kaldırsa bütün kâinatın mahvolacağını, varlıkların yok olacağını, söyler. Ebul Hasan, O'nu perdesiz görmeyi çok istediğini ve görme gücünü ona vermesini diler. Allah, O'nu perdesiz görme makâmının sadece Hz. Muhammed'e ait "makâm-ı mahmûd" olduğunu şu şekilde ifade eder:

"Ḥaḳ teᶜālā didi ey kāni ṣafā
Bu mürātibdür **maḳāmı** muṣṭafā

Ōl **maḳāma** ḫāṣ olupdur sen beni
Niçe ūmarsın itgil ey denī

Ōl maḳāmuñ ādı hem maḥmūddurur
Vār kelām içinde gör mevcūddurur

Āndan özge kes āña bulmaz mecāl
Ōl maḳāmı arzu ḳılmaḳdur muḥāl"[87]

Tasavvuf yolunda ilerleyen her sûfinin makâmı farklıdır. Hepsinin gayesi Allah katındaki en yüksek makâma erişmektir.

3.1.2.8. Himmet

Gayret, azim demektir. Bir olgunluk hâli veya kulun bir şeyi elde etmek üzere kalbinin bütün gücüyle Hakk'a yönelmesidir.[88] Kalbin tamamıyla Allah ile birleşmesi O'nun dışındaki şeylerden ayrılmasıdır. Bu da Allah'ın insana bahşettiği en güçlü şeydir.

Himmet sahibi olmak, Allah'a tevekkül ve teslim ile bağlanmaktır. Tüm varlıklara Allah'ın lutfuyla tesir etmektir.[89] Şair, Hz. Mûsa'nın, Allah'ın lutfuyla ejderhaya dönüşüp sihirbazların yılanlarını yutan asasından "himmet asası" şeklinde bahseder:

"Çü Mūsā āl ele **himmet āsasın**
Ōla kim nefs ü firᶜavni baṣāsın"[90]

[87] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 65
[88] Curcani, a.g.e.: s. 250
[89] Kara, a.g.e.: s. 32
[90] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 16

Evliyânın himmetine dayanmak bir insan için en büyük zenginliklerdendir. Buna kinaye ile evliyâ himmetine girmek tavsiye edilir:

"Enbiyanıñ şerᶜini alġil ele
Evliyānıñ **himmetiyle** gīr yōla"[91]

Evliyâ türünden mert insanların himmeti müslümanları ahirette de yalnız bırakmayacaktır. Kafirler onları dinlemediğinden helak olacaklar:

"Himmet-i merdānı gör ey aṣlı pāk
Kāfirin de diñlemez ki ōla helāk"[92]

Evliyâdan Bâyezîd-i Bistâmi, bir gün rüyasında kıyametin kopup insanların cehenneme girdiğini görür. Himmet duyguları galeyâna gelir ve insanların cehenneme girmemesi için önlerine gerilir. Şöyle söyler:

"Himmet eyler ōl erenler serveri
Komazem dir ṭāmūya ben bunları"[93]

Bunun üzerine Allah, meleklere emreder:

"Pes meleklere emīr ḳılur ōl ġanī
Nūrdan zencirlen baġlañ bunları

Yoḫsa kılūr ᶜālemi bu tārumār
Ne hisāb ōlur arāda ne şümār"[94]

3.1.2.9. Kerâmet

Kerâmet, Allah dostlarında görülen olağanüstü hallerdendir. Bütün bunlar kişinin, Allah'ın yardımına erişmesiyle olur. Evliyânın duasının kabul olması, bast-ı zaman-tayy-i mekân (kısa sürede uzun mesafeleri kat etmek), hayvanlarla konuşmak gibi olaylar kerâmettir.[95]

Şair, eserin bütününde kerâmet olayına sık sık yer verdiği halde bu kavramı tek yerde zikreder. O da Bâyezîd-i Bistâmi'nin o henüz doğmadan Harakân şehrinde doğacağını haber verdiği Ebul Hasan Harakâni'nin, şeyhin manevi himmetiyle üç yaşında Kur'an-ı Kerim'i okumaya başlamasıyla ilgilidir.

[91] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 26
[92] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 40
[93] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 61
[94] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 61
[95] Kara, a.g.e.: s. 552

"Ṭoġdi ōl ḳuṭb-u yakīn ōldi ᶜayān
Ōldi mevlūdi şehr-i ḫāreḳān

Üç yāşında ōldi sırr-i āşikār
Çōḳ **kerāmet** ẓāhir ōldi bī şümār"[96]

Esrârnâme'nin tamamında birçok dervişin kerâmet türünden menkıbesi yer almaktadır.

3.1.2.10. Lûtf - Kahr

Kahr, Allah'ın, kulu üzerinde üstünlüğünü göstermesi, ona galip geldiğini teyit ettirmesidir. Karşılığı lûtftur. Allah, kuluna ya kahr sıfatıyla veya lûtf sıfatıyla tecelli eder. Kahr tecellisine mazhar olanlar, ovada bile olsalar kendilerini çölde görürlerken lûtf tecellisine mazhar olanlar çölde bile olsalar kendilerini ovada görür, hoşnut olurlar. Tasavvufta yol kat etmiş sûfiler her iki tecelliyi de aynı gönül hoşluğu ile karşılarlar.[97] Şair, bu tür sûfilerin ruh halini şöyle yansıtır:

"Lutf iderseñ ḳahr idersen ḳūl senüñ
Cān önüñde iḫtiyāri yōḳ teniñ"[98]

Başka bir beyitte de şöyle der:

"Ḳahrinuñ içinde **lutfī** gizlidur
Görür ānı her ki gircek gözlüdür"[99]

Kahr, İsm-i Celâl'in; lûtf ise İsm-i Cemal'in tecellisidir.[100] Fakat bazı kahr halleri, özünde lûtf taşıyabilir. Kahr perdesi ardındaki lûtfu görmek insana maddi ve manevi anlamda farklı mana kapılarını açabilir. Buna işaret eden Kur'an-ı Kerim ayetleri de mevcuttur:

"Zorlukla beraber kolaylık vardır. Evet, zorlukla beraber kolaylık vardır."[101]

Yine insanın kahr olarak gördüğü şeylerin içindeki lûtfa dikkat çekilen bir ayette de şöyle buyurulur:

"Olabilir ki siz, bir şeyden hoşlanmazsınız; oysa ki o sizin için bir hayırdır. Yine olabilir ki, siz bir şeyi seversiniz, oysaki o sizin için bir kötülüktür..."[102]

[96] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 59
[97] Kara, a.g.e.: s. 143
[98] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[99] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 9
[100] Kara, a.g.e.: s. 143
[101] Kur'an-ı Kerim, İnşirah Suresi 94/5-6

3.1.2.11. Muhabbet

Muhabbet, Allah'ın kulunu mânevi yakınlık ve yüce hâller ile tahsis etmesinin adıdır. Onu sevmesi ve gönlüne sevgi bahşetmesidir.[103]

Muhabbet, sevmek, âşık olmak demektir. Tasavvufta muhabbetin hakikati, her şeyini sevdiğine bağışlamak, ondan başka her şeyi kalpten silmektir.

Muhabbet âriflerin en yüksek makâmlarından biridir. Kur'an-ı Kerim'de "....Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler."[104] şeklinde tarif edilen makâmdır.

Muhabbet, çöl tohumu manasına gelen "hibbe" kökünden alınmıştır. Sevgiye "hibbe" denilir, çünkü hayatın tohumudur.[105]

Tasavvuf ehli, aşkı artırdığı için sohbete de muhabbet demektedir.

Muhabbet, yine sözlük anlamı itibariyle "habbe" kelimesinden alınmıştır. Tarlada toprağa atılan tohumlara "habbe" denir. Hayatın özü olduğu için sevgiye bu isim verilmiştir. "Habbe" de bitkinin özüdür. Nasıl ki çekirdek tarlaya düşer, toprağa gömülür, üzerine yağmur yağar, güneş vurur, soğuk ve sıcak hava geçer, fakat zamanın geçmesiyle tohum değişmez. Vakti geldiğinde ise büyür, çiçek açar ve meyve verirse, sevgi de kalbe yerleştiğinde huzur ve kendini kaybetmekle, bela ve sıkıntıyla, rahatlık ve lezzetle, ayrılık ve kavuşmayla değişmez... Yine muhabbetin "suyla dolu bardak" manasına gelen "hibb"den geldiği söylenir. Çünkü muhabbet kalbi doldurunca, orada sevgili olan Allah'tan başkasına yer kalmaz, kalbe onun sevgisi hâkim olur.[106]

Şair, eserinde muhabbet kavramı üzerinde çokça durmuştur. En dikkat çekici yer, Hz. İsa'dan kendisine muhabbet vermesi için Allah'a dua etmesini isteyen divânenin hikayesidir.

Hz. İsa, elini açar ve Allah'a dua eder:

"ʿĪsa Meryem çün işitdi būnī
El götürdü didi ey rabb-i ġanī

İster ōl bīçāre arż eyler saña
Ẕerrece virsen muḥabbetden āña"[107]

Ardından gaypten bir ses gelir. Allah'ın bu duayı kabul ettiği ve küçük bir miktar ona muhabbet verildiği söylenir. Ardından Hz. İsa o kişiyi yalnız bırakıp gider.

---

[102] Kur'an-ı Kerim, Bakar Suresi 2/216
[103] Kuşeyri, a.g.e.: s. 365
[104] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi 5/54
[105] Kuşeyri, a.g.e.: s. 366
[106] Hücviri, a.g.e. s. 634
[107] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 25

Zerrece muhabbet verilen o kişi feryatlar ile yakasını yırtıp mescidi ve mihrabı yerle bir eder.

"Gitti ᶜĪsā ḳaldı ōl ᶜābid kişi
İşidun ki ᶜābiduñ nōldu işi

İrdi āña çün **muḥabbetden** eşer
Yarım şemme belki bir ẕerre kadar

Naᶜra urdi yāḳasın çāḳ eyledi
Mescid u miḥrābı hep ḫāḳ eyledi"[108]

Bir süre sonra Hz. İsa onu görmek için tekrar yanına gelir. Gördüğü manzara karşısında hayrete düşer. Her şey yerle bir olmuş, divâne de mest hâlde, gözleri yaş içinde, vücudu toprağa bulanmış durumdadır. Kırk yıl uyumamış, yememiş, içmemiş perişan vaziyettedir.

Hz. İsa ona, neden bu hâlde olduğunu sorduğunda hiç cevap vermez. Sadece "hû" der. Hz. İsa her ne sorarsa sorsun "hû"dan başka cevap vermez.

Sonunda "hû"dan kastının Cenab-ı Hak mı olduğunu sorunca divâne can verir.

Bunun üzerine Hz. İsa yeniden el açıp Allah'a yakararak bütün bunların neden yaşandığını sorar.

Cenab-ı Hak, Hz. İsa'ya, ona muhabbet vermesi için dua edenin kendisi olduğunu ve ona zerre kadar muhabbet verildiğini söyler. Eğer fazla verseydi daha o zamandan varlığının silinip can ve bedeninin mahv olacağını bildirir.

Muhabbetten dem vuran herkesin onun sırrına tâkat getirmesinin zorluğundan bahseder. Muhabbetten söz edenlerin henüz ham olduklarını, onun sırrına ancak kemâle ermiş ruhların yükseleceğini ifade eder.

"Ḥaḳ teᶜālā didi ᶜĪsā'ya birāz
Ānıñiçün sen baña ḳıldun niyāz

Ẕerrece virdim **muḥabbetden** āña
İşbūdur ḥāli ᶜayān itdüm saña

Ger ziyāda vīrseydim ẕerreden
Maḥv olur der zamān cān beden

Kim **muḥabbetden** benümle ūrsa lāf
Durabilmez daᶜvāsi olur güzāf"[109]

[108] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 25

Şair başka bir yerde de okuruna, aklı bir kenara bırakıp kitaptaki bütün nasihatlerini aşk ile dinlemelerini sözün dönüp dolaşıp hep muhabbet olduğunu ifade eder:

"ᶜAḳlı kō ᶜışḳile diñle bu sözi
Kim **muḥabbetdür** yine sözüñ düzi"[110]

3.1.2.12. Nefs

Tasavvuf lügatinde, kendisinde iradî hareket, his ve hayat kuvveti bulunan öz varlıktır. İnsanın kendisidir. Ruhudur. Arzularıdır. Kötülüğü emreden yanı olmakla birlikte Allah'ın varlığının en büyük işareti olan "ben" manasındadır.

Bu nedenle "Nefsini bilen Rabbini bilir."[111] sözü meşhurdur.

Fakat benlik duygusunun insanda güçlenmesi, büyümesi insanı tanrılık iddiasına kadar götüren tehlikeli bir hâldir. Bundan dolayı tasavvufta nefse hâkim olmak, nefisle mücadele etmek önemli bir görevdir. İslam Peygamberi Hz. Muhammed ashabına,

"Mücahid, nefsiyle cihad edendir."[112] buyurmuştur.

Şair, eserinde nefisle mücadeleye sıkça yer verir. Bâyezîd-i Bistâmi'nin hikâyesini anlatırken ona kendini beğenme fiilinden bir parça erişip sonraki pişmanlığını anlatırken Bâyezîd'in, nefsine olan sitemine şöyle yer verir:

"Çū **nefsine** bu ᶜucub irişdi nāgāh
Peşimān ōldi derdīle āh

Didi ey **nefs**-i murdār-ı denī sen
Niçe ōdlara yaḳarsın beni sen

(Anlamı: Nefsine birden kendini beğenme geldi
Sonra pişman olup dert ile âh etti

Ey kirli ve alçak nefis
Sen beni nice ateşlerde yakarsın, dedi.)"[113]

Eserinde, nefsin Allah'ın işaretlerini taşıdığını da dikkatlere sunan şair, nasihat verdiği hikâye sonlarından birinde bu hakikati şu sözlerle anlatır:

---

[109] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 25
[110] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 79
[111] Aclunî, Keşfu'l Hafa, 2/262
[112] Tirmizi, Fezâilu'l Cihad, 2
[113] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 71

"Ceht īt oturma ḫāli rūz u şeb
Ṣunᶜa bāḳub ṣāniᶜi ḳılġil ṭaleb

Her ki kendü **nefsine** nāẓır ōla
Naḳşı içinde kendü naḳḳāşın būla

(Anlamı: Oturma, gece gündüz çaba göster
Eserine bakıp eserin ustasını iste

Her kim kendi nefsine dönüp baksa
Oradaki nakışların içinde kendi nakkaşını(nakşedeni) bulur)"[114]

Burada "nefsini bilen Rabbini bilir" sözüne atıf vardır. Anlaşılıyor ki nefsin hem şeytani hem ilâhi yönü bulunmaktadır. Sûfinin görevi, şeytani yönüyle mücadele edip ilâhi yönünü besleyerek insan-ı kâmil mertebesine ulaşmaktır.

3.1.2.13. Seyr

Seyr, yola girme, gezme, görme, seyretme anlamına gelen Arapça bir sözcüktür.[115] Tasavvufta, Allah'a yolculuk ve Allah'ta yolculuktur. Allah'a olan yolculuğun sonu vardır ve sâlik manevi yolculuğun sonucu Allah'ı tanır ve böylece bu yolculuğu son erer. Daha sonra Allah'ta yolculuk başlar ki Allah'ta yolculuğun sonu yoktur. Seyrin derecelerinin ilki dünyanın darlığından çıkmaktır. Birinci seyrde perdeler ortadan kalkarken ikinci seyrde tamamen yanarlar.[116]

Seyr iki kısımdır. Birincisi, bedenle bir yerden bir yere gitmek, diğeri ise, kalple bir hâlden başka bir hâle geçmektir. Bedeniyle seyr eden çok kişi vardır fakat kalple seyrân edenler azdır,[117] denilir.

Dolayısıyla tasavvufta seyr, Allah'ın yakınlığına erinceye kadar tasavvuf yolunda kalbin yolculuğudur. Bu yolculukta seyr, yol almak kadar müşahade de içerir. Kalbin yolculuğu Allah'ı anmakla başlar. Sonra nefsin inceliklerini çözmek, kötü alışkanlıklardan sıyrılmak, dünyevi şeylerden uzaklaşıp Allah'a yakınlaşmak için çaba harcamakla devam eder.

Tasavvuf erbâbı seyri dört mertebe üzerine temellendirmişlerdir. Bunlar, seyr-i illallah, seyr-i maallah, seyr-i fillah ve seyr-i anillahtır.

Sâlik, yolculuğuna seyr-i illallah ile başlar. Allah'ı müşahede ederek terakkî eder. Seyr-i maallah mertabesine ulaşır. Bu mertebede Hak ile seyr eder ve Hakkı

[114] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 68
[115] Curcani, a.g.e.: s. 127
[116] Seccâdi, a.g.e.: s. 416
[117] Kara, a.g.e.: s. 363

halkla, halkı da Hakla müşahede eder. Çoklukta tekliği, teklikte çokluğu izler. Buna da seyr-i fillah denir. En nihayeti ise her şeyde Hakkı seyretmektir. Buna seyr-i anillah denir. Seyr-i maallah bir ağaç ise seyr-i fillah meyvesi, neticesi de seyr-i anillahtır.[118]

Her sûfinin hâlinin farklılığına göre Allah'a yolculuğu farklıdır. Bir yere birisi farklı bir yoldan başka birisi farklı bir yoldan gidebilir. Bunun için kimsenin kimseyi kınama hakkı yoktur. Kalp yolculuğu da kişinin kâbiliyeti ve hâlet-i rûhiyesine göre değişebilir. Şair, buna işaret ettiği bir hikayesinde Allah'ın nezdinden şu sözlere yer verir:

"Ḥaḳ teᶜālā didi kim sen fārig̈ ōl
Hażretüme vār durur biñ dürlü yōl

Her ḳulum bir dürlü yoldan **seyr** ider
Her biri mü'mine bir heyᶜeti dutmiş gider

Ḳamūsi baña gelürler ġam yime
Sākit ōl hīc kimseye nesne dime"[119]

3.1.2.14. Sırr

Sırr, nefsin farkına varmadığı, Hakk'ın gizli kıldığı şeydir. Tasavvuftaki hâllerle ilgili olarak kul ile Hak arasında gizli ve saklı olan şey için kullanılır.[120] Allah; niyet, sevgi ve vecd gibi makâmlarının doğruluğuna dair işaretler göstermekle beraber, onların hâllerini gizlemiştir.

"Sırr, Allah'ın, insan kalbine yerleştirdiği nurani bir histir"[121] denir. Ruh sevginin, kalp mârifetin, sırr da müşâhedenin yeridir. Sırra ermeyen kalpler mâneviyatın farklı boyutunu kavrayamazlar. Sırra erenler maddi dünyanın sınırlarından soyutlanmış olanlardır.

Şair, bir hikâyesinde divânenin birinden bahsederken onu "sırr-ı haktan ders almış, Hakk'ın sarhoşu olmuş âşık biri" olarak tarif eder:

"ᶜĀşıḳ bir ḥāl idi ōl mest-i ḥaḳ
Sırr-ı ḥaḳdan almış idi hem sebaḳ"[122]

Sırr-ı haktan kasıt, Allah'ın kalbe bahşettiği muhabbet nurunun parçasıdır, denilebilir.[123] Varlığına ait bir sırr olması zordur. Öyle olsaydı Allah'ın varlığı sırr olmaktan çıkıp görünür olurdu. Divânenin varlığı ise buna dayanamazdı.

[118] Kara, a.g.e.: s 364
[119] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 14
[120] Kara, a.g.e.: s. 343
[121] Kuşeyri, a.g.e.: s. 141
[122] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 51

Başka bir hikâyede ise dünya sevgisine dalan bir âlimin "sırr"dan uzaklaştığına değinilir. Ömrünü ilimle geçiren âlim, ilminin büyüklüğüne rağmen dünya sevgisine dalarak "sırr"ı bir zerre de olsa duyamamıştır. Bu dünya sevgisiyle muhabbet sırrından uzaklaşan âlim, Hak'tan da uzaklaşmıştır:

"Digil ōl ᶜālime kīm ey bī ḳarār
ᶜİlmīle geçürdi ᶜömrin rūzigār

Dünya sevmekden çün olduñ ġarra sen
Ṭuyāmadıñ **sırrı** çün bir zerre sen

Ġarra itmiş çün bugün dünyā seni
Ḥaḳdan ayırsa gerek dünya seni"[124]

Sırr, az konuşma, çok suskunluk hâlinde kendini belli eder. Şair, hâl ehlinin sırra, kâl ehlinden daha yakın olduğuna değinir. Bülbül gibi, söze değil öze yönelenlere gülün cefa etmeyip açılması gibi sırların açılacağını söyler.

"Söze maġrūr olmaġīl bülbül gibi
Tā ki **sırr** āçıla senden gūl gibi"[125]

Sırr ehli dışındakiler sırları anlayamaz. Herkes sırr ehli değildir çünkü. Çiçeklerin olduğu gibi, kalplerin de renkleri, kokuları, şekilleri farklıdır. Ancak hâl ehli olanlara sırlar açılır. Şair, bir yiyecek, kokusundan anlaşılsa da onun tadının sırrını bilenler haricindekilerin bunu anlamayacağını ifade eder. O yiyeceğin kokusunu bilen Hz. Muhammed'in himmetiyle evliyânın da sırra ereceğine dikkat çeker:

"Ḳoḳusından bilinür misk-i piyāz
Añlamaz her **sırrı** illā ehl-i rāz

Çün yimişden ḳoḳlādı Muṣṭafā
Ōl sebebden buldı yümni evliyā"[126]

[123] Kara, a.g.e.: s. 345
[124] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 50
[125] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[126] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 80

3.1.2.15. Tâlib

Tâlib, isteyen demektir. Tasavvuftaki ilk derecedir. Eskiden tasavvuf geleneğinde herkes tâlibliğe kabul edilmezdi. İşin altından kalkıp kalkamayacağı denenmek üzere bazılarına hazırlık dersi yaptırılır, başarılı olanlara gerçek ders verilirdi. Talibliğe kabul ediliş çok ciddi bir konu idi. Bu nedenle "taleb eden ve bu talebinde ciddi olan hedefe ulaşır" denmiştir.[127]

Şair, birkaç yerde bu kavrama yer verir. İbrahim Edhem'in hikayesi anlatılırken Belh şehrindeki sultanlığını bırakıp perişan olduğunu söyleyen kişiye karşı keramet gösterdikten sonra Allah'ın ona lütfettiği manevi sultanlığın maddi sultanlıktan daha yüce olduğunu söyler. Onun da bu manevi makama talib olmasını tavsiye eder. Herkesin de bu manevi makamlara talib olması için dua eder:

"Pes bu milki āndan ulūdur bīl yaḳīn
Ṭālib olġīl sen daḫī ey ehl-i dīn

Ṭālib itsün ḥaḳ ḳamū ᶜālemleri
Raḥmetīle ṭoylasūn ādemleri"[128]

Yine başka bir hikâyede Ebul Hasan Harakâni, rüyasında Allah'ı görür ve gerçek hayatta da onu görmek istediğini, bunu yıllardır arzuladığını söyler. Gerçek yerine, rüyada görmesine serzenişte bulunur. Bunun üzerine Allah, içindeki talebi ona kendisinin bahşettiğini, onun varlık âlemine gönderilmesinin Kendi talebiyle olduğunu, onu Kendisine tâlib eyleyenin de yine Kendisi olduğunu ifade eder:

"Altmış yıldur **ṭālib** olmişsiñ baña
İdeyim şimdi ezel ḥāluñ saña

Sen yōḳ iken **ṭālib** idim ben saña
Di seni kīm **ṭālib** eyledi baña"[129]

Anlaşılıyor ki kulun Allah'a tâlib olması, Allah'ın, onun içine bıraktığı istekle meydana gelmektedir. Allah, Kendisine tâlib olmasını istediği kulların gönlüne şevk tohumu bırakmaktadır. İsteği kalbe lûtfeden Allah'tır.

[127] Erginli, Zafer (2006), a.g.e. s. 259
[128] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 45
[129] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 65

3.1.2.16. Terk

Terk etmek, bırakmak anlamına gelen tasavvufî bir kavramdır. Dünyevi bağlardan kurtulmak demektir.[130]

Dört türlü terk vardır: Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hestî (varlık), terk-i terk.[131]

Tasavvuf ehli bir sûfiden, içinde dünya sevgisi taşımaması beklenir. Buna terk-i dünya denir. İbadetlerini cennete gitme arzusu veya cehennem korkusundan dolayı yapmayıp sadece Allah'ın hoşnutluğuna erişmek için yapması beklenir. Buna terk-i ukbâ denir. Varlığını terk etmek ise terk-i hestîdir. Çünkü varlık Allah ile kul arasında bir perdedir. Bütün bunları terk ettiğini dile getirmemek ise terk-i terktir. "Terk ettim" demeyi de terk etmektir.[132]

Şair, eserinde terk etmek kavramına sıkça yer verir. Bir hikâyede geçen nasihatinde Allah aşkından başka bütün aşkları terk edip Allah aşkını kalpte sağlamlaştırmayı tavsiye eder:

"Ḫüdā ᶜışḳından özge ᶜışḳı **terk** īt
Ḫüdānıñ ᶜışḳını göñülde berk īt"[133]

Bir şâhın hikayesinde yine terk kavramına değinen şair, şâhın bir anda tâcını, tahtını terk edip işlerini Allah'a bırakarak sağlama aldığını anlatır. Terk edenlerin, istediklerine daha kolay kavuştuğunu, dünyada hiçbir şey için eziyet çekmediklerini, eğer Allah'tan bir hidayet gelmişse bunun karşısında tâcın, tahtın bir pula değmeyeceğini dile getirir:

"Taḫt u tācın ᶜāḳıbet **terk** eyledi
İşini Allāh ilen berk eyledi

Terk idenler buldiler ḥaḳdan murād
Ānlariçün cihānda olmaz aṣlā aẕāb

Çün hidāyet ire ḥaḳdan bir ḳūla
Tāc u taḫtı ānuñ ḳatında bir pula"[134]

[130] Seccâdi, a.g.e.: s. 474
[131] Kara, a.g.e.: s. 775
[132] Kara, a.g.e.: s. 775
[133] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 29
[134] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 44

Yine buna benzer İbrahim Edhem kıssasında da aynı mânâlara yer verilir. Sultanlığını terk eden İbrahim Edhem'e öyle mânevi bir saltanat ihsan edilmiştir ki denizdeki balıkların bile onun emrine uyduğu, denize attığı iğnesini geri getirmek için yarıştıkları ifade edilir:

"Bil ki İbrāhim Edhem neyledi
Taḥt ı tācını gör niçe **terk** eyledi

Öyle **terk** eylediġiyüçün ōl pelenk
İġnesin çıkardı deryādan nehenk"[135]

Başka bir yerde de terk-i hestî yani varlığını terk etmeye değinen şair, Allah için varlığını terk etmeyince ona ulaşılamayacağını, ancak kendisi için kıymetli olan şeyleri terk ettiği zaman insanın Hakk'a doğru gidebileceğini anlatır.

"İrmek ōlmaz āña ey merd-i cünūn
Vārlıġın **terk** itmeyince ḥaḳḳīçün
.....
Çünki cān eczāsını **terk** idesin
Lā cerem ki ḥaḳḳa ṭoġru gidesin"[136]

İnsan, ancak kalbini sevgisiyle meşgul eden şeyleri terk ettiğinde Hakka ulaşabilir.

3.1.2.17. Tevekkül

Tevekkül, gerekli tüm çabayı sarf edip her türlü tedbiri aldıktan sonra bir işi Allah'a havale etmektir.

Tevekkül imanın işareti, kalbin amelidir. Buna göre kul, her ne kadar çaba sarf etmiş olsa da kendi güç ve kuvvetine güvenmemeli hayırlı olan sonucu Allah'tan beklemelidir. Bu, esmâsından biri "Vekil" olan Allah'a itimadın gereğidir. Tevekkülün ilk makamı kulun, Allah'ın huzurunda yıkayıcının önündeki ölü gibi olmasıdır. Dilediği gibi onu evirir-çevirir.[137]

Tevekkül eden kişiye mütevekkil denir. Tevekkül ehlinin üç derecesi vardır: 1. Tevekkül, 2. Teslim, 3. Tefviz'dir. Mütevekkil bir kimse Allah'ın vaadine dayanıp sükun bulur. Teslim sahibi, ilmiyle iktifa eder. Tefviz sahibi onun hükmüne razı olur. Tevekkül başlangıçtır, teslim orta, tefviz sonuçtur.[138]

[135] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 44
[136] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 62.
[137] Kuşeyri, a.g.e.: s. 214
[138] Kuşeyri, a.g.e.: s. 216

Tevekkülü elden bırakmayanlar Allah'ın hoşnutluğunu ve sevgisini kazanacak olanlardır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulur:

"(Bir işe) karar verdiğin zaman Allah'a tevekkül et. Kuşkusuz Allah, tevekkül edenleri sever."[139]

Şair bu gerçeğe atıfta bulunarak, kini bırakıp tevekküle sarılan mütevekkil kişilerin Allah'ın rızasına ulaşacağını dile getirir:

"Yūri ey biçāre girū kīni ṣāl
Ḳıl **tevekkül** rıżāsını ele al"[140]

3.1.2.18. Vefâ

Vefâ, bezmi elestte, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" diyen Allah'a, "elbette, Rabbimizsin"[141] diye verilen söze sâdık kalmaktır. Buna ahde vefâ denilir. Verilen bu sözün gereğince yaşamak ve kalbe Allah'tan başkasını sokmamak her kulun vefâsının göstergesidir. Bu hakikate atıfta bulunan şair, Süfyan ile Bülbül hikâyesinde konu edilen bülbülün vefâsını örnek göstererek sûfilere ahde vefâ üzerine ders vermektedir. Süfyan bir çocuğun elindeki kafeste bir bülbül görür. Bülbül parmaklıklar arasında feryat etmekte, kafesten çıkmak için yol aramaktadır. Süfyan onun haline acır ve çocuğa altın ve gümüşler verip ona, "bu bülbülü azad et" der. Çocuk bülbülü Süfyan'a verir. Süfyan onu kafesinden çıkarır. O da pervaz ederek gidip bir dalın üstüne konar. Gün boyu güllere şarkılar okur. Gece olunca gülden izin isteyerek Süfyan'ın yanına gitmek ister. Gül ona, yıllarca kafeste kaldıktan sonra kendisinden ne çabuk sıkıldığını sorar. O da gülden usanmadığını, tıpkı eskisi gibi aşık bir bülbül olduğunu ancak kafesten onu bir azizin kurtardığını ve onun bu iyiliğini unutamayacağını söyler. Ölse de onun kapısını terk etmeyeceğini ifade eder. "Gündüz seninle olayım, gece ondan ayrı kalmayayım" der.

Gül ona, "inancı temiz olan âşık, binlerce kez aferin sana" karşılığını verir.

Bülbül, Süfyan'ın yanına uçup gelir. Onu gören Süfyan,

"Neden geldin, ne sebepten vatanını terk eyledin" diye sorar. Bülbül olanları anlatır. Süfyan onu kabul eder. Gündüz gülistanda güle şarkı söyler, gece Süfyan'a hizmet eder, destanlar okur. Sonunda Süfyan'a ecel gelir ve ruhunu teslim eder. Cenazesi götürülürken bülbül de etrafında feryatla uçar durur. Kâh kendini yerlere atar kâh yüzünü cenazeye sürer. Sonunda şeyhi defnederler. Bülbül gelip kabrin üstüne konar. Orada destanlar okur, ağlar, feryat eder. Bütün halkı, yeri ve göğü de ağlatır. Günlerce kabrin başından ayrılmaz. Sonunda o da şeyhin kabri üstünde can verir. Şair, hikâyenin devamında bülbülün bu vefâsını şöyle dile getirir:

---

[139] Kur'an-ı Kerim, Al-i İmran Suresi 3/159
[140] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 44.
[141] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi 7/172

"Gel bu sözleri işit ey bī vefā
Kīm **vefā** ehli ḳabūl eyler cefā

Ōlma bir ḳuşdan daḫī kem ey gedā
Āndan al taᶜlīmi hem ders-i vefā

Yād ḳıl bu ḳıssai cānı seversen
Āndan öġren hem vefā ey bul-hasen"[142]

3.1.3. Bilgi ve Mârifete Dâir Kavramlar

3.1.3.1. Âkil

"Akl" tarif edilirken bir manasının "ilimleri idrâk eden" olduğu söylenir. Aklın ilim ve idrakinin sınırı, Allah'tan başka her şeyi terk ederek O'na dönmek ve nurları talep etmektir. Akıl, ancak böylece bağlardan kurtulur, Mevlâ'sına olan talebi şiddetlenir.[143]

Bir tarifte de cehâlet karanlığını izale ettiği için akla, "akıl" ismi verildiği söylenir. Karanlıktayken aklın görüşünü nur kaplayınca, karanlığı ortadan kalkar, gerçekleri görmeye başlar. İşte cehalete engel olduğu için akla "akkal(engel)" manasında "akıl" denmiştir.[144]

Âkil ise akıllı insan demektir. Dini bakımdan Allah'ın kuldan istediği şeyi idrak eden kişidir.

Şöyle denir: "Allah kuldan, nimet veya musibet yahut itaat ya da masiyetle ilgili olarak dört şey ister: Allah sana nimet verdiğinde şer'an şükretmen, musibet verdiğinde sabretmen, itaat bahşettiğinde sünneti ve tevfiki görmen, masiyet(günah) işlediğinde tevbe etmen ve O'na dönmen gerekir. Allah'ın verdiği bu dört şeyi idrak eden kimse Allah'ın sevdiklerine yakın olur. İşte gerçek kul budur."[145]

Şair "Hikâyet-i Sultan Mahmûd" isimli hikâyesinde buna benzer bir tarif yaparak âkil olan kişinin fâni olan dünya hayatından yüzünü çevirip Hakk'a yönelmiş olduğunu ifade eder:

Göz āña dirler ki āña beyn ōla
Manẓar-i dünyā deġüldür dīn ōla

[142] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 50
[143] Erginli, Zafer (Ed.) (2006). Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Elmas Neşriyat, İstanbul, s. 90.
[144] Sühreverdi, a.g.e.: s. 592.
[145] Fazlullah, Reşîdü'd-dîn (2010). Cami'ü't-Tevârih / Selçuklu Devleti, Çev. Erkan Göksu-H. Hüseyin Güneş, Selenge Yay., İstanbul, s. 55.

Kimde ki işbū naẓarda vārsa şimdi
Bu fenā milkine ōl būlaşmadı

ᶜĀrif ōldur ᶜ**āḳil** ōldur hem ᶜālim
Kāmil ōldur vāḳıf ōldur ṣādıḳ ōl[146]

Fâniliğin karanlık yüzünden uzaklaşıp bekânın nuruyla aklını aydınlatan kişi âkil olmakla kalmayıp ârif, âlim, kâmil, vâkıf mertebesine de ermiş olur.

3.1.3.2. Âlim

Hz. Muhammed, "Âlimler, peygamberlerin varisleridir." buyurur. Tasavvufta ilim tahsilinin değerli bir meşgale olmasının yanında ilimle meşgul olanlar da önemli bir makama sahiptir.

Kur'an'da "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"[147] denir.

Şair, eserinin genelinde âlimlere olumlu yönde atıflarda bulunurken ilmin değerini bilmeyen, dünyalık hevesler için ilmini israf eden riyakâr âlimlere de eleştirel bakış yöneltir.

"ᶜ**Ālim** olan ᶜilmiyle ḳılmaz ᶜamel
Pīşe ḳılmış özüne kār u zaġal

Ḥaḳ rıżāsını terk eyler ōl gedā
Ez berāy-ı ḫāṭırı her ketḫüda"[148]

Birilerinin hatırı için Hak rızasını terk eden ve tembelliği âdet edinen âlimlerin ilmiyle amel etmediğini ifade eder.

Hücvirî, *Keşfu'l Mahcûb* isimli eserinde, bu konuyla ilgili şunları kaydeder:

"Gaflet içinde bulunan âlimler dünyayı gönüllerinin kıblesi haline getirmişler, şeriatın kolay tarafını tercih etmişler, sultanlara kulluk etmeyi benimsemişler, padişahların çevrelerinde pervane olmuşlar, halkın itibarını kazanmış olmayı amaç haline getirmişler, zekâlarının hilelerine aldanmışlar, kalplerini sözlerindeki lafzi güzellik ile meşgul etmişler, araştırıcı alimler ve üstadlar hakkında kötüleyici dillerini salıvermişler ve din büyüklerini söyledikleri fazladan laflarla kahretme işi ile meşgul olmuşlardır. Onlar, iki cihanı terazilerinin kefelerine koysalar, o kefeler teraziye

[146] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54.
[147] Kur'an-ı Kerim, Zümer Suresi 39/9.
[148] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 48

gelmez, onlar da doymaz. Bundan dolayı kini ve hasedi mezhebleri haline getirmişlerdir."[149]

Şair "Hikâyet-i Âlim-i Mu'teber" isimli hikayesinde dünya ikbali için ilmini heba eden bu tür âlimlerden birini konu ederek, kalbinde dünya sevgisi yer ettiğinden dolayı Hak sevgisinin onda karar kılmadığını belirtir:

"Ōl zamānda vār idi bir peyġamber
Genc-i maᶜni ṣāḥib-i esrār idi

Ḥaḳ teᶜālā ōl vaḥiy eyledi
Benden ōl ᶜ**ālime** vār söyle didi

Digil ōl ᶜ**ālime** kīm ey bī ḳarār
ᶜİlmīle geçürdi ᶜömrin rūz-i gār

Dünya sevmekden çün olduñ ġarra sen
Ṭuyāmadıñ sırrı çün bir zerre sen

Ġarra itmiş çün bugün dünyā seni
Ḥaḳdan ayırsa gerek dünya seni

ᶜĀlemüñ ᶜilmi senüñ ōlursa hep
Eyleseñ taḥṣīli ᶜilmi rūz-i şeb

Çünki dünyā sevgüsi cānuñda vār
Eylemez ḥaḳ sevgüsi sende ḳarār"[150]

Ardından ilmin kıymetini bilen ve ilmiyle amel eden gerçek âlimlerin kıymetini ve onların sapması halinde dünyanın da sapkınlığa düşeceğini bildirir:

"Çünki ᶜ**ālimler** cihānıñ ḫāsıdur
Ānlar azmāsı cihān azmāsidur"[151]

Ahmedî, âlimleri muteber ve muteber olmayan âlimler olmak üzere ikiye ayırır. İlmini Allah'ı tanımak ve sevmek olarak vasıta bileni muteber görür.

[149] Hücvirî (2014). Hakikat Bilgisi (Keşfu'l Mahcûb), Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul, s. 23.
[150] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 50
[151] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 50

3.1.3.3. Ehl-i Dîl

Farsçada gönül anlamına gelen "dîl" manevi neşenin duyulduğu yerdir. Ehl-i dîl, gönül ehli kimseler için kullanılır. Aşk ve şevk sahibi kimselerdir bunlar. İsm-i âzama mazhar olanlara denir.[152] Çünkü Allah'ın güzel isimlerinin makâmı gönüldür, O, yalnız oraya yerleşmeye layıktır. O yüzden kudsi bir ifadede, "Ben yerlere göklere sığmadım, mü'min kulumun gönlüne sığdım"[153] denir. Ehl-i dîl olana, ehl-i kalp de denir.

Şair, eserinde bu kalıbı bir hitap unsuru olarak kullanmıştır.

"Bir zamān ᶜadli eylemek **ehl-i dil**
Ṭāᶜatiñden bir yıluñ artuḳ bīl

ᶜİzzet isterseñ iki ᶜālemde sen
ᶜAdle dürüş vār otur ey bul-ḥasen"[154]

Ehl-i dîl olanın adaletle davranması gerektiğini vurgular. Başka bir yerde de hikâye kahramanlarından birinden "Ehl-i dîller serveri/Gönül ehli olanların ulusu" şeklinde bahseder.

"Bir gice Sulṭān Maḥmūd Āyās
Kīm mübārek ḫāṭırı ṭuṭmadı yās

Seyr iderdi sırrile miṣli biri
Ōl kerīmi **ehl-i diller** serveri"[155]

3.1.3.4. Erenler

Erenlerden kasıt Hakk'a erenlerdir. Varlık perdesi aralanıp gönül gözüyle Allah'ı görenlerdir.

İman kalbin eylemidir ve mertebeleri farklıdır. Erenlerin mertebesi en yüksek mertebedir.

Tasavvufta Hakk'a ermek isteyen, halkı terk edip mâsivadan yüz çevirmelidir. Çünkü varlıklara teveccüh ve dünyaya bağlılık kalbe pas getirmektedir.[156] Bundan da gâm ve keder doğmaktadır. İnsan Allah'a yöneldikçe kalbinin pası azalır. Dolayısıyla

[152] Kara, a.g.e.: s. 112
[153] Aclunî, Keşfu'l Hafa, 2/165
[154] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 35.
[155] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 79.
[156] Kur'an-ı Kerim, Mutaffifin Suresi 83/14

gâm ve kederi de biter. Erenlerin gönülleri zevk-i ilâhinin yani manevi zevkin yeridir. Şair, huzuru arayan okuruna erenler gibi davranmayı tavsiye etmektedir:

"Erenlerinuñ üc işe ḳıl itāᶜat
Ḫamūşī ve ṣabūrī ve ḳanāᶜat

Ṭarīḳ-i merdi ᶜuzlet cūyi ōlġīl
Cihān ehlīle hem ḫōş ḥūy ōlġīl"[157]

Erenlerin âdetleri, suskunluk, sabırlı olmak, kanaat etmektir.

Tasavvufta, kişinin kısmetine düşen rızka razı olması kanaattir. Elde olanla yetinip elde olmayana hırs göstermemek demektir. Kalp zenginliği olarak görülüp mutluluğun vesilesi sayılır. Hakikat ehli, kanâatin Allah'ın kalbe bahşettiği bir şeref olduğunu söyler.[158] Şair, erenlerin özelliklerini sayarken bunlardan birinin de kanâat olduğunu ifade eder. Aynı zamanda inziva ve hoşgörü de erenlerin vasıflarından sayılır.

Şair başka bir yerde erenler makamına ulaşmanın yolunu da gösterir:

"Enbiyāyı gören Allāh'ı görür
Evliyaya **eren** Allāh'a erer

Çünki ḥaḳḳa ānlar yōl bulmişdurur
Ānları gören ḥaḳḳı görmişdurur"[159]

Enbiyâ ve evliyânın yolu, Allah'a giden yoldur. Hakk'a ulaşanlar, onlara uyanları da Hakk'a ulaştırır. Bir peygamberi gören Allah'ı görmüş gibi olur. Bir evliyâya uyan Hakk'a uymuş gibi olur. Erenlerin yolu budur.

3.1.3.5. Evliyâ

Evliyâ "velî"nin çoğuludur. Velî, mânen Allah'a yakın olandır. Allah'ı ve sıfatlarını tâkâti nispetinde tanıyan ve onunla hallenendir.

Kur'an'da "Allah, müminlerin velisidir."[160] denilir. Allah'ı tanıma irfânına erişen ve O'nun yakınlığına layık olan insanlar evliyâdan sayılır, Allah'ın dostu olurlar. Peygamberlerden sonra en yüksek makâm onlarındır. Peygamberler de evliyânın ululuları olarak görülürler.[161]

Şair de eserinde, enbiyâ/peygamberler ve evliyâ/velileri birlikte zikrederek aralarındaki münasebete dikkat çeker:

[157] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 16.
[158] Seccâdi, a.g.e.: s. 268
[159] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 26.
[160] Kur'an-ı Kerim, Ali İmran Suresi 3/68
[161] Kara, a.g.e.: s. 747

"Enbiyāyı gören Allāh'ı görür
Evliyāya eren Allāh'a erer

Çünki ḥaḳḳa ānlar yōl bulmişdurur
Ānları gören ḥaḳḳı görmişdurur

Enbiyanıñ şerᶜini alġil ele
Evliyānıñ himmetiyle gīr yōla

Ānlara uyan peşimān olmaya
Uymayān ānlara ḥaḳḳı bulmaya

Allāh ānlardan bizi āyırmasun
Fażli ile ṭoġri yōldan ırmasın"[162]

Hatta peygamberler ve velîlerin özde bir olduğuna, peygamberliğin mânâsının evliyâlık olduğuna vurgu yapar. Peygamberlik velâyet-i kübrâdır.

"Evliyānıñ enbiyānıñ ẕātı bir
Ādemiyyetden ḳamū ẕerrātı bir"[163]

Eserde, hikâyelerden bir kısmının sonunda enbiyâ ve evliyânın yolundan ayırmaması için Allah'a dua edilir:

"Enbiyā u **evliyādan** ey kerīm
Sen bizi āyırma bir dem ey raḥīm"[164]

3.1.3.6. Kâmil

Kemâl öyle bir sıfattır ki ne fazlalık ne eksiklik içerir. Bu sıfatı taşıyan, kusurlardan uzak olur ve kâmil diye isimlendirilir. Kemâl mertebesine ulaşan insanlara "insan-ı kâmil" denir ki bunların başında peygamberler gelir. Daha sonra nefsini terbiye edip kusurlardan uzaklaşan insanlar onların varisleri olur ve insan-ı kâmil olarak vasıflandırılırlar.[165] Şair, Bâyezîd-i Bistâmi ile Câfer-i Sâdık'ın hikâyesinde Bâyezîd'in otuz yıl Câfer-i Sâdık'ın irşadını aldıktan sonra "kâmil" olduğundan bahseder.

[162] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 26.
[163] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78.
[164] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 8.
[165] Kara, a.g.e.: s. 563

"Çün ṭokuz yıl terbiyet ḳıldı āña
Kāmil oldi ṣon ucu didi baña"[166]

Kemâl mertebesine eren insanların ince anlayışları ve kendilerine has ferâsetleri vardır. Algıları diğer insanların ötesindedir. Bir işaret ile binlerce mânâyı kavradıklarına işaret eden şair bunu şöyle ifade eder:

"Kāmile bestedür işāret ey ᶜazīz
Ḥarfīle maᶜnī añlar fikr-i tīz"[167]

Kâmil insanların dünya ile ilişkileri de Allah'ın onayladığı ölçüdedir. Yüzlerini ve gözlerini fâni olan dünyadan çevirip bâki olana yönelmişlerdir. Şair bunu da şu şekilde anlatır:

"Göz āña dirler ki āña beyn ōla
Manẓar-i dünyā deġüldür dīn ōla

Kimde ki işbū naẓarda vārsa şimdi
Bu fenā milkine ōl būlaşmadı

ᶜĀrif ōldur ᶜāḳil ōldur hem ᶜālim
Kāmil ōldur vāḳıf ōldur ṣādıḳ ōl"[168]

3.1.3.7. Mârifet

Mârifet, bilgi demektir. Tasavvufta şeriat, tarikat, hakikat ve mârifet olmak üzere dört mertebe vardır. Şeriat beden için, tarikat kalp için, hakikat ruh için, mârifet ise Hak içindir.[169]

Marifet, Allah'ı isimleri ve sıfatları ile bilmektir. Bu bilgiye mârifetullah denir. Bunun neticesi Allah'a yakın olmaktır.

Sûfilerin ileri gelenlerinden biri şöyle demiştir: "Hakk kendisini bir kuluna bildirirse, mârifet onu ne muhabbeti ne korkuyu ne ümidi fakirliği ne de zenginliği görebileceği makamda durdurur. Çünkü bunlar gayenin ötesindedir. Hakk ise nihayetlerin ötesindedir."[170]

Sûfilere göre mârifet, Hakk'ı isim ve sıfatlarıyla tanıyan, sonra davranışlarında Allah'ı tasdik eden, sonra kötü ahlaktan temizlenen, sonra kapıda uzun uzun bekleyen kimsenin vasfıdır. Böyle bir kimse kalbiyle itikafına devam eder. Güzel yönelişiyle

[166] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 39
[167] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 81
[168] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[169] Cebecioğlu, Ethem (2004). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Anka Yayınları, İstanbul, s. 172
[170] Erginli, Zafer (Ed.), s. 619

birlikte nasibini Allah'tan bekler. Tüm hallerinde Allah'ı tasdik eder. Nefsinin vesveselerini keser, bitirir. Kalbine Allah'tan başkasına çağıran bir düşünceyi koymaz. Kişi, halka yabancılaştığında, nefsinin afetlerinden uzaklaştığında, mekân ve mülahazalarını pırıl pırıl yaptığında, sırrında münacatını Allah'la birlikte yaptığında, her an O'na rücûu gerçekleştirdiğinde, Hakk'ın, malik olduğu kader tasarruflarındaki sırlarını anlatan ilhamına mazhar olduğunda arif; hali de 'marifet' olarak isimlendirilir..."[171]

Şair, bu kavramı birkaç yerde zikreder. Bunlardan biri bir hikâyenin sonundaki nasihat kısmıdır. Burada, can, yani gönül gözüne mârifet sürmesi çekmeyi ve gönüle mânâ tohumları ekmeyi tavsiye etmektedir:

"Maᶜrifetden cān gözine sürme çek
Bu göñül yirine maᶜni toḫmin ek"[172]

3.1.3.8. Mestî

Mest olmuş kişi anlamına gelir. Sarhoşluğu ifade eder.

Mustafa Rasim Efendi, *Istılahat*'ta, muhabbet meyinden içenlerin mest olup kendinden geçtiğini söyler. Yani Allah sevgisi bir kalpte galebe çalarsa aşk dedikleri halin zuhur edip şuuru ve idraki mağlup edeceğini ifade eder. Züleyha ve onun meclisindeki kadınların Yusuf'u gördüklerinde mest olup duyularını kaybederek parmaklarını kesmeleri gibi...[173]

Dolayısıyla mestlik hali, insanın aklını ve duyularını devre dışı bırakan bir sarhoşluk halidir. Bu halde söylenen sözler veya yapılan işlerde mantık aranmaz. Şathiye türünden şeyler de zuhur edebilir. Şair bu mest kavramına birkaç hikâyede yer verir. Bunlardan biri, Hz. İsa'dan ona Allah'ın muhabbet vermesi için dua etmesini isteyen divâneyle ilgili olandır. Allah, ona muhabbetinden küçük bir miktar verince mestî bir halde ağzından sadece "Hû" sözü çıkmaktadır ve muhabbetin ağırlığına dayanamayıp sonunda ruhunu teslim etmiştir.

"Gitdi ᶜĪsa berk-i kūha ey ᶜaceb
Vārdi ey bīçāre ḳıldı ṭaleb

Gördü ṭurmuş **mest-i** ḫayrān ḫarāb
Gözinüñ yāşı sel olmuş hemç u āb

[171] Erginli, a.g.e.: s. 624
[172] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 54
[173] Bkz. Istılahat, s. 272

Bir ayāġı üzre durmiş ōl hümām
Uyumamış yimemiş ḳırḳ yīl temām

Didi ne ṭurursin ey bīçāre sen
Nīçün olmişsin ḳatī āvāre sen

Virmedi ʿĪsā'ya hirkiz cevāb
Hū diyib ṭurmişdi mest-i ḫarāb"[174]
.....

Çocukların sokakta onu taşlamasından serzenişte bulunan bir divânenin hikâyesinde ise aniden dolu yağmaya başlaması üzerine delinin şathiye türünden şöyle bir serzenişine yer verilir:

"Uşaḳlar ṭāş atarlar her yañdan
Ṭolū yaġmaya başladı havādan

Deli yūzini ṭutdi āsumāna
Didi ey ḳādir u ḥayy-i tüvānā

Saña nōldi ki benden böyle ṭoydun
Sen daḫī bu uşaḳlara mı uyduñ

Ōlar ṭāşa ṭutarlar sen ṭolūya
Revā mıdur senüñ gibi uluya

Ki uşāḳ sözine uyūb ḳılāsın
Baña buncılāyın işler ḳılāsın"[175]

Bunun üzerine şair o delinin bu şathiye türünden sözlerini mestliğine verir. Onun Hakk'ın mesti olmuş kâmil biri olduğunu, bu insanlarla Hak arasında sır bulunduğunu, bu sözlerin naz makamında sarf edildiğini ve Cenab-ı Hakk'a hoş geldiğini ifade eder.

"Çū **mest-i ḫaḳ**ḳıdī ōl merd-i kāmil
Ḥaḳḳa ḥōş geliser bu söz yaḳīn bil"[176]

[174] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 25
[175] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15
[176] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15

3.1.3.9. Tecellî

Tecellî, açık ve zâhir olmak demektir. Tasavvufta, kalplere gaypten gelip açılan nurlardır.[177]

Tecellî, çeşitli şekillerde olur. Feyiz, ilham, huzur gibi şeyler de Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisidir. Kalbine Allah'ın tecelli ettiği kişi, basiret gözüyle bakar. Kalbi gafletten arınır, Allah'a yakınlık meydana gelir.[178]

Bir de Zât tecellisi vardır. Hakk'ın Zâtı bir kula tecellî ettiği zaman bu tecellîye mazhar olan kişi mahv olur. Bu makam sadece Hz. Muhammed'e aittir, bu tecellîye yalnızca onun kalbi dayanmıştır.[179]

Daha önce zikri geçen bir divânenin, Hz. İsa'dan, ona muhabbet vermesi için Allah'a dua etmesini istemesi üzerine muhabbetten bir zerre verilen o kişinin varlığının bu tecellî altında mahv olduğu görülür. Cenab-ı Hak, Hz. İsa'ya bunun sırrını anlatırken o kişiye muhabbet tecellîsinden sadece bir zerrecik verdiğini, biraz daha fazla verseydi onun çok öncelerden mahvolacağını bildirir. Kullarından pek çoğunun muhabbet iddiasında bulunduğunu ancak buna güç yetiremediklerini, bunlardan birinin de Hz. Musa peygamber olduğunu ifade eder. Kur'an-ı Kerim'in Araf Suresinde (7/143) de anlatılan Hz. Musa'nın onu görme talebi ve Allah'ın dağa tecellî edip dağın paramparça olması ve Hz. Musa'nın bu tecellînin etkisiyle kendinden geçip bayılması hikâyede konu edilir:

"Kim muḥabbetden benümle ūrsa lāf
Durabilmez daᶜvāsi olur güzāf

Çok kişiler daᶜvi ḳıldı duymadi
İstedi bu sırrı çoklar ṭutmadı

Cümlesinden biri Mūsā söyledi
Ōl benüm vaṣlım temennā eyledi

Ben **tecellī** eyledüm ṭāġa meġer
İrdi ṭaġdan āña şemme eṣer
Duymadı Mūsā āña ey pürhüner
Uṣṣı gitdi düşdi olunca seḥer

Ūri ṭurub ṣonra çoḳ ᶜöẕr eyledi
Tevbe ḳıldı yā rabbi āmennā didi"[180]

[177] Seccâdi, a.g.e.: s. 462
[178] Seccâdi, a.g.e.: s. 464
[179] Curcani, a.g.e.: s. 56

Anlaşılan o ki burada konu edilen muhabbet tecelliîinden kasıt Allah'ın Zâtından gelen nurlardır. "Mûsa benim vaslım diledi" sözüyle kast edilen Allah'ı Zâtıyla görme arzusudur. İnsan bedeni ve ruhu, o nurların tesirine tâkat getirememektedir. Hz. Mûsa bu tecellînin etkisiyle bayılmış, ayıldığında da Allah'tan af dilemiştir.

3.1.3.10. Yakîn

Bir mutasavvıf "gözün gördüğü her şey ilim, kalbin bildiği her şey yakîndir" demiştir. Başka biri de "Yakîn, kalp gözüdür" demiştir.[181]

Yani yakîn, perdelerin aradan kalkmasıdır. Şüphelerin yerini nurun almasıdır. Allah ile kul arasında sırların açılmasıdır.

Kuşeyri'ye göre üç türlü yakîn vardır: 1- İlme'l yakîn (Habere dayanan bilgi). 2- Ayne'l yakîn (Görmek suretiyle elde edilen bilgi). 3- Hakka'l yakîn (Bir şeyi bizzat yaşamak suretiyle elde edilen bilgi).[182]

Yakîn, sufiler için Allah'a yakınlık ifade ettiğinden yakîn elde etmek için çalışmak gerekir. Fakat kalbe yakîn nurlarını bahşedecek olan yine Allah'tır. Şair de bir beytinde, herkese yakîn vermesi ve şeytanın vesveselerinden koruması için Allah'a dua eder:

Yā ilāhī ḳamūya sen vīr **yaḳīn**
İt yine vesvās-i şeyṭāndan emīn

3.2. Tasavvufta Şathiye Kavramı ve Eserde Geçen Şathiye Örnekleri

Şath, vecdin anlatımı sırasında feyz, galeyan, heyecan ve galebe ile sarf edilen alışılmamış ibare ve ifadelerdir. Arap dilinde "hareket" anlamına gelir.[183] Başka bir deyişle vecd halindeki sûfinin sırlarının hareket etmesine şath denir.[184] Bu sözleri duymak zâhir ehli için rahatsızlık verici olup sûizan ve inkara sebep olur.[185] Çünkü vecd ehli, vecdlerini, duyanların yadırgayacağı ibarelerle anlatır.

Fakat dar bir nehirden sel akınca su, kenarlara taşar ve buna nehir taştı/şataha denir. Vecd ehli mürid, vecdi artıp hakikat nurlarının etkisiyle kalbine varid olan şeyleri taşımaya takat getiremeyince duyguları diline düşer. Durumunu alışılmamış, dinleyenlerin zor anlayacağı ibarelerle anlatmaya başlar. Bu tür sözleri ancak ilimde

[180] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 26
[181] Erginli, Zafer (2006), a.g.e., s. 1231
[182] Kuşeyri, a.g.e., s. 231
[183] Tûsî, Ebu Nasr Serrâc (2016). el-Lüma/İslam Tasavvufu, Haz.: Prof. Dr. H. Kâmil Yılmaz, Erkam Yay., İstanbul, s. 443.
[184] Curcani, Ali İbn Muhammed es-Seyyid eş-Şerif (1997). Terimler Sözlüğü (Tarifat), Çev.: Arif Erkan, Bahar Yay. İstanbul, s. 134.
[185] Seccâdi , a.g.e.: s. 437.

derinleşmiş olan hâl ehli anlayabilir. Bu yüzden bu kavrama ıstılahçılar nezdinde "şath" denmiştir.[186]

Şathiye, kemâl ehli olanlarda en az bulunan şeydir. Çünkü onlar, sahip oldukları mânâlarda temkin sahibidirler. Şatha düşenler ancak bidayet/başlangıç halinde olanlar, gaye ve kemâl vüsulü/ulaşması istenenlerdir. Böylece onu bidayet hali iradenin son hali olmuş olur. O da kemâlin başıdır.[187]

Cüneyd-i Bağdâdi'ye göre de şathiye, sülûkun son değil, başlangıç halinde görülür. Sonuna ve gayeye ulaşınca şathiyelerin azaldığını ifade eder. Ona göre Bâyezîd-i Bistâmi'nin şathiyeleri onun o sırada henüz sülûkünün başlangıcında olduğuna işaret eder.[188]

Mutasavvıflar, şathiye türü sözlerin kaynağının sûfi değil Allah olduğunu söyler. Sûfi, sadece bu sözleri tekrar etmektedir.

Şeriate göre hoş karşılanmayan bu durum mutasavvıflarca vecd halinin sonucudur ve bazıları tevil edilebilir, bazılarıysa tevilden uzak durumlardır.

Şathiyeleriyle en meşhur olan mutasavvıflar, Bâyezid-i Bistâmi (ö.234/848), Şiblî (ö. 334/946), Hallâc-ı Mansur (ö. 309/922), Kaygusuz Abdal (ö. 848/1444) gibileridir.

Bâyezid-i Bistâmi'nin "Sübhânî" sözü, İbni Fârız'ın "Ene Huve" demesi ve Hallâc'ın "Ene'l Hakk" ifadesi şathiye olarak görülmüştür.

Bunlara benzer ifadeler Esrârnâme'de de yer almakta; hem farklı zamanlarda yaşayan divanelerin hem de mutasavvıfların şathiye türünden bu sözlerinin ve hallerinin Allah katında hoş karşılandığına vurgu yapılmaktadır.

Bu hikâyelerden biri Hz. Mûsa ile Berk-i Esved isimli bir divânenin arasında geçendir. Hz. Mûsa zamanında yaşanan bir kuraklık sırasında ulu peygamber ne kadar yağmur duasına çıktıysa da duası kabul edilip yağmur yağmaz. Sonunda Allah, ona, Berk-i Esved isimli bir divânenin yağmurun yağmasına engel olduğunu, onun yanına gidip gönlünü almasını ve bu duayı ondan istemesini nida eder.

Hz. Mûsa gidip onu bulur. Durumu arz eder. Divane, Hakk'a küstüğünü, bu yüzden de yağmuru serbest bırakmadığını söyler. Sonra ulu peygamber, huzuruna geldiği için yanındaki kütüğüyle yere vurup yağmuru salabileceğini belirtir. Divânenin Hz. Mûsa'yı dehşete düşüren şathiyeleri şöyledir:

"Bir kütüġi vāridi ānuñ meġer
Eline aldı revān ōl şīr u ner

[186] Tûsî, a.g.e.: s. 443.
[187] Tûsî, a.g.e.: s. 448.
[188] Uludağ, Süleyman "Şathiye", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/sathiye (01.02.2022).

Naᶜra urdi kütügi urdi yire
Didi tīz ōl yaġmurı vīr bunlara

Yuḫsa şimdi eylerem eġrī naẓar
ᶜArş-ı kürsi eylerem zir ü zeber

Berḳ-i Esved çün bu sözü söyledi
Seyl ile ḥaḳ ᶜālemi ġarḳ eyledi

Tā Mūsā bāşın aldı ḳaçdı evine
Zehresi olmadı kim bir kez döne

Bir nice gün çekdi havf u bīm
İdeyazdı naᶜrası ānı saḳīm"[189]

Uzun zaman sonra Hz. Mûsa tekrar divânenin yanına gelip bu sözleri Allah'ın hoş görüp görmediğini sorunca şöyle der:

"Didi ḫōş gelmese yā Mūsā āna
Bunca yaġmuru virir miydi saña"[190]

Hz. Mûsa daha sonra bu durumu Cenab-ı Hakk'a sorar. Cenab-ı Hak da ona bu sözleri hoş karşıladığını şöyle ifade eder:

"Ḥaḳ teᶜālā didi kim sen fāriġ ōl
Hażretüme vārdurur biñ dürlü yōl

Her ḳulum bir dürlü yoldan seyr ider
Her biri mü'mine bir heyᵓeti dutmiş gider
Ḳamūsi baña gelürler ġam yime
Sākit ōl hīc kimseye nesne dime

Baᶜżina ben bile vermişem sülūk
Ḫāslar bölüġüdür işbū bölük"[191]

Yine bir hikâyede sokakta çocuklar tarafından taşlanan divâne, dolu yağmaya başlaması üzerine şathiye içeren şu sözleri söyler:

[189] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 13.
[190] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 14.
[191] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 14.

"Delū yüzüni dutdı āsmāna
Didi ey ḳādir u ḥayy u tuvāne

Saña noldı ki benden bile ṭoyduñ
Ki sen dāḫī mi bu uṣaḳlara uydun

Olar ṭāşa dutarlar sen ṭoluya
Revā mıdur senüñ gibi ulūya

Ki uşaḳ sözüne uyub ḳılāsın
Baña buncaleyin işler ḳılāsın"[192]

Tasavvufta sözler ya niyaz makamı ya da naz makamında söylenir. Naz makamı dostluğu ifade eder. Bu hikâyede de şathiye türünden bu sözler naz makamında söylemiştir. Çünkü Müellif, bir sonraki beyitte bu sözlerin Allah katında hoş karşılandığını, çünkü o kişinin Allah'a yakınlıktan mest olmuş bir hal ile bu sözleri sarf ettiğini ifade eder:

"Çü mest-i ḥaḳḳidi ọl merd-i kāmil
Ḥaḳḳa ḫōş geldi bu söz yaḳīn bil"[193]

Yine başka bir hikâyede Şiblî'nin ziyaret ettiği bir divâne, hâlinin perişanlığından yakınarak Şiblî'ye şu sözlerle Allah'a yakarmasını ister:

"Digil ōl ᶜālemlerin sırrını bilen
Kimin uṣlū kimin dīvāne ḳılan

Ōl delū eydür saña ey girdigār
Beni böyle nişe ḳıldıñ bī ḳarār

Evvel öldürdüñ ātami vü ānami
Baña yoldaş eyledüñ dürlü ġāmi

Perde-i ᶜişmetde irdüñ beni
Daḫī ṣalduñ ġurbete sen ġani

[192] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15.
[193] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 15.

Eyledüñ hem āvāre ez ḫānuman
Ōdlara yāndı elüñden külli cān

Ḳomaduñ dāḫī elümde milk-ü māl
Beni ḳılduñ ᶜālem içre pāyümāl"[194]

Divane bu serzeniş dolu sözlerini devam ettirir. Bunun üzerine Şiblî onu uyararak bu sözlerin günah olduğunu, bu sözlerden dolayı Allah'ın onları ateşlerde yakabileceğini söyler. Divane, Şiblî'ye "Allah ile aramıza girme, ne dediysem onu söyle" der.

Şiblî, rüyasında Allah'ı görür. Allah, divânenin ona uzun zamandır küs olduğunu söyler. Hikâye, şathiye içeren sözlerin mânâsına atfen nasihatlerle biter.

Başka bir menkıbede de Ebul Hasan Harakâni bir gece rüyasında Cenab-ı Hakk'ı görür. Altmış yıldır ibadet edip hiçbir emrine karşı gelmediğini, yıllardır O'nu gözleriyle görmek isterken neden rüyada gördüğünü, gerçek hayatta da görmek istediğini söyler. Cenab-ı Hak, buna Hz. Muhammed'den başka hiçbir beşerin güç yetiremeyeceğini ifade eder. Ebul Hasan, ona bu gücü vermesi için diretir ve şathiye içeren şu sözleri söyler:

"Didi ōl merd-i muvahhid yā ilāh
Altmış yıldur ṭālibem ᶜilmiñ güvāh

Ḳılmışam emruña hirkiz ḫilāf
Ūrmamışam bir nefes bīhūde lāf

Ōl dilek çün ḥāṣıl olmaz ey rahīm
Bir yañdan bāri şād īt yā kerīm"[195]

Bunun üzerine Cenab-ı Hak, kendisi için birçok şeyi terk ettiği gibi gerekirse istemeyi de terk etmesini ve sevgisini minnet vesilesi kılıp karşılık beklememesi gerektiğini söyler. Ebul Hasan hatasını anlayıp af diler.

Yine bir hikâyede hacca giden bir divâne Allah'ın evi denilen Ka'be'yi görünce mest bir durumda hacılara "Evi buradaysa hani tanrı nerede?" diye sorar.

Feryat edip kendini yerlere atan divâne, "Beni neden buraya getirdiniz, sahibi olmayan eve girmem" deyip ekler:

[194] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 39
[195] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 65.

"Bu eviñ ıssīsını baña gösterüñ
Yā benim ev önüñde boynum uruñ

Ger ben āşüfte ki bileyidim būnı
Çekmezidim bu ḳadar yōl zaḥmını

Siz beni çün bu eve getürdiñiz
Gösterüñ ānı baña ki didiñüz

Baña ne bu ev gerekdür ne maḳām
Baña ev ıssī gerekdür vesselām"[196]

Bu hikâyede, haccın yalnız bina ve ev ziyareti olmadığı, gidilen her yerde her an "Allah'ın var olduğunu" bilmek ve ona göre yaşamak gerektiği anlatılmaktadır. Mekan zarftır, mazruf Haktır.

Hikâyenin devanımda bir nurun ortaya çıktığı, divâneyi kapladığı ve hatiften bir ses geldiği ve şöyle söylediği anlatılır:

"Geldi hātifden bir nidā kīm yād-i men
Gel berū gör lezzet-i dildār-i men

Kaᶜbe ehli cümle ḫayrān kaldılar
Yıḳılūben cümle bīhōş ōldılar"[197]

Ardından canını teslim eden divânenin ruhunun arşa seyran ettiği söylenir.
Eserin tamamında yer yer şathiye örnekleri yer almaktadır.

3.3. Mutasavvıf Şahsiyetler

Esrârnâme, tasavvufî öğütler içeren bir eserdir. Bu doğrultuda mutasavvıfların kıssa ve nasihatlerine sıkça yer verilmiştir. Birbirlerinin zamanında yaşayan veya aralarında zaman farkı bulunan Allah dostlarının menkıbeleri birer pendname özelliği de taşır. Öncelikle Allah dostlarının hikayesi anlatılır, ardından da öğüt verilir. Dolayısıyla her menkıbenin kendine has bir öğüdü vardır veya bir öğüt başka bir menkıbede tekrar edilerek önemi vurgulanır.

Burada, Esrârnâme'de adı geçen veya menkıbelerine yer verilen mutasavvıf kişileri alfabetik sıraya göre ele alacağız.

[196] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 68.
[197] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 68.

3.3.1. Hasan Basrî

Hasan Basri, menkıbeleri, sözleri ve öğütleri tasavvuf kitaplarında en fazla yer alan mutasavvıflardan biridir.

"642 yılında Medine'de doğdu. Babası Yesâr'ın, Irak'ın fethi sırasında Basra yakınlarındaki Meysân kasabasından Medine'ye getirilen esirlerden olduğu söylenir. Oğlunun şöhreti dolayısıyla daha çok Ebü'l-Hasan adıyla tanınan Yesâr, kaynaklarda Zeyd b. Sâbit'in veya Enes b. Mâlik'in halasının âzatlısı olarak gösterilir ve efendisine nisbetle kendisine Ensârî nisbesi verilir. Hasan-ı Basrî'nin annesi Hayre, Resûl-i Ekrem'in eşi Ümmü Seleme'nin âzatlısı ve hizmetkârıdır. Bundan dolayı Hasan'la daha çok Ümmü Seleme ilgilenmiş, bilgili ve hakîm bir kişi olarak yetişmesinde bu ortamın büyük rolü olmuştur. Kendisinden küçük olan iki kardeşinden Saîd hadisçi, Ammâr ise Allah korkusundan dolayı çok ağlamakla tanınan bir zâhid idi.

İyi bir hatip ve etkili bir vâiz olan Hasan-ı Basrî fesahat ve belâgatın doruk noktasına ulaşmıştır. Özlü ve akıcı üslûbu, derin bir tefekkürün, mânevî bir tecrübenin ürünü olan hakîmâne sözleri özellikle zâhidler, sûfîler ve vâizler üzerinde her zaman etkili olmuştur. "[198]

Esrârnâme'de bir menkıbesine yer verilir.

Hasan Basri Hazretleri cömertlikle tanınan biridir. Varlığını Hak yolunda harcayan dünya işlerine bir şey saklamayan şeyh, yüz bin dinara yakın borç etmiştir. Bir zaman sonra borç sahipleri borçlarını isterler. Şeyhe para bulması için mühlet de vermezler. Huzuru bozulur. Bir süre mescitte vaaz vermeyi bırakır. Önemli kişiler toplanıp evine gelirler. Neden vaaz etmeyi bıraktığını sorarlar. "Borcum olduğu için vaaz etmeye mecal bulamıyorum." der. "Borcunun tamamını biz ödeyelim" derler. "Para karşılığı vaaz etmek müslümana yakışmaz, zındık olur." der. Ne kadar ısrar etseler de şeyh kabul etmez.

Borçluları da durmadan borçlarını isterler. Şeyh o zaman Allah'a yakarıp dua eder. Hatiften bir ses gelir. "Borcuna biz kefiliz, sen gam yeme. Şimdi pazara doğru git. Bir kadın var seni istiyor. Elinde yüz bin altın var. Senin için şehre geldi. Köleleri her yerde 'Hasan' nerede diye çağırarak seni arıyorlar. Suretine bakma ey Hasan. O kadın bir ahiret kadınıdır. Yedi göbekten velîdir. Hem dünyasını hem ahiretini satın almıştır. Elli bin altını sana adamıştır. Bunu borcu için harcasın demiştir. O parayı alıp borcunu ödeyip hemen mescide git. Ümmet için şevk ile vaazını yap" denir.

Bunun üzerine Hasan Basri pazara gider. O kadını görür. Bir katır üstünde altın yüklüdür. Kadına "imam geldi" derler. Kadın attan inip şeyhin ayağına bırakır kendini. Şeyhe der ki, "Ey din eri, dün gece rüyada gördüm peygamberi. Bana sabaha kadar 'yüz bin altını katıra yükleyip durma yürü' dedi. 'Hasan borcu için kaygıdadır, sen bu malı

[198] Süleyman Uludağ, "Hasan-ı Basrî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/hasan-i-basri#1 (30.01.2022).

neden yığarsın ey güçsüz kişi! Allah sana, cennette adı darusselam olan bir makam verdi. Hasan senin komşundur. Komşuluk hakkı vardır üzerinde'."

Hasan Basri parayı alıp borcunu öder. Minbere çıkıp tevhid, tekbir getirerek vaaza başlar. Meclis kendinden geçer. Gönüller açılır, herkes melek gibi olur.

Menkıbenin devamında meclise Hızır'ın geldiğinden bahsedilir ve hikâye Hızır ile bir kişi arasında devam eder.

Hikâye şöyle başlar:

"Pīrleriñ pīri Ḥasan Baṣrī meġer
Olmuş idi cūd içinde muᶜteber

Ḥaḳ yōlunda ṣarf iderdi vārını
Ṣaḳlamazdı dünye kārubārını"[199]

Şöyle biter:

"Didi budur ḫōş duᶜā ey asl-ı nūr
Tīz gidesin olmayavüz bī ḥużūr

Didi būni ġāyet ōldi ōl emīn
Ḥıżır gitdi işine zārü ḥazīn"[200]

Hikâyede Hasan Basri'nin övülen bir sıfatı olması yönüyle konu edilen cömertliğin, sonunda Allah'ın yardımı ve lütfuyla ödüllendirildiğine dikkat çekilmektedir. Hak yolunda sarf edilen varlığın, Hak tarafından sadece ahirette değil, dünyada da kula iade edilmesine güzel bir örnektir.

3.3.2. Câ'fer-i Sâdık

Câfer-i Sâdık hem ilim hem tasavvuf ehlinin önde gelen ulularından biridir.

699 veya 702 yılında Medine'de doğduğu söylenir. Babası on iki imamın beşincisi Muhammed el- Bakır, annesi Hz. Ebubekir'in torunu olan Kasım b. Muhammed'in kızı Ümmü Ferve'dir. Câfer-i Sâdık'ın soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından da Hz. Ebubekir'e dayanmaktadır.

Dedesi Zeynelâbidîn'in ölümü sırasında on beş yaşında olan Câfer-i Sâdık, ilk bilgileri ondan ve babası Muhammed el-Bâkır'dan aldı. Babasının on dokuz yıl süren imâmetinden sonra kendisi de otuz dört yıl aynı vazifeyi devam ettirdi.[201]

[199] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 62
[200] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 64

Fıkıh ilminde önemli bir yere sahip olduğu gibi tasavvuf tarihinde de ismi sıkça anılan önemli mutasavvıflardan biridir. Nakşibendiyye ve Bektaşiyye mensupları ona tarikat silsilelerinde yer verir, Bâyezîd-i Bistâmi'yi onun müridi olarak görürler.

Esrârnâme'de de Bâyezîd-i Bistâmi ile olan bir menkıbede kendisinden bahsedilmektedir.

Daha önce Bâyezîd-i Bistâmi maddesinde geçen hikâyede, ona Bağdat'a gidip Ca'fer'i bulup ondan ders alması ilham edilir. O da Bağdat'a gitmek için hemen yola koyulur.

Bağdat'a gelince yol üstünde taşı taşa vurarak oynayan bir çocuk görür. Öyle meşgul olduğunu görünce Bâyezîd ona selam vermez. Selamını almayacağını düşünüp onu vebal altında bırakmak istemez. Fakat bu kez de kendisi sünneti terk etmekten imtina eder. Dönüp selam verir. Çocuk selamını alır ve "pîrsin, ama farzın sünnetin ne olduğunu bilmezsin" der. Bâyezîd ona hayretle bakar. Ardından bineğinden iner. Çocuğa, "Söylediklerin doğru. Neden bana böyle söyledin" der. Çocuk, "ey zamanın mürşidi, bir çocuk sözünden şüphe duyarsın" der.

Bâyezid, "Bu, çocuk sözü değil, kesinlikle ulu sözüdür" der.

Çocuk, "Ey Bâyezîd, benimle konuşma, var işine git, çünkü fazla gururlusun. Beni kendi halime bırak, oynayayım, güleyim ya da ağlayayım." der.

Bâyezid "Ben seninle oynarım, böylece oyunun nasıldır görmüş olurum" der.

Hikâye Esrârnâme'de şöyle devam eder:

"Didi gizlenmek bilur misin āña
Ānı oynāram ger uyarsañ baña
Bāyezīd eydür üstazem āna
Gösterem gizlenmeġi şimdi saña

Oġlān eydür göz yumayım ṭurāyım
Ḳande varsañ seni bāḳub göreyim

Bāyezīdiñ seyri ōldemde meġer
İrmişdi ᶜarşdañ ey pürhüner

Seyri hem irmişdi taḥtesserā
Gāv-u māhi bezu baḥri vu mācera

Gözlerini yumdi oġlān ōlzamān
Ġāib oldi Bāyezīd pehlüvān

[201] Öz, Mustafa "Ca'fer es-Sâdık", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/cafer-es-sadik (29.01.2022).

Yidi ḳāt yirden āşaġi geçdi ōl
Yir götüren öküzi üzre buldu yōl

Tüyiniñ içine siñdi ōl zamān
Ṣānasın yoḳdur vücūtinden nişān

Açdı gözini oġlān ey pürhüner
Bāyezīdi gördi der evvel naẓar

Didi kim ey Bāyezīd pürkemāl
Bu ne gizlenmek yeridür bī muḥal

Ben seni aᶜlāda iderdim gümān
Esfeles sāfilīne olmişsin nihān

Bu ne himmet ola ne seyr u ne iş
Lā cereme ṣıfātda olā kişiş

Çün bu ḥāli gördü ōl şāh-ı cihān
Ṣıçradı yir üzre geldi ōl zamān

Çünki ḫaşmın gördi cezbi ōl pelenk
Mūşe döndi ḳorḳudan ōl rehenk

Oġlān eydür sen daḫi yumġīl göziñ
Gizleneyim ben daḫī acġīl göziñ

Açdı gözin çün ōl faḫr-i ricāl
ᶜArşa ferşe baḳdı ōldem bīmecal

Gözüni yumdi çün ōldem Bāyezīd
Ōl ṣabī oldi şolḳadar nā bedīd

Seyre ḳaldı on sekiz biñ ᶜālemi
Ferd u ferdān ins u cinn ü ādemi

Komadı göñüllerde ẕerre bir mekān
Ki baḳmamış ōla şāh-ı cihān

Cenneti cehennemi hep ḳıldı seyr
Yirde göġde ṣāġa ṣōla ḳıldı ṭayr

Ōl ṣabīden bulmadı hirkiz nişān
Virmedi bir kimse hem ānda nişān

Ḳaldı āndan ōl erenler serveri
Bulmadı ḳandedur ōl şīr-u neri

Naᶜra ūrūb yāḳasīn çāḳ eyledi
Ḳandesin görün ey şāhım didi

Naᶜrasından ḥāżır oldi ōl hümām
Bāyezīd öñünde ṭurdi ḫōş temām

Şeyḫ āña eydür billāhi ey ṣabī
Ḳandeyidüñ söyle ba ᶜışḳ-ı nebi

Didi kim ey kendü özinden bī ḫaber
Özge yirde ne gezersin bī baṣar

Kendü şehrīnde görmediñ evvel ᶜayān
Yirde göġde ne gezersin revān

Ben şehriñde idüm bā ḫüdā
Ṭuymamışsin sırrı ey miskin gedā

Kendü mülkiñi musaḫḫar eylegil
Yir-i gök yaḫşi āndan söylegil

Didi kim ben Caᶜferem ey pak-i dīn
Ṭānı ḳıl şimdi beni ᶜayne'l yaḳīn

Ḥāli tebdīl oldi şeyḫuñ ōl zamān
Caᶜferuñ ayāġına düşdi gümān"[202]

[202] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 38-39

Bâyezid oyun oynadığı çocuğun esasında Câfer-i Sâdık olduğunu öğrenir. Câfer gerçek haline döner. Bunun üzerine Bâyezîd ayağına kapanır. Kemâle erinceye kadar uzun yıllar ondan ders alır. Daha sonra memleketine dönüp irşadlarına başlar.

3.3.3. İbrahim Edhem

İbrahim Edhem, Horasan'ın Belh şehrinde doğdu. Belh hükümdarı olmasından çok, Belh'te zengin ve varlıklı bir ailenin oğlu olduğu daha sağlıklı bir bilgidir. Attâr ondan bahsederken, "din ve dünya sultanı, uzlet aleminin hazinesi, cihan şeyhi"[203] olarak tarif eder.

Ölüm yılı için farklı tarihler verilmekle birlikte kaynakların çoğu 161 (778) veya 162 (779) yılını zikretmektedir.[204]

Zenginliği ve makâmını terk etmesiyle tasavvuf dünyasında efsaneleşen bir figürdür. Birçok menkıbeye konu olmuştur. Esrârnâme'de de onunla ilgili bir hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâye yine Attâr'ın Tezkiretü'l Evliyasında da yer almaktadır. Hikâye şöyle başlar:

"Bil ki İbrāhim Edhem neyledi
Taḫtı tācını gör niçe terk eyledi

Öyle terk eylediġiyüçün ōl pelenk
İġnesin çıkardı deryādan nehenk"[205]

İbrahim Edhem, elindeki iğneyle sahilde gömleğini dikerken iki genç yanına gelip, "Belh tahtında şah iken her şeyi terk edip fakrı seçtin. Şimdi daha mı iyi?" diye ona incitici söz söylerler. Bu söz İbrâhim Edhem'in ağırına gider. Elindeki iğneyi denize fırlatır. Sonra balıklara seslenerek, "iğnemi bulup bana getirin" der.

Bir anda binlerce balık denizden başını çıkarıp ağızlarındaki iğneyi göstererek, "iğnen bu mudur ey şah?" derler.

İbrahim Edhem "Bu değildir" der. Bunun üzerine iğneyi gözünün üstünde taşıyan bir timsah gelir. İğne gözünü kör etmiştir. İbrahim Edhem'e selam verir ve çok güzel bir dil ile metinde geçtiği şekilde şöyle konuşur:

"Didi ki ḥaḳ baña ilhām eyledi
Sır evinde baña çünkim söyledi

[203] Attar, Feridüddin (1984). Tezkiretü'l Evliya, Haz., Süleyman Uludağ, İlim ve Kültür Yay., Bursa, s. 144
[204] Öngören, REŞAT, "İBRÂHİM b. EDHEM", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim-b-edhem#1 (30.01.2022).
[205] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 44

Didi vār İbrāhīmi gör gel revān
İġnesīn baḥre ṣālubdur bu zamān

Māhīler ḳāmūsi cüst ü cūdādur
Baḥr-i ḫalḳi ḳāmū hāy u hūdadur

Vār fülān yirde durur didi baña
Būl ilet kīm yaḫṣī tuḫfedür baña

Māhī Yūnusdur ecdādım benüm
Ḥaḳ teᶜālā vīrdi ūş dādum benüm

Ānı görmedinse gördüm ben seni
Elvidāġ ōlsun unutmāġīl beni

Būni didi gitdi ōl māhī meġer
Ḳıldı ōl kişi ōl arāda kār u ger" [206]

O gittikten sonra gençlere dönen İbrahim Edhem, "O saltanat mı yüce yoksa bu mu? Kendi özüne dön ey genç, yüce olan mülk budur. Belh'e şâh iken sözümüz denizlere geçmezdi. Şimdi denizi bize düz eyledi, âlemi bize kudretinden bir ferman eyledi. Bil ki bu mülkü ondan yücedir. Sen de bu mülke talip ol" der. Bu nasihatin ardından hikâye şu beyitle biter:

"Ṭālib itsün ḥaḳ ḳamū ᶜālemleri
Raḥmetīle ṭoylasūn ādemleri"[207]

3.3.4. Süfyân-ı Pîr (Süfyân-ı Sevrî)

Süfyân-ı Sevrî hem fıkıh hem de tasavvuf alanında itibar görmüş önemli âlim ve mutasavvıflardan biridir.

Esrârnâme'de bir hikayesi bulunan Süfyân-ı Pîr ile ilgili bu kitapta başka bir bilgi yer almamaktadır. Bahsi geçen hikâye Süfyân ile bir bülbül arasındaki hikâyedir. Kahramanın ismi Süfyân-ı Pîr ve sadece Süfyân olarak geçmekte kahraman ile ilgili başka bir bilgi bulunmamaktadır. Tarif edilen faziletlerine bakılırsa meşhur mutasavvıflardan Süfyân-ı Sevrî olması muhtemeldir. Esrârnâme üzerine çalışma yapan Gönül Ayan da eserinde bu kişiyi Süfyân-ı Sevrî olarak değerlendirmiştir.[208] 715 yılında

[206] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 45
[207] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 45
[208] Ayan, a.g.e.: s. 103

dünyaya gelen Süfyân-ı Sevrî küçük yaşta babasının yanında Hadis öğrenimine başlamıştır. Güçlü hafızası sayesinde pek çok hadis ezberleyip rivayet etmiştir. İlim çevrelerinde kısa sürede meşhûr olmuştur. Fıkıh, tefsir ve kıraat dersleri de alan şeyh, zamanın muteber alimlerinden biri olarak görülmüştür. Basra'da 778 yılında vefat etmiştir.

Esrârnâme'de, bir bülbüle yaptığı iyilikten ve bülbülün bunun karşılığındaki vefasından söz edilir. Hikâyenin satır aralarında Süfyân-ı Sevrî gibi hem âlim hem mutasavvıf birinin inceliği görülmektedir. Daha önce "vefâ" kavramını açıklarken değindiğimiz hikâye şöyle başlar:

"Gördi bir ṭıfli meġer Süfyān-ı pīr
Bülbüli ḳafeṣ içre ḳalmış esīr

Bülbül ānda zār-u giryān vü ḥazīn
Hem ḳafeṣ muḥkem bend u āhinīn

Her zamānda ūrunīr ṣāġdan vele
Bir mecā ister ḳafeṣden çıḳmaġa

Gördi Süfyān ānı gördi bī ḳarār
Didi bu bīçāre ḳılmış bunda zār"[209]

Süfyân, bir çocuğun elindeki kafeste bir bülbül görür. Bülbül parmaklıklar arasında feryat etmekte, kafesten çıkmak için yol aramaktadır. Süfyan onun haline acır ve çocuğa altın ve gümüşler verip ona, "Bu bülbülü âzâd et" der. Çocuk bülbülü Süfyân'a verir. Süfyân onu kafesinden çıkarır. O da pervaz ederek gidip bir dalın üstüne konar. Gün boyu güllere şarkılar okur. Gece olunca gülden izin isteyerek Süfyân'ın yanına gitmek ister. Gül ona, yıllarca kafeste kaldıktan sonra kendisinden ne çabuk sıkıldığını sorar. O da gülden usanmadığını, tıpkı eskisi gibi aşık bir bülbül olduğunu ancak kafeste olduğu dönemde bir azizin onu kurtardığını ve onun bu iyiliğini unutamayacağını söyler. Ölse de onun kapısını terk etmeyeceğini ifade eder. "Gündüz seninle olayım, gece ondan ayrı kalmayayım" der.

Gül ona, "İnancı temiz olan aşık, binlerce kez aferin sana" karşılığını verir.

Bülbül Süfyân'ın yanına uçup gelir. Onu gören Süfyân,

"Neden geldin, ne sebepten vatanını terk eyledin" diye sorar. Bülbül olanları anlatır. Süfyan onu kabul eder. Gündüz gülistanda güle şarkı söyler, gece Süfyan'a hizmet eder, destanlar okur. Sonunda Süfyan'a ecel gelir ve ruhunu teslim eder. Cenazesi götürülürken bülbül de etrafında feryatla uçar durur. Kâh kendini yerlere atar

[209] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 48.

kâh yüzünü cenazeye sürer. Sonunda şeyhi defnederler. Bülbül gelip kabrin üstüne konar. Orada destanlar okur, ağlar, feryat eder. Bütün halkı, yeri ve göğü ağlatır. Günlerce kabrin başından ayrılmaz. Sonunda o da şeyhin kabri üstünde can verir. Şâir, hikâyenin devamında bülbülün bu vefâsının, herkese örnek olması gerektiğinden bahseder ve Süfyân'ın merhametini ve bülbülün vefâsını örnek göstererek öğütler verir.

"Vefâlı insan, cefâları da kabul edendir," der ve ekler: "Bir kuştan kötü olma, vefa dersini ondan al. Bu kıssayı hiç unutma, hep hatırla, ondan vefâyı öğren."

Süfyân'ın merhametinin etkisini kuşun dahi hissettiğini, kuş onunla bir ömür tuz ekmek yemediği halde Süfyân'ın onun üzerindeki bir parça emeğini asla unutmayıp onun eşiğinden ayrılmadığını anlatır.

"Sonunda o yolda can verdi, sen de insafı elden bırakma genç insan. Hayvan biliyor ki emeğin hakkı iyiliktir. Ama insan çoğu kez, tuz, ekmeğin hakkını bilmez. Bir kişi tuz, ekmek bilmiyorsa, köpek ve eşek bile ondan yeğdir. Sen sen ol, halka karşı merhameti elden bırakma. Kim ki hep şefkat nazarıyla bakar, başkalarına karşı güzel huylu olmuş olur."[210]

3.3.5. Bâyezid-i Bistâmî

Bütün tasavvuf ve tabâkat kitaplarında Bâyezîd-i Bistâmi'den bahsedilse de bu bilgiler genellikle onun menkıbeleri, sözleri ve şathiyelerine dair olup bunlar arasında hayatıyla ilgili çok az bilgi bulunmaktadır. Buna göre o, İran'ın Horasan Eyaletinde bulunan Bistâm kasabasında doğmuştur.[211]

Ölüm tarihiyle ilgili de çeşitli rivayetler mevcuttur. Bunlardan doğruya en yakın olanı, 848 yılında yetmiş üç yaşında iken vefat ettiği görüşüdür. Pek çok üstaddan ders aldığı söylenir. Üstadları arasında en dikkat çekeni Câfer-i Sâdık'tır.[212]

Tasavvufun doğuşu devrinde yaşayan Bâyezîd-i Bistâmî'nin, çağdaşı mutasavvıfların birçoğu ile ilgili menkıbeleri vardır. Bunlardan Şakīk-ı Belhî, Hâtim el-Esam, Ahmed b. Hadraveyh, Zünnûn, Ebû Türâb en-Nahşebî, Yahyâ b. Muâz ve Sehl b. Abdullah ile ilgili olan menkıbeler en önemlileridir. Bu menkıbelerin hemen hepsi Bâyezîd'in tasavvuftaki mertebesinin üstünlüğünü gösterir. "Burada olan biri sevgi kadehinden öylesine içti ki bir daha hiç susamadı" diye kendisine haber gönderen Yahyâ b. Muâz'a, "Burada bulunanlardan biri de yedi deryayı bir yudumda içtiği halde hâlâ ağzını açarak daha yok mu diye sormakta" şeklinde cevap verdiği nakledilir. Bâyezîd ile çağdaşı sûfîler arasında geçtiği söylenen olayların çoğu mevsuk değildir.[213]

[210] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 48-50.
[211] Süleyman Uludağ, "Bâyezîd-i Bistâmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-i-bistami (29.01.2022).
[212] Süleyman Uludağ, "Bâyezîd-i Bistâmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-i-bistami (29.01.2022).
[213] Süleyman Uludağ, "Bâyezîd-i Bistâmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-i-bistami (29.01.2022).

Bâyezîd tasavvuf tarihinde sekr, fenâ, melâmet, tevhid, mârifet, muhabbet, mi'rac ve îsâr gibi konulardaki sözleri ve şathiyeleriyle tanınır. O, sâlikin kendinden geçip (sekr) benliğini yok ederek (fenâ) Hakk'a ermesi gerektiği düşüncesindedir. Sâlik bu dereceye ancak sürekli riyâzet, çetin nefis mücadelesiyle birlikte derin tefekkür ve dikkatli murakabe ile erişebilir.[214]

Esrârnâme'de onun menkıbelerine birkaç ayrı hikâyede yer verilir. Bunlardan biri, kendi benliğinin bir keşiş suretinde yanına gelip onu hayretlere düşürdüğü ve bunun sonucunda kendi eksiklerini gördüğü hikâyedir. Allah'tan kalbine Bağdat'a gidip Câfer-i Sâdık'tan ders alması ilham olunur. O da hiç vakit kaybetmeden Câfer-i Sâdık'ı bulmak için yola düşüp Bağdat'a gider. Hikâye şöyle başlar:

"Oturdi[215] Bāyezīd u bā-mezīd
Halvetinde bir gün ōl şāh u ferīd

Bir keşiş içeru girdi nāgehān
Bāyezīd ḳatında oturdi revān

Bāyezīd eydür ne istersen keşiş
Ne yiriñdür bu senüñ bunda ne iş

Didi kim ben Bāyezīdem bil yaḳīn
Gice gündüz ḫalvet içinde emīn

Şimdi bu ḥaddeme irdiñ ey şedīd
Bāyezīdem diyesin sen ey belīd

Boġāzinden ṭutdi būni tā baṣa
Yire ūra ōl zamān bāşın kese

Gördi kendü boġāzin ṭuṭmişdurur
Bir eliyle bāşına yumruḳ urur

Ḥayret irdi Bāyezīde ōl zamān
Aḳlı zāil oldi bāşından hemān
....."

[214] Süleyman Uludağ, "Bâyezîd-i Bistâmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-i-bistami (29.01.2022).
[215] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 37

Burada yer verilen keşiş imgesi dikkat çekicidir. Her insanın içinde bir keşiş yani inancında kaymayı ifade eden, küfre kaymayı işaret eden bir karanlık, kapalı yanı olabilir. O karanlığı yani küfrü aydınlatmak için terbiye gereklidir. Tuttuğu boğaz, içindeki küfür potansiyeline işarettir.

Daha sonra içindeki bu karanlığı aydınlatmak üzere Câfer-i Sâdık'ı bulup ders halkasına girer. Esrârnâme'de, dokuz yıl ondan ders aldığı söylenir.

"Çün ṭokuz yıl terbiyet ḳıldı āña
Kāmil oldı ṣon ucu didi baña"[216]

Esrârnâme'de yer alan Bâyezid-i Bistâmi ile ilgili menkıbelerden biri de kendisinin vefatından sonra dünyaya Ebul Hasan Harakânî ile olan dikkat çekici hikayesidir. Bir gün Harakân şehrine giden Bâyezid, oradan çok ulu bir zâtın çıkacağını, ama kendilerinin onu göremeyeceğini haber verir. O zât Ebul Hasan Harakânî'dir. Hikâye şöyle başlar:

"Gider idi Bāyezīd pehlüvān
Biraz aṣḥābīle ānder ḫāreḳān

İrdiler ōl şehre ōl şāh-ı ferīd
Bir nefes çekdi havādan Bāyezīd
Naᶜra ūrdī didi kīm bu buy-ı yār
Bir şehā mesken ōliser bu diyār

Görmeyiser bizi ōl şīrī şikār
Biz ölenden ṣoñra ōlur āşikār

Yüz yirmi devri giçer devri zamān
Biz ölenden ṣoñra ōlā ōl ᶜayān"[217]

Onun için bir mektup yazıp bırakır. Ebul Hasan doğup büyüdüğünde nesilden nesle emanet edile edile korunan mektup sonunda ona getirilir. Selam ile başlayan mektupta şunlar yazıyordur:

"Ki ey şāh-ı ḫāreḳān benden selām
Ḥażretüne dembedem ōlsun peyām

[216] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 39
[217] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 58-59

Pes mülāzım ōl bize ḳırḳ gün temām
Tā ki müşkiller ōlā ḥal ey imām

Kılmaġıl bizi ferāmuş ey ᶜazīz
Hem ziyāret eyleyesin tīze tīz"[218]

Kabrini ziyarete çağıran şeyhin daveti üzerine Ebul Hasan vakit kaybetmeden hazırlanıp yola koyulur. Tayy-ı mekân kerametine mazhar olarak elli günlük yolu yarım günde kat edip şeyhin kabrine ulaşır. Fakat birçok kabir arasında hangisinin onun kabri olduğunu bilemez. Bunu üzerine Kabrinden Bâyezîd ona seslenir. "Ey Hasan, gel" der. "Yıllardır seni bekliyorum. Allah bana ilham etti ki senden başka kimse beni anlamaz."

Ebul Hasan kabrin yanına varıp ona Kur'an okur. O, Kur'an okumaya başladığında bütün kabristan ehli coşar. Yerle gök arası nurla dolar.

Kırk gün boyunca Ebul Hasan, şeyhin irşadında bulunur. İcazetini aldıktan sonra tekrar memleketine dönüp hep Hak ile meşgul olur. Hikâye şu beyitlerle son bulmaktadır:

"Vārdı ḥakka meşġūl ōldi rūz i şeb
Ḥaḳ rıżāsın eyleyüb dāim ṭaleb

Ḥaḳ rıżāsın gözleyen olmaz melūl
Ḳāmū işler ferᶜ ōla ōldur uṣūl
Yā ilāhī sen meded ḳıl her ḳūla
Düşmesun tā ōl rıżādan müşkile"[219]

Bâyezid-i Bistami'nin Esrârnâme'de yer alan menkıbelerinden biri de Allah'a halini beyan ederek; kıyamet koptuğunda cehennemin kapısında durup eline aldığı bir hançerle insanları oradan uzaklaştırmayı dilediği hikâyedir.

Sonra tefekkürle uyuduğunda rüyasında kıyametin koptuğunu ve insanlardan cennet ehlinin cennete cehennem ehlinin de cehenneme götürüldüğünü görür. Asiler feryat içinde dalga dalga inlerler. Bâyezîd ansızın ortaya çıkar. İnsanlara himmet edip "bunları cehenneme koymam" der. Allah, meleklere emrederek onun nurdan zincirlere bağlanmasını ister. Bâyezid haykırır, heybeti melekleri titretir.

Derken Bâyezid uyanır. Hikâye şu beyitlerle biter:

"Didi āmennā ayā şāh-ı ferīd
Bāyezīde ōl kemāl ōlsun mezīd

[218] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 59
[219] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 60

İᶜtiḳādım biri biñ ōldi bugün
Bāyezīdüñ ḥaḳḳına ey rehnümūn"[220]

Tabâkat kitaplarında Bâyezîd-i Bistâmi'nin bir kez haccettiği söylenir. Fakat Esrârnâme'de, kırk kez haccettiğinden bahseden bir hikâye vardır. Başka birisi onun hikayesini anlatırken onun şöyle söylediğini bildirir:

"Ki ḳırk ḥac iylemişem ben piyāde
Namāzu nāfile ḥadden ziyāde"[221]

İbadetlerini sayarken nefsine "kibir ve ucub" yani büyüklenme ve kendini beğenme eriştiğini ardından da "âh" ederek pişman olduğunu haber verir.

Sonra kırk haccı bir ekmek karşılığında vereceğini söyler. Biri gelir ve bir ekmek karşılığında kırk haccını alır. Şeyh ekmeği eline alıp gönlü karmakarışık bir halde dervişler gibi yürümeye başlar. "Bir kuduz köpek bulsam da bu ekmeği ona versem" der. Sonunda yerde buruşmuş, tüyleri, dişleri dökülmüş bir köpek görür. Getirip ekmeği onun önüne bırakır. Fakat köpek ona havlayarak hikâyenin sonundaki şu nasihatleri söyler:

"Didi ḳırk ḥaccı bir etmege ṣatdıñ
Ṣanursin ki yaᶜni bir yaḫşi iş itdiñ

Ānuñ ādem sekiz uçmaḳ pürnūr
İşitdüñ iki buġdāya ṣātupdur

Budur daᶜvüñ ki terk itdüñ bu māli
İçiñden kesmedüñ bu ḳīl u ḳāli

Saña dāimā derler terk kīm māl īt
Didiler terk-i ᶜucub terk-i ḳāl īt

Çün ānda kin biçersin ṭoñla ey yār
Belī cehd eyle ekme toḫm-i murdār

Her ṭāᶜatle ḥaḳḳīçün sen ḳılāsın
Birine yüz yüzine biñ bulasın"[222]

[220] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 61
[221] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 71
[222] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 71

Esrârnâme'de menkıbelerine en fazla yer verilen mutasavvıf Bâyezîd-i Bistâmi'dir. Neredeyse tüm hikâyelerinde ağır şathiye örneklerine yer verilmiştir.

3.3.6. Şeyh Cüneyd (Cüneyd-i Bağdâdî)

Cüneyd-i Bağdâdî, Bağdat'ta doğup orada yaşamıştır. Doğum tarihi belli değildir.

Küçük yaşta eğitimine başlamıştır. Şer'i ilimleri iyice öğrendikten sonra kendisini zühd, ibadet ve tasavvufa vermiştir. Birçok meşhur sûfi onun sohbetinde bulunmuş, onun müridi ve halifesi olmuştur. Bundan dolayı birçok tarikat, silsilelerinde ona da yer vermektedir.[223]

Esrârnâme'de "Hikâyet-i Şeyh Cüneyd ve Mürid" başlıklı bir hikâyede ismi geçmektedir. Hikâyeye konu olan, onun sabırlı, dindar, on yedi günde bir yemek yiyen, geceleri mescitten çıkmayıp sürekli ibadet eden müridinin bir gün baş başa kaldığı bir ruhaniyle arasında geçen gizemli olaylardır.

Hikâye şu beyitlerle başlar:

"Şeyh Cüneydiñ bir mürīdi vār idi
Merd-i ṣābir ġāyeti dindār idi

On yedi günde bir yir idi ṭaᶜām
Bir pāre etmek idi hem ey hümān

Çıkmaz idi gice mescidden müdām
ᶜÖmri geçmişdi ᶜibādette temām

Bir kişi her gün gelürdi ey hümām
Buña iᶜzāz ile virürdi selām

Çok ṣorardı ḫāṭırını şevḳile
Hem duāᶜ eylerdi dāim zevḳile"[224]

Ve şu beyitlerle biter:

"Buña istiġnāḳ dirler ey ᶜazīz
Ehli eyler būni elbet temīz

[223] Süleyman Ateş, "Cüneyd-i Bağdâdî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/cuneyd-i-bagdadi (13.07.2022).
[224] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 34

Ḳāmūya olsūn erzāni bu maḳām
Bu durur duᶜāmız dāim vesselām"[225]

Esrârnâme'nin elimizdeki nüshasında Cüneyd-i Bağdâdi ile ilgili başka bir hikâye yer almamaktadır. Sadece ismi geçen mutasavvıflardan biridir. Feriduddin Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ isimli eserinde ona genişçe yer verilmektedir. Ondan "gerçek bir şeyh, hakiki bir kutup, sırlar menbaı, nurlar otlağı, üstad olarak başı çeken, âlemdeki şeyhlerin şeyhi ve cihandaki imamların imâmı" şeklinde övgüyle bahsedilmekte, "Muameleler, riyâzetler, kerâmetler, ince ifadeler ve yüksek işâretler gibi hususlarda herkesten üstün"[226] olduğu vurgulanmaktadır. Ahmedî de onun bu üstünlüklerine atıfta bulunmak için onun talebelerinden birinin hikâyesine yer vermiş olmalıdır.

3.3.7. Şiblî (Ebu Bekir)

Ebu Bekir Şiblî'ye ve menkıbelerine, tezkirelerde sıkça yer verilir.

Şeyh Ebu Bekir Şiblî, 861 yılında Sâmerrâ'nın Şibliye köyünde doğdu. Babası ve dayısı Abbâsi sarayında görevli olan Türk asıllı bir ailenin çocuğudur. Şiblî'nin hayatına dair pek fazla bilgi yoktur. Feriduddin Attâr *Tezkirtü'l Evliya*'da, ondan "Asrının şeyhi" diye bahseder. Aynı zamanda "Hadsiz ve hesapsız nükteleri, işaretleri remizleri, vecizeleri, riyazetleri ve kerametleri mevcuttu"[227] der. Zamanındaki şeyhlerin neredeyse hepsiyle görüşmüş, pek çok alanda eğitim almıştır. Çokça hadis dinlemiş ve yazmıştır.

Esrârnâme'de ondan çok faziletli bir kişi olarak bahsedilir. İki farklı menkıbesine yer verilmiştir. Doç. Dr. Gönül Ayan, 1996 yılında yayınlanan "Esrârnâme (İnceleme-Metin)" çalışmasında bu hikayelerde bahsedilen kişiyi Şiblî Numani[228] olarak kayda almışsa da Şiblî Numani ile Esrârnâme'nin yazıldığı tarihler uyuşmamaktadır. Şiblî Numani 1857 yılında doğmuş, Esrârnâme ise bundan çok önce 15. Yüzyılda kaleme alınmıştır. Dolayısıyla hikâyede konu edilen kişi Şiblî Numani değil Feriduddin Attar'ın *Tezkiretü'l Evliya*'sında da yer alan Ebu Bekir Şiblî olmalıdır.

Esrârnâme'de yer alan ilk hikâyede Şiblî ile bir divânenin arasında geçenler anlatılır.

Şiblî bir gün kendini bırakmış, kırılmış, incinmiş bir divane görür. Hakka yakın, kendine yabancı biridir. Şiblî'ye der ki: "Ey Şiblî, her seher vakti Allah'a dua et. De ki, 'Sensin âlemlerin sırrını bilen. Kimini akıllı kimini divane kılan. O deli sana der ki ey

[225] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 35
[226] Attâr, Feriduddin (1984). Tezkiretü-l Evliyâ, Haz. Dr. Süleyman Uludağ, İlim ve Kültür Yay., Bursa, s. 451
[227] Attar, Feridüddin (1984). Tezkiretü'l Evliya, Haz., Süleyman Uludağ, İlim ve Kültür Yay., Bursa, s. 646
[228] Ayan, a.g.e.: s. 170

Tanrı, beni neden böyle kararsız kıldın. Önce annemi ve babamı öldürdün. Bana türlü gâmları yoldaş eyledin. Masumluk perdesiyle örüp gurbetlere saldın beni. Evsiz barksız bırakıp avare eyledin. Canım ateşlere yandı senin yüzünden. Elimde mal - mülk bırakmadın, âlem içinde ayaklar altında kaldım" diye sitemlerine devam eder.

Şiblî der ki, "Ey deli, böyle söyleme. Seni ve beni ateşlerde yakar."

Deli, Şiblî'ye, "Aramıza girme" der, "Sen söylediklerimi söyle."

Şiblî, onun, aklını kaybetmiş olduğunu, bu yüzden de sözlerinin şeriate sığmadığını düşünür. Onu kendi haline bırakarak gidip ahiret işlerine devam eder. Halvete girip gece boyu Hakk'a dualarda bulunur. Derken gözüne uyku gelir. Rüyasında Hak cemâlini görür ve müşkilini Hakk'a anlatır.

Hak der ki, "Acaba ne oldu sana ey Şiblî, divânenin sözlerini neden söylemedin bana?"

Şiblî, "Ey Rabbim, her işten haberdarsın, o bir divâne olduğu için söylemedim."

Hak der ki, "Ey Şibli, nice yıllar geçti, bu işten dolayı o benimle küstür."

Şiblî uyanana dek rüyasında Hak'la konuşur.

Esrârnâme'de yer alan diğer hikâyede ise bir çocukla olan macerası konu edilir.

Bir gün Şiblî, mektebe giden bir çocuğu görür. Giderken de gözyaşları içinde ağlayıp inlemektedir. Şiblî onun bu haline hayret edip yanına gelir.

"Oğlum, ne oldu sana, kim dövdü seni çabuk söyle bana!" der.

Çocuk, Şiblî'ye, "Sözlerime kulak ver Allah'ın ilim denizi." der.

Sonra anlatmaya başlar. Dersini iyi bilmediğini hocasının bundan dolayı ona ters davrandığını, bu hafta da dersine çalıştığını ama hocası onu dinleyince yanlışını çıkarırsa halinin nasıl olacağını söyleyip" ağlar, serzenişte bulunur.

Şiblî, bunları duyunca yakasını yırtıp bin parçaya böler. İnleyerek ağlamaya başlar.

"Çocuk bir yanlışı çıkar diye bu kadar çok korkup ağlarken yetmiş yıldır ben baştan ayağa yanlışım! Üstad-ı ezel, dersler verdi bana, ama ben kötü amellerle hepsini yanlış yaptım. Hepsini unuttum. Halim nasıl olacak? Bu sözden dolayı ateşlere düştü canım. Çocuk bir haftaya cevap vermeye korkarken ben bunca yıla nasıl cevap vereceğim?"

Bunları söyleyip ağlayıp durur. Herkes onun halini görür. Uzun zaman halkla ağlaşırlar. Yer halkı ağlar bu duruma.

Hikâyenin devamında içeriğe uygun olarak nasihatler verilmeye devam eder.

3.3.8. Ebul Hasan Harakânî

"Bistâm'ın kuzeyindeki Harakān köyünde çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Hicrî yıl hesabıyla yetmiş üç yaşında vefat ettiğine göre h. 352'de (m.

963) doğmuş olmalıdır. Kaynaklarda ümmî olduğu, Bâyezîd-i Bistâmî'nin (ö. 234/848) mânevî bir işareti üzerine Kur'an okumaya başladığı kaydedilmektedir."[229]

Esrârnâme'de Bâyezîd-i Bistâmi ile olan menkıbesinin yanında bir de farklı menkıbesi yer almaktadır. Bâyezîd-i Bistâmi ile olan menkıbe Fariduddin Attâr'ın Tezkiretü'l Evliyası'nda Ebul Hasan Harakânî'yi anlatırken yer verdiği bir menkıbedir.

Bâyezid-i Bistâmi bir gün Harakân şehrine gider. Yanındaki müridlerine, buradan çok ulu bir zâtın çıkacağını, ama kendilerinin onu göremeyeceğini haber verir. Bu menkıbe Bâyezîd-i Bistâmi maddesinde geçtiği için burada sadece hikâyenin metnine yer veriyoruz:

"...
Ṣūret-u levni ḳaddu ḳāmetin
Didi ḳāmū ḫaẕer ḥāl-u heybetin

Niçe bāşında ōla şeyḫu ōl imām
Niçe biñ ōla mürīdü ehl-i nām

Niçe yīl irşād ide ōl ehl-i rāz
Söyledi ḳāmūsini ōl şāh-ı bāz

Ḳabrimüz üstüne bizüm dāim gele
Rūḥimizden dem bedem taᶜlīm ele

Bul-Hasen ōla ādı ōl nāmüdār
Ḥak ānıñ ᶜömrini ḳılsun pāyüdār

İllā ġāyet ulu ōla hem hümām
Ḳuṭb u devrān ōla merd i temām

Didi bāzuñ tārīḫini ānıñrevān
Her sıfātıñ kīm ḳıldum beyān

Ṭabşuruñ ānı bu ehl-i ḳaryeye
Oġūl oġluna emānet eyleye

Vīreler elbetde būni ōl zamān
Neylemek terk bilür ōl bī gümān

[229] Uludağ, Süleyman, "HARAKĀNÎ", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/harakani (30.01.2022).

Yazdılar ki öyle şeyḫ emir eyledi
Vīrdiler bir ketḫudāya söyledi

Kīm būni nitmek gerek ey şāh-ı dīn
Didi būni ṣaḳla ey merd-i emīn

Tā ki neslen be neslen āña īre
Dirī ōlan neslüñüz ānı sōra

Gitdi şeyḫu giçdi devri rūzigār
Geldi ōl tāriḫe irişdi şümār

Ṭoġdi ōl ḳuṭb-u yakīn ōldi ᶜayān
Ōldi mevlūdi şehr-ü ḫāreḳān

Üç yāşında ōldi sırrı āşikār
Çōḳ kerāmet ẓāhir ōldi bī şümār

Çün gelüb īrdi bulūġa ey ᶜazīz
Ḳıldı ᶜālem ḥālini ōl dem temīz

Çün irişdi nevbeti çīl-i sāle hem
Başladı irşāda ōl başdı ḳadem

Didi ḳāni Bāyezīdüñ tārīḫī
Getürüñ ānı tīz ey merd-i seḫī

Cüst ü cū ḳıldı asḥābı ḳamū
Buldilar tārīḫī ānda ey ᶜamū

Aldılar şeyḫa getürdiler revān
Tā ki gördi ānı ōl şeyḫ-i zamān

Āyāḳ üzre durdi biñ iᶜzāz ile
Aldı tārīḫī hezārān iᶜzāz ile

Kāġıdı baġrine başdi bir zamān
Nevḥa ḳıldı derdilen şeyḫi cihān

Nevḥasından ṭoldı ᶜālem ġulġule
ᶜArşa ferşe düşdi ōldem zelzele

Yüzine sürdi āña ḳıldı naẓar
Gördi yāzilmış varaḳda saṭru-zer

Ki ey şāh-ı ḫāreḳān benden selām
Ḥażretüne dembedem ōlsun peyām

Pes mülāzım ōl bize ḳırḳ gün temām
Tā ki müşkiller ōlā ḥal ey imām

Kılmaġīl bizi ferāmuş ey ᶜazīz
Hem ziyāret eyleyesin tīze tīz

Çün būni gördi imāmil mütteḳīn
Gitmek ōldi gönlüñe ōldem yaḳīn

Ṭurdi özi geydi naᶜlini revān
Der zamān düşdi yōla şeyḫi revān

Çünki yōla girdi ōl şeyḫ-i zamān
Ḥaḳ teᶜālā eyledi ṭayy-i mekān

Elli günlük yōli vardı nīm-u rūz
İrdi şeyḫuñ ḳabrine ōl dil efrūz

Şübhe düşdi şeyḫe ōldemde meġer
Bilmezidi ḳabri ḳanḳı ey beşer

Kimse yōḳ yānında kīm āndan ṣora
Ḫayret bir zamānōl servere

Ḳabr içinden Bāyezīd itdi nidā
Yā Hasan gelgīl diye iddi ṣadā

Niçe yīldır intiẓārem ben saña
Gelmedün bir kez göre benden yaña

Ben seniñ dīdāruña müştāg zār
Gice gündüz yōla baḳub intiẓār

Ḥaḳ baña bir niçe ilhām eyledi
Bul-hasen şānındadur bu söz didi

Hem baña ışmarlamışdı ōl ġani
Senden ārtuḳ kimesne fehim itmez beni

İlerū yürüdī didi ey şeyḫ-i pāk
Bir ᶜaşr-ı Ḳurᵓān ōḳı ḫoş derd-i nāk

İstimāᶜ īdem senüñ āvāzüñi
Fehm idem tā ḥaḳḳile her razuni

Başladı ḳurᵓāna zamane şeyḫi ḫōş
Ehli ḳabre düşdi biñ dürlü ḫurūş

Ōḳidi çün ᶜālemün mehpāresi
Nūrile ṭoldi yir gök arāsi

Ḫatim ḳıldı hem duᶜā itdi revān
Rūḥine bāġışladı şeyḫuñ ᶜayān

Ḳırḳ gün ānda ōl özi ḳıldı ḳarār
Āña irşād itdi şeyḫi nāmurād

Sırr-ı ilhām ki āña öldi ᶜayān
Bāyezīd itdi āña bir bir ᶜayān

Hem icāzet istedi döndi gīrü
Üc ḳademde itdi ānda māh-rū

Vārdı ḥakka meşġūl öldi rūz u şeb
Ḥaḳ rıżāsın eyleyüb dāim ṭaleb

Ḥaḳ rıżāsın gözleyen olmaz melūl
Ḳāmū işler ferᶜ öla öldur uṣūl

Yā ilāhī sen meded ḳīl her ḳūla
Düşmesun tā ōl rıżādan müşkile"[230]

Ebul Hasan Harakânî'ye ait diğer menkıbe ise bir gece Allah'ı rüyasında görmesini ve bu minvalde geçen konuşmaları konu alır.

Hikâye şu beyitle başlar:

"Bir gice vaḳtinde ōl şāh-ı şebāb
Gördi Allāhı düşinde bī ḥicāb"[231]

Ebul Hasan Harakânî, Allah'a, bütün dünya zevklerini bırakıp altmış yıldır ibadet ettiğini ve O'nu uyanıkken görmeyi çok istediğini fakat nasıl olduysa rüyada gördüğünü söyler. Allah ona, kul ile Mevlâ arasında perdesiz görüşme olmayacağını, eğer aradan perdeyi kaldırırsa âlemin yok olacağını bildirir. Ebul Hasan ısrarla, bunun için bedenine güç vermesini ister. Fakat Cenab-ı Hak bu mertebenin sadece Hz. Muhammed Mustafa'ya ait olduğunu söyler. Bu makâmın isminin "makâm-ı mahmûd" olduğunu, ondan başka kimsenin bu makama güç yetiremeyeceğini anlatır. Ebul Hasan, altmış yıldır bunu beklediğini, hiçbir emrine karşı gelmediğini, hiçbir zaman boş laf konuşmadığını, buna rağmen bu dileğini gerçekleşmediğini söyler ve "bari bir taraftan mutluluk ver" der. Canab-ı Hak ona, isteklerinin, önünde birer perde olduğunu ve isteklerini de terk etmesini, bu sayede kapıların ona açılacağını söyler. Sonra âşıklık kurallarından bahsederek, âşık olanda irade olmayacağını, sıdk ile canı gönülden âşık olan kimselerin aşkını dile getirmeyeceğini, onun aslında bu sevgiyi Hak için minnet kıldığını ve karşılığında O'nu görme arzusu taşıdığı için sevgisinin karşılıksız olmadığını belirtir. Ayrıca Cenab-ı Hak, ona verdiklerini hiçbir zaman minnet vesilesi kılmadığını da söyler.

Sonra der ki: "Bütün bunların şükrünü bil, minnet isteme, dava kılma."

Bunun üzerine kendine gelen Ebul Hasan Harakâni, başına topraklar saçar. "Âmennâ ey Allah'ım. Halimi harap eyleme" diye dualar eder.[232]

Ebul Hasan Harakânî'nin, evliyâ tezkireleri ve tasavvuf kitaplarında geçen şathiye türünden birçok menkıbesi vardır.

3.3.9. Şems-i Tebrizî

Şems-i Tebrizî yaşamı boyunca gizemli bir mutasavvıf figür olarak görülmüştür. Hakkında çokça söz, çok nasihat ve çokça menkıbe bulunmaktadır.

[230] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 58-60
[231] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 64
[232] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 64

1186 yılı civarında Tebriz'de doğmuştur. Adı Muhammed'dir. Daha çok Şemseddin, Şemsü'l-hak ve'd-dîn, Şems, Şems-i Tebrîzî lakaplarıyla anılır.

Şems gezgin bir derviştir. Birçok şehir gezdikten sonra Halep'e gelmiş, burada on dört ay boyunca bir medrese hücresinde riyazette kalmış ve mânevî işaret gereği sohbet dostunu bulmak için Anadolu'ya yönelmiştir.

Mevlânâ ile karşılaştıklarında Mevlânâ onun elinden tutup, "Ey dünya sarrafı, beni anla!" demiş, Şems bu sözün etkisiyle istiğrak haline girmiş, kendine geldiğinde Mevlânâ oradan gitmiştir. Bazı kaynaklarda Şems'in Anadolu'ya yönelmesi Mevlânâ'daki bu kemâli keşfetmesine bağlanır.

Mevlânâ ile Şems'in karşılaşması beş yıl sonra yine Konya'da olmuştur. Uzun süre birbirlerini manevi yönden desteklemiş, sıkı bir dostluk ilişkisi kurmuşlardır.

Uzun zaman sonra Şems bir gün anide kaybolup gitmiştir. Âkıbetiyle ilgili kaynaklarda farklı bilgiler mevcuttur. Suikaste uğradığını söyleyenler de vardır.[233]

Esrârnâme'de Mevlânâ'nın bahsedildiği yerde faziletlerine atıflar bulunmaktadır. Şöyle denir:

"Ehl-i ᶜaşḳıñ muḳtedāyı mürşīdi
Şeyḫi Mevlānā Celāleddīn ādı

Yāri Şemsi vü Şemsi Tibrīzi ezel
Ṣūretü bu Şemsi Tibrizīñ mesel"[234]

Devamında Şems-i Tebrizî'nin faziletli yönlerinden bahsedilir. Ondan bahseden beyitler şunlardır:

Ōl ḥaḳīḳat şemsini göz görmedi
Kimse ānuñ hīc nişānın virmedi

Pertevi görünse yaḳar ᶜālemi
Niçe ḳatlansun bu miskīn ādemī

Ōl imāmet yükini insān çeker
Kāh olur ḳāim ṭurur kāh çöker

Ẕerreden ṭoġdi ᶜacebdür āfitāb
Kīm ḥacildür şuᶜlesinden māhitāb

[233] Semih Ceyhan, "Şems-i Tebrizî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/sems-i-tebrizi (13.07.2022).
[234] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78.

Ẕerreden şems-i birdür nūri yüz biñ denk olur
Renge ḳalmaḳ hem bu yolda tenk olur

Evliyānıñ enbiyānıñ ẕātı bir
Ādemiyyetden ḳamū ẕerrātı bir

Şemsiddīn ile Celāleddīn hemān
Bir güherdir olmasun şekk-ü gümān[235]

Bu kısımdan sonra yeniden Mevlânâ anlatılmaya başlanır.

Ahmedî, buraya kadar Şems-i Tebrizî'yi anlatırken ondan isminin mânâsına da atıfta bulunarak "hakikat güneşi" şeklinde bahseder. Işığıyla Mevlânâ'yı aydınlatmasına da değinir ve onun mânevi üstünlüklerinden övgüyle söz eder.

3.3.10. Mevlânâ Celâleddin

Mevlânâ, tasavvuf dünyasının en meşhûr mutasavvıflarından biridir. Hakkında en fazla bilgi bulunan, en fazla araştırmaya konu olan tasavvuf erbabıdır denebilir.

"30 Eylül 1207 Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya geldi. *Mesnevî*'nin girişinde adını Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin el-Belhî diye kaydetmiştir. Lakabı Celâleddin'dir. 'Efendimiz' anlamındaki 'Mevlânâ' unvanı onu yüceltmek maksadıyla söylenmiştir. Ayrıca doğduğu şehre nisbetle "Belhî" olarak anıldığı gibi hayatını geçirdiği Anadolu'ya nisbetle 'Rûmî, Mevlânâ-i Rûm, Mevlânâ-i Rûmî' ve müderrisliği sebebiyle 'Molla Hünkâr, Mollâ-yı Rûm' gibi unvanlarla da zikredilmektedir."[236]

Esrârnâme'de onunla ilgili bir menkıbeye yer verilmezken, bir hikâyede onun faziletlerine atıf vardır. Şöyle denir:

"Ehl-i ᶜaşḳıñ muḳtedāyı mürşīdi
Şeyḫi Mevlānā Celāleddīn ādı

Yāri Şemsi vü Şems-i Tibrīzi ezel
Ṣūretü bu Şems-i Tibrizīñ meṡel"[237]

Bunun ardından Şems-i Tebrizî'nin faziletlerine geçilir. Sonunda da her ikisinden şöyle bahsedilir:

[235] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78
[236] Öngören, Reşat, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi (30.01.2022).
[237] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78

"Evliyānıñ enbiyānıñ ẕātı bir
Ādemiyyetden ḳamū ẕerrātı bir

Şemseddīn ile Celāleddīn hemān
Bir güherdir olmasun şekk ü gümān

Ānlarıñ zātın bu dil şerḥ idemez
Merkeb arıḳdur bu yola gidemez

Cān dili söyler bu sırrı cān veli
Tā ki biñ yarar ḥaḳiḳat bir ḳılı
Cān-ı dildendür ne kim buyurdılar
Niçe āc göñülleri ṭōyurdılar

Sözlerin ḥūni miṣli şekerī sesin
Raḥmetullāhi ᶜaleyhim diyesin"[238]

Ahmedî, Mevlânâ ve Şems-i Tebrizî'nin irfan ehli içinde birer cevher olduğuna dikkat çeker. Onların üstünlüklerini anlatmaya dilinin yetersiz olduğundan bahseder. Onların hakikate aç gönülleri doyurduklarını ifade ederek övgülerini sürdürür. Metnin sonlarına doğru Mevlânâ'nın *Mesnevî* isimli eserinden bahis açılır:

"Mesnevīde bir ḥikāyet söylemiş
Maᶜrifet ḫūninde cānlar ṭoylamış

Mesnevī kim vaḥdete āyinedür
Āña baḳ kim bile sen āyi nedür

Ay aksinden güneş maᶜlūm ōla
Ōl deme būlad irse mūm ōla

Çanişiden bilesin anbāri sen
Ḳoḳusından bulasın gülzārı sen"[239]

Daha sonra Mesnevî'yi bilen kişilerin Mevlânâ'yı da anlayacağı anlatılır:

[238] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78
[239] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78

"Ānı bilen bildi Mevlānāyı hem
Baḥre ṭalan buldı dürdāne hem

ᶜİlmi ẓāhir ᶜilmi bāṭın ānda vār
Cümlesin bilmek dilerseñ ānda vār

ᶜAḳl-ı cüzᵓī ōl deñizde ġarḳ olur
Ḳāl ḥālüñ reng ānda farḳ olur"[240]

Bir yazarı tanımak için başvurulacak en iyi kaynak kendi yazdığı eseridir. Mevlânâ'nın manevi dünyasını en iyi yansıtan da *Mesnevî i*smiyle meşhur olan eseridir. Ahmedî, Mesnevî'nin, içinde zâhir ve bâtın ilimleri barındıran bir mânâ denizi olduğuna işaret ederek, muhataplarını, bu eseri okumaya teşvik eder. *Mesnevî*'yi anlayanların Mevlânâ'yı da anlayacağına dikkat çeker.

[240] Tebrizli Ahmedî (1267/1850). Esrârnâme, Çorum İl Halk Kütüphanesi 19 Hk. 785, Varak No. 78

4. SONUÇ

İslam kültürü, mânevi derinliği ve fikrî altyapısı olan güçlü bir kültürdür. Temelinde Kur'an ve hadisler yer almakta, insanı güzel ahlak ve estetiğe ulaştırmak gayesiyle hareket etmektedir. Türklerin İslâmiyeti kabulünden itibaren İslam dininin Türk toplumunda fikir ve edebiyat üzerindeki ciddi ve süratli etkisi müşahede edilmektedir.

Türkler, dinlerini daha iyi anlayıp yaymak amacıyla edebî eserler kaleme almış, bu eserlerin muhtevasında Allah aşkı, ahiret inancı ve kalp inceliğini barındıran anlatımlara geniş yer vermişlerdir. Bu mahiyetteki eserlerin verildiği edebiyat alanı zamanla Tasavvuf Edebiyatı ismiyle nitelendirilmiştir. Bu edebiyat, zengin bir dil, derin bir mânâ alt yapısı ve estetik duygular barındırmaktadır.

Zamanla halk arasında daha hızlı yayılan Tasavvuf Edebiyatı, büyük mutasavvıfların eserlerinin geniş kitlelere ulaşmasında etkili olmuştur. Bu mutasavvıflar tekkeler kurup dervişler yetiştirmiş, kendilerinden sonraki dönemlerde de bu tekkelerde onların kitaplarının yanında, onlar hakkında yazılan menkıbeler de ilgiyle okunmuştur. *Hilyetü'l-Evliyâ*, *Tezkiretü'l-Evliyâ* gibi eserlerin yanı sıra mânevi içerikli mesnevîler ve esrârnâmeler de halk arasında ilgi görmüştür.

Bizim üzerinde çalıştığımız Tebrizli Ahmedî'ye ait olan *Esrârnâme* isimli eser, 15. Yüzyılda kaleme alınmıştır. Ahmedî bu çalışmasını, Feriduddin Attâr'ın *Esrârnâme* isimli çalışmasından Türkçeye aktardığını söylese de her iki eser incelendiğinde hikâyelerin farklı olduğu görülmektedir. Hikâyelerinin konu edildiği kahramanlar bazen benzerlik gösterse de anlatılan olay örgüsü değişiklik arz etmektedir. İki eser arasındaki benzerlik tema yönüyledir.

Her iki eserde de Allah aşkı, cezbe duyguları, Allah'a yakınlık, evliyânın faziletleri, güzel ahlak vurgusu gibi tematik unsurlar aynıdır.

Fakat bugüne kadar Ahmedî'nin *Esrârnâme*'si üzerine detaylı bir içerik incelemesi yapılmamış olduğundan eser yeterince tanınmamış; *Esrârnâme* üzerine bir muhteva tahlili ihtiyacı doğmuştur.

Biz bu çalışmamızla *Esrârnâme'*nin yeni bir nüshasını edebiyat dünyasına kazandırmanın yanında derin tasavvufi duyguları da tahlil etme fırsatı bulduk. Eseri Latin harflerine aktarırken diğer nüshalardan farklı olarak hikâyelerin tashihe muhtaç en iptidai hâllerini ve eserin devamında bu iptidai kısımların tashih edilmiş olduğunu gördük. Böylelikle bir yazarın eseri üzerindeki düzeltmelerini de yakından inceleme şansı bulduk.

Eseri içerik açısından incelerken yazarın dini ve manevi donanımı konusunda da bilgi sahibi olduk. Tebrizli Ahmedî'nin hayatıyla ilgili yeterince bilgi bulamamamıza rağmen bundan böyle bu çalışmadan yola çıkarak onun mânevi dünyasıyla ilgili daha fazla yorum yapma imkânına sahip olacağız.

Ayrıca eserin muhtevasında pek çok tasavvufî kavram, sûfî şahsiyet ve şathiyattan sayılabilecek ifade bulunmaktadır. Bu kavramların tamamına yakınını eserdeki bağlamları ile ele aldığımızdan mücmel bir tasavvuf lûgatı oluşturmanın yanında eserin iyice anlaşılmasına da kapı aralamaktayız. Eserdeki mutasavvıf şahsiyetlerin tevile muhtaç hâlleri de okuyanlar tarafından Ahmedî'nin açtığı pencereden izlenebilmektedir.

İçerikte yer alan tasavvufî unsurlar ve menkıbelerine yer verilen mutasavvıf şahsiyetler bu alanda çalışan araştırmacılar için önemli bir istifade imkânı sunmaktadır.

5. TRANSKRİPSİYONLU METİN

ḲIṢAṢ-I MECĀNĪN – DİĠER ḲIṢAṢ-I MECĀNĪN

1. Hāẕihi dīvāniyāni ve ġayrihim
Bismillāhirraḥmānirraḥīm

2. Bir delū vāridī bir çāġi ey emīn
Diruliġinden yiġ severdī ölmesīn

3. Ḳarnı āc u ciġeri biryān idi
Bāşı āçuk eġni hem uryān idi

4. Ezḳaża bir gün mekr u ḫōr u ḫacīl
Gitdi Nīşābura ōl āşifte dīl

5. Gördi saḫrāyı ṭobṭolu māl u ṭavār
Āt u ḳoyūn cümle ḥayvān ānda vār

6. Didi kimin mülküdür bunlar ḳamū
Didiler sulṭan ᶜamîduñ ey delū

7. Girdi şehre gördü ḫoş dürdāneler
Māh-rū ḳullar durur tāzeler

8. Başdan ayāġa murassaᶜ ṭonlari
Titreşūr gül yapraġi tek tenleri

9. Ellerinde altūn ibrīḳler ḳamū
Her birisi ṣanasın bir māh-rū

10. Ṣordu kim bunlar kimiñdür ey ᶜamū
Dediler sulṭan ᶜamīduñdür ḳamū

11. Çünki şehre geldi ōldem nātuvān
Gördü eyvanlar miṯāl-i āsumān

12. Gördü mecnūn her yaña devr-i dirāz
Ālemün serhengi ānda serfirāz

13. Her zamān ḫalk-ı furāvān çōḳ çōḳ
Yuġrışurlar taḫt önünde fevḳ fevḳ

14. Ḳıldı bu dīvāne bir şaḫsı suāl
Didi kimiñdür bu ḳaṣr-ı pürkemāl

15. Didi ōl kişi ki ey dīvāne ser
Şeh ᶜamīduñdür dedi ey bīḫaber

16. Merd-i mecnūn didi ey ārām-ı cān
Baña virmezsin herāvan gün nīm-i nān

17. Cāna ōd düşdü ōl bīçārenüñ
Ācıġı dutdu hem ōl āvārenüñ

18. Vāridi bāşında bir eski külāh
Ātdı göġe dedi āh u āh

19. Āl bu eskiyi daḫī ẕü'l-kerem
Vir ᶜamīdüña kim ānda ōla hem

20. Çün ḳamūsını āña gördün sezâ
Ver bunu daḫī āña ōl durur revā

21. Didi yine ḳahr ile ey ẕü'l-minen
Salṭanatda gel bundan öġren bāri sen

22. Ōl ḳūlını görünce ḳılmış aziz
Ḫalḳ öñünde nice ḳāçar tīz tīz

23. Ben senüñ ḳūlunam uş gör ḥālimi
Āldunuz ōl zendūmi āl hem şālumi

24. Kō beni tā kim ᶜamīde kūl olam
Ḳarnum ṭoyunca tā etmek būlam

25. Būnı didi yine ḳıldı ᶜazm-i rāh
Der zamān irişdi fermān-ı ilāh

26. Kim ey delūsin bizimle itme ḳāl
Dimedin mi sen bize ey ẕü'l-celāl

27. Sen baña dīnāruñi erzāni ḳıl
Ḳılmayam daḫī senüñle ḳāl u ḳīl

28. Didi ḫānum ne ōl oldu ne bū
Ḳapladı cānumı ġamlar sū be sū

29. Ḥaḳ teᶜālā didi sen ḳılġıl nazar
Gör ḳalur mu cism-i cānuñdan eṯer

30. Çün tecellī eyledi nur-i ilāh
Naᶜra urdı ḳıldı ōl dīvāne āh

31. Murġ-i rūḥ arşa pervāz eyledi
Cānını mevlāya pervāz eyledi

32. Ḳaldı bunda ḳalebi pejmürde hāl
Ne kelām ve ṣūret ne ḳılū ne ḳāl

33. Ḥaḳ teᶜāla Mūsāya vaḥy eyledi
Vīr benim dostumu tīz yugil didi

34. Ḳıl namāzını revān defīn eylegil
Ḥalini arż baña söylegil

35. Vardı Mūsa gördü bir şaḫs-ı ferīd
Yüzü nūr ile gün olmuş nābedīd

36. Diledi kim ānı ġusul ide revān
İndi gökden dir zamān iki civān

37. Birinüñ elinde bir ibriḳ-i ẕer
Birinüñ bir ṭaşt-i sīmīn ey per

38. Biri yūdı biri ṣū koydı revān
Bir yişil ṣanduḳ irişdi der zamān

39. Yīdī ḥulle ṣanduk içinde meġer
İki dürri naᶜlin bir yeşil kemer

40. Bīlesin de tāc-ı yāḳuti daḫī
Ki öldurur āşıḳlaruñ ḳūti daḫi

41. Didiser bismillāh ey ḥaḳ pāyesi
Būdurur āşıḳlaruñ sermāyesi

42. Sıçradı ṭurdı revān öldem delū
Geydi bir ḥulleyi öl sevgülü

43. Bāşına ḳōdı murassaᶜ tāc hem
Geydi naᶜlīn yola baṣdı ḳadem

44. ᶜArşa ṭoġruldı yürüdi berḳ vār
Ḳaldı Mūsā vālih u ḥayrān u zār

45. Didi yā rabb-i raḥīm-i ẕülcelāl
Bu ne sırdur bu ne işdür bu ne ḥāl

46. Didi ya Mūsā benim çōḳ ḳullarım
Ṣad-hezārān vār böyle bülbüllerim

47. Biñde birin görmemişsin sen henūz
Biz saña bir bir meġer gösterevüz

48. Secde ḳıldı döndü Mūsā girüye
Ḳudret-i ḥaḳḳa kim öla söz diye

49. Enbiyāya ḳudretin kılar ᶜayān
İmtihān eyler onları her zamān

50. Enbiyā vü evliyādan ey kerīm
Sen bizi āyırma bir dem ey raḥīm

ḤİKĀYET-İ UḪRĀ

1. Vār idi bir merd-i dīvāne meġer
El yūmīşidi cihāndan ser-be-ser

2. Ġāyet miskīn hem şūrīde ḥāl
Ḳılmazidi kimseyile ḳīl u ḳāl

3. Ōn yidi gün bulmadı ḳūtile zād
Almadı nefsi bu maᶜnīden murād

4. Nefsü ġāyetde tażarruᶜ eyledi
Beni bir kūtla ṭoyūr elbet didi

5. Vārdı bir mescide girdi merd-i rāz
Ḳıldı ạnda ḥaḳḳīle nāz u niyāz

6. Didi ōldem ey semīuᶜ ey baṣīr
Nefsimüñ ḥāline ḫōd sensin ḫabīr

7. Nīte virmez furāvān niᶜmeti
Çeḳdurursin bana bunca zaḥmeti

8. Tīz getürgil bir ṭōlu ṣaḥan pilāv
İki etmek dāḫī ḫalḳa ḳılma cāv

9. Yīne yūz altun daḫī yimiş bahā
Bu sehil işdür revān bitür şehā

10. Ḫōş murabbaᶜ oturub acdı bāş
Gelecek pilāva bīlādi diş

11. Hā baḳar kim önüne nesne gele
Ḫōş yiyüb nefsi murādını būla

12. Bāka gördü ne gelür vār ne gider
İşid imdi ōl delūyi kim nīder

13. Ācıġī dutdi bulādi bāşını
Söylenüb ḳırıldadürdi dişini

14. Didi ya rabbi çün viremezsin būni
Yık bu mescidini revān öldür beni

15. Būni didi düşdü yānı üstüne
Durdi öldem kendū cānı ḳaṣdına

16. Nāgehān bir tahta çatladı hemān
Pāre-i ṭopraḳ döküldü öl zamān

17. Bunu çün gördü urū ṭurdu delū
Didi bunu tīz işidüñ ey ūlū

18. Didi bu işlerde cüstesin bī gümaṇ
Yıḳasın ḫalḳ üstüne saḳfī girān

19. Boynuña alduñ ḳamūnun rızkını
Bu ne ādetdür saña kīm ey ġanī

20. Kīm haḳḳın dilerse inkār idesin
Bāşına ṭopraḳ anbār idesin

21. Çün buña cüst ōlāsın āna kehel
Öldürürsin bizi bunda bī maḥal

22. Büyük ōla gideyin bundan meççem
Ac pūyem şöyle īraḳdan baḳām

23. Dört yānını başdı ṭopraḳ öl zamān
Ṭaşraya çıḳmaġa bulmadı emān

24. Kürkīni eġnine āldı sertenüb
Bir bucāġa öl bicāġa ūrtenüb

22. Ṭaşra çıḳdı beher derdi belā
Bāşı gözü pāre pāre mübtelā

23. Gumrenū soḳrānı giderdi yōla
Gördü bir kişi gelür ḳūl-i bilā

24. Bir ṭabaḳ içre ṭolū dürlū ṭaᶜām
Ḫāce öñünce getürmiş bir ġulām

25. Bunu gördü ḫāce çün virdi selām
Didi size gönderildi bu taᶜām

26. Didi ey ḫāce getürdün māᵓide
Ḫāṭırım yıkılıbdur ne fāide

27. Yimedim virdi bana yüz biñ bilā
Yīrisem gerek kim bilür kīm ne ḳılā

28. Vīrgil āşı etmeġi dāḫī āña
Yüri vār işüñe ḳō beni bana

29. Didi ey dīvāne ḥaḳ verdi būni
Çok selām itdi daḫī ṣordı seni

30. Didi ey ḫāce ṣınāmişem ānı
Çoḳ belāya uġradubdur ōl beni

31. Vaᶜde virmişdi kelāmında bize
Rızḳunuzī virürem küllī size

32. Vīrir emmā incidib āndan virür
Ben żaᶜīfe gör nice ṭaşlar urur

33. Bir nevāle āldı āndan ḳıldı nūş
Cānına düşdü hezārān dürlü cūş

34. Naᶜra urdi didi ey dānā-yı rāz
Sen idersin her żaᶜīfi bī niyāz

35. Yimeyem üstüne bunuñ hīç taᶜām
Ger olursa ᶜömrimüz ḳırḳ yıl temām

36. Ḳudretiyle gezdi ōl ḳırḳ yıl temām
Āndan artuḳ yimedi hirgiz temām

37. Her nefesde ᶜīd idi āna müdām
Çevre yānında taᶜāmīdi temām

36. Ḥaḳ cemālīydi āna hirgiz ġıda
Āncilāyin ᶜāṣıḳa cānlar fedā

37. Mısr ehli niçe yıllar bīḥaṭā
Yūsufuñ ḥusninden āldılar ġıdā

38. Ḫāliḳun ḥüsni ġıdā ōlmaḳ revā
Hüsn maḫlūḳ olıcak derde devā

39. Ōl ġıdādan eyle rabbi naṣīb
Āyırıb senden bizi ide ġarīb

40. Ḳılġil ᶜaṭānun ġıdāsından naṣīb
Ẕikrimiz zātuñ ōla çün ᶜandelīb

41. Çün biz ōl ḳavmun muḥibbiyüz ḳadīm
Bizi ānlardan āyırma ey raḥīm

42. Ḳıl ōlarıñla muṣāḥib sen bizi
Ānlaruñīle ḳopar ḳamūmuzı

43. Çün sevişenler bile kopsa gerek
İyle ānlaruñile yā rab tīzrek

44. Nefse virme ānlaruñ inkārını
Kesme dilden ānlaruñ efkārını

45. Sen naṣīb eyle ōlaruñ kārını
Dilde cāri eylegil ezkārını

46. Bu duᶜāyı eylegil yā rabbi revā
Ōl ḥabībuñ ḥurmetine ey ḫudā

ḤİKĀYET-İ UḪRĀ

1. Vār idi Mūsā zamānında meġer
Berḳ-i Esved ādlu bir dīvane er

2. Pehluvānidi ḳatī ōl şāh-ı dīn
Yoġidi mānendi bir rūy-i zemīn

3. Ṣūreta bir pāk tırāş abdāl idi
Maᶜnīde ġāyet de ṣāhib hālidi

4. Dāimā vīrānda ōlurdu ōl
Deġme kimse bulmazdı āna yōl

5. Ōldu Mūsā ḳavmine bir beg meġer
Ḳaḥṭı teñgi serbeser ez ḫuşki ter

6. Gerçi Mūsā her gün eylerdi duā
Ōlmazidi ḥāceti hirgiz revā

7. Çıḳdı istisḳāya ḳırḳ gün ōl temām
Ḳavmīle bulmadı fetḥi ōl hümām

8. Ġaybete başlādı ḳavmi birbirīn
Didiler ḥaḳ bunu red itdi yaḳīn

9. Ōldu Mūsā bu ḫaberden bī karār
El götürdü didi ōl perverdigār

10. Ne sebebden dileġüm olmaz ḳabūl
Kāfir oldı ḳamū ḳavmi oldı melūl

11. Geldi hātifden nidā kim ey kelīm
Eylemez senden ḳabūl ey kerīm

12. Çekme zaḥmet vār otūr ey şāh-ı dīn
Bu duāᶜ senden ḳabūl olmaz yaḳīn

13. Didi Mūsā yā ilāhel ᶜālemīn
Nedirur bunuñ devāsı ey muᶜīn

14. Ḥaḳ teᶜālā yine Mūsāya didi
Bir kulum var Berḳ-u Esveddur ādı

15. İşinuñ menᶜīne çün ōl oldu sed
Yine hem āndan olur sīne meded

16. Vār ānuñ göñlüni hōşnūd eylegil
Bu duᶜāyı yine āndan dīlegil

17. Didi ne yirde ōlurdı yā rabbi ōl
Ḳancarūden vārur āna şimdi yōl

18. Der fulān vīrānede yatmışdurur
Varlığından ᶜālemuñ geçmişdurur

19. Vardı Mūsā gördü kim bir ṭurfe er
Arkası üstüne yatmış bīhaber

20. Buyurub Mūsā revan virdi selām
Didi yā Mūsā nedür söyle kelām

21. Didi bildün çünki Mūsā olduğum
Hem bilesin yine neye geldüġüm

22. Didi saña küsmişem ben ey kelīm
Ḳōmadum vīre saña yaġmūru kerīm

23. Ānuñ içün gelmedüñ bir kez baña
Gelmedüñse görki neyledüm saña

24. Çünki geldüñ gel otur yānımda sen
Gör nice söyleşürem ānuñla ben

25. Sen utanırsın ōla hōş yād ile
Söyleşursin ōla yüz biñ nāz ile

26. Ben kütāġile buyur vuram āña
Yaġmuri gör nice virur ōl saña

27. Bir kütüġi vāridi ānuñ meger
Eline aldı revān ōl şīr u ner

28. Naᶜra urdi kütügi urdi yire
Didi tīz ōl yaġmuri vīr bunlara

29. Yoḫsa şimdi eylerem eġrī naẓar
ᶜArşı kürsi eylerem zir ü zeber

30. Berḳ-i Esved çün bu sözü söyledi
Seyl ile ḥaḳ ᶜālemi ġarḳ eyledi

31. Tā Mūsā bāşın aldı ḳaçdı evine
Zehresi olmadı kim bir kez döne

32. Bir nice gün çekdi havf u bīm
İdeyazdı naᶜrası ānı saḳīm

33. Geçdi birḳaç gün ānı Mūsā revān
Geldi tā kim göre neyler der zamān

34. Gördü Mūsāyı didi ey ẕūfünūn
Bir kütügden gör nice oldu zebūn

35. Didi Mūsā ey emīr-i rūzigār
Ḫōş göre mi bu sözü perverdigār

36. Didi ḫōş gelmese yā Mūsā āna
Bunca yaġmuru virir miydi saña

37. Didi kim yā rabbi bu hāl de nedür
Bu ne sözdür bu ne ḳudret bendedur

38. Ḥaḳ teᶜālā didi kim sen fāriġ ōl
Hażretüme vār durur biñ dürlü yōl

39. Her ḳulum bir dürlü yoldan seyr ider
Her biri mü'mine bir heyʿeti dutmış gider

40. Ḳamūsı baña gelürler ġam yime
Sākıt ōl hīc kimseye nesne dime

41. Baʿżina ben bile vermişem sülūk
Ḫāslar bölüġüdür iş bū bölük

42. Bunlara dolaşmaġil sen zinhār
Olmayasın tā ḳatımda şerm-sār

43. İşbū bulardur beni seven muṭlaḳā
Bunlara olmaz ġıda illel beḳāʾ

ḪİKĀYET-İ MERD-İ MECNŪN

1. Meġer vār idi bir mecnūn-ı bī-dīl
Cihānun pehluvānı merd u muḳbil

2. Çıḳāmazdı ḫalāyıḳ ortasına
Tebeşir ṭāş ururdı ārḳasına

3. Düşer bir gün uşaḳlar cengine ōl
Ururlar bāşına arkasına bōl

4. Uşaḳlar yaġdururlar bāşına ṭāş
Ḳaçar saḥrāya ṭoġru merd-i ḳallāş

5. Uşaḳlar ṭāş atarlar her yakadan
Ṭolu yaġmaġa başladı havādan

6. Delū yüzüni dutdı āsimāna
Didi ey ḳādir u ḥayy u tuvāne

7. Saña nōldı ki benden bile ṭoyduñ
Ki sen dāḫī mi bu uşaḳlara uydun

8. Olar ṭāşa dutarlar sen ṭoluya
Revā mıdur senüñ gibi ulūya

43. Ki uşaḳ sözüne uyub ḳılāsın
Baña buncaleyin işler ḳılāsın

44. Çü mest-i ḥaḳḳ idi ọl merd-i kāmil
Ḥaḳḳa ḫōş geldi bu söz yaḳīn bil

45. Velī bilgil ḫūrşīd-i ser-efrāz
Getürmez her kişiden nükte āz āz

46. Nedür fikriñ senüñ ey merd-i ᶜākil
Ṣayabilür mi bū sözleri ᶜākil

47. Pes ānlarıñla ḥaḳḳuñ sırrı var
Ki maḥrem olmaz sırra aġyār

48. Sözü sırrile söyle ḳılma iẓhār
Ki mestūr ola yiġdür cümle esrār

49. Çü şādi göñülde ġam sırrıdur
Çü derde olmaya merhem tā yeridür

50. ᶜAzīz iseñ sözü fikir eyle zinhār
Ki nākıs olamaz ṣāhib-i esrar

51. Ki çoḳ yıllar bu yolda kılmışām zār
Getürmedüm ele bir munis-i pesār

52. Ele girmedi bir hemdem-i yār-i muvāfıḳ
Velī çōḳ hem-nişīn illā münāfıḳ

53. Ki yāvuz hem-nīşindendür bilālar
Seni ḥaḳdan koyar ōl mübtelālar

54. Dilā ḫāmūş ōl çün mahremuñ yōḳ
Ḥaẕer ḳıl çün münāfıḳ hemdemuñ çoḳ

55. Erenlerinuñ üc işe ḳıl itāᶜat
Ḫamūşī ve ṣabūrī ve ḳanāᶜat

56. Ṭarīk-i merd-i ᶜuzlet-hūy olġil
Cihān ehline hem ḫōş ḫūy olġıl

57. Cihān ehli olubdur cümle reh-i ẕen
Yürür ṣūretde er maᶜnīde çün zen

58. Eġer meylin ḥaḳḳa olursa bir dem
Olamazlar senüñle yār-i hemdem

59. Eġer meylin olursa bir dem fesāda
Önünce yügraşür ḫōş piyāde

60. Ṣürāḥi bir yaña bir yaña şāhid
Nice olasın orta yerde zāhid

61. Gūzer kıl sen bu dīvler ḫānesinden
İşitme ānlaruñ efsānesinden

62. Biri şādi birisidur muṣībet
Gözü göñlü ṭolu tezvīr ġaybet

63. Cihạn ṭolūdur bīhūde sözden
Ḫasedden bed naẓardan eġri gözden

64. Ḳalıbdur cān u dīl ortada maḥbūs
Görünmez gözlere hiç ġayri maḥbūs

65. Bilinmez çünkim cān bāş āyaḳdan
Ne ḳılsun ten ki düşmişdür āyaḳdan

66. Nice kez ḫūn bahā ācdı bu cānlar
Uşendiler bu yolda üstüḫanlar

67. Biraz kāni cihān ey merd-i huşyār
Bu yolda cān virürler günde ṣadbār

68. Çü Mūsā āl ele himmet āsasın
Ōla kim nefs-i firᶜavni baṣāsın

69. Bu yolda incū özler seniñçün
Dir isem aġlaya düşmen seniñçün

70. Ḳaṣr terk-i pes gitmeñ gerekdür
Yarāġın pes ānuñ itmeñ gerekdür

71. Yüri āşıḳlaruñ ardınca her dem
Dilerseñ bulasın yaraña merhem

72. Şu kim bir şemme ᶜaşk-ı ḥaḳḳı ṭuydı
Kōdı bu cīfeiᵓ ānlara uydı

73. Hezārān senüñ diyub ḥayf-i zindān
Ḳabūl eyledi ḳalmadı bu yoldan

74. Ne yedi icdi ne ḫod eyledi hāb
Seg-i aṣḥāb-ı kehfi olunca aḥbāb

75. Ger gircek erisen merd-i rāh ōl
Fenā bul evvel āndan pādişāh ōl

76. Eġer dese ki bāşıñı kō bu yolda
Gerek olmaya ᶜuḳde cān u dilde

77. Eġer dese gerekmezsin baña sen
Gerekdür şād ōlasın cān u dilden

78. Ōlursañ ger būlardan zerre sehimnāk
Deġilsin er işit ey merd-i çālāk

79. Her kīm bu vaḳıf kitābı muᶜattal iderse şefāᶜat-i peyġamberden maḥrūm olsun
Dīlerem Mevla-yı müteᶜalden ᶜazāb-ı şedīd ve ġażaba müstehaḳ olsun

80. Ḫayra yāzsun şerrini ānuñ kirāmen kātibin
Kim ki ḫayr duā ile yād iderse işbu ḫaṭṭun kātibin
(Sene 1214)

1. Ānıñ āline hem ōzüne ṣadbār
Ṣalāt ile selām medḥ-i tekrār

2. İlāhī ḥurmetīçün ōl nebīniñ
Baġışla sen günāhın ben ġabīnün

3. Ḫaṭāsız ḳūl cihānda gerçi yoḳdur
Velī ben bītüvānıñ ᶜiṣyānı çoḳdur

4. Seniñ ᶜafvın denīzī bī nihāye
Ki ḳaṭresi ider biñ cürme kifāye

5. Eġer bir ḳaṭre āndan eyleye cūş
Ōlur ᶜālemlerüñ cürmine serbūş

6. Ḍalālet çünki senden hem hidāyet
Saña ḳurduḳ sözü āḫir nihāyet

ḪİKAYET-İ ᶜAZĪZ – DEFTEN-İ BEDĪDE DĪVĀNE

1. Vardı bir mecnūn ḳaṭına bir ᶜazīz
Tā bile nedür ḥāli īde temīz

2. Gördügi bāşdan ayāġa külli nūr
İki ᶜālemde ferāġat pür usūl

3. Didi ōl dīvāneye ḥāliñ nīte
İştihañ vār mıdur şimdi lūte

4. Didi ōn gündür yimedüm neste ne
On kişi lūti gerek şimdi nite

5. Tā ki safrām sākin ōla bir nefes
Ḳılmaya hirkez daḫī lūte heves

6. Ger murādīn korīsem ey mürīd
Şehri daḫī yirse ṭoymaz bu pelīd

7. Didi göñlün ḫōş ṭūt imdi revān
Saña ḥelvā alāyın büryān vü nān

8. Didi ġavġa eyleme ey ketḫüdā
Issıca söyle işitmesun ḫüdā

9. Zinhār āheste īt avāzıñı
Tā ki işitmeye ḥaḳ dīrazuñi

10. Didi kōmaz seni nesne virmene
Belki kōmaz seni bunda ṭurmaġa

11. Didi sevduġümdür ṣūçum heman
Sevmeseyidim baña da virürdü nān

12. Çoḳ seveni dāim ācından ḳınār
Ṭınmaz ölseñ dir ki ḥaḳ seni ṣınār

13. Bunca bu ne tecrübedür bilmezem
Ōl bilur ḫod ben yavuz iş ḳılmazem

14. Dürlü dürlü imtiḥān eyler beni
Kāh āc u kāh yalıncaḳ ōl ġanī

15. Kāh ḳılūr dürlü belālarla esīr
İltifāt etmez baña ōl destegīr

18. Bu mīyān-ı terbiyet eyler müdām
Seven işini girū ṣālar müdām

19. Dostīni kor düşmānına būlışür
Düşmanı da dostlarına gūlişūr

20. Ḳahrınıñ içinde lutfī gizlidür
Görür ānı her ki gerçek gözlüdür

21. Ōl ᶜazīz eydür ki şūrīde cān
Çün saña virmez ḫüdā ḥelvā vü nān

22. Daḫī ḳōmaz kim senī de almaġa
Bunda bir ḥikmet vār ōla ey āġā

23. Didi hikmetiñden deġül ḫāl bu ḥāl
Göstereyim saña bir yaḫşi misāl

24.Ḥaḳ teᶜālā iki ev ḳıldı binā
Birisi bākī biri külli fenā

25. İkisinden daḫī niᶜmet māl e mal
İlla bu niᶜmet şonu külli vebāl

26. Dir kelāmında “külū veşrabū”
İllā sōniñda dir “ve lā tusrifū”

27. Ev ıssı yimegümi sen yidir
Ōl ıraḳdan ḳorḳudursin yime dir

28. Ōl yimek hirkiz boġāzamı girer
Ānı kimse yimez ıraḳdan durūr

29. Olmasaydı ōl mahalde ol peyām
Yīr idim bu şehrī ben tamām

30. Ōl yig ōla ki bu evden gīdeyin
Ḳorḳulu evde ṭurūben nīdeyim

31. Çünki niᶜmet ānda boldur ḳorḳu yōḳ
Bunda ḫōd niᶜmet bulunmaz ḳorḳu çōḳ

32. Ne durūruz bāri bundan gidelüm
Ya bu vīrānede durub nidelüm

33. El götürdü didi ey dānā-yı esrār
Besdur imdī baña bu ᶜömrü dirār

34. Geldi hātifden nidā ey baḥr-i nūr
Muntaẓırdur saña hūri vu ḳusūr

35. Vaḳtidür seyrān idersiñ cennete
Zaḥmeti tebdil idesin rāḥata

36. Didi āmenna ve teslim eddi cān
Ḫōş rıża vü şevkīle hem şāẕumañ

37. Ḳıldı ḥayrān bu işe merd-i ᶜazīz
Techīzin iddi vü yūdı tīz ü tīz

38. Ulū kiçi cemiᶜ ōlūb ḳıldı namāz
Eylediler ḥaḳḳa biñ dürlü niyāz

39. Defin ḳıldılar ānı iᶜzāz ile
Evlerine döndüler cümle bile

40. Çün gece oldun vü ṭurdi ōl ᶜazīz
Maḳberden yaña vardı tīz ü tīz

40. Gördü bir cemīᶜ melek rūḥāniler
Çevrelemiş ḳabrini raḥmānīler

41. Ḫatm-i ḳurᵓān oḳur ānlar her birī
Özi uyūr oturmuş kendi dirī

42. Çünki oḳudu bular ḫatmi tamām
Ayāḳ üzre durdu dīvāne ḳıyām

43. Didi ki bunlara ḫōş geldüñüz
Ne maḳāmı bize maᶜlūm ḳılduñuz

44. Didiler Firdevs-i aᶜladur yerüñ
Hem maḳāmıdur ō yīr sen nigāruñ

45. Muntaẓırdur saña ānda ḥūriler
Hūb cemālüñi ḳamū görmek diler

ḤİKĀYET-İ DĪVĀNE

1. Vār idi bir merd-i dīvāne meġer
El yumiş idi bu cihānda ser- te-ser

2. Bīdil idi ġāyet ōl şūrīde ḥāl
Ḳılmaz idi kimse ile ḳāl u ḳāl

3. Ōn yedi gün bulmadı ḳūt u zād
Almadı nefsī bu maᶜnīden murād

4. Nefsü ġāyet tażarruᶜ eyledi
Beni bir katle ṭoyūr elbet didi

5. Vārdı bir mescide girdi merd-i rāz
Ḳıldı ạnda ḥaḳḳīle nāz u niyāz

6. Didi oldem ey semīuᶜ ey baṣīr
Ḳarnımuñ ḥāline ḫōd sensin ḫabīr

7. Nīte virmez furāvān niᶜmeti
Çeḳdurursin bāña bunca zaḥmeti

8. Tīz getürgil bir ṭōlu ṣaḥan pilāv
İki ekmek dāḫī ḫalḳa ḳılma cāv

9. Yine yūz altūn daḫī yimiş bahā
Bu sehel işdür revān bitür şehā

10. Hā baḳar ki önüne nesne gele
Ḫōş yiyüb nefsinin murādın āla

12. Bāka gözī ne gelür vār ne gider
İşid imdi ōl delūyi kim nīder

13. Ācıᶜi dutdi buladı bāşını
Söyleyub ḳırcık̄ladı hem dīşini

14. Didi yā rab çünki viremezsin būni
Yıḳ bu mescidi revān öldür beni

15. Bunu didi düşdü yānı üstüne
Durdu oldem kendū cānı ḳaṣdına

16. Nāgehān bir tahta çatladı revān
Bir pāre ṭopraḳ döküldü ōl zamān

17. Didi bu işlerde cüstsin bi gümaṇ
Yıḳasın ḫalk üstüne saḳf-i revān

18. Boynuña āldıñ ḳamūnıñ rızḳını
Bu ne ᶜādeddür saña kīm yā ġani

19. Kīm ḥaḳın isterse inkār idersin
Bāşına ṭopraġı īṣār idersin

20. Çün buna cüst olāsın āna kehel
Öldürürsin beni bunda bī maḥal

21. Bāri ōl yiġdi ki ḳaçam bundan çıḳam
Āc yürüyem şöyle ıraḳdan baḳam

22. Dört yānını başdı ṭopraḳ ōl zamān
Ṭaşra çıḳamadı bulmādı emān

23. Börkini dīşine ālur sürünür
Bir bucāḳdan bir bucāġa ūrunur

24. Būni çün gördü ūri ṭōri gelū
Didi būnı tīz işitdiñ ey ulū

25. Ṭaşra çıḳdı beher derd ü belā
Bāşı gözü pāre pāre mübtelā

26. Gumranū soḳrānı giderdi yōla
Gördü bir kişi gelür ḳūli bile

27. Bir ṭabaḳ ṭolū içi dürlū ṭaᶜām
Ḫōca önünce getürmiş bir ġulām

28. Bunu gördü ḫōca çün virdi selām
Didi size gönderildi bu taᶜām

29. Didi ey ḫōca göndermek māᵓide
İncidüb ṣōn virmesi ne fāide

30. Yimeden virür baña yüz biñ belā
Yīr ōlursam kīm bile kim ne ḳılā

31.Ben daḫi āna yimegi de āna
Yürü vār işüñe ḳō beni baña

32. Didi dīvāne ḥaḳ virdi būni
Çok selām itdi daḫī sordi seni

33. Dedi ey ḫōca ṣınamişem āni
Çoḳ belāya uġradubdur ōl beni

34. Vaᶜde virmişdi kelāmında bize
Rızḳıñızı virürem küllī size

35. Vīrür emme incidib āndan virür
Bu żaᶜīfe gör nice ṭaşlar urur

36. Bir nevāle āldı āndan ḳıldı nūş
Düşdü cānına hezārān dürlü ḫurūş

37. Naᶜra urdı didi ey dānā-yı rāz
Sensin iden ben żaᶜīfi bī niyāz

38. Bunıñ üzre yimeyem hirkiz taᶜām
Ḳırḳ yīl ōlursa daḫī ömrim temām

39. Her nefesde ᶜīd idi āna müdām
Cevre yānında taᶜām itdi temām

40. Ḥaḳ cemāli idi āña herdem ġıdā
Āncilāyin ᶜāşıḳa cānlar fedā

41. Mısr ehli niçe yıllar bī ḫaṭā
Yūsufuñ ḥusninden āldılar ġıdā

42. Hüsn-i maḫlūḳ ōlıcaḳ derde devā
Ḫāliḳun hüsnü ġidā olmaḳ revā

43. Yā ilāhī sen bizi görme ġarīb
Ōl ġıdādan eylemegil bī naṣīb

44. Çün biz ōl ḳavmiñ muḥibbiyüz ḳadīm
Bizi ānlardan āyırma ey raḥīm

45. Ḳıl olarıñla muṣāhib sen bizi
Ānlaruñla eyle hem ḥaşrumuzī

46. Çün seven seven ile ḳopsa gerek
Ānları sevdür ilāhī cümle tek

47. Nefse virme ānlaruñ inkārını
Kesme dilden ānlaruñ efkārını

48. Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün
Vir Muhmmed Mustafāya Ṣalevāt

ḤİKĀYET-İ ᶜĪSA ᶜALEYHİSSELĀM / BE CÜVAN ᶜĀBİD

1. ᶜĪsa bin Meryem giderdi bir kezin
Gördü bir ᶜābid-i velī merd-i güzīn

2. Özüne bir kūşei ḳılmış mekān
Sebzezār-ı çeşme-i āb-ı revān

3. Mescid u miḥrābu vuḥūş zeyb u laṭīf
Özi tenha hīc ḳatında yōk ḥarīf

4. Didi ey ᶜābid-i yezdān-perest
Bunda tenhā nice eylersin neşet

5. Didi çoḳ yıllardur bunda ey nāmudār
Ṭāᶜatīle geçdi bunda rūzigār

6. Ḥācetüm vār eylerem zār u niyāz
Eylemez ḳabūl nīdem ōl kār u sāz

7. Didi söyle ḥācetüñ ey rehnümā
Tā duᶜā ḳılam ōla ḥācet revā

8. Didi budur ḥācetüm budur āña
Şemmece vire muḥabbetden baña

9. ᶜĪsa Meryem çün işitdi būnī
El götürdü didi ey rabb-i ġanī

10. İster ōl bīçāre arż eyler saña
Ẕerrece virsen muḥabbetden āña

11. Geldi hātifden nidā ki ey şāh-ı dīn
Virdün āña isteduġi yārimīn

12. Şemmece ōlsa muḥabbetden temām
Maḥv olur kesb idemez hirkiz maḳām

13. Gitti ᶜĪsā ḳaldı ōl ᶜābid kişi
İşidun ki ᶜābiduñ nōldu işi

14. İrdi āña çün muḥabbetden eṣer
Yarım şemme belki bir ẕerre kadar

15. Naᶜra urdi yāḳasın çāḳ eyledi
Mescid u miḥrābı hep ḫāḳ eyledi

16. Sāḳi ayaġından içdi çün şarāb
Düşdi vālihü mest-i ḫarāb

17. Gecdi būnuñ üstüne çōḳ rūzigār
Geldi ᶜĪsā yine ōl şīr u ner

18. Gördü ki ōl çeşmei vü genc-i maḳām
Ḳurumiş yir ile bir olmuş temām

19. Maḥv olmuş cümle bāġi ḫuşk-i ter
Mescid ü miḥrābu ḳamū zīr u zeber

20. Didi ᶜĪsa yā ilāhel ᶜālemīn
Nīçün vīran oldı bu bāġ u zemīn

21. Didi kim olmāmışdır vārudur ōl
Yüri bu ṭāġun içinde iste yōl

22.Gitdi ᶜĪsa berk-i kūha ey ᶜaceb
Vārdi ey bīçāre ḳıldı ṭaleb

23. Gördü ṭurmuş mesti ḫayrān ḫarāb
Gözinüñ yāşı sel olmuş hem çu āb

24. Bir ayāġı üzre durmiş ōl hümām
Uyumamış yimemiş ḳırḳ yīl temām

25. Didi ne ṭurursin ey bīçāre sen
Nīçün olmişsin ḳatī āvāre sen

26. Virmedi ᶜĪsā'ya hirkiz cevāb
Hū diyib ṭurmişdi mest-i ḫarāb

27. Her ne ṣorsa ᶜĪsā ōl dir kim hū
Hū'ya ġarg olmuş hemān ōl nīk-ḫū

28. Dedi ki hū'dan murādıñ ḥaḳ mıdur
Hū'dan özge hīc cevābıñ yokmıdur

29. Çün işitdi hū ünin oldı bī ḳarār
Düşdi cān ısmarlādı bī iḫtiyār

30. Didi ᶜĪsā ey kerīm u müsteᶜān
Bu ne ḥaldür baña eylegil beyān

31. Ḥaḳ teᶜālā didi ᶜĪsā'ya birāz
Ānıñ içün sen baña ḳıldun niyāz

32. Ẕerrece virdim muḥabbetden āña
İşbūdur ḥāli ᶜayān itdüm saña

33. Ger ziyāda vīrseydim ẕerreden
Maḥv olur der zamān cān beden

34. Kim muḥabbetden benümle ursa lāf
Durabilmez daᶜvāsi olur güzāf

35. Çok kişiler daᶜvi ḳıldı duymadı
İstedi bu sırrı çoklar ṭutmadı

36. Cümlesinden biri Mūsā söyledi
Ōl benüm vaṣlım temennā eyledi

37. Ben tecellī eyledüm ṭāġa meġer
İrdi ṭaġdan āña şemme eẕer

38. Doymadi Mūsā āña ey pürhüner
Uṣṣı gitdi düşdi olunca seḥer

39. Ūri ṭurub ṣonra çoḳ ᶜöẕr eyledi
Tevbe ḳıldı yā rabbi āmennā didi

40. Pes muḥabbetden dem üran ḫām ōla
Dünyāda gördüm diyenler bednām ōla

41. Ānıñiçün didi ōl faḫr-i cihān
Beni görmeñ ānı görmekdir hemān

42. Enbiyāyı gören Allāh'ı görür
Evliyaya eren Allāh'a erer

43. Çünki ḥaḳḳa ānlar yōl bulmışdurur
Ānları gören ḥaḳḳı görmişdürür

44. Enbiyanıñ şerᶜini alġil ele
Evliyānıñ himmetiyle gīr yōla

45. Ānlara uyan peşimān olmaya
Uymayān ānlara ḥaḳḳı bulmaya

46. Allāh ānlardan bizi āyırmasun
Fażli ile ṭoġri yōldan ırmasın

ḤİKĀYET MUḤAMMED ᶜALEYHİSSELĀM / BĪÇĀRE-İ SEYYĀH[241]

1. Didi aḫbār içindedür böyle naḳil
Demişdür bu sözü bir merd-i pürᶜakil

2. Meġer bir gün ḥabīb-i her dū ᶜālem
Emīn-i ḥaḳ şeh-ī evlād-ı ᶜālem

3. Oturmişdi gūni bigi urub tāb
Sitāre gibi her yānıñda hem aṣḥāb

4. Çeküb didi benimle bir zamān gel
Benim bir müşkilim var eylegil ḥal

5. Ne ḫōcem ne ḫōd bir kimsem vār
Ṭapuñdur yā nebī ben bīkese yār

6. Baña sensin cihānda vār ise yār
Kim ōla senden özge bana ġamḫār

7. Deyib bu sözleri muḥkem ridāni
Çeküb aldı vü gitdi Muṣṭafāyı

8. Yidildi gitdi ānuñla revān ōl
Dimeyüb ne nire giderdi bu yōl

[241] Bu hikâye, Doç. Dr. Gönül Ayan'ın çalışmasında yer almamaktadır.

9. Apardı her yañdan ōl Muṣtafāyı
Çeküb almadı elinden ridāyı

10. Taḥammül itdi gelmedi ḫurūşa
Apardı ānı bir gendüm-furūşa

11. Kızun söze depretti zübānın
Kelāmīle pür eyleyüb dehānın

12. Didi ey seyyid āçem bunca gündür
Baña bugün deġüldür belki dündür

13. Benim ḥālimden āgāh ōl sen ey şāh
Deġül kimse benim hālimden āgāh

14. Bu bir pāre yūni egürmüşem ben
Benümüçün gendüme āl būni virüb sen

15. Götür apar benüm otaġıma dek
Benim ey ḫāce saña bir ……

16. Ne kim söylediyse incinmedi hiç
Ānıñ itdiklerine olmadı pīç

17. Mücellā göġsine hīç ḳonmadı gerd
Muṣtafā yañaġi āl olmadı zerd

18. Yüzün burmadı çatmadı ḳāşın
Sözüne boşamadı ṣalmadı bāşın

19. Ōl eğrilmiş yünin ānuñ peyġamber
Alub eline ṣatub eyleyüb zer

20. Biraz daḫi ḳatub ōl kān-ı ihsān
Alub buġdayı olub ṣad u ḫandān

21. Ālub arkasına otāġına dek
İletdi ḫōş önünce ōl kenīziñ

22. Giderdi bī ġuṣṣa vü bī bīm vü bī pāk
Feraḥ ḫōş şād ḫandān ṭarabnāk

23. Pes āndan soñra dutub geldi gitdi
Gelüb öz ḫalvetine görkim nitdi

24. Güzer kıl bu divlerden ḫānesinden
İşitme ānlaruñ efsānesinden

25. Eġer gerçi erīsen merd-i rāh ōl
Fenā ōl evvel āndan pādişāh ōl

ḪİKĀYET-İ ŞĀH-I NAṢR-I AḤMED / BA İLYĀS MUḤTESİB

1. Nasr-i Aḥmed ender eyyām-ı behār
Soḥbete çıḳdı meġer der-lāle-zār

2. Bilesince muṭrib-i sāki daḫi
Ḫoş muḳarrebler ḳalan bāḳi daḫi

3. Sāḳīler altūn ṣuraḳīler ḳamū
Hem muraṣṣa[c] ṭonlū ḫublar māh-rū

4. Bunları götürdü bāġa pādişāh
Girü ḳaldı özi ōl ẓill u ilāh

6. Vār idi bir muḥtesib İlyas nām
Ehl-i sünnet müttaḳī merd-i temām

7. Gördü bunlari gider nāzile
Hem ṣurāḫi ellerinde sāzile

8. Emir ḳıldı ḳullarına ōl pelenk
Yüridi bunlarile ḳıldı cenk

9. Pāre pāre eyledi her ne ki vār
Ḳıldı bunları şōl ḳadem tār u mār

10. Bāşını ḳıldı būlarıñ ḫurd u ḫām
Pādişāh irdi öldemde peyām

11. Pādişāh da irdi öldem ḫışmile
Bilesinde ḫōş ulu beġlerile

12. Didi İlyāsa ki ey şūride dīn
Ey utanmaz merd-i ey bā-kibr u kīn

13. Di kimuñ söziyle ḳılmışsın būni
Muḥtesib ben eylemişem ḫōd seni

14. Bu işe saña kim verdi iḫtiyār
Didi bilgil ki saña viren ey yār

15. Didi İlyās Nasra ey ālūde ḥāl
Ey utanmaz ḫāyin ve ey bed fiᶜāl

16. Teñri mi buyurdi būnı yā resūl
Utan āḫir teñriden ey bī uṣūl

17. Didi İlyās ey emīrü'l-müᵓminīn
Budurur fermān-ı rabbu'l-ᶜālemīn

18. Belki senden ḳorḳmazam ben ẕerrece
Hem deġülsin sen ḳāṭumda terrece

19. Ṭāmaᶜum yoḳ kimseden bil bu demi
Añmazam gözime ben bu ᶜālemi

20. Öldur sen daḫi gelmez ẕerre bīm
Ḥaḳ içündür ḳāmū işim ey selīm

21. Ger dökersen ḳānımı ḫōşdur baña
İderem ḥaḳ buyruġin elbet saña

22. Çün ölüm beni ḥaḳḳa iletür
Diriliġimden bu ölüm yiġrek durur

23. Ben elümden geleni ḳıldum saña
Ne iderseñ sen daḫi ḳılġil baña

24. Naṣra ḫōş geldi bu sözler ey cüvān
Göñli yumşandi beġāyet ōl zamān

25. Didi ṣād itdiñ beni ey sen ṣād ōl
Ḳaygulardan dāima āzād ōl

25. Ṣāh aydür ne dilerseñ dilegil
Bitüreyim ḥācetüñ ṭoġri digil

26. Didi yoḳdur ḥācetüm pīş u kerem
Ḥaḳdan artuḳ kimseden ey ẕülkerem

27. Ḳāti ilḥāḥ söyledi şāh eyledi
Tā ki benden bir dilek dilegil didi

28. Ber kenārı hażret-i şāh-ı şerīf
Yoġidi ḳulları biri ġāyet żaʿīf

29. Ḳıldı İlyās öldem ōl ḳūla nigāh
Didi āndan dilerem ey pādişāh

30. Nasr eydür utan ey aḫi sen yār
Ḳuldan umarsın dururken şehr-i yār

31. Döndi İlyās eydür ey şāh-ı cihān
Ḥaḳ dururken senden ummag ne gümān

32. Yine ibrām eyledi İlyāsa şāh
Didi İlyās āña kim ey pādişāh

33. Elli yük buġdāy vir baña sen temām
Hem semerḳanda iletgil yā imām

34. Didi virüñ buġdāyı bu servere
Yüklediñ ānı revān üştürlere

35. Döndi İlyās didi kim ey pādişāh
Dilerem kendüñ götüresin ey şāh

36. Boynuñile götüresin bundan āña
Dilegim budur benüm budem saña

37. Pādişāh eydür sen bilmez misiñ
Ben idemem ānı ey ebu'l-ḥasen

38. İki adım yol yürüsem ben nikām
Ḳabarūr ayaḳlarım cümle temām

39. Niçe vāram yükīle bu demde ben
Tā semerḳanda nişāburdan ben

40. Dedi İlyās āña kim ey şāh-ı dīn
Ṭārilursiñ bu ḳadar yükden hemīn

41.ᶜĀciz olduñ tā semerḳanda deġin
Yüklenüb vārmaġa ey şāh-ı dīn

42. Cümle milki ḫoraṣānı rūz u şeb
Tā ebed boynuñda yüklü ẕi aceb

43. Çün ḳıyāmet ḳopa ṭarṭıyla bisāṭ
Nidesin bu yükile sende ṣıraṭ

44. ᶜĀlemi bugün boynuña almışsın
Ḳamū bir lokma içün ey ẕü fünūn

45. Bu ḳadar yükile dem vurmaḳ muḥāl
Tevbe kıl işiñe ey bāṭıl ḥayāl

46. Nasr ōldem işiddi döndü bār
Beyliġi terk itdi ōldi ehl-i zār

47. Her kime tāᶜibdür ki raḥmānī ōla
Bir sebebden döne ōl ḥaḳḳı bula

48. Ḳamūya tevfīḳ virgil yā ilāh
Tā ki yārin olmayāvuz rūy-i siyāh

ḤİKĀYET-İ HĀRUN ER REŞĪD / BA DĪVĀNE

1. Gider idi yōla Hārun Reşīd
Ṣūridi ōl ṣuvārile nā bedīd

2. Bir nice gün yüridi şāh-ı dīn
Ṣu dükendi ḳırbalardan bu kezin

3. Baġri ṭuṭuşdi ateşden ey aziz
Bir içim ṣū baña buluñ dīr tīz

3. Leşkerī ṭāġıldı ṣaḥrāya meġer
Bulmadı bir kimse ṣūdan eṯer

4. Düşdi şāhın cānına bir nevᶜa
Cismi debrenür velī ḥāli ḫarāb

5. Yāḳīn oldı şāhkim ōla helāk
Çıkageldi nāgāh bir asl-ı pāḳ

6. Bul-ᶜaceb ṣūride ḥāli bī ḳarār
İrdi gördi kīm buñalmış şehr-i yār

7. Didi kim ey şāh nōlmuşdur saña
Nīçün olmuşsīn digil baña

8. Didi kim ṣūsuzem ey merd-i gedā
Ḳalmişem bu çōl içinde bī nevā

9. Bir içim su olmaz ise bu zamạn
Bunda cān ısmarladım ben bī gümān

10. Ōl delū eydür ki ey bīçāre ḳul
Ben saña su bulam olma melūl

11. İşde olmişsın sen ṣūsuzluḳdan ḫarāb
Ōn günden bulmayāsın sen āb

12. Bir kişi virse saña ṭoyunca ṣū
Ne viresen sen āña ey nīk-ḫū

13. Didi tek ṣūyu gözümle göreyim
Ōl kişi her ne dilerse vireyim

14. Yāru milkini didi senden ister ōl
Ṣū getürür bu sözü ḳılsañ ḳabūl

15. Ṭurabilür misin bu ḳavle yaḳīn
Girçegīn digil baña ey ṣāh-ı dīn

16. Didi yāru milkimi ḳıldum īs̱ār
Bir içim ṣū yīrīne ey bī ḳarār

17. Elini çaldı havāya ol delü
Bir ḳadeh su aldı geldi ol veli

18. Şāh elüne ṣundi eydür eyle nūş
İçdi ānı şāh oldi göñli ḫōş

18. Ōl delū eydür ki ey ṣāh-ı zemīn
Yiter ōla bu ḳadar saña hemīn

19.Ōl ḫalīfe eydür ey kān-i ṣafā
Bir daḫi ḳadeh biᶜışḳ-ı muṣṭafā

20. Bir ḳadeh ṣundi gīrū dīvāne ḫōş
Aldı ānı şāh eline ḳıldı nūş

21. Didi ey şāh-ı cihān dār-ı cüvān
Bir kişi olsa seniñ içün bu zamān

22. Çeşme çıkarsa öñüñden raygān
Bu beyābān içre ḫōş āb-ı revān

23. Yārisunden milküñün vīre misin
İtdügüñ bu ḳavle sen ṭūli emīn

24. Bu ḫalīfe eydür ey merd-i yaḳīn
Bu işi bu dem ey şāh-ı dīn

25. Milk ü mālımdan ben el çekem hemān
Ṭānıḳı olsun ḫālik-ı heft ü āsumān

26. Ōl delū eydür sözüñden dönmegil
Gel teferrüç eyle sen ey ehl-i dīn

27. Milk-u mālimden ben el çekem hemān
Ṭānuḳ olsūn heft ü āsumān

28. Ṣaġ elin ḳoynuna ṣoḳdi ōl delū
Bir zamān övdı yüreġin ey ulū

29. Çökdi dizi üstüne ōl bī ḳarār
Naᶜra urdi derdilen bī iḫtiyār

30. Yüreġinden oldī bir çeşme revān
Ġarḳ oldi deşt-i ṣaḥra ōl zamān

31. Çün bu ḥāli gördü leşkerler gözin
Atdan indiler ḳamū mīr ü vezīr

32. Āyaġına düşdiler ol serveriñ
Ṣuya doyundılar hep cümle ᶜamū

33. Ōl delū öldem ṭurū geldi revān
Maḥvoldı çeşme-i āb-ı revān

34. Didi bilür misin ey şāh-ı cihān
Bu ne ṣūdur oldi ṣaḥrāda revān

35. Utan āḫir bāri ḥaddüñden ey yār
Allāha lāyıḳ ᶜamel ḳıl iḫtiyār

36. Bunu didi ġāib ol pelenk
Ṣānasın kim batdi deryāya nehenk

37. Maḳsadı ōl ᶜazīz oldi çün ōldem nā bedīd
Naᶜra urdi ānda Hārunu'r-Reşīd

38. Yāḳasın iki eliyle ḳıldı çāḳ
Yāḳın oldi kim özin ide helāk

39. Kōdi ḫāke bāşını bī iḫtiyār
Dökdi kān yaşlar gözinden bī ḳarār

40. Terki ḳıldı ānda külli kāru bār
Bir ᶜabā ḳıldı cihānda ihtiyār

41. Oġluna tabşırdı tāc-ı tahtını
Aldı ancaḳ özini mā yaḥtacını

41. Ḥaḳḳile oldi bu kez leyl u nehār
Āḫiri bu nevᶜa geçdi rūzigār

42. Yā ilāhī ḫatm-i cümle ᶜālemüñ
Ḫayra irsün ṣōni her bir ādemiñ

ḤİKĀYET-İ ŞEYḪ CÜNEYD / BĀ MÜRĪD

1. Şeyh Cüneydiñ bir mürīdi vār idi
Merd-i ṣābir ġāyeti dindār idi

2. On yedi günde bir yir idi ṭaᶜām
Bir pāre etmek idi hem ey hümān

3. Çıkmaz idi gice mescidden müdām
ᶜÖmri geçmişdi ᶜibādette temām

4. Bir kişi her gün gelürdi ey hümām
Buña iᶜzāz ile virürdi selām

5. Çoḳ ṣorardı ḫāṭırını ṣevḳile
Hem duāᶜ eylerdi dāim zevḳile

6. İllā göstermezdi özin ōl kişi
Bu idi ọl ṣaḫṣile dāim işi

7. Bir gün ōl ṣaḫsa dir ey bedr-i nām
Ey baña her dem viren dāim selām

8. Bilürem raḥmānīsin ey ṣāh-ı dīn
Niçe görsen ben seni aynel-yaḳīn

9. Didi yārın cumᶜa güni ḥāẓır ōl
Ḥalvet otur yolumizda nāẓır ōl

10. Gelelüm soḥbet idelūm bir zamān
Ḥalvete ḥaḳ virür ise bir emān

11. İrte oldi ōl ᶜazīz itdi yarāḳ
Ḥalvete oturdi ḳamūdan īrāḳ

12. Gördi bir ṣaḫs-ı ġarīb-i pürkemāl
Ḥüsn içinde ḫulḳ içinde bīmiṯāl

13. Ḫōş ḫırāmān boylū ōl dīn servedi
Bāşdan āyaġa yeşil geydükleri

14. Geldi ḫōş tertīb ile virdi selām
Bu ᶜaleyke aldı ūri ṭurdi ḳıyām

15. Sīne ber sīne kocuşdılar bile
İkisi oturdiler birbirīle

14. Didi ne ṭāifedensin sen ᶜazīz
Ḥāliñi söyle baña ḳılgil temīz

15. Hem bize dāim selāmıñ ne sebeb
Nīçün eylersin bize her dem ṭaleb

16. Didi biz rūḥānīyiz ey şāh-ı dīn
Maḥrem olur bize hem merd-i emīn

17. Nefsine her dem virenler kūşimāl
Bizim ile yār olur fī-külli ḥāl

18. Çün seni gördüñ emīn-i rūzigār
Saña olmişiz ḳamū cānile yār

19. Çünki refᶜi oldi ara yirden ḥicāb
Hem suāl oldi arada hem cevāb

20. Öyle vaḳtine deġin ṭurdīle
Birbiriniñ eksiġüni bitürdile

21. Didi destūr olsun imdi gideruz
Ōl yārenlerden yaña seyir iderüz

22. Bir dem oturmaġiçün taḫtuñda şād
ᶜĀlemi yaḳdun ḳamū bī murād

23. ᶜİzzet ve ẕilletde idersiñ suāl
ᶜAdli sormazsıñ nīte pürḥayāl

24. Bir zamān ᶜadli eylemek ehl-i dil
Ṭāᶜatiñden bir yıluñ artuḳ bīl

25. ᶜİzzet isterseñ iki ᶜālemde sen
ᶜAdle dürüş vār otur ey bul-ḥasen

26. Buni didi ūru durdi ōl ᶜazīz
Dest-i namāz aldi ōl-ḳadem tīz tīz

27. Çün şurūᶜ itdi namāza ōl ulū
Şāh ḳaldı öldem ānda ḳaygulū

28. Yidi gün yidi gice ōl şāh-ı dīn
Zāri ḳıldı ōl işikde ṭurmadın

29. Ṭurmiş idi yidi gün ōl dīn eri
Gice gündūz ōl erenler serveri

30. Gördi ki şāh ānı ki ḫatm olmāz namāz
ᶜArża ḳıldı mālikül mülke niyāz

31. Didi yā rab bu ne ṣır olur müdām
Yidi günde bir namāz olmāz temām

32. Döndü girū taḥtine ōl şāh-ı dīn
Geçdi būnuñ üstüne ḫayli zamān

33. Altı āya deġdi el ḳıṣṣa namāz
Ṭurmiş idi ḳāim ōl ehli niyāz

34. Ḥaḳdan olicaḳ her ḳula ᶜināyet
Buncilāyin oluserdir nevābet

35.Buña istiġrāḳ dirler ey ᶜazīz
Ehli eyler būni elbet temīz

26. Ḳāmūya olsūn erzāni bu maḳām
Bu durur duᶜāmız dāim vesselām

ḤADİS-İ MUṢṬAFĀ ᶜALEYHİṢṢALĀTÜ VESSELĀM

1. Muṣṭafā didi ki bir cemᶜi melek
Her zamānda yire iner ez felek

2. Ṭāġilurler cümle be rūy-i zemīn
Tā göreler ḳande var bir ehl-i dīn

3. Tā göreler bir cemāᶜat ḳande vār
Evliyā sözüne dāim intiẓār

4. Yā özi ḫalvetce okur derdile
Evliyā sözi gele ānda dile

5. Yā cemāᶜatde kim oturmiş ola
Āhu dil ile rūyi zerd ile

6. Yāḫūd żikr-i ḥaḳ ola ānda müdām
Yāḫūd ehl-i ḥaḳ ṭuṭa bir dem arām

7. Ōl melekler yazarlar ōl ḳavmi ḳamū
Yaḫşīsin yamānını ey māh-rū

8. Vaḳf iderler özlerin ōl menzile
Ḳulaḳ ururlar söze ḳīleden ḳīle

9. Defter iderler būlarıñ ādını
Ẕikr u fikri ḳamūnıñ evrādını

10. Ōl melekler iletūr ḥażrete ānı
Gör ne cūd eyler Ḫudāvend-i ġanī

11. Ḥaḳ teᶜālā ḫōd bu meclisi görür
İmtiḥān eyler meleklerden ṣorur

12. Niçe gördüñ şōl benim ḳullarimi
Pādişāh u bāy u yoḫsullarımı

13. Diyeler kim ey kerīm-i lā yezāl
Sen bilürsin ḳamusın ey bī-zevāl

14. Uġradık bir meclise bu dem yaḳīn
Evliyā sözüñ oḳınur ṭurmadın

15. Bir niçesi cānı dilden gūş ider
Kimisi nefsi hevāsına gider

16. Kimisi cānile diñler sözleri
Kimisi işidür emmā serseri

17. Ḥaḳ teᶜālā dir ki görüñ ānları
Yār vār mı görüñ ōl sevenleri

18. Didiler kim çoġi sevmez ey kerīm
Saña maᶜlūm cümlesi ḫōd yā ᶜalīm

19. Ḥaḳ diyeki ululları ne ḥaldedür
Bilüñ ạnıñ meyli ḳanḳı yoldadur

20. Diyeler kim bildüñ āñı ey ġanī
Meyli ānıñ sendedür gözler seni

21. Diye ḥaḳ kāmūsini yāzun saᶜīd
Cennete firdevsi aᶜlāya mezīd

22. Ben ānıniçün ḳılmışam ānı ulu
Tā olam göñlinde ānıñ sevgülü

23. Çün ānuñ göñlü benümledür bilüñ
Özgesin āña tābiᶜ ḳıluñ

24. Çünki benim dostimi hem dost bīle
Pes ḥaḳīḳadde benümle dost ola

25. Bir kişi dostuna iᶜzāz eyleye
Niçeleri ānuñla heb ṭoylaya

26. Ger yalñuz ola ānıñ meyli baña
Özgesini daḫi ᶜafv idem baḳ āna

27. Çün ānuñla niceler vārdur bile
Lā cereme kim afvi iderem heb bile

28. Ōl bir biriçün biñleri afv eyleyem
Niçe ḳalmişi ānuñla ṭoylayam

29. Bir ulu kim döşeye ḫān i ṭaᶜam
İster āndan yiye cümle ḫāṣ u ᶜām

30. Gerçi cemᶜ olur mīr u vezīr
Özi ister ki yiye çoġin faḳīr

31. Tā ki muḥtāc ire ḫān bunıñ
Diñlene bu ḫānile cānu ānuñ

32. Ben kerīmem ḫōd ḳamūdan ey melek
Raḥmetüm ṭōlu zemīnile felek

33. Ger dilerseñ iresin ōl raḥmete
Vīr ṣalavāt ōl ḥabibe ey ata

ḪİKĀYET-İ BĀYEZİD-İ BİSTĀMİ / BA CAᶜFER-İ SĀDIḲ

1. Oturdi Bāyezīd-u bā-mezīd
Halvetinde bir gün ōl şāh-u ferīd

2. Bir keşiş içeru girdi nāgehān
Bāyezīd ḳatında oturdi revān

3. Bāyezīd eydür ne istersen keşiş
Ne yiriñdür bu senüñ bunda ne iş

4. Didi kim ben Bāyezīdem bil yaḳīn
Gice gündüz ḫalvet içinde emīn

5. Şimdi bu ḥaddeme irdiñ ey şedīd
Bāyezīdem diyesin sen ey belīd

6. Boġāzinden ṭutdi būni tā başa
Yire ūra ōl zamān bāşın kese

7. Gördi kendü boġāzin ṭuṭmişdurur
Bir eliyle bāşına yumruḳ urur

8. Ḥayret irdi Bāyezīde ōl zamān
Aḳlı zāil oldi bāşından hemān

9. Özine geldi didi ki yā ilāh
Bu ne cürm ōla ve ne bu günāh

10. Aġladı bir dem münācāt eyledi
ᶜArża ḳıldı ḫafā ḥalin söyledi

11. Didi yā rabbi bu sırrı digil baña
Bu ne ḥāletdür ki ben ḳaldum ṭana

12. Ḥaḳ teᶜālā ḳıldı ilhām ōl zamān
Caᶜfere vār tā bilusin bī gümān

13. Ṭurdi azm itdi revān ōl şāh-ı dīn
İrdi ōl ḳışṣa baġdāda yaḳīn

14. İrdi çün baġdāda ōldem Bāyezīd
Bāruden ṭaşra gördi ōl ferīd

15. Bir güzel oġlān yol üstünde ṭurur
Götürür bu ṭāşı ōl ṭāşa urur

16. Gördi kim oynına meşġūl ōl ferīd
Virmedi selām āna ōl Bāyezīd

17. Göñlüne bu düşdi şincek emīn
Ger selām virsem almāz hem yaḳīn

18. Farż ānıñ boynuna ḳalur bī gümān
Ben sebeb olmam olur bu kez yemān

19. Ṣoñra eydür sünneti ben terk idem
Ne cevāb idem ḥaḳḳa koyub gidem

20. Döndü pes ikrām ile virdi selām
Ōl ᶜaleyke aldı didi yā imām

21. Pirsiñ illā ki bāliġ olmadıñ
Farż sünnet neyidüġin bilmedüñ

22. Bāyezīde ḫayret irdi ōlzamān
Merkebinden aşaġi indi revān

23. Didi oġlān ne ulu söz söylediñ
Ne sebebden baña bu sözü didiñ

24. Didi kim ey mürşīd-i ehl-i zamān
Bir ṣabi sözünden olduñ bedgümān

25. Didi bu uşaḳ sözi diñle ey yār
Ulu sözidür būni söyle zinhār

26. Ōl ṣabī eydür āña ey Bāyezīd
Söyleme vār işiñe ki faḫruñ mezīd

27. Kō beni kendüme bariyā kılam
Oynayam yā aġlayam yāḫūd gülem

28. Didi ben daḫī senüñle oynāram
Niçedür oyunuñi tā ki ben görem

29. Didi gizlenmek bilur misin āña
Ānı oynāram ger uyarsañ baña

30. Bāyezīd eydür üstazem āna
Gösterem gizlenmeġi şimdi saña

31. Oġlān eydür göz yumayım ṭurāyım
Ḳande varsañ seni bāḳub göreyim

32. Bāyezīdiñ seyri ōldemde meġer
İrmişdi ᶜarşdañ ey pürhüner

33. Seyri hem irmişdi taḥtesserā
Gāv-u māhi bezu baḥri vu mācera

34. Gözlerini yumdi oġlān ōlzamān
Ġāib oldi Bāyezīd pehlüvān

35. Yidi ḳāt yirden āşaġi geçdi ōl
Yir götüren öküzi üzre buldu yōl

36.Tüyiniñ içine siñdi ōl zamān
Ṣānasın yoḳdur vücūtinden nişān

37. Açdı gözini oġlān ey pürhüner
Bāyezīdi gördi der-evvel naẓar

38. Didi kim ey Bāyezīd pürkemāl
Bu ne gizlenmek yeridür bī muḥal

39. Ben seni aᶜlāda iderdim gümān
Esfeles sāfilīne olmişsin nihān

40. Bu ne himmet ola ne seyr u ne iş
Lā cereme ṣıfātda olā kişiş

41. Çün bu ḥāli gördü ōl şāh-ı cihān
Ṣıçradı yir üzre geldi ōl zamān

42. Çünki ḫaşmın gördi cezb ōl pelenk
Müşe döndi ḳorḳudan ōl nehenk

43. Oġlān eydür sen daḫi yumġīl gözin̄
Gizleneyim ben daḫī acġīl gözin̄

64. sayfa
44. Açdi gözin çün ōl faḫr-i ricāl
ᶜArşa ferşe baḳdı ōldem bīmecal

45. Gözüni yumdi çün ōldem Bāyezīd
Ōl ṣabī oldi şolḳadar nā bedīd

46. Seyre ḳaldı on sekiz biñ ᶜālemi
Ferd u ferdān ins u cinn i ādemi

47. Komadı göñüllerde ẕerre bir mekān
Ki baḳmamış ōla şāh-ı cihān

48. Cenneti cehennemi hep ḳıldı seyr
Yirde göġde ṣāġa ṣōla ḳıldı ṭayr

49. Ōl ṣabīden bulmadı hirkiz nişān
Virmedi bir kimse hem ānda nişān

50. Ḳaldı āndan ōl erenler serveri
Bulmadı ḳandedur ōl şīr u neri

51. Naᶜra ūrūb yāḳasīn çāḳ eyledi
Ḳandesin görün ey şāhım didi

52. Naᶜrasından ḥāżır oldi ōl hümām
Bāyezīd öñünde ṭurdi ḫōş temām

53. Şeyḫ āña eydür billāhi ey ṣabī
Ḳandeyidüñ söyle ba-ᶜışḳ-ı nebi

54. Didi kim ey kendü özinden bī ḫaber
Özge yirde ne gezersin bī baṣar

55. Kendü şehrīnde görmediñ evvel ᶜayān
Yirde göġde ne gezersin revān

56. Ben şehriñde idüm bā ḫudā
Ṭuymamışsın sırrı ey miskin gedā

57. Kendü mülkiñi musaḫḫar eylegil
Yir ü gök yaḫşi āndan söylegil

58. Didi kim ben Caᶜferem ey pak-i dīn
Ṭānı ḳīl şimdi beni ᶜayne'l-yaḳīn

59. Ḥāli tebdīl oldi şeyḫuñ ōl zamān
Caᶜferuñ ayāġına düşdi gümān

60. Çün ṭokuz yıl terbiyet ḳıldı āña
Kāmil oldi ṣon ucu didi baña

61. Ōl ṣıfātı tañrı hem maḥvi eyledi
Sākın olġil vār otur yeriñde didi

62. Ḥaḳ ḳamū yāvuz ṣıfātı tā ebed
Maḥvi kılsun cümleye itsün meded

ḤİKĀYET-İ ŞİBLĪ / DĪVĀNE

1. Didi bir gün Şiblī āşüftegār
Bir delū gördüm oturmiş bī ḳarār

2. Gördün ōl şikeste-i dīvānei
Ḥaḳḳa yaḳīn nefsīle bīgānei

3. Didi ey Şiblī emanetdur saña
Her seher ḳılsañ münācātı āña

4. Digil ōl ᶜālemlerin sırrını bilen
Kimin uṣlū kimin dīvāne ḳılan

5. Ōl delū eydür saña ey girdigār
Beni böyle nişe ḳıldıñ bī ḳarār

6. Evvel öldürdüñ ātami vü ānamı
Baña yoldaş eyledüñ dürlü ġāmı

7. Perde-i ᶜişmetde irdüñ beni
Daḫī ṣalduñ ġurbete sen ġani

8. Eyledüñ hem āvāre ez ḫānuman
Ōdlara yāndı elüñden külli cān

9. Ḳomaduñ dāḫī elümde milk ü māl
Beni ḳılduñ ᶜālem içre pāy-māl

10. Dād idiserdür gīrū senden saña
Özī bilür kim neler ḳaldı baña

11. Ṭōnum ile būrkim deġmez bir pūla
Kimesnem yōk yüzüme bir kez güle

12. Bu ḳamū cevri belālar cāna ṭūş
İllā bir vaᶜdesi gelmez baña ḫōş

13. Dīr ki sizi ṭāmuya ḳoysam gerek
Ḳılduñızla cezā itsem gerek

14. Bu ne kindür ki ānuñ göñlinde ōla
Kim görüpdür ḫaṭāsız ḳūl ōla

15. Bu kini görmezem lāyıḳ āña
Söyle elbet bu emānetdür saña

16. Hem diyesın hem āña ey yūzi gül̄
17. Geçmiş işi ḳurdamāḳ lāyıḳ deġül

18. Şiblī eydür ey delū dime būni
Ōda yaḳār hem seni vü hem beni

19. Didi Şiblīye revālı ōl delū
Āramuza girmegīl ey sevgülü

20. Ben bilem ānu gelsen vārġil digil
Ne ki ben ışmarlemişem sen söylegil

21. Gördī Şiblī iḫtiyāri yōḳ būnuñ
Didi sözüñ şerᶜa ṣıġmaz bu senüñ

22. Ḳōdi būni gitdi kendü ḥāline
Düşdī yine āḫiret aḥvāline

23. Ḥalvete girdi yine ōl şāh-bāz
Gice ile ḥaḳḳīle ḳaldı niyāz

24. Gice aḥyā ḳılmışdı tā seḥer
Uyḳu girdi gözine öldem meġer

25. Ḥaḳ cemālin gördi uyḳuda ᶜayān
Müşkilīn hem hażrete ḳıldı beyān

26. Didi ḥaḳ nōldi ayā Şiblī saña
Dimedüñ dīvāneniñ sözün baña

27. Didi yā rabbi her işe sensin ḫabīr
Dimezem ānı ki ōl dīvānedir

28. Didi yā Şiblī niçe yıl geçdi bōl
Bu iş içün küsilidur benümle ōl

29. Dir ki elbet ṭāmūyi yıḳsam gerek
ᶜĀlemi hep cennete ḳoysam gerek

30. Çok kişiden baña peyġam söyledi
Baña dürlü daḫi söyledi(sözler) söyledi

31. Bunca ṣorġu nedür ṭūl u ᶜarż
Bir avūç toprağa bunca ne garaż

32. Himmet-i merdānı gör ey aṣlı pāk
Kāfirin de diñlemez ki ōla helāk

33. Ḳande ḳaldı ki müslimāna ḳıya
Yā ānıñ ḥaḳḳında bir ġaybet diye

34. Yā ilāhi sen bize lūṭf eylegil
Ānlarıñçün ṣūçūmuzi bāġişla ḳıl

ḤİKĀYET-İ DİVĀNE NŪŞİREVĀN-I ĀDİL

1. Şāh-ı Kisrī buldı bir vīrāneyi
Gördü yātur ānda bir dīvāneyi

2. Zāleden düşmiş vücūdı nāle hem
Özi maḥvi ḳāle dutmış ḥāle hem

3. Hem metāᶜi dünyeden bir gūne āb
Yaṣdūġi kerpiç vü döşeġi türāb

4. Bāşu açūḳ yālın ayāḳ ᶜuryān ü zār
Bir ᶜaceb şaḫısdur velī bī iḫtiyār

5. Didi ey dīvāne bu ḥāliñ nedür
İşbū vīrānede aḥvāliñ nedür

6. Nūşīrevān ṭurdī ānda çoḳ zamān
Ḳıldı ḥayrān bu daḫi nātüvān

7. Didi ey dīvāne ūz ḥāliñ nedür
İşbū vīrānede aḥvāliñ nedür

8. Nūşirevān ṭurdi ānda çōk zamān
Ḳıldı ḥayrān ānda nātūvān

9. Didi dīvāneġi kīm dirler saña
Nūşirevān ᶜādilem dirler baña

10. ᶜĀdil oḳurlar beni her cay-gāh
Didi ānlaruñ gözine ḫāk-i rāh

11. Bir yalancı ad çıḳarmışlar saña
ᶜĀdilem diyū sevinirsin āña

12. ᶜAdl bū midur ki otuz yīl temām
Ben vīrāne içre yaturem müdām

13. Ő̈züme ḳūt itmişem berk-ü giyāh
Yaṣduġim kerpiç dő̈şeġim ḫāk-i rāh

14. Gündű̈zin yāḳar vücūdim āfitāb
Giceler ṣubḥ ōlūnca berf-i āb

15. Geh bārān içre her dem sūz-i nāk
Geh ġam-i nān içre olmişem helāk

16. Kāh ḫayrānem özümden bī ḫaber
Kimsenem yōḳ kīm ide bir kez naẓar

17. Ben būyem ki uş görsin ḥālimi
Geçürürem işbū nevᶜa aḥvālimi

18. Sen yātursin gice bir ḫōş taḥt-i zer
Her yañada ṣadhezārān sīm ü zer

19. Ayāġun ḳātında şemᶜū meşᶜale
Bir ḳadeh yānuñda hem cülā bile

20. Cümle ᶜālem bende-i fermān heb saña
Dilerem virmezler uş bir nān baña

21. Sen cünān ḫōş ben cüneyni bī ḥāsılem
Daᶜvī ḳılursin ki āndan ᶜādilem

22. Ḳıl benüm ḥālimi ḥāliñden ḳıyās
ᶜĀdilem dime bāri ey nāsipās

23. ᶜĀdilem dime bāri ey nābekār
Sen de ki ᶜādilem cihānda ṣadhezār

24. ᶜĀdil iseñ gel berū ey pürhüner
Bir gice benümle ōl tā seḥer

25. Yime içme ūyuma giyme ḥarīr
Gör vücūduñ gülbüni nice ḳurur

26. Çünki bu işlere ṭāḳat ḳılasın
Pādişāh-ı ᶜādil āndan ōlāsın

27. Yoḳsa virme ȭzüñe çendin ġurūr
Kō beni söyletme vār epsem otur

28. İşidüb bu sözleri Nūşirevān
Gözleriniñ yāşı seyl oldu revān

29. Didi tīz idüñ buña tedbīr-i gār
Ḫidmetiñ idüñ buniñ leyl ü nehār

30. Çōk dolaşma ben ġarīb üftādine
Yitmek olmaz belki kār-ı reftine

31. Cāy-ı merkumdur bu vīrāne benüm
Bundan özge daḫi yoḳdur meskenüm

32. Būni didi çekdi bāşın ḳoynuna
Ḳaldı ḥayrān şāh delūnüñ oynuna

33. ᶜĀdil ōldur ōlur ki ōladır milki cihān
Kendü nefsinden ālāda diyi nihān

34. Seçmeye hīç adlü üzre ḫās u ām
Özini şek hem giriftār eyleye

35. Şetmīle ᶜadlīle çünki dūrişe
Ṭāᶜati biñ şāle derḥāl īrişe

ḪİKĀYET-İ PĀDİŞĀH / BĀ DĪVĀNE

1. Gider idi bir zamān bir pādişāh
Ṭaġ u saḥra ṭobṭolū ḫaylu sipāh

2. Yōli uġradı çü bir vīrāneye
Ṭūş olur ānda şāh bir dīvāneye

3. Şāh görüben hiç ūrū ṭurmadı
Şāh ne kim ṣordi cevābın virmedi

4. Ḫōş ferāġat āyaġın uzatmış ōl
Çevresini ᶜasker aldı ṣāġ u ṣōl

5. Şāh eydür ey gedā-yı ḫāk-i rāh
Ḥürmetīle nīçün itmezsin nigāh

6. Pādişāhdur geldi ᶜasker bīş u bes
Nite durmazsın ūri ey hīç ey kes

7. Sen kim olasın kim ben tek pādişāh
Gele sen durmayasın ey ḫāk-i rāh

8. Didi ọl dīvāne ṣāḥib naẕar
Yānı üzre yaṭdığı yirden meġer

9. Didi ey şāh-ı mecāzi ūrma lāf
Niçe söylersin sözü bunca güzāf

10. Ne sebebden saña ḥürmet ḳīlayım
Māl içün seni ulū mi bileyim

11. Mālile Ḳārun olursan ey zebūn
Sen daḫī öyle olursun ser-nigūn

12. Yoḫsa ger Nemrūd ōlāsın yā sipāh
Ōlasın bir üvez elinden tebāh

13. Ger ōlāsın ḥüsn ile sen müntehā
Ōlāsın bir kāfir ehl-i ḫaṭā

14. Ger ōla ᶜilmiñ olmayā ᶜamel
Ōlasın iblīs-i ş̱ānidir meş̱el

15. Ger beheşt ōla sarāyun ḫışt u ḫeşt
Hemçū şeddād ōlasın ānda beheşt

16. Ōlmaya sende ger bunca ᶜayb u bed
İkimūz tek ōlurūz ey bī ḫored

17. Bī ṣıfatlar çünki lāzumdur baña
Pes nedendür faẕliñi göster baña

18. Çün ikimüz bir arādan gelmişiz
Nuṭfe ōlūb raḥim īçine sızmışuz

19. Yine bir yōldan çıkūb geldik bile
Şimdi hīç almaḳ olmaz ānı dile

20. İkimiz daḫī yine ölīserüz
Söyle ḳanḳımız dirī ḳaliserüz

21. Çün ḳamū nevᶜile saña hemdemum
Söyle baña ki neden senden kemem

22. Kişi kim buncilāyin yōldan gele
Ne revādır kim ānıñiçün daᶜvī ḳıla

23. Yūri ey biçāre girū kīni ṣāl
Ḳıl tevekkül rıżāsını ele al

24. Bīlegör öz ḫilḳatün bünyādını
İtme ẓulmī vīr ḳamūnıñ dādını

25. Şahları Ḥaḳ dādiçün ḫalḳ eyledi
Ḫalḳa buyurdi mutīᶜ ōluñ didi

26. Yürī ḥaḳ emrini żāyiᶜ eyleme
Vār otur ᶜadl eyle daḫī söyleme

27. Pūnī didi ṭurdi yüridi revān
Ḳaldı ḫayrān şāh arāda çōḳ zamān

28. Didi bu şūride yandurdi beni
Ne kişidür bildürüñ baña būni

29. Didiler kim budur ey şāh-ı zemīn
Berḫ-i esved kīm dirler pāk-u dīn

30. Şāh meġer kīm Berḫ-i işitmişidi
Gice gündüz yōla göz ṭutmişidi

31. Çün işitdi bu sözi şāh-ı ḳazend
Özin etden ṣaldı ōldem bī-küdend

32. Yüridi Berḫun ardında berḫun bir zamān
Bir naẓar gördi ki gider ānı hemān

33. Şāh yügürdi tā ki kütāh ōla yol
Yine baḳdı ġāib olmiş ōl

34. Ṭutdi bileyin nevḥa ḳıldi ānda şāh
Aġladılar şāhilen cümle sipāh

35. Taḫt u tācın ᶜāḳıbet terk eyledi
İşini Allāh ilen berk eyledi

36. Terk idenler buldiler ḥaḳdan murād
Ānlariçün cihānda olmaz aṣlā aẕāb

37. Çün hidāyet ire ḥaḳdan bir ḳūla
Tāc u taḫtı ānuñ ḳatında bir pula

ḤİKĀYET-İ İBRĀHİM EDHEM RAḤMETULLĀH

1. Bil ki İbrāhim Edhem neyledi
Taḫt ı tācını gör niçe terk eyledi

2. Öyle terk eylediġiyüçün ōl pelenk
İġnesin çıkardı deryādan nehenk

3. Köhnesin dikerdi ōl gün
İmtiḥān eyledi ānı bir iki er

4. Gördü her ilik ki köhneden giçer
Bit ḳānına boyanur ōl serbeser

5. Didi ōl kişi kim yā emīn
Taḫt-ı belḫe şāh idüñ ey pāk-ı dīn

6. Terk idüben faḳrı ḳıldıñ iḫtiyār
Nite itmeduñ meᶜāşi rūzigār

7. Ḳāti geldi bu söz āña ey şāh-ı dīn
Baḥra ṭaşladı elinden iġnesin

8. Didi kim bālıḳlara tīz-i tīz ōluñ
İġnemi būlūb baña āluñ gelüñ

9. Ṣadhezārān māhi çıḳdı ōl zamān
Her biri bir iġne almişdur hemān

10. Didiler bū mīdir ey şāh-ı bülend
Dönmezüz boynumuza ṣalṣañ kemend

11. Bu deġildür didi ōl şāh-ı bülend
Çıkdı deryādan hemāndem nehenk

12. Gözi üzre iġnei ṣançmış gelür
Aldı İbrāhim gör ki ne ḳılūr

13. Bir gözini iġne kör eylemiş
Gözi üstünde āña yīr eylemiş

14. Vīrdi İbrāhime ōl māhi selām
Ḫōş faṣīh āvāz ile kelām

15. Didi ki ḥaḳ baña ilhām eyledi
Sır evinde baña çünkim söyledi

16. Didi vār İbrāhīmi gör gel revān
İġnesīn baḥre ṣālubdur bu zamān

17. Māhīler ḳāmūsi cüst ü cūdādur
Baḥr-i ḫalḳi ḳāmū hāy u hūdadur

18. Vār fülān yirde durur didi baña
Būl ilet kīm yaḫşī tuḫfedür baña

19. Māhī yūnusdur ecdādım benüm
Ḥaḳ teʿālā vīrdi ūş dādum benüm

20. Ānı görmedinse gördüm ben seni
Elvedāġ ōlsun unutmāġīl beni

21. Būni didi gitdi ōl māhī meġer
Ḳıldı ōl kişi ōl arāda kār u ger

22. Ōl ḥükūmet mi ulū yoḳsa bū
Fikir ḳılġīl özüne ey nīk-i ḫu

23. Didi İbrāhīm āña kīm ey cüvān
Ulu milk ōlur bu milk-i cāvüdān

24. Şāhiken biz belḫe ōl subḥānımız
Baḥre gācurmazdı ōl fermānımız

25. Şimdi baḥri berrü yeksān eyledi
ᶜĀlemi ōl bize fermān eyledi

26. Pes bu milki āndan ulūdur bīl yaḳīn
Ṭālib olġīl sen daḫī ey ehl-i dīn

27. Ṭālib itsün ḥaḳ ḳamū ᶜālemleri
Raḥmetīle ṭoylasūn ādemleri

ḤİKĀYET-İ CÜVĀN MERD

1. Bir yiġitden ḥacc-ı islām oldi fevt
Āh ḳıldı cāndan ōl yiġit beṣavt

2. Ḥāẓır idi ānda süfyān ey dede
Ọl yiġīde didi ey mātemzāde

3. Ḳılmişem dört ḥaccu bu dergāha ben
Ṣātarem ḳāmūsini bir āha ben

4. Ōl cüvān eydür ki aldüm ey ᶜazīz
Ḥacci vīr sen daḫī alġīl āhı tīz

5. Ōl zamāndan dest-i emānet ṭutdiler
Birbirīne ḫōş metāᶜın ṣatdüler

6. Gördi süfyān ōl gice tā kim teḫāb
Cānib-i ḥaḳdan ōlūr āña ḫiṭāb

7. Hem ticāretden ḳati sūd eyledüñ
Özüñi bir pāre mesᶜūd eyledüñ

8. Elli biñ ḥacca ḳabūl ōldi ōl āh
Ōl cüvān öz işini ḳıldı tebāh

9. Āña daḫī çār ḥac oldi ḳabūl
Elli biñ bile virdi ḥaccı virdi fużūl

10. Āh-ı dildür kaᶜbe ehline ṣafā
Ānı sen kem görmegīl ey bī vefā

11. Āh-ı dilden dāimā ḳılġīl ḥaẕer
Çoḳları āh eyledi zir ü zeber

12. Āh nice ṣulṭānları eyler helāk
Āh-ı dilden ḳīl ḥaẕer ey cān u beẕer

13. Görmemişsīn maẓlūmuñ sen āhını
Niçe sulṭānlarıñ yıḳār dergāhını

14. İtmedi mi taht-ı dahhāki ḫarāb
Taht-ı Keykāvūsīyi hem ḳıldı türāb

15. Cām-ı cemden āhidi dād alduran
Āhidi firᶜavni ġarḳa ṣalduran

16. Ger günāh-ı evvelīn āḫirīn
Ṭolsa ḳāmū āsumānile zemīn

17. Kōsalar mīzāna bu ḳamūsini
Bir yānında ᶜāsinuñ bir āhını

18. Ḳāmūsinden ōl müreccaḥ ōliser
ᶜĀsī āhı daḫī āġır geliser

19. Ne ḳadar ōl ᶜāsī ki ōl ᶜisyān ide
Hem mużır ola daḫī ṭuġyān ide

20. Ānuñ āhı eylemez hirkiz eṣer
Ānıñ āhıdur misāli gāvüḫar

21. Ḥak ōlāruñ çün kelāmında meṣel
İtdi kel enᶜām belhum edal

22. ᶜĀsī ki her dem nedāmet eyleye
Āh-ı dilsūzile cürmin söyleye

23. Ānıñ āhı ne feleklerden geçer
Niçe baġlū kapūları ōl açār

24. Baḥr-i raḥmet āhile mevce gelür
Āhile ᶜisyān üstüne ḳaṭre ōlūr

25. Yūyār ōl ḳaṭre ḳamū ᶜālemleri
Baḥr ider hem ōl niçe şebnemleri

ḤİKĀYET-İ ᶜABDULLĀH ṬĀHİR EZ PĪRAZEN

1. Gitdi ᶜAbdullāh Ṭāhir bāşikār
Şehrine döndi yine ōl nāmdār

2. Vār idi bir kubru ānda muᶜteber
Ṭurmiş ānda bir ḳarī ᶜavrat meġer

3. Ātı ᶜAbdullāhıñ oynādi rāh
Düşdü bāşından yire şāhıñ külāh

4. Ācıġı ṭutdi ḳatī şāhıñ āna
Dīlediġin bildure özin buña

5. Didi ey nādān saña ne düşdi kār
Buncilāyin yirī ḳılduñ iḫtiyār

6. Didi el ḳıṣṣa-i sözüñ pīraẕen
Didi bir oġlūm vār ey şāh-ı yimen

7. Ḫabse ṣalmişsin sen ānı bī günāh
Ānıñiçün gelmişem ey pādişāh

8. Ḳaldı zindān içre ōl ḫōr esīr
Lūtf ḳīl ānı çıkārġīl ey pādişāh

9. Gice gündüz yānaran ben derd ile
Āh-ı dilsūzīle rūy-i zerd ile

10. Ben ża^{c}īfem pīrem ey şāh-ı kerem
Raḥm ḳıl senden bugün raḥm ūmarem

11.Ācīġından ānda içdi ōl emir
Ḫabs içinde ōliserdur ōl esīr

12. Ānı zindāndan çıḳarem tā ebed
Göreyim kimdir ḳılan āña meded

13. Ḳarī eydür ey emīr-ü gārudān
Görelim neyler ḫüdā-i āsumān

14. Kendüñe sen tekye ḳılma ey pāşā
Ḳādir-u zātında vārdur her işe

15. Ben saña ışmarladım bu işimi
Söylemez saña benim teşvīşimi

16. ^{c}Ār ōla ḥaḳḳı koyub saña varam
Ḳoyam ōl işiñi bunda yüz ūrem

17. Ōl ża^{c}īfe ehl-i ḥāl idi meġer
Baġladı bīline himmetden kemer

18. El götürdi ḫōş münācāt eyledi
^{c}Arża ḳıldı ḥaḳḳa rāzın söyledi

19. Didi ki ey her işlere ḳādir ōlan ilāh
Sen mi ulusın yoḳsa bu pādişāh

20. Bu baña ẓulmi eylerse sen ᶜalīm
İntiḳāmım bundan alġīl ey raḥīm

21. Çünki ḥaḳdandur baña ḫavf-ı recã
Göreyim sen ulu misin yā ḫüdã

22. Bu sözi işiddi çün şāh-ı ḥaced
Sanāṣınkim boynına ṣaldı kemend

23. Cümle aᶜżāsı boşandı bend-i bend
Ḳalmadı nuṭfīle ānda cand-ü mend

24. Didi sözüñ ben dahī ḳıldum ḳabūl
ᶜAfvu ḳıldım oġluñi olma melūl

25. Ḥilᵉati şāhāne geldi ọl zamān
Ōl yiġit geydi ata bindi revān

26. Ḥaḳdurur sad kūhu bir dem gāh īden
ᶜAbd-i maḥbūsi hem ōldur şāh iden

27. Himmeti māderden ōldi gerçi bu
Yine himmet dāḫī andan ey ᶜamū

28. Pes ānuñla ōlagör fi külli ḥāl
İrmeye tā özüñden hirkiz melāl

29. Bir belāya ger taḥammül ḳīlasın
Yīrine yüzbiñ selāmet būlāsın

ḤİKĀYET FAŻĪL NAMÜDĀR

1. Fażl-u ᶜālem ōl Fażīl-ı nāmüdār
Cōşa geldi bir gün ōl şāh-ı kibār

2. Didi çün ḳıyāmet ōla āşikār
Enbiyādan itmezem ōldemde ᶜār

3. Nīde kim ānlar ḥudūdi bildiler
Herbir işe tanrıdan yōl buldıler

4. Her ḫaṭā kim enbiyālar ḳılmadı
Ḳaṣd ḳıldı illā ḫālıḳ kōmadı

5. Bir günāh kōmadı ānlara kebīr
Ṣādır oldi illā ānlardan ṣaġīr

6. Hem meleklerden daḫī ᶜār itmezem
Ānlara ḥasretlenuben ṭutmazam

7. Nite kim ānlarda yoḳdur ᶜışk-ı tāb
Hem görürler emri nehyi bī ḥicāb

8. Leykī ᶜārum ōl kişidendur müdām
Gice gündüz ḥaḳḳīle ōla temām

9. Vaḥyi itᶜām olmadın taṣdīk ide
Muṣṭafānıñ şerᶜīni ṭūtup gide

10. Gelmeye āndan ḫilāf-u şerᶜī hīç
Ōlmaya dünya içün dīninden pīç

11. Ulukiçi bir ōla ḳātında hem
Yimeye dünya içün dīninde ġam

12. Tanrı ḳısmet itdüġine rażı ōla
Her ne gelürse ānı ḥaḳdan bile

13. Din yōlunda dāim ōla şīr u dil
Ānı maḥbūb ḫüdādır bellū bīl

14. Bil ki ọl tācı seᶜādet āndadur
Ōl mükerrem ōl muḳarreb bendedur

15. Ṭañla isrāfil ki ōl ṣūrī çala
Ḳāmū ᶜālem ortada ḫayrān ḳala

16. Gelmeye ōl bendeye ḫavf u ḫaṭar
Ẓılli ḥaḳda ōla dāim ōl beşer

17. Keşke ṭoġmamiş ōlāyıdık ānadan
Görmeyeydik bu dām u dāneden

18. Mübtelā olduḳ bu nefs-i kāfire
Bende olmişuz ḳamū gāv u ḫare

19. ᶜĀlim olan ᶜilmiyle ḳılmaz ᶜamel
Pīşe ḳılmış özüne kār u zaġal

20. Ḥaḳ rıżāsını terk eyler ōl gedā
Ez berāy-ı ḫāṭırı her ketḫüda

21. Ḫātır-ı gözlerū ḳorḳmaz ez ḫaṭar
Mübtelā eyler ānı āḫir ḳader

22. Zāhid-i ᶜābid ōla ehl-i riyā
Göre mi ōl işi ḥaḳ hirkiz revā

23. Çün faḳīr ehl-i ḳanāᶜat olmaya
Ḥaḳdan ōl hirkiz şefāᶜat bulmaya

24. Ṣābir ōlmaya nice dervīş ey velī
Ōlmaya ṣāfi ānuñ hirkiz dilī

25. ᶜĀlemüñ ḫāṣı būlardur söyledüñ
Başdan ayāġa saña bir bir didiñ

26. Çün işitde her biri ḫāyin ōla
Lā ceremeġi ẓulm ile ᶜālem ṭōla

27. Ḥaḳ teᶜālā ẓulm ḳılmaz bīl yaḳīn
Ẓulme uġratmaya hirkiz ehl-i dīn

28. Bendenün nefsinde taġyir ōla
Anlara ẓālimi ḥavāle ḳıla

29. Dīrem uş ḥaḳdur buña sen itmem şek
Tecrübe īt orṭada ṭurmiş meḥak

30. Dünyeniñ bīl āḫiridur bīl yaḳīn
Ḳōmaġīl şerʿī elüñden ey emīn

31. Müşkili ḫal eylemişdür Muṣṭafā
Āndan özge söz ḳamū külli ḫaṭā

32. Āndan özge söz ḳamū ey kerīm
Ānıñile ḥaşr ḳīl yā raḥīm

ḪİKĀYET-İ SÜFYĀN BÜLBÜL-İ EZ BESER

1. Gördi bir ṭıfli meġer Süfyān-ı pīr
Bülbüli ḳafeṣ içre ḳalmiş esīr

2. Bülbül ānda zār u giryān ü ḥazīn
Hem ḳafeṣ muḥkem bend-i āhinīn

3. Her zamānda ūrunīr ṣāġdan vele
Bir mecā ister ḳafeṣden çıḳmaġa

4. Gördi Süfyān ānı gördi bī ḳarār
Didi bu bīçāre ḳılmış bunda zār

5. ʿĀşıḳ-ı dīvāne vü şūride ḥāl
Kīm yaraşmaz buña bu bende bu ḥāl

6. Ōl ṣabīyi ōḳudi Süfyān meġer
Virdi āña avcu dōlū sīm u zer

7. Didi sen bu ḳūşi āzād ḳīl
Saña bu ḳūşdan bu yiġdür belli bīl

8. Bülbüli aldı ṣabīden ōl ᶜazīz
Çün ḳafeṣden çıḳdı pervāz iddi tīz

9. Bir budāġ üstüne ḳondi mürġ-i zār
Ḳıldı Süfyāna duᶜālar ṣadhezār

10. Çünki Süfyān ōl ḳūşi ḳıldı muᶜāf
Ōl daḫī ḳıldı gülşeni ṭavāf

11. Nevḥa ḳıldı çün güli gördü hezār
Başladı destāne ōldem murġī zār

12. Ōḳudi destān bustān içre ḥōş
Giceye dek gül önünde ḳıldı ḫōş

13. Gül ayāġında meġer ḳomişdi bāş
Gül veraḳlar üstüne olmiş şābāş

14. Araṭurdi ey āramī eydür cān
Bir icāzet isterem ōlam revān

15. Didi ōl maᶜşūḳa ᶜazmüñ ḳancerū
Bu ne sözdür söylediñ ey nīk-i ḫū

16. Bu nice yıllar ki ḥasretsin sen baña
Ne tīz ūsandıñ bu dem nōldi saña

17. Didi ḥāşā senden ūsanmış ōlam
Ki evvelki hemān āşıḳ bülbülem

18. Nice müddet der ki olmuşdim esīr
Bir ᶜazīz ōldi baña çün dest-i gīr

19. Ānuñ ōl yaḫşīlīġin ūnutmazam
Ōlur ölsem ōl kapūdan gitmezem

20. Gündüz ōlayım hużūruñda müdām
Gice āndan ayrū oturmaḳ harām

21. Didi ey ᶜāşıḳ-ı pāk iᶜtiḳād
Sadhezārān āferin ey üstād

22. Bir işiñden kim saña irdi nevā
Ōl işiñi terk ḳılmaḳ ne revā

23. Şükrini dāim unutma ey gedā
Ḫāk-i pāyin gözüne ḳīl tūtiyā

24. Ḳōma eliñden ölünce dāmenin
Hem unutma dāimā gül ḥizmetin

25. Çünki destūr aldı ōl şūride ḥāl
Uçdi Süfyān işiñden perübāl

26. Ḳondi Süfyan öñüne ōl zamān
Didi Süfyān ey murġi şīr-i zebān

27. Nīşe geldiñ yine ey bīçāre sen
Ne sebebden eylediñ terk-i vaṭan

28. Gice ḥalvet yāri terk itmeñ neden
Söyle ḥāliñ gel nedür ey murġi sen

29. Didi Süfyān āña ey şūride ḥāl
Ḫōş ḳabul itdim seni bī ḳīl u ḳāl

30. Gündüz olurdi gülüstān içre şād
Gice Süfyān ile ōl murġ-i küşād

31. Uyumazdı gice ōl şīr-u şikār
Ṣubḥadek ṭāᶜat ḳılurdı bī şümār

32. Bülbül-i şūride hem yānında zār
Ōḳur idi dāsitān-ı sadhezār

33. Gāhi gāhi idicek göñlü heves
Bülbül ile olur idi hem nefes

34. Sırsūz ōlicaġaz bir yirde hem
Bülbüli gönderir idi ẕül kerem

35. Bülbül būyidi rūz u şeb ᶜamel
Nāgehān irişdi Süfyāna ecel

36. Götürüldi çün cenāze ōl zamān
Bülbül-i şūride irişdi revān

37. Ōl cenāze üstüne devrān ider
Ayaġı altına düşer ġalṭān ider

38. Geh havādan çalar yire ȫzüni
Geh cenāze üstüne sürter yüzini

39. ᶜĀḳıbet defin itdiler şeyḫi cāk
Ḳondi ḳabrin üstüne ōl murġi pāk

40. Nevḥalar ḳıldı ōḳuyub dāsitān
Aġladı ḫalḳ-ı zemīn-i āsumān

41. Bir nefes olmazdı ōl yirden cüdā
Dāsitān ōḳurdi eylerdi ṣadā

42. Ḳōmadı bir laḥẓa ḫāli ḫākini
ᶜĀḳıbet ṭapşurdi cān-ı pākini

43. Bāşını ḳabri üstüne ḳoydi hemān
Düşdi cān ışmarladı bülbül revān

44. Gel bu sözleri işit ey bī vefā
Kīm vefā ehli ḳabūl eyler cefā

45. Ōlma bir ḳuşdan daḫī kem ey gedā
Āndan al taᶜlīmi hem ders-i vefā

46. Yād ḳīl bu ḳıssai cānı seversin
Āndan öġren hem vefā ey bul-hasen

47. Raḥmet-i Süfyān ōldi çün kāru-ger
Ṭuy daḫī āndan ḳuş daḫī ey bī ḫaber

48. Bülbül āndan yimedi nān u nemek
İllā çekdi şeyḫ āna bir dem emek

49. Ōl emek ḥaḳḳın ferāmuş itmedi
Ānıñ eşigin ḳoyuben gitmedi

50. ᶜĀḳıbet ōl yolda teslīm itdi cān
Sen de inṣāf eyle āḫir ey cüvān

51. Bildi ḥayvān yaḫşīliḳ ḥaḳḳ ı emek
Bū ᶜaceb sen bilmedüñ nān u nemek

52. Ōl kişi bilmedi ki nān u nemek
Yiġdür āndan maᶜnīdür kelb u işek

53. Cānuñi ḥaḳ bitürürse ḫalḳa sen
Raḥumüñi kem eylemegīl ḫalḳa sen

54. Her kīm ōl şefḳat nigāh eyler müdām
Şīve-i ḫulḳi ele eyler müdām

ḤİKĀYET-İ ᶜĀLİM-İ MUᶜTEBERR

1. Vār idi bir ᶜālim hem muᶜteberr
Bilmiş idi dünyā ḥālinden ḫaber

2. Ṭobṭolū ṣandıḳ dört yüz kitāb
Ōḳumişidi ōl kişi fi külli bāb

3. ᶜİlmi ilen idi ānuñ işi rūz u şeb
Dünyadan cāndan eylerdi ṭaleb

4. Ōl zamānda vār idi bir peyġamber
Genc-i maᶜni ṣāḥib-i esrār idi

5. Ḥaḳ teᶜālā ōl vaḥiy eyledi
Benden ōl ᶜālime vār söyle didi

6. Digil ōl ᶜālime kīm ey bī ḳarār
ᶜİlmīle geçürdi ᶜömrin rūz-i gār

7. Dünya sevmekden çün olduñ ġarra sen
Ṭuyāmadıñ sırrı çün bir zerre sen

8. Ġarra itmiş çün bugün dünyā seni
Ḥaḳdan ayırsa gerek dünya seni

9. ᶜĀlemüñ ᶜilmi senüñ ōlursa hep
Eyleseñ taḥsīl-i ᶜilmi rūz u şeb

10. Çünki dünyā sevgüsi cānuñda vār
Eylemez ḥaḳ sevgüsi sende ḳarār

11. Ẕerrece olsa ḥubb-i dünyādan sañā
Gelmeġe ḳomaz baña seni benden yaña

12. Sen gelenleri daḫī menᶜ eylediñ
Gelecege gelme diyū söylediñ

13. Ānı kīm sevmedüm sevdiñ ānı
Ānı kīm ben sevmişem kovdun ānı

14. Faḳir kīm ben sevmişem sen sevmediñ
Dosti düşman düşmani dost eylediñ

15. Seni gördi ḳāmū ᶜālem uydi ūş
Dostini kōdu cümle düşmān sevdi ḥōş

16. Muḳtedā isen cevn bugün bu ᶜāleme
Pes delīl ōla işüñ her ādeme

17. Fitne ōldi ᶜāleme ᶜilmüñ seniñ
Kibre döndi ṣabrīle ḥilmüñ seniñ

18. Çünki ᶜālimler cihānıñ ḫāsıdur
Ānlar azmāsı cihān azmāsidur

19. Saña devlet olmaz bu bu devr-i ḫāk-i sār
Eldadıbdur sencilāyin sad hezār

20. Nīçe oynārsın bunuñla ey denī
Pīrezendür ᶜışkve-ger aldar seni

21. Bir ḳarıdur künde bāz ų kūr u zişt
Ṣad hezārān mekri vārdur cümle dürüşt

22. Her zamān gül-güne āhmar ḳīlūr
Her zamān āheng-i ṣad-şoher ḳılūr

ḪİKĀYET-İ DİVĀNE

1. Bir ᶜaceb dīvāne vār idi meġer
Genc-i ḥaḳḳīdi meġer ōl şīruner

2. ᶜĀşıḳ bir ḥāl idi ōl mest-i ḥaḳ
Sırr-ı ḥaḳdan almışidi hem sebaḳ

3. Gice gündüz rā didi ez ᶜışk-ı dost
Nūr ṭolmişdi cümle maᶜni çüst

4. Rūzigār ile geçirdi sad ᶜanā
ᶜIşḳ ḳılmışdı vücūdini fenā

6. Lā ceremdür cümlei ᶜömri dırāz
Olmadı bir laḥza şād ōl serfirāz

7. Mestidi ōl ez şerābi nām-dād
Cevr miḥnet ōlmiş āña ḳūtile zād

8. Dāimā ider idi bā çeşmini yüzāb
Ey ḫüdāven saña āḫir bu cevāb

9. Bir delūye vār idi ānuñla yār
Kīm buña beñzer bu daḫī bī ḳarār

10. Ölesi vaḳtinde çāġırdı ānı
Üzerine ḳıldı vāsī öldem būnı

11. Didi ben öliceġen sen yūyasın
Ḳabrimi hem sen ḳāzub sen ḳōyasın

12. Bir hem baña öl şālımı eyle kefen
Kim gerekmez baña ayruḳ pīrehen

13. Yüraġim üstünde acgīl sīnemi
Gör derūnisindeki gencinemi

14. Ciġerim görgīl ki nice pāredur
Öl pāreler pāre olmiş yāredur

15. Yüreġim üstüne yaz bir ḫatt-ı pāk
Bir kefen bir göz bir seng-i bir ḫāk

16. Evvel āḫir bīdil virdi cevāb
Āteşīle bād ḳıldı ḫāki vü āb

17. Öl daḫī kovuşdi yirlū yirine
Mālik ölamādı öl yirine

18. Ruḥi sen virmiş idün aldıñ girū
Gitdi öl dört daḫi ey settār-ı hū

19. Ānı ṣıġışdurmadı āḫir cihān
Saña yāraşur cihān-ı cāvidān

20. Ten perīşān cānını şān itdüñ
Bī vefā dünyādan āẕād itdüñ

21. Bunda ḳayd itmişidüñ müflisi
Terk ḳıldı kōdi gitdi öl ḫasī

22. Ne ḳīlāyidi āşikare vü cihān nihān
Sen sözin bunda āyā cān-ı cihān

23. Tā ki ᶜömrinde ḳal nice bir nefes
Arzū dīzārıñı idi āña pes

24. Bunları didi vü cān ışmarladı
Ōl delūdur diyip bıçāġını bīledi

25. Ḳōlin ṣıġadı tā baġrin yāra
Çıḳāra tā ḳalbin sırrın göre

26. Hātifden bir nidā ki ey bī edeb
Şāh evine girmek idersin ṭaleb

27. Pādişahıñ maḥreminden çek eluñ
Yoḫsā iki üzülür ḳoluñ

28. Ōl ḫazīnemdür benim ey bī vefa
Girebilür āña her bir gedā

29. Kim bilür ōl maḥzeniñ miḳdārını
Ne kişidür kīm dele dīvārını

30. Bir ḳılına viren ōl şaḫsıñ ziyān
İki ᶜālemde ḳoyuser bī emān

31. Bu ṭılsıma kimse āgāh olmadı
Çoḳlar uydı hiç murādın bulmadı

32. Nūri ḳoyduñ nāre meyli iddüñ neden
Güli kōdun ḫāre meyli iddüñ neden

33.Gicmeyince bunda ey ḫulḳ-i ḥasen
Bulamazsın ḥaḳḳı zaḥmet çekmesen

34. İkisi ᶜaḳlı ile çün giremez ele
Būni ḳōġil tā kīm ōl seniñ ōla

ḤİKĀYET-İ SULṬĀN MAḤMŪD

1. Meġer sulṭān Maḥmūd ᶜaskerīle
Ava çıkmışdı serverlerīle

2. Ḫurūşa geldi çün kūsi neġāra
Ṣadā ṭolmuş idi kūhi maġāra

3. Ki ōl ṭaġda ōlan hep canāvārı
Āşaġı düze ine cümle vārı

4. Özi ṭūṭup giderdi ṭaġ kenārıñ
Teferrüc ide deştüñ lālezārıñ

5. Görür ki bir pīr kim beli bükülmiş
Ki arḳasına birer yavşan almış

6. Ānı görüb teᶜaccüb aldı sulṭān
Didi ne gezer ōla işbu bī cān

7. Revān pīr virdi sulṭāna selām
Didi niçün bitürdiñ neng ü namı

8. Bu ne hengāmedur bu nice dursin
Ne yitürdiñ bu saḥrāda gezersin

9. Didi sulṭān pīre kim nedür ādıñ
Bu sözden söyle kim nedür murādıñ

10. Āña didi revān ōl pīr-i mesᶜūd
Seniñ āduñdur ādum yaᶜnī Maḥmūd

11. Didi sulṭān ki göñlüm ōldi vü hem
Ki ben de Maḥmūd ōlam sen daḫī hem

12. Ki sen Maḥmūd vü ben Maḥmūd diġer
İkimüz niçe ōliser berāber

13. Cevābın virdi derḥāl didi ey şāh
Nōla ōlsañ baña bir laḥẓa hemrāh

14. Benümle bir mezār içre giresin
Berāberliḳ niçe ānda göresin

15. Yāḫūd inseñ bu yire iki arşun
Göreydüñ vār midur yānuñda ḳoñşūñ

16. Dīrīken ōlamazem berāber
Berāberüz ölenden ṣoñra ey yār

17. Bu ᶜaskere güvenirsiñ ki çoḳdur
Çoḳ aḳcāliḳ saña aẓīsi yoḳdur

18. Saña ālursen boynuña şek
İren içre velī sensin çeker reşk

19. ᶜAzīze ġam gözet ġam ḫor ōlma
Özini ḫalḳīçün ōdlara ṣalma

20. Eġer dünya vefādār olsayīdi
Bu devlet böyle ḳalsayīdi

21. Ya bunca şāh bu mīr-i selāṭīn
Alaydı cümle dünyādan murādın

22. Çū bu yir cümlei bir bir yiyedir
Buniñle kaḫr ḳılmaḳ neyādır

23. Uyan bu ġaflet uyḳusından ey yār
Ecel hīç kimseye ḳılmaz ḫaberdār

24. Bu bir ḍarb-ı meṣeldür eylerem fāş
Ḳūlāġ ūr diñle bu sözi ḳarındāş

25. Kişi kim böyle olsa ṣāḥib-i tāc
Ölenden soñra bir altına muḥtāc

26. Nitekīm Maḥmūd ile ayāsidi
Bir dem ānsız geçse ᶜömri yāsidi

27. Ōl şāhı gözlerdi dāim ōl ānı
Biri cān ōlurdi ōl biri teni

28.Ḳullarıñdan ānı maḥbūb eyledi
Ṭālib ōldi ānı maṭlūb eyledi

29. Ōl ġanī sulṭān Maḥmūd-ı ezel
Kendüsi bāḳī vü milki lem yezel

30. Muṣṭafāyı kendüye ḳıldı ḥabīb
Virdi ᶜışḳi şevḳini āña naṣīb

31. Maẓhar itdi ānı kendü ẕātına
Şuᶜle virdi ᶜālemüñ ẕerrātına

32. Didi seniñīçün yaratdım ḫāki ben
ᶜArşı ferşi kürsī vü eflākı ben

33. İns u cinni vaḥş u ṭayr vü hem melek
Yāradılmakdan ḳamūsi sen dilek

34. Ben senü ġün bīl ḥaḳīḳāt bī gümān
Dünyā vü ᶜuḳbā tüfeylundür hemān

35. Āḫiretde göreler ḳadriñ seniñ
Nirde ōla menzil-ü ḳadriñ senüñ

36. Pes şefāᶜat yārın ānuñdur yine
Ḫilᶜati ōl giye buraġa ōl bine

37. Çünkim ōl geydi irādat delḳini
Āña baġışladı ᶜālem ḫalḳini

38. Ehl-i ġafletdür meṣelde uġrilar
Vaḳtini teᶜatden ūġūr būlar

39. Şöhretīçün ḫōş hüner bende oldiler
Ōl hünerle şāh-ı ḫandān öldiler

40. Ōl hünerler ᶜaybi öldi ᶜāḳıbet
Bulmadiler ōl hünerden ᶜāḳıbet

41.Görmedi maḳṣūdini ḳān aġladı
Çün hüner öldi arża göz baġladi

42. Yōlin ūrdī bu hünerler pencinüñ
Ōla mı temīzi bu ḫamrı içenüñ

43. Bu tamaᶜlar ānı görkīm neyledi
Bu cihān varlıġı ānı maġrūr eyledi

44. Göz gerek kim göre ᶜibret ṭuta
Tā ki maᶜni gör ṣūretden öte

45. Hem ḳūlaḳ kim ḥaḳ sözi işite
Āña lāyıḳ yōla vāra īş ide

46. Ḥiş-i ẓāhir ḥiş-i bāṭın kim būlar
Gördiġi maḥbūsi ve maᶜḳūle būlar

47. Cümle ᶜāletdür meᶜāni bilmeġe
Āşikārdan nihānı bilmeġe

48. Nefsümüze ānlari ḳūl eyledüñ
Bu cihān şuġline meşġūl eyledüñ

49. Ḳārīşub topraḳda ḳaldı her biri
Ḳande göriser dāni cevheri

50. Bir gün ānda çün ḥisāba duralar
Ōl güherlerden gerek kim ṣōralar

51. ᶜÖmrümüz sermāyesi vārdı bīle
Bu cihānuñ mekru elīle

52. Rūzigārıñ mekru işidür ẕüġal
Ḳalbile ṣarrāf ḳılmadı ᶜamel

53. Ḳalbe ḳılmayān ulūl ebsardurur
Gīrū ḳalānı bu işde zārdurur

54. Nice bu mekr maġbūn eyledi
Naḳdi aldı çıkdı maḫẕūn eyledi

56. Cān gözidür āḫiret milkin gören
Gözīle ……. sen daḫī ḥālüñ yōran

57. Bunda gördi teñri arslāni ᶜalī
Her ne kīm yāren ōliser ōl velī

58. Bunda gören görüserdir ol ḥaḳḳı
Görmeyen bunda ve ānda şaḳī

59. Göz āña dirler ki āña beyn ōla
Manẓar-i dünyā deġüldür dīn ōla

60. Kimde ki işbū naẓarda vārsa şimdi
Bu fenā milkine ōl būlaşmadı

61. ᶜĀrif ōldur ᶜāḳil ōldur hem ᶜālim
Kāmil ōldur vāḳıf ōldur ṣādıḳ ōl

62. İnen uzatmagıl İbrāhim sözi
Dīle ḥaḳdan āçıla göñül gözü

63. Tūtiyā ire meġer kim cevheri
Gözlerüñe görine maᶜnī eri

64. Kīm ṭabīb ōldur kim göñül gözine rencine
Āña iren irdī maᶜnī gencine

65. Kimyeden bāḳırıñ altūn ōla
Söyler iseñ her sözüñ mevzūn ōla

66. Sözi görüb söylemegīl ḫōş o̱la
Ōḳa gelür beñzer kīm nişāne ṭūş ōla

67. Söze maġrūr olmaġīl bülbül gibi
Tā ki sırr āçıla senden gūl gibi

68. Söyleyesin ḥāl ile ḥāl işine
Zevḳi īrişmez ṣūret ü ḳāl işine

69. Ḳāl aġaçdur ānıñ yimişi neḥāl
Müma beñzer birisi ōl biri bāl

70. Dīl ile şeker dimeglik sehl ōla
Şekkeri yiyen bilür kīm ehli ōla

71. Ḥāl ehli ōldur ki cān vīre
Miḥnet ü derd ile vü dermān vīre

72. Ḳorḳusuzlar ḳamūsi efsānedür
Ḥāl ehli ancaḳ ōl pervānedür

73. Bu ᶜināyet ḥaḳdandur her kişiye
Kīm ṣafā nūri her göñülde ışıya

74. Āña ḥaḳ vīrmedi kīm vīre ser
Ḳonmaduḳ nesneye al mı iriser

75. Yā ilāhī raḥmetüñdür bī ᶜaded
Hażretüñdür īrişür ancaḳ meded

76. Destigīrisiñ ḳamū düşmanlaruñ
Bāşdan ġaflet ṣūyi vü aşmışların

77. Ben daḫī üftāde ḳaldum ṭūt elim
Bī dīl-i serkeşteyem göster yōlum

78. Lutf iderseñ ḳahr idersen ḳūl senüñ
Cān önüñde iḫtiyāri yōḳ teniñ

79. Lutfiñden artuḳ ümīdim yōḳ velī
Boş …… red olmaya dervīşün elī

80. Muṣṭafānuñ ḥürmetīçün ey ḥalīm
Rūzi ḳıl İbrahīme ḳalb-i selim

81. Maᶜrifetden cān gözine sürme çek
Bu göñül yirine maᶜni toḥmin ek

82. Ānlara bāġışla kīm buldi yaḳīn
Raḥmetullāhi ᶜaleyhim ecmaᶜīn

83. Meġer kīm ᶜāyişe ōl sözi şīrīn
Emnü bustāni cāndan ġayb-i şīrīn

84. Nebi beñzetdüġi her dem şerīde
O şerīdi şekerle perverīde

85. Ḫaber vīrüb didi ōl Muṣṭafādan
Muṣṭafā sözlü ōl ṣāḥib ṣafādan

86. Ki görmedim ben ōl şīrīn kelāmı
Ṭuyunca yidüġi bir kez ṭaᶜāmı

87. Ḳoyub āl ḳarnına bir kerre nāgāh
Derūn-i dilden itdim derd ile āh

88. Döküb gözüm yāşını aġladım geh
Çeküb āhım ödīle baġruma geh

89. Didim cānım fedā saña baña bīr
Di yimek yimedü göñülden nedür sır

90. Seniñçün yāradidür ḥaḳ teᶜālā
Ne kīm vār ey emīni şāh-ı batḥā

91. Mübārek ḳarnıñ arḳaña yāpışmış
Ṣanāsın iki ḥasretdür ṭāpışmış

92. İnen böyle ża^{c}īf olmaḳ nīçündür
Tedārükiñ naḥīf olmaḳ niçündür

93. Oḳuraṣı māhi iden iki pāre
Söz-i dil ḫasteler derdine çāre

94. Āçub söyledi şeker ḫānesini
Ṣadefden gösterüp dürdānesini

95. Ki ya^{c}ni ḳand dökdi şekerinden
Döküb ^{c}annāb bādāmı terinden

96. Gülüne nergisine dökdi su jāle
Boyādi āġ gülin yāşīle āle

97. Ṣordi lāle göz yāşīle yāġın
Ḳızıl ḳāna bōyayub yūzi āġın

98. Didi lālegūn ey ^{c}ayişe ḳardeşlerim hep
Yimeyüb ōldiler cümle muḳarreb

99. Ïrişdiler murāda vāṣıl ōlub
Dilekleri dükeli ḫāṣıl ōlub

100. Yimeyüb icmeyüb dār-ı fenāda
Gezerler şimdi ḫōş dār-ı beḳāda

101. Dükeli mest vaḳti lī me^{c}allāh
Ġarīḳ bahr-i ^{c}ışḳ-ı deng-i dergāh

102. Ḳamū maḥbūb dergāhı ilāhī
Ḳamū maḳṣūdi sun^{c}i pādişāh

103. Cemālullāhdan içerler müdāmı
Yimek içmekdür işleri müdāmı

104. Ṭutarlar ellerinde cām-ı bāḳī
Saḳāhum rabbuhum ānlara sāḳi

105. Çekilmiş gözlerine kuḥlü māzāġ
Ōlub gülşenlerini bu mi bīzāġ

106. Ḫalā ōlūb ḳamūsi reng-i būdan
Ġıdāsı cümlesinüñ nūr-i hūdan

107. Melekler kāsegīri ḫūnlarınıñ
Demi hū hū dimek ḥōş hunlarınıñ

108. Şarāb-ı ᶜışḳı īdüb hām u ṣaḥbā
Cemālūllāh iderler temāşā

109. Ōlar menzillerine irdiler heb
Ne kim isterlerse heb müretteb

110. Ben āndan ḳorḳaram ey ᶜāyişe hiç
Murāda irmeyüb ḳālam ōlub piç

111. Ō yiġdir bunda terk idüb teᶜāmı
Ki ānda yiyüb içüb müdāmı

112. Bugün bunda yiyen āz anda yīr çōḳ
Āc ōlan bunda ānda ōliser ṭōḳ

113. Baña ḫōş görem ki ōl dost yüzün
İşidem bī vesīle ṭatlū sözün

114. Görem ōl ḳardeşlerüñ gül yüzini
İşidüb cān u dilden sözlerini

115. Gel imdi yimeġi terk eyle maḫdūm
Yimek içün liḳādan ōlma maḥrūm

116. Her ki ānda ġāfil olsa nōla ḥāl
İblīse ōlur bu kez ōldem mecāl

117. Yaġma çāğırur vücūduñ şehrine
Tañrī uġratmasun ānıñ ḳahrına

118. Ẕikr-i ḥak dutarsa dilde maḳām
Āña şeyṭān medḫal itmez ey hümām

119. Pādişāh otursa taḥtında emīn
Maḥvōlur ẕerd-i ḥarāmi bīl yaḳīn

HİKĀYET-İ ĀŞIK-I RÛY-İ KĀBE VÜ MEST-İ HUDĀ

1. Vār idi bir ᶜāşık-ı şūride mest
Kaᶜbeye vardı meġer ōl ḥaḳperest

2. Kaᶜbe ḳulpun dutdi ōldem şevḳile
Hōş münācāt iddi ḥaḳḳa zevḳile

3. Zāri ḳıldı eydür ey ḳādir ilāh
Ben firāḳın derdiyle ōldum tebāh

4. Ḥacca buyurduñsa ḥaccı eyledim
Nice biñ lebbeyk bu yolda söyledim

8. Hem ᶜarafāt ṭāġında durdum temām
Şarṭını külli ödedüm vesselām

9. Saᶜyidüben daḫī ḳurbān eyledim
Ne ki buyurdunsa fermān eyledim

10. Hem ṭavāfi ᶜumrei ḳıldım temām
Hażrete itdim niyāzile peyām

11. Ḳudretüm īren budur işde benüm
Yōluña ḳıldum fidā cān u tenim

12. Ḳudretin sen ḫōş bilürsīn bendenüñ
Ben itdüġim budur ḳāni senüñ

13. Bu işiñden gitmezem ben bī naṣīb
Dertlüye dermān irişdi ey ṭabīb

14. Derdimin dermānını sensīn bilen
Senden özge kimdurur dermān ḳılān

15. Ḫālıḳa gerçi ki ben ḳıldūm yemān
ᶜÖmrimi yiturdüm hebāda bī gümān

16. Saña lāyıḳ ḳılmadum hirkiz ᶜamel
Ḳılduġum da kār-ı bed fiᶜli'z-zaġal

17. Ḳullarıñ serāser nīk ü bed
ᶜİlmuñe maᶜlūmdur ey şāh-ı ebed

18. Ṭāᶜat ehli ōlur ise cümle bāz
Sen ḳamūsinden berī sen bī niyāz

19. Yine dosta ōlsa ᶜālem dergāh
Sen yine müstaġnīsin ey pādişāh

20. Çünki ᶜillet yōḳ seniñ işiñde hīç
Pes bu taḳṣīrīle ḳılma bizi pīc

21. ᶜÖmri fikriñle giceyidi ōl temām
Būlayidim her nefesde bir maḳām

22. Ōl ki tevfīḳ eyledüm ez baḥr-i cūd
Cemᶜī ōldi geldi bizden der-vücūd

23. Munteẓirem şimdi ben ey bī naẓīr
Hażretüñe varmaġa bu ben esīr

24. İşiġiñde düşdi işüm bu zamān
Daḫī işüñ bilmezem budur hemān

25. Gerçi ḳılmişem öküş küfr-i günāh
Afvi ḳīl bī ᶜillet ānı bā ilāh

26. Ṭāᶜatüm maḥżā günāhdur benüm
ᶜAfvuñ illa ᶜöẕrüḫahım benüm

27. Çünki pes ᶜillet deġüldür sende kār
ᶜAfvuñī bī ᶜillet īt ey girdigār

28. Ger baña bir ẕerre devlet vīresin
Sen benüm nitdüġīm ānda göresin

29. Būni didi nevha ḳıldı bir zamān
Düşdi bī ḥōş ōldi ōldem bī emān

30. Ḥaḳ teᶜālā cebrāīle ḳıldı nidā
Ḥāẓır ōl kim şimdi ṭurur ōl gedā

31. Bir nefes āh eyleyüb seyrān ider
Cümle ᶜālem ḫalḳini bī cān ider

32. Duymaz āhına ānuñ hem nüh felek
İşidürse maḥv ōlur mülk ü melek

33. Ṭutġīl ānuñ āhını sen ey emīn
Yoḳsā yānar baḥr u berr u gū vü zemīn

34. Cebrāīl itdi be fermān-ı ḫudā
Ōl delū ṭurdī revān ḳıldı nidā

35. Naᶜra ūrdī heybetīle ṣaᶜabnāk
Diledi kīm ᶜālemi īde helāk

36. Naᶜrasīn ḳapdī ānuñ ōl şāh-ı dīn
Şāh-ı dīni kim yaᶜni cibrīl-i emīn

37. Hażrete iletdi ānı müctebā
Ḥaḳ teᶜālā ḳıldı cebrāīle nidā

38. Kīm bu āhı sen ilet mīzāna ṣal
Veznini miḳdār idüben baña gel

39. ᶜĀlemiñ ṭaġlārınıñ miḳdārını
Kōdular mizāna hīc eġmez ānı

40. Berr-u baḥriñ de ḳōdular vārını
Bilmediler hem ānıñ miḳdārını

41. Ḥaḳ teᶜālā didi ki cemᶜī melek
Kīm ḳoyulsa veznine hem nüh felek

42. Ḳōyuluser hem zemīn-ü āsumān
Vezneniñ içine hem insīle cān

43. Ōl çeker yine bunlāriñ vārını
Ben bilürem yine hem miḳdārını

44. Vār otur sen dinme ey rūh-u emīn
Ben bilürem yine miḳdārın hemīn

45. Hem āhdur kīm nüh felekden giçer
Tīġ-i mısridür ṭōkunāni biçer

46. Ḳīl ḥaẕer şūride āhından müdām
Ōldur tīġ-i bürehne bī niyām

47. Bilmek ōlmaz ānlarī fī külli ḥāl
Pes ōla düñle gerekmez ḳıl u ḳāl

48. Ānlarū bildir bize sen ey kerīm
Bī naṣīb itme ōlardan ey raḥīm

ḤİKĀYET-İ BĀYEZÎD BİSṬĀMİ

1. Gider idi Bāyezīd pehlüvān
Biraz aṣḥābīle ānder Ḫāreḳān

2. İrdiler ōl şehre ōl şāh-ı ferīd
Bir nefes çekdi havādan Bāyezīd

3. Naᶜra ūrdī didi kīm bu buy-ı yār
Bir şehā mesken ōliser bu diyār

4. Görmeyiser bizi ōl şīrī şikār
Biz ölenden ṣoñra ōlur āşikār

5. Yüz yirmi devri giçer devri zamān
Biz ölenden ṣoñra ōlā ōl ᶜayān

6. Ṣūret u levni ḳadd u ḳāmetin
Didi ḳāmū ḫaẕer ḥāl-u heybetin

7. Niçe bāşında ōla şeyḫu ōl imām
Niçe biñ ōla mürīdü ehl-i nām

8. Niçe yıl irşād ide ōl ehl-i rāz
Söyledi ḳāmūsini ōl şāh-ı bāz

9. Ḳabrimüz üstüne bizüm dāim gele
Rūḥimizden dem bedem taᶜlīm ele

10. Bul-ḥasen ōla ādı ōl nāmüdār
Ḥaḵ ānıñ ᶜömrini ḳılsun pāyüdār

11. İllā ġāyet ulu ōla hem hümām
Ḳuṭb-ı devrān ōla merd-i temām

12. Didi bāzuñ tāriḫini ānıñrevān
Her sıfātıñ kīm ḳıldum beyān

13. Ṭabşuruñ ānı bu ehl-i ḳaryeye
Oġūl oġluna emānet eyleye

14. Vīreler elbetde būnı ōl zamān
Neylemek terk bilür ōl bī gümān

15. Yazdılar ki öyle şeyḫ emr eyledi
Vīrdiler bir ketḫudāya söyledi

16. Kīm būnı nitmek gerek ey şāh-ı dīn
Didi būnı ṣaḳla ey merd-i emīn

17. Tā ki neslen be neslen āña īre
Dirī ōlan neslüñüz ānı sōra

18. Gitdi şeyḫu giçdi devri rūzigār
Geldi ōl tāriḫe irişdi şümār

19. Ṭoġdi ōl ḳuṭb-ı yakīn ōldı ᶜayān
Ōldi mevlūdi şehr-i ḫāreḳān

20. Üç yāşında ōldi sırrı āşikār
Çōḳ kerāmet ẓāhir ōldı bī şümār

21. Çün gelüb īrdi bulūġa ey ᶜazīz
Ḳıldı ᶜālem ḥālini ōl dem temīz

22. Çün irişdi nevbeti çīl-i sāle hem
Başladı irşāda ōl başdı ḳadem

23. Didi ḳāni Bāyezīdüñ tārīḫī
Getürüñ ānı tīz ey merd-i seḫī

24. Cüst ü cū ḳıldı asḥābı ḳamū
Buldılar tārīḫī ānda ey ᶜamū

25. Aldılar şeyḫa getürdiler revān
Tā ki gördi ānı ōl şeyḫ-i zamān

26. Āyāḳ üzre durdi biñ iᶜzāz ile
Aldı tārīḫī hezārān iᶜzāz ile

27. Kāġıdı baġrine başdi bir zamān
Nevḥa ḳıldı derdilen şeyḫi cihān

28. Nevḥasından ṭoldi ᶜālem ġulġule
ᶜArşa ferşe düşdi ōldem zelzele

29. Yüzine sürdi āña ḳıldı naẓar
Gördi yāzilmış varaḳda saṭr-ı zer

30. Ki ey şāh-ı ḫāreḳān benden selām
Ḥażretüne dembedem ōlsun peyām

31. Pes mülāzım ōl bize ḳırḳ gün temām
Tā ki müşkiller ōlā ḥal ey imām

32. Kılmaġīl bizi ferāmuş ey ᶜazīz
Hem ziyāret eyleyesin tīze tīz

33. Çün būni gördi imāmil mütteḳīn
Gitmek ōldi gönlüñe ōldem yaḳīn

34. Ṭurdi özi geydi naᶜlini revān
Der zamān düşdi yōla şeyḫi revān

35. Çünki yōla girdi ōl şeyḫ-i zamān
Ḥaḳ teᶜālā eyledi ṭayy-i mekān

36. Elli günlük yōli vardı nīm u rūz
Īrdi şeyḫuñ ḳabrine ōl dil efrūz

37. Şübhe düşdi şeyḫe ōldemde meġer
Bilmezidi ḳabri ḳanḳı ey beşer

38. Kimse yōḳ yānında kīm āndan ṣora
Ḥayret bir zamānōl servere

39. Ḳabr içinden Bāyezīd itdi nidā
Yā ḥasan gelgīl diye iddi ṣadā

40. Niçe yīldır intiẓārem ben saña
Gelmedün bir kez göre benden yaña

41. Ben seniñ dīdāruña müştāg zār
Gice gündüz yōla baḳub intiẓār

42. Ḥaḳ baña bir niçe ilhām eyledi
Bul-hasen şānındadur bu söz didi

43. Hem baña ışmarlamışdı ōl ġani
Senden ārtuḳ kimesne fehm itmez beni

44. İlerū yürüdī didi ey şeyḫ-i pāk
Bir ᶜaşr ḳurᵓān ōḳi ḫoş derd-i nāk

45. İstimāᶜ īdem senüñ āvāzüñi
Fehm idem tā ḥaḳḳile her razuni

46. Başladı ḳurᵓāna zamane şeyḫi ḫōş
Ehli ḳabre düşdi biñ dürlü ḫurūş

47. Ōḳidi çün ᶜālemün mehpāresi
Nūrile ṭoldi yir gök arāsi

48. Ḫatim ḳıldı hem duᶜā itdi revān
Rūḥine bāġışladı şeyḫuñ ᶜayān

49. Ḳırḳ gün ānda ōl özi ḳıldı ḳarār
Āña irşād itdi şeyḫi nāmurād

50. Sırr-ı ilhām ki āña ōldi ᶜayān
Bāyezīd itdi āña bir bir ᶜayān

51. Hem icāzet istedi döndi gīrü
Üc ḳademde itdi ānda māh-i rū

52. Vārdı ḥakka meşġūl ōldi rūz-i şeb
Ḫaḳ rıżāsın eyleyüb dāim ṭaleb

53. Ḫaḳ rıżāsın gözleyen olmaz melūl
Ḳāmū işler ferᶜ ōla ōldur uṣūl

54. Yā ilāhī sen meded ḳıl her ḳula
Düşmesun tā ōl rıżādan müşkile

ḤİKĀYET-İ BĀYEZĪD BİSṬĀMİ

1. Bāyezīd-i pürṣafā şūrīde ḥāl
Ḥālete gelüb didi ey ẕülcelāl

2. Çün ḳıyāmet ōla yārın āşikār
Ḳılam ōl ṭāmū ḳapūsinde ḳarār

3. Elīme bir ḫançer alayūm zinūr
Ḳovayum ḫalḳi cehennemden bedūr

4. Tā ōla bu ḫalḳ cehennemden emīn
Göresin yārın ānı ey şāh-ı yaḳīn

5. Geldi hātifden bir nidā hem ōl zamān
Dime yoḳsa çoḳ görisersin ziyān

6. Söyleyem ᶜaybuñi şimdi āşikār
Ḫalḳ-ı ᶜālem ḳıla seni seng-sār

7. Şāh-ı dīn ōldem revān virdi cevāb
Āçayım sırr-ı ḫalkı didi yā rabbi ben didüm nā ṣavāb

8. ᶜİzzetiñ ḥaḳḳīçün ūş ben bu zamān
Āçayim sırr-ı ḫalk içinde bir zübān

9. Şerḥ ideyüm senden ancaḳ lutf-i cūd
Ḳılmasun bir kimse hīç saña sücūd

10. Ḥaḳ teᶜālā didi ey şūride ḥāl
Ḳılma sen bizimle ḳīl u ḳāl

11. Ser-be-ser rāżı ōlalım ikimüz
Ben dimeyim sen daḫī dūr didüñüz

12. Didi ey ḥallāḳ-ı ᶜālem bir belā
Cānuma uġratdıñ ōldum mübtela

13. Ḳalmadu cānumda hīç ṣabr u ḳarār
Ben dīmen özi gelür bī iḫtiyār

14. İḫtiyāri çünki elden ālasın
Bāyezīd maḥv ōla sen ḳalasın

15. Sen diyicek Bāyezīde ne günāh
Sen bilürsin ḫāli ḫōş ey pādişāh

16. Bu saᶜīde çün irişdi bu naḳil
Bāyezīd ḥaḳḳında sırrı ne ōlā bunuñ

17. Bu tefekkürle uyudi ōl zamān
Gördi ki ḳopmiş ḳıyāmet bī emān

18. Bāş açūḳ yālın āyaḳ cümle ḳamū
Heybetiyle kükremişidi ṭamū

19. Cennet ehli cennete ḳılmış karar
ᶜĀṣīler ḳılmış arāda sermesār

20. Heybet eyler melekler ḳāmūya
Anları ḳoymaḳ dilerler ṭāmūya

21. ᶜĀṣīler feryād iderler zār u zār
Mevc ururlar āra yirde bī ḳarār

22. Heybetinden ᶜālem olmişdur siyāh
Yir gök ehli ḳamū olmiş tebāh

23. Bu teḫayyürden būlar ḫayrān vü zār
Bāyezīd ōlur nagāhen āşikār

24. Naᶜra ūrur heybetīle ṣeᶜab-nāk
Maḥşer ehli az olur ki ōla helāk

25. Himmet eyler ōl erenler serveri
Komazem dir ṭāmūya ben bunları

26. Pes meleklere emīr ḳılur ōl ġanī
Nūrdan zencirlen baġlañ bunları

27.Yoḫsa kılūr ᶜālemi bu tārumār
Ne hisāb ōlur arāda ne şümār

28. Ānı zencire çeker ḳāmū melek
Her yānında yāpişūr yüz biñ melek

29. Naᶜra ūrur ōl erenler serveri
Dütreşürler ōl melek cümle vārı

30. Gāh çeker zenciri kükrer ner gibi
Bāġiye girmiş bahādır er gibi

31. Dārugīr içinde bunlar ey saᶜīd
Uyanıgeldi nigāhın bu saᶜīd

32. Didi āmennā ayā şāh-ı ferīd
Bāyezīde ōl kemāl ōlsun mezīd

33. İᶜtiḳādım biri biñ ōldi bugün
Bāyezīdüñ ḥaḳḳına ey rehnümūn

ḤİKĀYET-İ ŞEYḪ ᶜAZMİ PERVERDİGĀR KERDEN

3. Vār idi bir şeyḫ-i ᶜāli nām-dār
Gördi uyḳuda meġer ōl gār-ı mekār

4.Bir yōla gider ki rūşendür çū māh
Bir firişte geldi ānda pīşū rāh

5. Didi ᶜazmiñ ḳancerūye ey ᶜazīz
Nīçün böyle gidersin tīze tīz

6. Didi ᶜazmim bu zamān dergāhdurur
Hem penāhum dāimā Allāhdurur

7. Ōl firişte didi kim ey bī ḫaber
Yoḳdurur aḳluñ senüñ muṭlaḳ meġer

8. Bunca esbāb ve bunca kārubār
Kor mi vārmaġa seni ey şermsār

9. Utan eḫi bu ḳamū emlāḳ īlen
Ḳurb istersiñ ōl ẕāt-ı pakilen

10. Kār u bārunī gīrū kōduñ ᶜazīz
Ḥaḳ ṣora ṭūrduñ gīdersin tīz tīz

11. Bunca leşker ki aṣılmuşdür saña
Seni ḳor mi ki vārsın ōl yaña

12. Ṣubh ōlunca ōl kişi ōldi helāk
Ṭañlacak vārın tasadduḳ itdi pāk

13. Bir nemed pāresi kōdi ōl hemān
Kendüye ṭon itdi ōl şeyḫ-i zebān

14. Ōl gice yine hem ōl pāk u bāz
Ōl firişte yine geldi hem çūbāz

15. Didi ḳaṣduñ ḳançerū ey pāk dīn
Didi ḳaṣdüm ferman-ı rabbül ᶜālemīn

16. Dedi ey bī ᶜaḳul ḫayrān u ṣamed
Ānda ṣıġışūr mi bu ḫarca nemed

17. Girū döngīl vārmaġīl ey ḥaḳşinās
Kīm saña yiter ḥicāb işbū palās

18. Sūzen-i ᶜisa ḥicāb ōldi āña
Hem ḥicāb olsa gerek bū da saña

19. Çün o yānda yine düşdi ōdlara
Ānı da vīrdi sabaḥeyn yarara

20. Gördi elḳıṣṣa yine gice beḫāb
Ōl firişte eyledi āña ḫiṭāb

21. Didi ᶜazmüñ ḳancerū ey nāmüdār
Didi ᶜazmüñ bā ḫüdāy-i girdigār

22. Ọl firişte eydür ṣāh kīm seni
Çün teṣadduḳ eyledüñ sen vārını

23. Pes otur sen gitmegīl ez çāyigāh
Öz özigelür saña ōl pādişāh

24. Çün yüzini ḥaḳḳa dönderdün ey cān
Ōl gelür saña otur kīl bī gümān

25. Pāk olgil ᶜalāyıḳdan ki vār
Tā saña yār ōla ōl perverdigār

26. Ṭāhir olsa dünyeden içün ne ġam
Ten içüñde ōlmasūn ānda elem

27. Yoḳmudur İbrāhīmüñ esbābi çōḳ
Çünki sevmezidi āña żāri

28. Belki nefᶜī ōldu çoḳ ey ẕü fünūn
Ānıñilen āḫiret aldı ṣātun

29. İrmek ōlmaz āña ey merd-i cünūn
Vārlıġın terk itmeyince ḥaḳḳīçün

30. Cān yarāsıdur dimişler sīm ü zer
Her ki ānda virse cānından izer

31. Çünki cān eczāsını terk idesin
Lā cerem ki ḥaḳḳa ṭoġru gidesin

32. Ḳoma elden ḥaḳ kelāmı buyruġin
Len tenālūl birre ḥatte tunfiḳū mimmā tuḥibbūn

ḤİKĀYET-İ ḤASAN BAṢRĪ

1. Pīrleriñ pīri Ḥasan Baṣrī meġer
Olmuş idi cūd içinde muᶜteber

2. Ḥaḳ yōlunda ṣarf iderdi vārını
Ṣaḳlamazdı dünye kārubārını

3. Belki borc itmişdi yüz bīñ dīnār
Ḳılmışdı ḥaḳ rıżāsīçün niṣār

4. Borc ayāları ṭaleb ḳıldı meġer
Didiler şeyḫa būni bildi ḫaber

5. Şeyḫa virmezler idi hem mühleti
Bu yañdan hużūr ōldi ḳati

6. Bir nice terk-i vaᶜẓi itdi imām
Ḳātına cemᶜi ōldi bir gün ḫās u ᶜām

7. Didiler kīm bilmezüz bāri ᶜaceb
Terk-i vaᶜẓi itdüġine nedür sebeb

8. Didi borcu vār diyeler işbū ḥāl
Ōl sebebden bulmazem vaᶜẓi mecāl

9. Didiler biz ödeyenelūm ey ᶜazīz
İşbū meclisde ḳamūsin şimdi tīz

10. Didi bu işi müslimān mi ider
Üc ratile vaᶜẓi iden ẓındīk ōlur

11. Ḳıldılar ilḥāc bunlar ṭurmadīn
Almadı semᶜine hirkiz şāh-ı dīn

12. Çünki nevmīd ōldi vü gitdi būlar
Borclūlārı ṭurmadīn borcin diler

13. Şeyẖ özi öldem münācāt eyledi
Ḫalḳ içre ᶜarż-ı ḥālin söyledi

14.Geldi hātifden nidā kim ey Ḥasan
Biz kefīlüz borcuña ġam yeme sen

15. Ṭur üru bāẕāra vār şimdi revān
Bir ḥātun vār seni ister bu zamān

16. Yüz biñ altūn eline almışdurur
Şehre isteyū seni gelmişdurur

17. Ḳulları yügreşmededur sübesū
Çıġruşūb ibnül Ḥasan dīyū ḳamū

18. Ṣūretine baḳma ānıñ yā Ḥasan
Āẖiret ẖātunidur öl nīkbeden

19. Yidi āṭādan velīdür öl ẖātun
Dünyā ilen āẖiret almış ṣātun

20. Āndan öñden bir kişi gelse gerek
Saña dürlü zārilik ḳılsa gerek

21. Elli biñ altūn saña neẕir eylemiş
Borcī içün ṣarf itsūn ānı dimiş

22. Zinhār öl māli sen itmegīl ḳabūl
Gerçi ölur senden öl kişi melūl

23. Kīm saña lā deġīl öl māli hīc
Her ne söylerse ḳabūl eyleme gec

24. Öl setīre mālını alġil revān
Borcuña vīr mescide vārġil hemān

25. Ümmetiçün vaᶜẓi itġīl şevḳīle
Her melāniñ diñlesūnler zevḳile

26. Çün Ḥasan bāzara girdi ōl zamān
Gördi ōl ḫātūni kīm geldi revān

27. Bir ḳatır üstünde ẕer yüklü temām
Didiler āna kīm ūş geldi imām

28. Yüridi ōl ṣāliḥa düşdi yüzin
Şeyḫun ayāġına ṣaldı kendüzīn

29. Didi ey mestūre kīm ey er-i dīn
Düşde gördüm bu gice peyġamberi

30. Didi baña ṣubḥidem ṭurġil yüri
Yüz biñ altūn ḳātıra yüklet yüri

31. Kīm Ḥasan ḳayḳūdadur borci içün
Sen bu mālı ne yıġarsın ey zebūn

32. Ḥaḳ teᶜālā saña virdi bir maḳām
Cennet içre adıdur dārus selām

33. Hem Ḥasan ḳoñşu oliserdur saña
Ḳoñşuluḳ ḥaḳḳın vār ḳāyir āña

34. Aldı ānı borcine vīrdi temām
Ḳārigh ōldi menbere çıḳdı imām

35. Başladı teḳdīr u tevḥīd u kelām
Meclis ehli gitdi özinden temām

36. Göñüller açıldı melek itdi ḳamū
Hem hıżır geldi irişdi ey ᶜamū

37. Eylegil şūruş ṭurdi ōldem tīz ü tīz
Ṣanāsın ḳobdi ḳıyāmet ey ᶜazīz

38. Ōn iki kişi o dem ōldı helāk
Ḳabḳara yandı ṭutuşdi ōldem ḫāk

39. Ortada ḥıżır nebi ḥayrān vü zār
Gördi bir kişi oturmiş bā vaḳār

40. Vārdi gördi hīc būniñ sevdāsı yōk
Hem bu meclisde daḥī pervāsı yōk

41. Didi yā rabbi bu ne şaḫs-ı ᶜacīb
Evliyādan ōla şāyed bu ġarīb

42. Didi kīm yanar mısın beni ᶜayān
Hem ādun söyle bana ḳılġil beyān

43. Didi bilürem ḥıżırsin bī gümān
Hem budur ādum fülān ibni fülān

44. Evvel āḫir evliyānuñ defteri
Ḥıżrīlendür bile ey dīn eri

45. Defterini aradı bāşdan bāşa
Döndü āña didi ey görgülü pāşā

46. Yoḳdurur ādıñ seniñ bunda ᶜayān
Ne kişisin eylegil ḥālün beyān

47. Didi sen vār sākin ōlgīl ey ᶜazīz
İdemezsin sen benüm ḥālim temīz

48. Sendeki defteriñi söylersin ᶜayān
Ōl muḥibler defteridür bī gümān

49. Defteri maḥbūblaruñ senden deġül
Vār otur yeriñde hey bīçāre ḳūl

50. Būni hıżır işitdi öldi bīḳarār
Didi ey ḥaḳ sāyesi külli zinhār

51. Ṣoḥbet idelüm senüñle bir zamān
Sen beni red eyleme vīrgīl emān

52. Didi ōl ḥıżra yüri benden īrāḳ
Budur ōl nükte-i hāzā firāḳ

53. Mūsāyı sorduñ yanuñda ḳomāduñ
Ōl suāl itdi sen ānı dimedüñ

54. Ben daḫī yānumda ḳōmazem seni
Ōlamaz bu sırra maḥrem her denī

55. Didi bāri bir duᶜā ḳıl ey ᶜazīz
İdevüz tā ḥaḳḳı bāṭıldan temīz

56. Didi budur ḫōş duᶜā ey aslı nūr
Tīz gidesin olmayavüz bī ḥużūr

57. Didi būni ġāyet ōldi ōl emīn
Ḥıżır gitdi işine zārü ḥazīn

ḤİKĀYET-İ BUL-ḤASAN

1. Bul-Hasan kīm şeyḫidi der Ḫāreḳān
Şöhreti ᶜālem içre bellū beyān

2. Bir gice vaḳtinde ōl şāh-ı şebāb
Gördi Allāhı düşinde bī ḥicāb

3. Dir ilāha rūz u şeb fī külli ḥāl
Altmış yıldur ṭālibünem bī mecāl

4. Görmedim bu altmış yıl içinde neḫāb
Ṭāṭmamışdı kim loḳma vü nān u şarāb

5. Gice gündüz ōlmişem ben muntaẓır
Tā görem dīzārüñi ey bī naẓīr

6. Uyanuḳluḳda ḳılurem ben ṭaleb
Nīşe ōldı uyḳuda gördüm ᶜaceb

7. Ḥaḳ teᶜālā didi ey baġri kebāb
Ḳūl ilen yaraşmaz mevlā bī ḥicāb

8. Perde götürsem arādan bir zamān
Bulmaya ᶜālem vücūdinden nişān

9. Maḥv ōla bir laḥẓāda hem kāināt
Hem ḥayāt ehli būla der-dem memāt

10. Didi ōl kim şeyḫi bā kemāl
Yā ilāhī ōl ḳadar vir gīl mecāl

11. Gözlerim her dem diler görmek seni
Menᶜ ḳılma bā ḥicāb ōldem beni

12. Ḥaḳ teᶜālā didi ey kāni ṣafā
Bu mürātibdür maḳām-ı Muṣṭafā

13. Ōl maḳāma ḫāṣ olupdur sen beni
Niçe ūmarsın itgil ey denī

14. Ōl maḳāmuñ ādı hem maḥmūddurur
Vār kelām içinde gör mevcūddurur

15. Āndan özge kes āña bulmaz mecāl
Ōl maḳāmı arzu ḳılmaḳdur muḥāl

16. Didi ōl merd-i muvahhid yā ilāh
Altmış yıldur ṭālibem ᶜilmiñ güvāh

17. Ḳılmışam emruña hirkiz ḫilāf
Ūrmamışam bir nefes bīhūde lāf

18. Ōl dilek çün ḥāṣıl olmaz ey rahīm
Bir yañdan bāri ṣād īt yā kerīm

19. Ḥaḳ teᶜālā didi ey aṣlı pāk
Ḫāk olmaġīl ḫāk olmaġīl ḫāk

20. Niçe ōlā bunca ḳaydu bu murād
Terki ḳayd īt olmayasın bī murād

21. Öz murāduñdur evvel saña ḥicāb
Kō murādıñ tā būlāsıñ fethi bāb

22. ᶜĀşık ōlanda iradet mi ōlur
Öz murādın gözleyen ᶜāciz mi ōlur

23. Cān-ı dilden ᶜāşıḳ ōlan ṣıdḳīle
Sevdüġin getürmez hīc dile

24. Sen baña minnet ḳılarsiñ sevduġuñ
ᶜArż idersiñ yaᶜni nefsiñ kōduġuñ

25. Altmış yıldur ṭālib olmişsiñ baña
İdeyim şimdi ezel ḥāluñ saña

26. Sen yōḳ iken ṭālib idim ben saña
Di seni kīm ṭālib eyledi baña

27. Ben ezelden düzmişem bu ᶜilleti
Saña taḳdīr itmişem bu devleti

28. Gelmedin āduñi ᶜālem bildiler
Görmedīn yüzüñe ṭālib ōldiler

29. Bu ṭaleb daḫī ki şimdi sen de vār
Ḳāmū benümdür senüñ nen vār ey yār

30. Ben būlārı minnet itmezem saña
Niçedür sen minnet eylersiñ baña

31. Benden ōlmayınca bir ẕerre ṭaleb
Ṭālib ōlmiye kimesne ey ᶜaceb

32. Çün güneşde dāim ōla rāyigān
Ḳāmū ᶜālem ṭālib ōlur bī gümān

33. Pes būniñ şükrin bilgil ey gedā
Daᶜvī ḳılma yüri vār hey bī nevā

34. Nāgehān özine geldi şeyḫ-i pāk
Bāşına kōdu hezārān dürlū ḫāk

35. Didi āmennā yekbeden yā ilāh
Ḳılmaġil ḥālimi küllīsin tebāh

36. Ānlara ōlīceġāz böyle ḫiṭāb
Öziñi fikre eyle gel ey nā ṣavāb

37. Çün budur muḫlisleriñ ḥāli hemān
Özüñe inṣāf vīr gīl ey cüvān

38. Baḳma her daᶜvī ḳılānıñ sözine
Evvel ōl ümīd dūtāmaz özine

39. Görürem her dem dīyū daᶜvī ḳīlan
Pes sözi bāṭıldur külli yalān

40. Uyma ġīl āña her dem ura laf
Maᶜnī ehli söylemez hirkiz güzāf

41. Maᶜnī ehli ḳıl ḳamūyi yā ilāh
Ḳılmasun ᶜömrini lāfile güzāf

ḪİKĀYET-İ HİNDĪ BAṬŪṬA

1. Meġer hindī ḥakīm çīne vārdı
Vārub çīn şāhınıñ ḳaṣrına girdi

2. Görür bir ṭūṭī şāhıñ hemīşīni
Ḳafesde baġlū bendi āhı enīnī

3. Çu gördi ṭūṭī hindūyi beraber
Revān söyledi ṭūṭī hem çū şeker

4. Ki ez behri ḫüdāyi mūnis-i rāz
Gidersin hindīstāne īline yāz

5. İlet ṭūṭīlere benden selāmı
İrişdür ānlara hem peyāmı

6. Ki ōla bīçāre şöyle zār-ı mehcūr
Ḳılıbdur bir ḳafes içinde maḥzūr

7. Ne bir hemderdi vār ne ġāmgüsārı
Be zindānı ḳafes iderdi zārı

8. Ne tedbīr eylesün nedür āña rāz
Ki sizden yaña uçūb īde pervāz

9. Ḥakīm āḫir ki hindistāne vārdı
Vāruben ṭūṭīler bāġına ṭurdi

10. Hezārān ṭūṭīyi dil ḫaste gördi
Dürlü sāzīle ḳāl u ḳıl gördī

11. Ḳamūsi şekeri dutmış beminḳār
Ki fāriġ bāl ōlub ezhemekār

12. Ġamı ōl ṭūti-i ġamḫārı didi
Ḥakīm-i hindīyi ōl serrāri didi

13. İşitdiler bu sözi çünki ānlara
Yaḳdılar ol esrārı didi aġaçdan cümle bin sera

14. Çūnān yıḳıldılar yire ḳamūsi
Ṣanāsın dīri ḳalmadı birīsi

15. Olāruñ öldiġinden mest-i huşyār
ᶜAcebledi pişmān oldi ey yār

16. Dönüben çünki şehr-i çīne geldi
Vārub ōl ṭūṭi-i maḥbūsi buldi

17. Didi ey ṭūti-i āḫir hinde vārdım
Selāmıñ o yārenlere vīrdim

18. İşitdiler ḳamūsi ḳaldı ḫayrān
Yıḳıldılar aġacdan cümleden bī cān

19. Būni işitdi ōl ṭūṭi-i ḫōş bāl
Bir āh itdi yıḳıldı ōldi fīl-ḥāl

20. Yıḳıldı şöyle yatdı zār u giryān
Ṣanāsın kīm ḳalmadı teninde cān

21. Ḳafesden bir kişi çıḳarub ṭuṭdı
Ayāġından ṭuṭub külḫāna atdı

22. Düşer külḫāna ḫōş ōl ṭūṭi-yi nāz
Revān külḫan içinde ḳıldı pervāz

23. Oturdi bir ser-i ḳasr-ı ḫüdāvend
Ḥakīmi hinde eydür ey hünermend

24. Baña taᶜlīm eylemiş yārenler
Ḳafes içre benüm ḥālim bilenler

25. Bize ulaşmaḳ isterseñ gelāsin
Ōlagör tā ḳafesden ḳurtulāsın

26. Ōlagör tā ki bulasın rehālıḳ
Ölenlere kimse ḳılmaz āşinālıḳ

27. Ṣāġiken kendü özüñden el yuyasın
Ḳafeṣden ḳurtulācaġıñ ṭuyasın

28. Yārenler sözün yirine getürdim
Ḳafesden ḳurtulub ḳaṣra oturdim

29. ᶜAzīz oldi her kīm ki öldi
Ḥayāt-ı cāvidān ōl kimse buldi

30. Ḳalān evinde ġaflet şimdi maḥzūn
Oliser āḫiretde gelenle maġbūn

31. Giçirdiñ ġafletle çōḳ zamānı
Nice hemrāh ōla saña maᶜānı

32. Uyub ḳalma bu vīrānlıḳda
Muḳayyed olma kerkesḫaneliḳde

33. Uyuyanlar ḳamūdan girū ḳaldı
Uyanıḳlar ilerū menzīle īrdi

34. Olurṣa ḳalbinüñ dāim sürūri
Bulasın ẓulmet-i ḳabr içre nūri

35. Ḥużūriñ çün saña hemrāh oliser
Diliñ tevḥīdi hem dergāh oliser

36. Ḫırāmān ōlasın der ᶜālem-i ᶜışḳ
Nigehdārañ esāsı muḥkemi ᶜışḳ

37. Cünūn-i aḳla vīrme iḫtiyāruñ
Ki bozmāya dīn üstünde ḳarārıñ

38. Gerek ḥaḳḳı ḳılasın şōl ḳadar yād
Sen uyuduḳda ḳalbun ide feryād

39. Ḥaḳḳuñ ẕikrine cāri īt ẕebānıñ
Geh ōla āḫirde ōl hemrāh cānıñ

40. Ki dilde her ne kīm çōḳ olsa tekrār
Ānuñla gidersin sen āḫir-i gār

ḪİKĀYET-İ HİNDĪ ŞŪRĪDE

1. Vār idi bir hindī şūrīde ḥāl
Der maḳāmı ᶜışḳ ḫōş ṣāḥib kemāl

2. Çünki ḥacca çıḳdı nāgāh ḳāfile
Gördi ḫalḳı der meyān-ı ᶜışḳile

3. Didi ānlara revān ōl şīruner
Ḳancerūyedür bugün ᶜazm-i sefer

4. Didiler kīm Kaᶜbeyedir ᶜazm-i rāh
Maḳṣadumuz bizüm ōl ḥāyigāh

5. Didi kim Kaᶜbe nedür ey rehnumā
Didiler tañri evidür ey gedā

6. Didi ānda vārmaġa nedür murād
Ānda vāran ġamlı mı ōlur yā ki şād

7. Didiler kīm günde biñ kez bīş ü kem
Ḥaḳ tecellī eyler ānda ez kerem

8. Her ki ānda bir nefes sākin ōla
Ez ᶜazāb-ı cāvidān emīn ōla

9. Düşdi hindī cānına bir şūri ser
Kaᶜbe arżūsinden ōldı bī ḳarār

10. Didi ki uyumayan hīc rūz u şeb
Varmayince ōl eve ben bī taᶜab

11. Hemçūna yüridi mest-i bī ḳarār
Tā gitdi Kaᶜbeye āḫir-i kār

12. Çünki gördi Kaᶜbeyi durmiş yüce
Ṣordi ehl-i Kaᶜbeye ḳāni ḫüdā

13. Ḥācılar didi ki ey āşüftegār
Ānı görmek mi ōlur ey bī ḳarār

14. Ev ōnuñdur illā evden olmaz ōl
Būni bilür her ki dīvāne deġül

15. Bu söz ile hindī fertūd ōldi hem
ᶜAḳlı ḫayrān ḳaldı bī hūt ōldi hem

16. Naᶜra ūrdi ḳıldı der saᶜāt fiġān
Özini ṭāşlara çaldı ōl zamān

17. Zārī ḳıldı kīm müslimānlar ḳatī
Nīçün getürdiniz bunda beni

18. Issī yoḳdur vārmazam bu ḫāneye
Ger ōla mı gör ev dīvāneye

19. Bu eviñ ıssīsini baña gösterüñ
Yā benim ev önüñde boynum uruñ

20. Ger ben āşüfte ki bileyidim būni
Çekmezidim bu ḳadar yōl zaḥmını

21. Siz beni çün bu eve getürdiñiz
Gösterüñ ānı baña ki didiñüz

22. Baña ne bu ev gerekdür ne maḳām
Baña ev ıssī gerekdür vesselām

23. Çün būni ḥüccāc işitdi ōl zamān
Nevḥa ḳıldı ḳāmusi zār u fiġān

24. Didiler bārekallāh ey selīm
Hem saña erzāni bu ṣıdk-ı ᶜazīm

25. Nāgehān bir nūr ōldi āşikār
Ḳabladı dīvānei ḫurşīd u vār

26. Geldi hātifden bir nidā kīm yād-i men
Gel berū gör lez̲z̲et-i dildār-i men

27. Kaᶜbe ehli cümle ḫayrān kaldılar
Yıḳılūben cümle bīhōş ōldılar

28. Üzerine geldi yine bunlar ḳamū
Gördiler bürimiş ōl nūr-i hū

29. Murġī rūhi ᶜarşa seyrān eylemiş
Ḳālıbı fertūn bī cān eylemiş

30. Ceht īt oturma ḫāli rūz u şeb
Ṣunᶜa bāḳub ṣāniᶜi ḳīlġil ṭaleb

31. Her ki kendü nefsine nāẓır ōla
Naḳşı içinde kendü naḳḳāşın būla

32. Fāriġ ṭaşraġı entīşeden
Çün ṭūya sırrı derūni ṣīşeden

ḤİKĀYET-İ MŪSĀ ᶜALEYHİSSELĀM

1. Çün tecelli oldi Mūsāya ᶜayān
Ṣūr-u ġavġa ṭoldi ᶜālem ōl zamān

2. Her kīm ānuñ yüzine ḳıldı naẓar
Düşdi ōldi yāḫūd ōldi bī ḫaber

3. Niçe kīm yüzün büridi der niḳāb
Ōlmaz idi ōl niḳāb āña ḥicāb

4. Düşdi ġavḳa ᶜāleme ey māh-rū
Görmeġe geldiler ānı sūbesū

5. Çoḳ kişi ḳıldı naẓar ōldi helāk
Kīmi yaḳāsın yırtdı kīmi ḳıldı sīne çāk

6. Kimi kör oldi kimi yāndi temām
Ḳaldı ḫayrān ara yirde ōl imām

7. Niçe kīm baġlar niḳābı ḳāt ḳāt ōl
Pertev-i nūri ōlur āndan daḫi bōl

8. Nūra mānic ōlmadı hirkiz ḥicāb
Gördi kīm calem ḳamū ōlur ḫarāb

9. Vārdi ṭūra çōḳ münācāt eyledi
Ḥaḳ ḳatında arż-ı ḥācāt eyledi

10. Didi yā rabbi bū ne dermān ōla
Ōl sebeb kīm nedūr kīm bile

11. Söyle yā rāb sen biluñ dermānını
Dutayım ben daḫi ḥaḳ dermānını

12. Gerçi baġladum būna dürlü niḳāb
Berḳ ōlub ṭurdī yine çün āfitāb

13. Ḥaḳ tecālā didi yā Mūsā cayān
İdeyüm dermānını saña beyān

14. cĀlemün ṭaġlārını ḳılsañ niḳāb
Mümkin olmaz kīm āña urula ḥicāb

15. cİzzetim ḥaḳḳīçün ey Mūsā hemīn
Bir ḥicāb vār ānuñ bilgil yaḳīn

16. Ōl yaḳīn kīm göre bu nūr-i cayān
Nacra ura derzamān ṭapşūra cān

17. Al libāsından ānuñ bir pāresin
Ya ḳıbāsından ānıñ ya pirehen

18. Pundan özge yokdur dermān āna
Budur ancaḳ devā didim saña

19. Çün işitdi bu ḫiṭābı ōl kelīm
Dir sellemnā eyā ḥayyi vü kerīm

20. Evine döndi Mūsā girū revān
Gördi ḳarşūdan gelür bir ḫōş cüvān

21. Göz yetişür yīre irdi ōl cüvān
Gördi Mūsāniñ yüzüni nāgehān

22. Naᶜra ūrdi ānda cān ışmarladı
Ānı gördi Mūsā āmennā didi

23. Bu yiġīdi kimdür diyū ḳıldı suāl
Mūsāya virdi cevāb ōl ẕülcelāl

24. Bu yimen şāhınuñ oġludurur ᶜayān
İdeyüm aḥvālini saña beyān

25. Düşte gördi seni bu şīruner
Taḥtı tācı terk idüb ḳıldı sefer

26. Niçe eydür yōl yürür bu rūz u şeb
Arzū ilen seni ḳılūr ṭaleb

27. Geldi ḫalḳa çün ṣordi ᶜayān
Didiler ṭūra gidübdür ey cüvān

28. Seni geldi çünki eve bulmadı
İştiyāḳunda taḥammül ḳalmadı

29. Görmeġe gelmişdi yaᶜni ṭūra bu
Gördü cān ışmarladı ōl māh-rū

30. ᶜĀşıḳ-ı ṣādıḳdur ōl şāh-ı şebāb
Vaṣılasinden hem būniñ ḳīlġil niḳāb

31. Öz eliñlen yū bunu iᶜzāz ilen
Ḳīl namāzın sad hezārān nāzile

32. Defin ḳılġil ṭūra tenhā sen būni
ᶜĀşıḳıdur dāimā görsün seni

33. Ḥaḳ niçe buyurdi Mūsā revān
Dutdi ḳapdı defin ḳıldı ōl zamān

34. Ḥaḳ teᶜālā Mūsāya ḳıldı ḫiṭab
Şimdīden girū saña budur ṣevāb

35. Ṭūra her dem geldüġince ōl imām
Bu yiġīdiñ ḳabrini ḳīlġil maḳām

36. Bizimīle vāḳiᶜ ōlduḳca kelām
Rūḥi feyż ala bunuñ ānda temām

37. Çün ināyet her ḳūla ḥaḳdan ōla
Küfrīlen gezdīyīse müᵓmin ōla

38. Ḳābil-i feyż ōla hem rūḥi müdām
Mūsāi vaḳti ōla üstünde imām

39. Yā ilāhi ḳamūniñ ḫatmini sen
Ḫayra yāzġīl lutfilen ey ẕül-minen

ḤİKĀYET-İ MŪSĀ ᶜALEYHİSSELĀM / BĀ İBLİS-İ LAᶜİN

1. Geldi iblīs-i laᶜīn bir gün meġer
Virdi ḫalḳa Mūsā ḥaḳḳından ḫaber

2. Didi bilür misīz nōldi Mūsā
Aldı peygamberliġi āndan ḫudā

3. Görme misīz yüziniñ nūri ḳanı
Pes bu demde hem debe olmiş teni

4. Dutmāz idi yüzine yüz bīn ḥicāb
Gör nice olmişdurur külli ḥicāb

5. Olduġīçün yüziniñ nūri ḫarāb
Bir parācuk eski bir olmişdurur niḳāb

6. Bu sözīle benī isrāīle
Düşdi fitne çōḳ kişi vārdı bīle

7. Ekṣeri ḳavmiñ īnāndı bu söze
Didiler peyġamber ōlmaz bu bize

8. Ḥaḳ teᶜālā diledi kīm fāş ide
Fitne-i kem bedbaḫt her ḳalmāş ide

9. Yıġnāḳ ōldi bir gün ānda ey ᶜamū
Er u ᶜavrāt cümle cemīᶜ olmiş ḳamū

10. Mūsāya īrdi cenābet nāgehān
Gitdi ġusul itmeġe ōl şāh-ı cihān

11. Bir ṭāşuñ üstünde k̄ōdi ṭōnuni
Ōl dem açdı ōl mübārek tenini

12. Girdi ġöle indi ṣuya ōl zamān
Ṭōnin aldı ḳaçdı ōl taş bī gimān

13. Ṭāşın ardınca Mūsā yüġürur
İrişüben ṭāşa bir yumruk urur

14. Gördiler kīm ten dūru südur ōl imām
Hem yüziniñ bedrīde nūri temām

15. Dile geldi ṭāş eydür ey kerīm
Baña bu dem emīr ḳıldı ōl ᶜalīm

16. Sen būniñ raḫtini al kāç yüri yār
Tiz yürü görgil ḳılma bir yirde ḳarār

17. Ben ḥaḳḳıñ emriyle ḳıldum būni
Diñle sözüm īde daḫisini

18. Ġaybet itmişdi seni ōl laᶜīn
Ōl yañdan ḥaḳ saña ōldi muᶜīn

19. Fitne düşmişdi bu ḳavim içine hem
Fitneyi defᶜ eyledi ōl ẕülkerem

20. Sen baña ḳahr eylemegil ey kerīm
ᶜAfvi ḳılgil bir zamān ọlġīl ḥalīm

21. Hem beni ḳōma elüñden yā imām
Ben saña gereklüyem her bir maḳām

22. Bu sözi işitdi Mūsā ōl zamān
Aldı raḥtın geydi eġnine revān

23. Dāşı daḫī bīle aldı gitdi hem
Gör ki soñra neyledi ōl ẕülkerem

24. Ōl ḥikāyet kīm işitmişin ᶜayān
Hem kelāmı ḥaḳdan olmişdur beyān

25. Ōn iki çeşme çıḳan tāş ōldurur
Ōl ḳaṣaṣda gör ki nice bildurur

26. Tābiᶜ-i iblīs olan bulmaz necāt
Şerᶜi ḳōma ki oldurur ābı ḥayāt

27. Yā ilāhī ḳamūya sen vīr yaḳīn
İt yine vesvās-i şeyṭāndan emīn

ḤİKĀYET-İ BĀYEZĪD

1. İşitdim Bāyezīdi pīrü zāde
Ki ḳırḳ kez vārmış idi piyāde

2. Meġer bir gün ki āḫir ḥac iderdi
Bu yōl içre tefekkürle giderdi

3. Ki ḳırk ḥac iylemişem ben piyāde
Namāzu nāfile ḥadden ziyāde

4. Eġer bizi ḳabūl iderse besdūr
Daḫī bunca bu gezmek ne hevesdür

5. Çū nefsine bu ᶜucub irişdi nāgāh
Peşimān ōldi derdīle āh

6. Didi ey nefs-i murdār-ı denī sen
Niçe ōdlara yaḳarsın beni sen

7. Yüridi çıġırūb ōl şīr-i merdān
Ki ḳırḳ ḥaccı vīrurem ki vīrse bir nān

8. Bir envār vīrdi bir etmek milenden
Bu ḳırḳ ḥaccı revān aldı elinden

9. Çün etmeġi eline aldı dervīş
Düşer göñlüne nāgeh teşvīş

10. Ki bir ḳuṭūz kelb ōlsa yīri maᶜyūb
Bu etmeġi āña vīrsem yine ḫūb

11. Görür bir kelbi bir yirde buruşmış
Ḳurumış tüyi dīşī heb dökülmiş

12. Ḳamū itlerden eti ḫārı bildi
Getürdi etmeġi öñüne ṣaldi

13. Teveccüh ḳıldı kīm gīde işine
Neler getürdi īt ānıñ bāşına

14. Bir elini ḳalūr ōldum ḥavāle
Ūrur Bāyezīde bir ḫōş seyāle

15. Didi ḳırk ḥaccı bir etmege ṣatdıñ
Ṣanursin ki yaᶜni bir yaḫşi iş itdiñ

16. Ānuñ ādem sekiz uçmaḳ pürnūr
İşitdüñ iki buġdāya ṣātupdur

17. Budur daᶜvüñ ki terk itdüñ bu māli
İçiñden kesmedüñ bu ḳīl u ḳāli

18. Saña dāimā derler terk kīm māl īt
Didiler terk-i ᶜucub terk-i ḳāl īt

19. Çün ānda kin biçersin ṭoñla ey yār
Belī cehd eyle ekme toḫm-i murdār

20. Her ṭāᶜatle ḥaḳḳīçün sen ḳılāsın
Birine yüz yüzine biñ bulasın

ḪİKĀYET-İ DĀVŪD ᶜALEYHİSSELĀM

1. Oḳudı Dāvūd altmış yıl zebūri
Bulurdi ḫalḳ üninden hem ḥużūri

2. Kim ki işitse ōlurdi bī ḳarār
ᶜAḳli ḳalmazdı ānuñla pāyidār

3. Yīl işitse şöyle ḳalurdi ḥamūş
Her aġācın yapraġi dutardı güş

4. İşidüb aḳān ṣular dūrdi ḳarār
Ḳūş havāda uçmayūb ḳālırdı zār

5. Gerçi āvāzı ḫalḳı ḳılūrdı pīc
Leyk göynüklü degüldi baġri hīc

6. Lā cerem bir ādem aġlatmazdı
Öldürüb külli fenā itmezidi

7. ᶜĀḳıbet çün zaḥmiyidi ez ḳadar
Cān-u dil ōldi ḳamū zīr ü zeber

8. Nāle idüb düşdi ṣaḥrāya meġer
Nālesinden aġladı güh-ü kemer

9. Nevḥa ḳıldı ōn çeküb derd-nāk
İşīdüb ḳırḳ biñ kişi ōldu helāk

10. Her kim işitdi ōl āvāzı zi-dur
Uçdi rūḥi ḳaldı kendi der-ḳubūr

11. Tā ḫiṭāb īrişdi ki Dāvūd pāk
Ōldi ḳırḳ biñ kişi ōl günde helāk

12. Bundan öndin ḳılmaduñ bir yirde ter
Gör ne ḳıldı senüñīlen kār-u ger

13. Çün göñüldendür senüñ nāleñ bugün
Niçeleriñ cānına ūrduñ düġün

14. Nāle kīm göynükli dillerden gelür
Mışr-ı ḳılıcdan daḫī ıssī ōlur

15. Ṭoġrar işideni hem ṣāġa ṣola
Heybetīle ᶜarşa ṣālar zelzele

16. Çünki gördüñ derd elinden bī ḳarār
Cānfidā ḳıldı yoluña çīl hezār

17. Nevḥa mātem seni ḳıldı çū nār
Lā cerem kim nāre uġrasa yānar

18. Derdiñin ōldi çū senden āşikār
Niçe cānlar yoluña ōldi nisār

19. Ādemī kīm ḳıldı ḥaḳ arasta
Derd-i dildür ancaḳ āndan ḫüste

20. Her kişi kīm dünyede bī derd ōla
Hirkiz ōl merdi ōlmadı nāmerd ōla

21. Ehli derd ōlān kimesnedür şerset
Her nefes irse gerek būy-i behişt

22. Reng-i būyi ᶜavdet eyler iḫtiyār
Merdi ḥaḳ reng-i būyi neyler ey yār

23. Derde ṣabr ōldi çū Eyyūbe ḫiṭāb
Lā cerem ḳalmadı āndan ıżṭırāb

24. Çünki İbrāhīme zebḥ ōldi nidā
Ḥaḳ yoluna oġluni ḳıldı fidā

25. Ḳayḳū ōldi çünki Yaᶜḳūba naṣīb
Düşdi Yūsufdan cüdā ōldı ġarīb

26. Dāvūda bir nefḥada geldi ᶜitāb
Ṭāġa ṭāşa lā cerem ōldi ḫiṭāb

27. Kīm benim Dāvūdīme dem sāz ōluñ
Ānıñīle bile hem āvāz ōluñ

28. Çekdi çün nefes ucinden dürli ḥāl
Lā cerem nefsi ḳıldı pāyümāl

29. Merkebi ᶜāṣīdurur olmaz mutīᶜ
Ḥaḳ meded ḳīla meġer ki ōla şefīᶜ

HİKÂYET-İ İSKENDER BA HAKÎM RADIYALLAHU TEÂLÂ ANH

1. Çün İskender bā ḥakīm pür ḫirād
Ḳaldılar ẓulmet içinde bī meded

2. Çōḳ ṭaleb eylediler bulmadı rāh
Ḳabladı ẓulmet siyāh ender siyāh

3. Didi İskender ḥakīme ey ulu
ᶜAḳıl içinde ḳamūmizden bilgülü

4. Fikr ü tedbīr idegör bu rāhile
Yoḳsa ḳalduḳ bunda sāl u māhile

5. Ōl ḥakīm eydür ey şāh-ı bülend
Devlete irmesün hirkiz güzend

6. ᶜĀcizem ben bu yōlda daḫī ḳati
Başarimez hīc bu rāh-i ᶜaḳıl āti

7. İttifāḳ itdiler āḫir serbeser
Beşerüz ōla ki meġer māreḫar

8. Uydiler bu eşeġe ey ketḫüdā
İpe yapışmış gibi körü gedā

9. Ōl ḥakīm yapışdı ḫar ḳuyruġuna
Özgesi uydi ānıñ buyruġina

10. Ḳancerū giderse işek aġirūr
Benüm ardımca gelüñ dir çaġırur

11. Çıḳdılar el ḳıssa ẓulmetden būlar
Gördiler kīm nīm-ü rūz ōldi āşikār

12. İşidigör beġāyet ōl zamān
Atdan indi ōl arada şāh-ı cihān

13. Cevşenīnin altına ṣaldılar meġer
Sāyübān öldī şāh siper

14. Ṭāliᶜīn görmişīn şāh-ı nejend
Ānıñīçün göñli olmişdur bülend

15. Gökler altūn olicak yirler bāḳır
Ānda ōliser ölümün ey emīr

16. Bu daḫi işitmişdi ol saḫpkemal
Kim kıyametde oliser bu miṯal

17. ᶜÖmrimi uzun ōla şāyed didi
Ānıñīçün āb-ı ḥayvān istedi

18. Çün oturdi şāh ānda zamān
Fikr ḳıldı bildi bu remzi ᶜayān

19. Didi bundan özge bulunmaz mecāl
Yire bāḳır göġe altūn olmaġa miṣal

20. Bildi kīm kendüye irişdi ecel
Ey diriġa didi ḳılmadum ᶜamel

21. Didi kendüm dünyādan ben ᶜan ḳarīb
Āb-ı ḥayvān olmadı baña naṣīb

22. Göñlini ḳabladı hāke derd ü ġam
Çōḳ peşimān oldi çekdi çōḳ nedam

23. Ey diriġā olmadın ḥāle vuḳūf
Baḳdı gördi kīm oturmiş feylesof

24. Didi ey bedbaḫt ey ḫōr u denī
Bu belāya kim sen uġratdun beni

25. Ṭāliᶜīnim ṭutduñ buyurduñ naḫs-ı fāl
Bāña taᶜlīm eyledüñ bāṭıl ḥayāl

26. Ben daḫī uydum seniñ fermānıña
Hem itdüm serserī dermānuña

27. Ehli dāniş diyūben uydum saña
Neyledün gör āḫir ey cāhil baña

28. Eylediñ ḥaḳdan beni sen şerm-sār
Ẓulmete ṣaldıñ yine bī iḫtiyār

28. Ẓulmet içre çoḳları kılduñ helāk
Meġer hīle ehli ᶜālem ōldi ḫāk

29. Gec ṭabīᶜatdür özüñ ey bedᶜamel
İᶜtiḳādıma benüm virdüñ ḫalel

30. Her zamān virdüñ ṭabīᶜatden ḫaber
Bilmedüñ kimdür viren ṭabᶜa eṣer

31. Nūş-u dār-u pes ānuñ emri ōla
Zihri ḳande eyleye kāri ḥāl kıla

32. Urma lāfı bāri ey bī iᶜtiḳād
Dime budur ḫaṣleti her bir nebāt

33. ᶜAḳlı kōġil ḥaḳḳa uy ey bī hüner
ᶜAḳla uyan kīm ōla azmāda ḫar

34. Bu ḳadar ᶜilmīle çün uyduñ ḫara
Ḫar ḳılāvuz ōla mı hīc servere

35. Ẓulmet-i dünyāda sen muḥtāc-ı ḫar
Āḫiretde nīdesin ey bī ḫaber

36. Didi bu nevᶜīle çōḳ sözler āña
Dimek ōlmaz ḳamūsin şimdi saña

37. Rūy-i siyāh ōldi ḥakīm-ī feylesof
Ūrmadı bu sözden daḫī lāfilūf

38. Āḫiret fikrine düşdi şāh-ı dīn
Bildiġi bāṭıldur ānuñ ḳāmusīn

39. Ḥikmetī kılmadı ayruḳ ᶜamel
Sevmedi bir daḫī hīc kār u ẕaġal

40. ᶜAḳıl sözin terk ḳıldı külli ōl
Ānıñīçün buldi ḥaḳḳa ṭoġri yōl

ḤİKĀYET-İ BELᶜAM

1. Mertebe ōlsayidi ᶜaḳlīle bülend
Baᶜlamaz ōlmazdı ᶜaḳli bāy-ü mend

2. Ḳıldı dört yüz yıl ᶜibādet ōl gedā
ᶜĀḳıbet kendi ḫudādan bī nevā

3. Taṣnīf itmişdi ōl yüz kitāb
Ḳāmūsi tevḥīdī itdi defᶜi ḥicāb

4. Gine dört yüz güne çekerdi sucūd
Ġarḳ olmişidi dürr-i deryāy-ı cūd

5. Bir gice ki ẓulmet iddi sehm-ü gīn
Bāşuni ḳaldırdı Belᶜam ez-zemīn

6. ᶜAḳlı teşvīş eyledi ōldem āña
Didi boyunca zaḥmetdür hem saña

7. Secdeden ḳalbüñde ōlsayidi ḥużūr
Ẓulmet olayidi gerek secdeñle nūr

8. Nefī ṣāniᶜ eyledi bā sad delīl
Güne tañri didi ōl ḫūẕ ẕelīl

9. ᶜAḳlı bozdu iᶜtiḳādıñ düẕgünin
Düşdi elden inkāra kōdi dīnin

10. Secde ḳıldı ōl besūy-i āfıtāb
Uydi ᶜaḳla özini ḳıldı ḫarāb

11. ᶜAḳlı çünkim ḥadd-i imkānından giçe
Belᶜam ōla külli imkāndan giçe

12. ᶜAḳlı pes ḥaddi selāmetde gerek
Fāriġ ez mediḥ ve melāmetde gerek

13. Gerçi aḳlı sāde ōlur bī niẓām
Leyki maḳṣūda irişdurur temām

14. Sen ki ᶜaḳlı sāde bulduñ bī gümān
Āḫirine iletesīn elbet īmān

15. Ṭuṭar ōlur bu aḳlı az her ḥaẕer
Fitne olmasun ilhā hīc beşer

16. Fitne ᶜālimdendürür dürlü fesād
Ānıñīçün zeyn ōlur dāim kesād

17. Ḥaḳ ḫaṭardan ṣaḳlasūn her ādemi
Vīrmesün hīc ḫalḳa yāvüz hemdemi

ḤİKĀYET-İ ŞİBLİ

1. Bir gün Şiblī ᶜāli mertebe
Bir oġlānı gördi gider mektebe

2. Gider illā zāri yāş döker
Öyle yāş kim görenin baġrın keser

3. Şiblī ḫayrān oldi zārine ānuñ
Ḳōdi işin geldi yānına ānıñ

4. Didi ey oġlum ne olmişdur saña
Kīm döġübdür seni tīz söyle baña

5. Oġlān eydür Şiblīye ey rehnümā
Diñlegil sözimi ezbahri ḫudā

6. Didi ki ben bilmemişem yaḫşi ders
Düşdi ḫōcam heybetinden cāna ters

7. Ḳılmışdum bu hafta her ne kīm yād
Diñlese gerek ḳamūsini üstād

8. Yañlişumi çıḳarsa ḥālim nōla
Baña ne işler kıla ōl kem belā

9. Bilmezem yā rabbi ne tedbīr eyleyem
Derd-i dīlim daḫī kīme söyleyem

10. Ḳāṭı aġac yumuşaḳ et ṣūçim temām
Ōl ḫōd öldürür beni virmez emān

11. Bu sebebden aġlaram ey şāh-ı dīn
Ōla bilmez ḳorḳudan cānum emīn

12. Şiblī bu sözü işitdi nāgehān
Yaḳasın ṣad pāre ḳıldı ol zamān

13. Dutdi bilin zāri zāri aġladı
Ey diriġā neyleyem nīdem didi

14. İki pāre eyledi bu söz beni
Sen bilūrsin ḥālumi ḫōd ayāġını

15. Vaṣf-ı ḥālimdür bu söz külli ḥālim
Niçe düşmāsun ōda cānum tenim

16. Ōl ḳorḳar ki biraz yañlışı çīḳā
Üstādı ānuñ boynina īp daḳa

17. Ṣora ānıñ bir haftalık yañlışın
Ḳorḳudan gör ne döker gözi yāşın

18. Yaᶜni gör yetmiş yīldur ūş temām
Yañlışım bāşdan ayāġa ey hümām

19. her sebaḳ ki vīrdi üstādi ezel
Bilmemişem bīrini ben bedᶜamel

20. Ḳāmūsini ben unutmişem rūy-i siyāh
Ṭañla yañlış ṣōracaḳdır ōl ilāh

21. Niçe ōla ḥālüm ey iḫvānı men
Ōdlara düşdi bu sözden cānı men

22. Ḳorḳar ōl bir haftaya vīrmek cevāb
Bunca yīla ben niçe vīrem ḥisāb

23. Būni didi zāri ḳıldı bir zamān
İñledi ḫalḳ-ı zemīn āsumān

24. Çōḳ zamān aġlaşdilar aṣḥābile
Mūnis-i derdile vü aḥbāb ile

25. Ūş görürsin ᶜālemüñ ḥālin ḳamū
Bu meṣeldür cümlesi ey nīk-i ḫū

26. Çün ezel vīrmişdi saña sebaḳ
Neyledüñ ṭañla ne dirsin ṣorṣa ḥaḳ

27. Ōl emānet ki saña ṭapşurdiler
Ānı ḥaḳ senden ḳamū yārın diler

28. Vāy āña ḫāyin ōlān yār bir nefes
Baġlayālar boynuna ōtden meres

29. Okı Allāh ᶜazīz-i ẕüntiḳām
Pes ānıñ işini sen bilgil temām

30. Pādişāh geldi bu dervīşiñiz
Miḫnet-i eyyāmīle dilrīşiñüz

31. Dünyāca ger ṭāᶜatüm ḥāsıl ōla
Sen dilemezsiñ ḳamū bāṭıl ōla

32. Küllī ᶜaybīle senüñüz ey Kerīm
Fażl ḳīl ḳullāra ey luṭfi ᶜamīm

33. ᶜAyb kim sulṭān ide ānı püsend
Ōl hünerden yiġ ōla hem sūd-mend

34. Gerçi bizde saña lāyıḳ yōḳ ᶜamel
Yaḫşiye gicse nōla kār-i daġal

35. Çün saña ḥavāle ōldi her ne vār
Yaremezin eġme ey perverdigār

36. Baḥr-i lutfiñ cōşa gelse ey ġani
Maḥv ōlur ānda ḳamū māh-i menī

HİKAYET-İ HATM-İ KİTAB

37. Bu ne sevdādur ki ey ᶜaṭṭare sen
Sırr-ı fāş itdüñ ḳamū ey bul-ḥasan

38. Ḳorkmā mısın pādişāhıñ sırrını
Fāş idersin ᶜāleme sen ey denī

39. Başladıñ buncilāyin kār-ı ḫaṭar
Bāşı yōla ḳōmişiñ ōla sen meġer

40. Neyleyim maᶜzūr ōlsun ey ḫüdā
Kīm saḫnü bī iḫtiyār ōlur cüdā

41. Cūşa gelse bu dil-i deryā-yı men
Sen vīrirsin yine cūş-i ẕülminen

42. Bāri raḥmetden gelür çün baḥr-i cūş
Lā cerem ōl baḥri ōlibilmez ḥamūş

43. Ne müdāredür ey bu merd-i ferīd
Naᶜra ūr şimden girū ehl-i min mezīd

44. Ger ḳılūrseñ cānumi ṣad pāre sen
Āşikāre eylerem bu sırrı ben

45. Çün sırrı terk eyledüm sırrı söyledim
Her ne kīm didüñse bir bir söyledim

46. Tā cihān ehli ele āndan murād
Yādigār ōla cihānda ḳala ād

47. Kīm sırrı ṭūya vü ḳaṣdi ḥaḳ ide
Mürde ōlursa kefen hem şaḳḳa ide

48. Evvel āhir her ne sırrı vārdır cihān
Bu kitābı içindedür ūş ey cüvān

49. Kīm oḳursa būlūr ānı serbeser
Ḳōma elden būni zinhār ey beşer

50. Her kīme mūş olursa bu kitāb
Tuḥfe bu yiter āña yevmel ḥisāb

51. Derd-i dildendur bunuñ sözi temām
Derd-i dildür tuḫfe ānda ey hümām

52. Ḳıṣṣa-i dil-sūzdur başdan başa
Yaḫşī diñle bu sözi sen ey pāṣa

53. Diseler ᶜaṭṭār imiş ōl ḳıssai gū
Faḫr ōla bu söz baña ey māh-i rū

54. Vārid ōlmiş ūş kelām içinde naṣ
Rūh-i ḳurᵓān ōldiġi ḳısm-ı ḳaṣaṣ

55. Ḳıssa ōl cānib-i ḥaḳdan gelür
Maḥża tevḥīd āyeti Ḳurᵓān ōlur

56. Diseler kim şāᶜir olmiş ōl gedā
Şiᶜri nīçün söylemiş ōl bī vefā

57. Bu daḫi hem terbiyet ōla baña
Şiᶜri ḥālin söyleyüb şimdi saña

58. Şiᶜir kāfirdür ki ẕem itdi ḫüdā
Didiler kāfirler heçāvī Muṣṭafā

59. Ḥaḳ ẕemmi eylemişdür der kelām
Müᵓminin şiᶜri deġüldür ey hümām

60. Şiᶜri kim ōla ḫuṣūṣa sırr-ı ḥaḳ
Cān u dil āndan lā cerem her dem sebaḳ

61. Ānı söylemek ġazā ōlur ġazā
Hem meded ōlur āña yevmel cezā

62. Ḳıṣṣa-i kütāh eyle ey ᶜaṭṭār-i bāz
Ḳānı bu ᶜālemde şimdi ehl-i rāz

63. Kīm senüñ bu ḳıṣṣaña māil ōla
Bu kitābı özine maḥrem ḳīla

64. ᶜAkl-ı ᶜirfān çōḳ eġerçi bilünür
Buña maḥrem bāri kemter bulunur

65. Nūr bağışlar işbū ḳıṣṣa her nefes
Fikri ḳıl kendü öziñe ey pürheves

66. Her kitābı kim ōḳursañ bir zamān
Āndan uṣanūrsin ōldemde hemān

67. Bu oḳunduḳca göñül ṣāfi ōlūr
Ehl-i ḥaḳ āndan ulu lezzet alur

68. Dīde-i inṣāfı acġil şimdi sen
Cān ḳūşun pervāz ḳīl ey cānimen

69. Bu kitābıñ kārubārıñ añlaġīl
Ḥall-i aḳdi vü kir-ū dārın añlaġīl

70. Dürr-i deryāy-ı ḥaḳīḳatdür bu söz
Mūnis ehl-i ṭarīḳatdür bu söz

71. Dīr ḥaḳīḳat maᶜni cānı cāndur
Özge dürre beñzemez yaᶜni budur

72. Kīmkidür isterse bu deryādadür
Özge dürler fānidür bu bāḳidür

73. Cemᶜī ḳılmışem senüñiçün dürri ben
Ōl deñizden ki ādıdur baḥri ᶜaden

74. Bu sözīle her kişi gerüdür dāyede
Lā cerem ṭoġri yōli ṭutub gīde

75. Maḥrem-i derd-i dili ᶜaṭṭār ōla
Ez hezārān genc-i berḫüdār ōla

76. Kīm bulursa yaᶜni bu baḥre muḥāl
İki ᶜālemde ōla ṣāḥib kemāl

77. Ḫatmidür yaᶜni bu söz ᶜaṭṭāriden
Genc-i maᶜni ṣāḥib-i esrāriden

78. Nāfe-i esrār olmaz müşk-bāz
Āña ᶜaṭṭār olmayınca dest-i bāz

79. Çünki ᶜaṭṭār sözleri oldi temām
Aḥmedīye deġdi nevbet ey hümām

ḪİKĀYETĀ AḤMED PAŞA

1. Diñlegīl ānuñ daḫī bir sözini
Niçe ḳūl itmiş bu yōlda özüni

2. Ḫōşa çīni ḫizmet-i ᶜaṭṭār olub
Yōla düşmiş nāẓım-ı esrār olub

3. Fārsiden Türkiyye ḳılmış tercüme
Yadigār olmaḳ içün her enceme

4. Rūḥine şeyḫuñ ḳīluben iᶜtimād
Eylerem Allāha ōl işde yād

5. Hem rasūlüñ rūḥine yüz biñ selām
Çār-i yār-i eline ḳaldım peyām

6. Devletine mīr-i devr-i ānuñ yine
Ṣıġınūb giddim kitābıñ naẓmına

7. Ḫatim ḳıldım himmetinden ūş temām
Ḥaḳ ānı pāyende ḳılsūn müstedām

8. Devletine irmesün hirkiz zevāl
Ḫātırından geçmesün bāṭıl ḫayāl

9. Ōl Ḫalīlullāh emīr ü muᶜteber
Düşmeni Nemrūd Şeddādı ey püser

10. Şāh-ı devrān ōl mübārek şīr u ḳıl
Ḥaḳ ḳatında olmasun hirkiz ḥacīl

11. Cidd ü cehdi ḥaḳḳīçündür her zamān
Buña şāhiddür ḳamū yaḫşī yemān

12. Ehl-i ᶜilmi ehl-i zühdü ehl-i ṣalāḥ
Gice gündüz āña isterler felāḥ

13. Bu duᶜāyı ᶜālem eyler bī riyā
Sen ḳabūl īt ḥażretüñden ey ḫüdā

14. Ehline evlādına vīrgīl ṣafā
Görmesünler dehr-i cevrinden cefā

15. Budurur sözden murādım ey hümām
Ōldi esrārnāme niẓāmi çün temām

16. Alsa eline būni her bir ᶜazīz
İdicīler ḥaḳḳı bāṭıldur temīz

17. Ḳılmayālar naẓmına eġri naẓar
Kej naẓar ḳılma ṣaḳın ehli naẓar

18. ᶜUnf īdüb naẓmını taġyīr etmeye
Kendü fikrine uyuben gitmeye

19. Vārise naẓmında noḳṣān ḫalel
Eyleye iṣlāḥına ānda aᶜmel

20. ᶜAybını vār ise hem ānda görmeye
Saḥibinine tañrıdan rahmet uma

20. Ōlkişi kīm olmişdür naẓma sebeb
Naẓm idüb hem maᶜnīsin eyler ṭaleb

21. Cānile oḳuyana diñleyene
Diñleyuben derdīle añlayana

22. Fātiḥa oḳuyalar iḫlāsile
El götürüb ᶜāmile hem ḫāṣile

23. Fātiḥādur her sözde āhir cevāb
Söz budur vāllāhu aᶜlem biṣṣavāb

ḪİKĀYET-İ PĀDİŞĀH BAZERDAN

1. Ōl meᶜāni baḥri vü sözi güher
Ōl vilāyet maᶜdenī ṣāḥib naẓar

2. Evliyā ḳuṭbi vü ārifler beyi
Kīm cihāna gelmedi ānıñ gibi

3. Maᶜrifet göġinde bir bedri ay durur
Hem ḥaḳīḳat gencīle bir bāydurur

4. Ümmetüñ iḫvānı muḫtār serveri
Ānda ḫatm oldi meanī defterᶜi

4. Ḳande kim bir ehl-i maᶜni var yaḳin
Ḫizmetinde oldu ānın ḫōşaçīn

5. Ḥażretinde olmişidi her mürīd
Vaḥdü çīleyle Cüneyd ü Bāyezīd

6. Ehl-i ᶜaşḳıñ muḳtedāyı mürşīdi
Şeyḫi Mevlānā Celāleddīn ādı

7. Yāri Şemsi vü Şemsi Tibrīzi ezel
Ṣūretü bu Şemsi Tibrizīñ meṣel

8. Ōl ḥaḳīḳat şemsini göz görmedi
Kimse ānuñ hīc nişānın virmedi

9. Pertevi görünse yaḳar ᶜālemi
Niçe ḳatlansun bu miskīn ādemī

10. Ōl imāmet yükini insān çeker
Kāh olur ḳāim ṭurur kāh çöker

11. Ẕerreden ṭoġdi ᶜacebdür āfitāb
Kīm ḥacildür şuᶜlesinden māhitāb

12. Ẕerreden şems-i birdür nūri yüz biñ denk olur
Renge ḳalmaḳ hem bu yolda teng olur

13. Evliyānıñ enbiyānıñ ẕātı bir
Ādemiyyetden ḳamū ẕerrātı bir

14. Şemsiddīn ile Celāleddīn hemān
Bir güherdir olmasun şekk-ü gümān

15. Ānlarıñ zātın bu dil şerḥ idemez
Merkeb arıḳdur bu yola gidemez

16. Cān dili söyler bu sırrı cān veli
Tā ki biñ yarar ḥaḳiḳat bir ḳılı

17. Cān-ı dildendür ne kim buyurdılar
Niçe āc göñülleri ṭōyurdılar

18. Sözlerin ḥūni miṯli şekerī sesin
Raḥmetullāhi ᶜaleyhim diyesin

19. Meṯnevīde bir ḥikāyet söylemiş
Maᶜrifet ḫūninde cānlar ṭoylamış

20. Meṯnevī kim vaḥdete āyinedür
Āña baḳ kim bile sen āyi nedür

21. Ay aksinden güneş maᶜlūm ōla
Ōl deme būlad irse mūm ōla

22. Çanişiden bilesin anbārisin
Ḳoḳusinden bulasın gülzārısın

23. Ānı bilen bildi Mevlānāyı hem
Baḥre ṭalan buldi dürdāne hem

24. ᶜİlmi ẓāhir ᶜilmi bāṭın ānda vār
Cümlesin bilmek dilerseñ ānda vār

25. ᶜAḳl-ı cüzᶜī ōl deñizde ġarḳ olur
Ḳāl ḥālüñ reng ānda farḳ olur

ḤİKĀYET-İ SULṬĀN MAḤMŪD ĀYĀS

1. Diñle imdi ōl ḥikāyet nitedür
İşbū sözlerden işāret nitedür

2. Ḫōş meşeldür diñlerisen cānile
Āşinā eyler seni cānān ile

3. Bu meşel gözgū bigi yüz gösterür
Birdur illā maᶜnīsi yüz gösterür

4. ᶜAḳlı kō ᶜışḳile diñle bu sözi
Kim muḥabbetdür yine sözüñ düzi

5. Bir gice Sulṭān Maḥmūd Āyās
Kīm mübārek ḫāṭırı ṭuṭmadı yās

6. Seyr iderdi sırrile miṣli biri
Ōl kerīmi ehl-i diller serveri

7. Birḳāç uġrīye ṣataşdı nāgehān
Yoldāş ōldi bunlarıñla bir nihān

8. Her birisiñ çābuḳ ᶜayyār idi
Deġmesinden hem bir hüner vāridi

9. Didiler sulṭāna ey uṣlu kişi
ᶜĀḳīluñ elbetde olur bir işi

10. Sende daḫī vār midur bir ḫāṣiyet
Kīm ānıñla kesb ide ᶜāḳibet

11. Hemden ve hemreng olicaḳ yārlar
Cān içinde açılur esrārlar

12. Birliġe iruşdiġiçün ādemi
Cümle ᶜālemde yek oldi bir demi

13. Birliġine her ne işkim ḳıldılar
Lā cerem āḫir ōl oynini buldi

14. Her birimiziñ bāşında bir güher
Ḳōdu ōl ḥaḳ tañri bir dürlü hüner

15. Gevheri çoḳdur veli maḳṣūdi bir
Bu ᶜibādetler bigü maᶜbūdi bir

16. Birisi eydür benim ḫāṣiyetüm
Ḳulaġımda budur itse niyetüm

17. İtger üricek ne dirler bilürem
Āña göre zāy-i fikret ḳılürem

18. Nitekim ḳıṭmīr sözini bildiler
Ōl velīler yāri cānı ḳıldılar

19. Kim Süleymānile olsa hem nefes
Her ne dirse bildi ḥayvān u mekes

20. Biri eydür ḳāra gördünde ey yār
Görürem gündüz gibi āşikār

21. Gördiġini anlamaġa tīzürek
Göz gerekdür göz gerekdür göz gerek

22. Bāyezīd oldiġi ᶜaynül ᶜārifīn
Gözlü idi ādemi gözdür hemīn

23. Biri eydür bürünmede ḫāṣiyet benüm
Ḳoḳu almaḳdur yir altından ḳanum

24. Ḳoḳulāyib gencīneler bulurem
Bāña uyānlar ḳaçan incineler

25. Ādemīniñ cismi altūn kānidur
Bulan ānı ādemīler cānıdur

26. Leyki bir tende bāḳır vārdir demir
Biri şeker maᶜtenidür biri dür

27. Ḳoḳusinden bilinür misk-i piyāz
Añlamaz her sırrı illā ehl-i rāz

28. Çün yimişden ḳoḳlādı Muṣṭafā
Ōl sebebden buldi yümni evliyā

29. Hem mübārek göñli olmişdi yimen
Ōl nesīmün yīri gülzār-i çimen

30. ᶜIşḳ ōldi cāna raḥmāni nefes
Ōl nefesden buldi her bul heves

31. Her kimiñ cānı süheyli virdi nūr
Maᶜrifet ehl-i ḥaḳīḳī vü āndadur

32. Biri didi ben kemendi āticiyem
Varlığımı yār içün ṣāticiyem

33. Ṣaña ḥablüllāh oldi ōl kemend
Kim söküle ānuñile cümle bend

34. Gör nebīler serveriniñ gücüni
ᶜArşa berkitdi kemendiñ ucuni

35. Leykin cezbe ḳudretiñdür ḥaḳ çeker
Sevgi toḫmin her göñülde ōl eker

36. Ōl kemendüñ ṣaydı her vaḥşi deġül
Ōl saᶜādet diñlemez yaḫşī deġül

37. Biri eydür ōl naḳāb ḳolunda zen
Ġāyet üstāzem bu defin içinde men

38. Çünki idem ciddü cehd-i bāliġa
Naḳbūm īrgörem laḳabūm göze bāliġa

39. Naḳb-ı ẕen fikruñdür kīm ḳīl naẓar
Her işe miḳdār vīrüb ṣūret ḳurār

40. Gizli yirde hem niḳābı ōl açar
Yirleri añlar vü gökleri saçar

41. Arpa arpa gökler aḥvālin bilür
Gerdişi bü hefte-i sālin bilür

42. Niçe ᶜilmi ṣanᶜati taṣnīf ider
Ḫōş meᶜāni sözlerin taᶜrīf ider

43. Didi sulṭān ben daḫī ḫāṣiyyetim
Diyeyim her nīse fikr u niyyetim

44. Ṣāḳınun çün derdim dād eyleyem
Ey niçe ṭutġini āzād eyleyem

45. Kāmile bestedür işāret ey ᶜazīz
Ḥarfīle maᶜnī añlar fikr-i tīz

46. Didiler eksiġimüzsin yāre sen
Ḫōş gereklūsin bize zinhāre sen

47. Zaḥmimiziñ sensin ancāḳ merhemi
Derdimiziñ sende bulunur ancaḳ emi

48. Ḳuṭbumuz sensin bizüm ey pāk dīn
Hem işiñ daḫī ḳamū işden güzīn

49. İttifāḳīle ᶜazīmet ḳıldılar
Genci açmaḳlıġa niyyet ḳıldılar

50. Nāgehān ūrdi bir īt āvāz ile
Söyledi yoldaşlarına zār ile

51. Īt ōnin bilen didi hey işidüñ
Şeh bizimle bileymiş işidiñ

52. Ḳoḳlāyın yiri didi genç-i ūş
Pes kemendin atdı burca biri ḫōş

53. Naḳab zen fīl ḥāl naḳab ūrdi āña
Şāh görüb bu işleri ḳaldı ṭaña

54. Çün biraz taᶜil cevāhir aldılar
Her biri yirli yirine geldiler

55. Şāh būların meskenin ḫōş eġledi
Gişdi gice çün müᵓeẕẕin baġladı

56. Saᶜde ānuñkīm reşk iderdi baḫtına
Ṣubhīdem gün bigi aġdı taḫtına

57. Geldiler erkān-ı devlet ḥażrete
Dükelī meşġūl ōldi ḫiẕmete

58. Şāh birḳac ejdehā viribdi
Ānlarıñ olduḳları yiri didi

59. Ellerini baġladılar keşkeşān
Ḳātuma irişdirün virmeñ emān

60. Ḫışmını şāhıñ çü būlar gördiler
Ḥażretine cümle ḥāẓır ḳıldılar

61. Taḫt öñünde oturdiler şermesār
Sırrile būlara baḳar şehriyār

62. Gice gördiġin bilen bildi şehī
Ōldi bu ṣanᶜatdan ānuñ gehī

63. Didi yārenler siz bugün ġam yimeñ
Ḳorḳu vārdır bize bu işde dimeñ

64. Şāhımıñ ōl gice yoldaşımız
Şād ōlun ḳurtuldı bugün bāşımız

65. Söyledi ōl sulṭāna ōl ṣāḥib naẓar
Kīm naẓardan ḥāṣıl ōldi her ḫaber

66. Şāh ki yerüñ göġler taḫtıdur
Debredürseñ şōl saḳāluñ vaḳtidür

67. Çün kerīm ōlan ider ᶜahde vefā
Sen vefā ḳıl gerçi biz ḳılduḳ cefā

68. Sehv-i ġaflet bizden ve senden kerem
Sermesārüz leyki faẓlün ümerem

69. Raḥmetiñ sebḳat itdi çün bize
Ḥāṣā bugün urasın ᶜaybum yüze

70. ᶜAfvi ḳıldı şāh ōlarıñ ṣuçların
Çün ḥalīmidi götürdi günahların

71. Āña baġışladı yoldaşlarını
Sildi şefḳat yenīle yaşlarını

72. Her birine ḫilᶜat ve niᶜāmlar
Ḫāṣ oldi lutfīle ᶜāmlar

73. Şōl kadar ikrām-i iḥsān eyledi
Her birine gül gibi ḫandān eyledi

74. Didiler şāhā çalab ḫulḳīn temām
Sen de gördüñ sen de bulduñ kelām

75. Yaratmış girdigār raḥmetden seni
Ḳahri umardıḳ bize luṭfiñ irişdi

76. Bu meṣelden bir miṣāl āñlayalum
Terk idelum ḳālu ḥāli añlayalum

77. Şāh ōl ḥaḳdur ki bizimle bile
Ḥālimiz görür bilür ḳıldan ḳīle

78. Ōl bize bizden yaḳındır biz ırāḳ
Vaṣlını ġafletden añlaruz firāḳ

79. Vehüve maᶜaküm ḥal ider bu müşkili
Āġız açar depreden kimdür dili

80. Sırrımüz rūşendür āña gün gibi
Örterüz biz ᶜaybı gerçi dün gibi

81. ᶜAybimüz yōldaşimüzden gizlerüz
Ġayriniñ ᶜaybini dāim izleriz

82. ᶜAybimiz bilür veli fāş eylemez
Ayruḳ ümmetler gibi ṭāş eylemez

83. Muṣṭafāya ḥürmet ve ᶜizzet ḳılūr
Bize ānın şefḳat vü ḥürmet ḳılūr

84. Ōl ehl-i Muṣṭafādur Muṣṭafā
Kīm göñülden ōldi her ṣafā

85. Çünki māzāġal baṣar şānındadur
Gözleri her laḥẓa sulṭānındadur

86. Ġayra baḳmadı vü ġayri görmedi
Dāra baḳmadı vü deyri görmedi

87. Ānıñiçün şāhid ōldi ōl şehīd
Kīm naẓardan istedi her dem mezīd

88. Bāşdan āyāġa kör ōldi gözleri
Ḥaḳḳı işitdi vü ḥaḳḳi söyledi

Tarih. 1267

KAYNAKLAR

Abdulkerim Kuşeyrî (1991). *Kuşeyrî Risâlesi,* Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Akdemir, Ayşegül (2007). Divan Şiirinde "Cünûn" ve Mecnûn" Kavramları ile Bu Kavramların Fehîm-i Kadîm Dîvanı'ndaki Kullanımı, *Bilig Dergisi, 41,* ss. 23-43.

Attar, Feridüddin (1984). *Tezkiretü'l Evliya,* Haz. Süleyman Uludağ, İlim ve Kültür Yay., Bursa.

Asım, Mütercim (2009). *Burhan-ı Katı,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ayan, Doç. Dr. Gönül (1996). *Tebrizli Ahmedi - Esrârnâme* (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Azamat, Nihat (1988). "Yeni Bir Ahmedî ve İki Eseri: Yusuf u Zeliha. Esrârnâme Tercümesi", *Osmanlı Araştırmaları,* VII-VIII.

Bayat, Fuzuli (?). *Türk Kültüründe Deli ve Delilik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Bayram, Yavuz (2015). *Eski Türk Edebiyatına Giriş,* Akçağ Yay., Ankara.

Cebecioğlu, Ethem (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü,* Anka Yayınları, İstanbul.

Curcani, Ali İbn Muhammed es-Seyyid eş-Şerif (1997). *Terimler Sözlüğü* (Tarifat), Çev. Arif Erkan, Bahar Yay., İstanbul.

Devellioğlu, Ferit (2000). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopoedik Lügat,* Aydın Kitabevi, Ankara.

Ebu'l-Kâsım en-Nîşâbûrî (2005). *Akıllı Deliler Kitabı* (Ukalau'l Mecânîn), Şûle Yayınları, İstanbul.

Eflâki, Ahmed (2006). *Ariflerin Menkıbeleri,* Kabalcı Yay., İstanbul.

Erginli, Zafer (Ed.) (2006). *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Elmas Neşriyat, İstanbul.

Erkal, Abdulkadir (2009). *Divan Şiiri Poetikası -17. Yüzyıl*, Birleşik Yay., Ankara.

Fazlullah, Reşîdü'd-dîn (2010). *Cami'ü't-Tevârih / Selçuklu Devleti,* Çev. Erkan Göksu-H. Hüseyin Güneş, Selenge Yay., İstanbul.

Gök, Selim (2019). Hayreti Divanı'nda "Delilik" Kavramı ve "Zincirli Delüler", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi, 11,* ss. 77-98.

Hücviri (2014). *Hakikat Bilgisi* (Keşfu'l Mahcub), Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul.

https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf.

İbni Hazm (1995). *Güvercin Gerdanlığı,* İnsan Yay., İstanbul.

Kara, İhsan (2003). *Tasavvuf Istılahları Literatürü ve Seyyid Mustafa Râsim Efendi'nin Istılahat-ı İnsan-ı Kamil'i*, Marmara Üniversitesi SBE İlahiyat Anabilimdalı Tasavvuf Ana Bilim (Dalı Doktora Tezi) (e kitap), İstanbul.

Kılıç, Filiz (haz.) (2010), *Aşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ,* İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Kocatürk, Vasfi Mahir (1964). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatı Tarihi,* Edebiyat Yayınevi, Ankara.

Kollektif (2011). *Kur'an-ı Kerim Meali,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

Köksal, M. Asım (2005). *Peygamberler Tarihi,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

Köle, Yasemin (2014). *İlk Dönem Tasavvufunda Şathiye*, Uludağ Ünvisersitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), (e kitap), Bursa.

Kuşeyri, İmam (1980). *Risale-i Kuşeyri,* Çev. Ali Arslan, Haşmet Matbaası, İstanbul.

Levend, Agâh Sırrı (2015). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Levend, Agâh Sırrı (2016). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları C. 1*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Miskeveyh, İbn (2013). *Ahlak Eğitimi – Tehzibu'l Ahlak,* Çevirenler: Abdulkadir Şener – İsmet Kayaoğlu – Cihat Tunç, Büyüyenay Yayınları, İstanbul.

Narlı, Mehmet (2013). *Edebiyat ve Delilik,* Akçağ Yayınları, Ankara.

Onay, Ahmet Talat (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (hzl. Cemal Kurnaz), Akçağ Yayınları, Ankara.

Öztürk, Eyüp (2011). *İbnü's-Serrâc ve Müvelleh Dervişler (Teşvîku'l-Ervâh ve'l-Kulûb ilâ Zikri Allâmi'l-Guyûb İsimli Eseri Bağlamında),* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı (Doktora Tezi), (e kitap), Ankara.

Öztürk, Banu-Büyükarman (2017). Didem Ardalı-Şahin, Seval (Haz.) (*Edebiyatın İzinde/Delilik ve Edebiyat*, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Pala, İskender (1998). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Sami, Şemseddin (2015). *Kamus-i Türki,* TDK Yay., Ankara.

Schopenhauer (2002). *Aşkın Metafiziği* (Çev. Selahattin Hilav), Sosyal Yayınlar, İstanbul.

Seccâdi, Dr. Seyyid Cafer (2007). *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü,* Çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat.

Sühreverdi, Şihabuddin (2010). *Gerçek Taavvuf (Avârifü'l Meârif),* Çev.: Dr. Dilaver Selvi, Semerkand Yay., İstanbul.

TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/.

Tebrizli Ahmedi Yusuf-u Zeliha (1B-35B inceleme-metin-dizin)-(Yüksek Lisans Tezi), Haz. Hakan Kayık, İstanbul, 2007, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı.

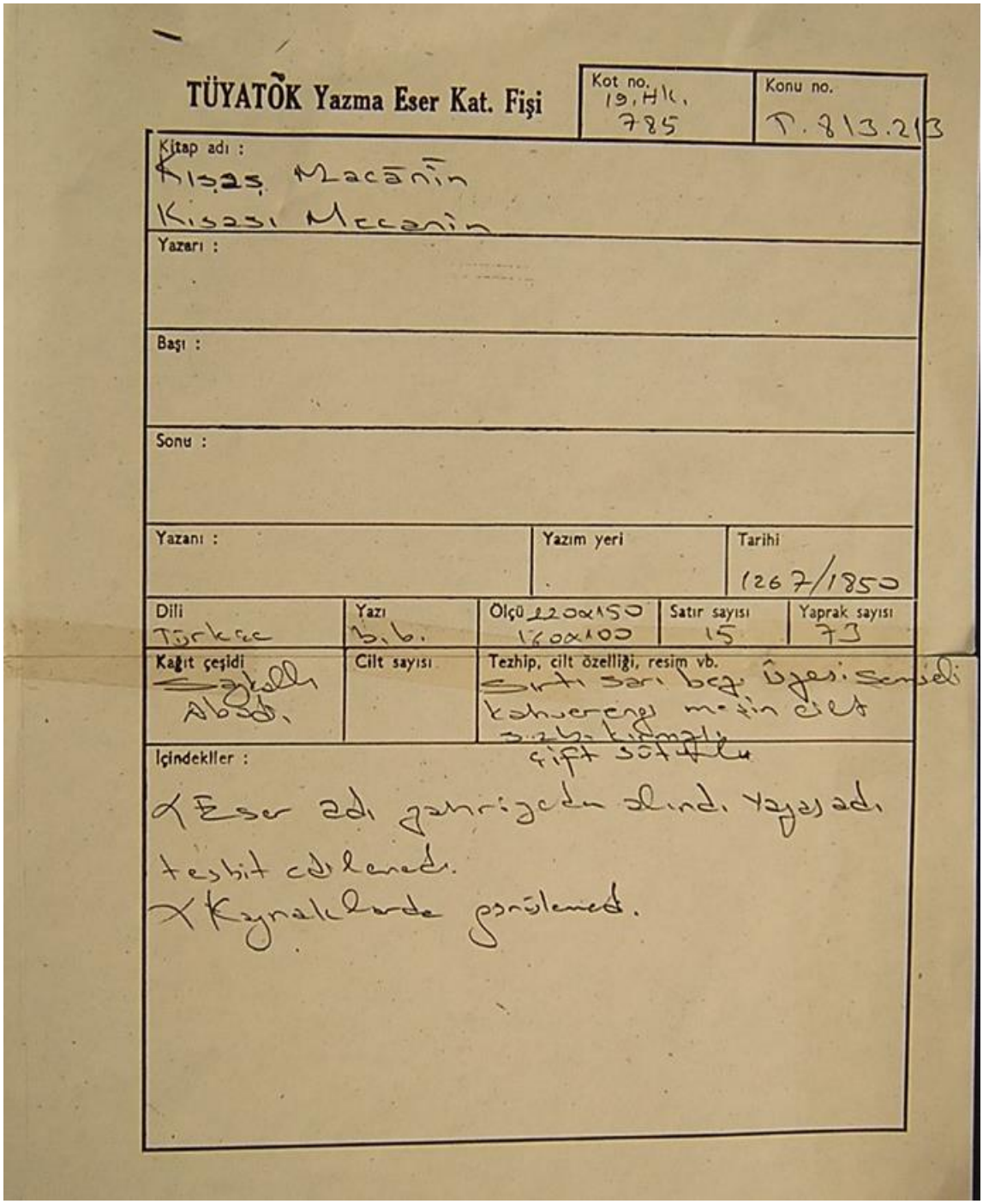
Tûsî, Ebu Nasr Serrâc (2016). *el-Lüma/İslam Tasavvufu,* Haz.: Prof. Dr. H. Kâmil Yılmaz, Erkam Yay., İstanbul.

Uludağ, Süleyman (1999). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Marifet Yayınları, İstanbul.

Yeniterzi, Emine (1998). "Divan Şiirinde Sağlık ve Hastalıklarla İlgili Bazı Unsurlar", *SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4, ss. 87-103.

EKLER

TIPKIBASIM

TÜYATÖK Yazma Eser Kat. Fişi

Kot no. 19. Hk. 785

Konu no. T. 813.2 B

Kitap adı : Kısas Macânîn / Kıssası Mecanin

Yazarı :

Başı :

Sonu :

Yazanı :	Yazım yeri	Tarihi
		1267/1850

Dili	Yazı	Ölçü	Satır sayısı	Yaprak sayısı
Türkçe	b.b.	220×150 / 160×100	15	73

Kağıt çeşidi	Cilt sayısı	Tezhip, cilt özelliği, resim vb.
Sahtelh Abbâd.		Orta sarı boş. Üzeri sentetik kahverengi mâsin cilt. Sahtelh çift sütunlu

İçindekiler :

X Eser adı gazrigeden alınd. Yazar adı tesbit edilemedi.

X Kaynaklarda geçilemedi.

قصص مجانين دیگر قصص مجانین

دیوان لغات الترک
۷۸۵
۷۸۵

آثار نفیسه
۸۰

(۹)
۹۰/۱
ا. ت. ص

612

T.C. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

هذا دیوان بابا وغیره

بسم الله الرحمن الرحیم

بردلو اردی برصاغ ای امیر — دیر کیمدر بله سوزدی اولیس

قرنیمی آجوب یکری بر یاندی — بابامی اوغلی هم عربیاندی

ازقضا بر کون اکری خور و نخیل — کندی بشالوره اولوب آشفته دیل

کوردی بر محنی طبطلو مال و طوار — انوقتدور عمله صیرالاندی وار

دیدی کیمدر ملکدر یونلر قمو — دیدیلر سلطان محمد ورکای دلو

کندی شاه رفیلر درکانه لشکر — ناله و فریاد ایدر خلق بشر

بندیانی قرصم طریلدی — تیز شور کل بیر یکی تنکری

الدیرنده آلتون ایر یقلر قمو — هر بری بی صانه بر بر یاه رفو

صوردیلر سلطان محمد ورکای در قمو — دیدیلر یونلر کیملردر ای عمو

چونکه شهره کلدی اولدم ناتوان — کوردی یونلر یغالی آسمان

کوردی بر محنی هر یکادر دیدیان — عالمک شرهنکی آندن صرفیان

هر زمان خلق قراوان جوقدر جوق — بوکریشور بر تخت اوکنده قوقدر قوق

قاری کیم دیوانه بر شخص سئوال — دیدی کیمکدر نه وقتدی بر کمال

دیدی اول کیمکه ای دیوانه سر — شاه عبدالله در دیدی ای بی خبر

مرد محنون دیدی ای آرام جان — بکا بیر مژده هر اولدی کونه نیم نان

خانه اولدی دشمنی اولدی بجان ناک — آچغی دوندی هم اولدی اواره نوک

واردی یاشیده بر اسکی کلاه — آندی کوکا دیدی آه آه

آل بو اسکی دیدی ذوالکرم — ویر عبدالله کا کم آنده اولکا هم

چونکه قوسیمی اکا کوردی سزا — ویر بونی دیمی اکا والله روا

دیدی بینه قهر ایله ای ذوالمنن — سلطنده کل بوندن اوکری یاری سن

ورقولیمی کوردی نجه قلمش عزیز — خلوه اوکنده نجه قاچر تیز تیز

بر حسنده قولکم اوش کوردی عالمی — آلدی اول زندانی آن هم شالمی

قویمی تاکیم عبده قول اولم — قاریوم طوتمجه تا آنمک بولم

بولدی دیدی بینه قلدی عزم راه — درد زمانه ایرشدی فرمان الله

کیم ای دلو سن بزه وسیله آنمه قال — دیمدی کی سن بزه ای ذوالجلال

سر اکا دیلدی کی ازلی قیل قلمیم دائی سنوکلا هالک قیل
دیدی خانوم نه اولدی کوتولا قلدی مائی عملی تو بتولا
هو تعالی دیدی سن قلغل نظر کور قلوری جسم جانوکدن آشکر
جونکه تجلی ایلدی نوری الله نقره اوردی قلدی اول دیوانه آه
مرغ روح عرشه بیردن ایلدی جانینی صولایه پروان ایلدی
قلدی بونده فانی بیر مرده خاک نه کلام وصورت نه قیلور نه فاک
هو تعالی نوسی یه وحی ایلدی ویرینوم دوستومی تیز بولگل دیدی
فیل عان بخار ولدی دفعه ایلکله حالینی عرض سکا سویلیکل
واردی موسی کوردی بیر شخص قریب یوزی نوریله کوزی اولمش تابیدیب
دیلدیکم آنی غلبه رواج ایندی کوکدن یرزمان ایچی جوان
بیرینوک الندن بیرینی طوتدی بیرینک بیرینی عشقیله ایتدی
بیری یوزی بیری صوقیدی روان بیرینی صاندی ایریلدی درزمان
بیری صلهٔ صندوقه ایچنده کمکم ای دیدی نعلین بیرباشل کمکم

بیلمدی تا ابی یا قوبی دعی که اولدی عاشقلرک قوبی دعی
دیدی بسم الله بوصورتا کیدی بولدی عاشقلرک سرمایه سی
سیر دیدی طوردی روان اولدم دیو کیدی بیر یرده اولمش کلمو
باشنه قوندی مرصع تاج هم کیدی نعلین بولا بصدی قدم
عرشه طوقندی یوردی برطاوار قلدی یوسی ولله جبرائیل زار
دیدی یارب رحیم ذوالجلال بونه سیر در بونه ایشه بونه حال
دیدی یا موسی نم بوصوتدن صدهزار اولدی بویله بویله کلام
بیلکه بیرینه کوه طور سینا هنوز بیر سکا بیر بیر مکر کوسترم وز
سجده قلدی دندی یوسی کیدیله قدرت حقه کم اولا سوزدیمیله
انبیایکه قدر بن قیلور عیان اینجا اولدی اولدی هپسی زمان
انبیا اولیادن ای کریم سرایزی ایرمه یردم ای رحیم
حکایت اخری
واردی بیر اولو قیشه بیر عزیز تابیله حالی نوری ای عزیز
کوردی بیکم بسدن یاغه کل نور ایکی عالمدن فراغت پر حضور

دیدی اول دیوانه مقاله بنده ۞ اشتهاك وارمیده شعری آنه

دیدی اولدی کوندن کونه یمم ۞ اولدی کیجی بیبی کندوکم بیجام

ناکه صفرم ساکن اولدی بن نفس ۞ قلمیه انه دیمی هرکیز هوس

کرمزادی دیرسم آنوك ای مرید ۞ غصه دیمی بیرسه طوغرو یولکیدید

دیدی کوکلا هوشدن کیدی ارام جارح ۞ سکاملوا الایدی بیرشاه ناراح

دیدی غوغا ایلمه ای کنخدا ۞ ناکه سوزوکی ایتمه سوزه غدا

زنهار اصسته قبل اوازوکی ۞ طویدی ناکه خلق بوراز وکی

بخه قومز سکا نسنه ویرمکا ۞ بلکه بوندن طوروبن سویلمکا

دیدی ای پدر دیکی عزیز شاه دیدی ۞ ای یزدن دیکه سوزیمی یکیدی

سوزکزی تسنه بوده دیمز اول ۞ بوبله بخوج دیرسه ای دیوانه قول

دیدی سوزوکی دیرسه سوزم بکا دیمی ۞ سوسم بکا دیمی ویرمدی شاه

چوق سوانی دیکه اهنده قمز ۞ دیرسکه دیرلرکی صوسنی قمز

بوبخه بونه بخیر یادن یلمزم ۞ اول بلور ضرور یاوزاش بن فلمزم

دیدی اول دیوانه مقاله بنده ۞ اشتهاك وارمیده شعری آنه

دیدی اولدی کوندن کونه یمم ۞ اولدی کیجی بیبی کندوکم بیجام

ناکه صفرم ساکن اولدی بن نفس ۞ قلمیه انه دیمی هرکیز هوس

کرمزادی دیرسم آنوك ای مرید ۞ غصه دیمی بیرسه طوغرو یولکیدید

دیدی کوکلا هوشدن کیدی ارام جارح ۞ سکاملوا الایدی بیرشاه ناراح

دیدی غوغا ایلمه ای کنخدا ۞ ناکه سوزوکی ایتمه سوزه غدا

زنهار اصسته قبل اوازوکی ۞ طویدی ناکه خلق بوراز وکی

بخه قومز سکا نسنه ویرمکا ۞ بلکه بوندن طوروبن سویلمکا

دیدی ای پدر دیکی عزیز شاه دیدی ۞ ای یزدن دیکه سوزیمی یکیدی

سوزکزی تسنه بوده دیمز اول ۞ بوبله بخوج دیرسه ای دیوانه قول

دیدی سوزوکی دیرسه سوزم بکا دیمی ۞ سوسم بکا دیمی ویرمدی شاه

چوق سوانی دیکه اهنده قمز ۞ دیرسکه دیرلرکی صوسنی قمز

بوبخه بونه بخیر یادن یلمزم ۞ اول بلور ضرور یاوزاش بن فلمزم

دیدی ای پدر دیکی عزیز شاه دیدی ۞ ای یزدن دیکه سوزیمی یکیدی

سوزکزی تسنه بوده دیمز اول ۞ بوبله بخوج دیرسه ای دیوانه قول

دیدی سوزوکی دیرسه سوزم بکا دیمی ۞ سوسم بکا دیمی ویرمدی شاه

چوق سوانی دیکه اهنده قمز ۞ دیرسکه دیرلرکی صوسنی قمز

بوبخه بونه بخیر یادن یلمزم ۞ اول بلور ضرور یاوزاش بن فلمزم

دیدی اول دیوانه مقاله بنده ۞ اشتهاك وارمیده شعری آنه

دیدی اولدی کوندن کونه یمم ۞ اولدی کیجی بیبی کندوکم بیجام

ناکه صفرم ساکن اولدی بن نفس ۞ قلمیه انه دیمی هرکیز هوس

کرمزادی دیرسم آنوك ای مرید ۞ غصه دیمی بیرسه طوغرو یولکیدید

دیدی کوکلا هوشدن کیدی ارام جارح ۞ سکاملوا الایدی بیرشاه ناراح

دیدی غوغا ایلمه ای کنخدا ۞ ناکه سوزوکی ایتمه سوزه غدا

زنهار اصسته قبل اوازوکی ۞ طویدی ناکه خلق بوراز وکی

بخه قومز سکا نسنه ویرمکا ۞ بلکه بوندن طوروبن سویلمکا

دیدی ای پدر دیکی عزیز شاه دیدی ۞ ای یزدن دیکه سوزیمی یکیدی

سوزکزی تسنه بوده دیمز اول ۞ بوبله بخوج دیرسه ای دیوانه قول

دیدی سوزوکی دیرسه سوزم بکا دیمی ۞ سوسم بکا دیمی ویرمدی شاه

چوق سوانی دیکه اهنده قمز ۞ دیرسکه دیرلرکی صوسنی قمز

بوبخه بونه بخیر یادن یلمزم ۞ اول بلور ضرور یاوزاش بن فلمزم

اولسه‌یدی اول زمانده بویله‌یام ۞ بیر دم بوشه‌مه‌یی عمری‌یله تمام

اول یگیت اولاکه‌م بولورسه‌ک بیله ۞ قرلواوده طوروبره نیله‌وار

چونکه نعمت آنده بولدرقوللیق ۞ بونده خود نعمت بولنمز قوجوق

نه طورارسه‌ک بکایی بونده کیدلوم ۞ طوروبره‌یم آنده نه ایده لوم

الکنوردی دیدی یاناکی یانار ۞ بنلم ایدی بکا بو عمری دیرانر

کلدی‌یی هانقدرنه ایدرسه‌ک ۞ منتظردر سکا هوریله قصور

وقتنده سیرانه ایدرسه‌ک جنته ۞ زحمتی بندیلدر سیرانه

دیدی آتاوه نصیحتلرینه ۞ خوش رضاویرمیوب غیبتله شاذ اولدی

قلدی صبرایله بوایشه مردی غریب ۞ ایدیرم تجهیزینی هم بودی تیز

اولوب یحیی جمع اولوب قلدی نماز ۞ ایلدیلر حقه جود دعا نیاز

دفترقلوبره بونلر اعزازیله ۞ اوینه دوندی بولر اعزازیله

نیم شب اولدی طوروبره اول عزیز ۞ واردی غیری اوزره بویله تیز تیز

کوردی بیرجمع ملک رحمانیلر ۞ جمله آشرقه‌ترینی رحمانیلر

ختم قرآن اوقدیلر هر بیری ۞ اولدی اجی اورنده اوتوردی دیری

چونکه اوقدی بولر ختم تمام ۞ آیاغه اوزره دردی دیوانه بنام

دیدی بونلرکی سزخوش کلدکوز ۞ تاکه قام بیزه نصیحت ایلدیکوز

دیدیلر فردوسه اعلادریرک ۞ هم مقامیدر اولیرسه سرورک

منتظردرانده سکا هوریلر ۞ هم جمالوی قموکورمک دیلر

حکایت اخری

واردی بیرمردی دیوانه سکر ۞ آلنوسیدی جهاندن سرسر

غایبی یکیدن هم شوریده حال ۞ قلمزیدی کیمسه قیل قال

اولدیدی کوزه بولمدی قونیله زاد ۞ المدی نفی بومفسیده مراد

نفس غایبنده تفرج ایلدی ۞ بابی بر قتله طیور آلیت دیدی

واردی بیرشجره کردی مردی رآن ۞ قلدی آنده حفیله نازونیاز

دیدی اولدم ای سمیعوای بصیر ۞ نقمه عالمنه خود ستر خبیر

بسنه ویرمز فراوان نعمتی ۞ چکدورمز بکا بوجه زحمتی

نیز کتوردکلری طوی صحن بلاو ۞ ایچی اتمدی داخی خلقه قلمه جاو

بیر نقاب عجب آندره و بیرده بن ضعیفه کوریخه طاقه اورده

بیر نواله آندره قلدی نوشش جمله ده دشمنی هرزه در لوجوشش

نعره اوردی بیری ای دانای راز سن اندرسن هر ضعیف ای نیاز

بیم ایدوب استه بوندن هیچ طعام کرا اولدوسه عمر منزوی بیل تمام

قدر بیلمکدی اول قوی بیل تمام آندره آرتوق بیمدی هرکز تمام

هر نفسده عبد ادی اکا مدام جوره بانیده طاعتیدی تمام

جوره جالیدی اکا هرکز غدا آنجاکه بن عاشقه جانلر فدا

بیر اهلی بنجه بیلدی خطا یوسفدن صنمدن آلدیلر غدا

خالقدن صنمی غدا اولمز روا حد مخلوقه اولمز جوره درده دوا

اولدی غمدن ایله رنجه نصیب ایریب سندن بیری ایده عجایب

قیلغیل عطا قولکه غمسز ده نصیب ذکر منزلنده اولا جویا عندلیب

جوره یزدان قوماه مجنی یوز قدیم بیری آنلردن ایره ای رحیم

قیل اولار کله نصاحب سره یری آنلر وکیله قوبه قاموسنی

جوزه سویشنلر بیله قوبسه کرک ایله آنلار کله یارب تیز برک

نفسه ویرمه آنلر وکی انکاریچی کمه دیلده آنلر وکی افکاریچی

سن نصیب ایله اولار کی کاریچی دیله جاریچی ایلکل از کاریچی

بوده عاچی ایلکل یارب رواچی اول حبیبکه حق متینه ای خدا

حکایت اخری

واریدی بویی زمانده مکر تره ایسوده اولوبیردیوانه ار

بهلوانیدی قوی اول شاه دیر بوغدی مانندی بیر وی زجیر

صورتا بیر پاک نیتلی ابدالدی نفسنه غایتده صاحب حالدی

دائما ویرانه اولردی اول دکمه کمه بولمزدی اکا یول

اولدی بویی قوینه بیرکه نکر قحط تنکی سربسر ازخشک تر

کرچه بویی هرکوده ایلردی دعا اولمزدی حاجتی هرکز روا

چقدی استسقایه قره کوده اوغه قوبیله بولدی فتح اول همام

غیبته شلادی قوبی بیر بیره دیدیله حق بونی بردایدی بفیره

اولدی بویی بوخبردن ایچی قرار آکنوردی دیدی اول بر فره کار

نه سبب دار دیلکوم اولسن قبول ۞ کافر اولدی فاموقومی اولدی ملول

کلدی بها قدر انزاکم ای کلیم ۞ ایلمن سندن قبول ای کریم

حکمه رحمت وار اثرای شاه دین ۞ بودعا سندن قبول اولسن یقین

دیدی یا موسی با آله العالمین ۞ نادر بر بولنکده دوا سی ای مقین

هو تعالی بینه موسی یه دیدی ۞ بر فلوم وار بر حاسود در آدی

ایشوکلر نعینه جوق اولدی بسد ۞ بینه هم اندن اولور سیره مدد

وار انکله کوکلینی خشنود ایلکل ۞ بودعا بی بینه اندن دیلکل

دیدی یه بیرده اولور دیدی یارب اول ۞ فنجه ودنا وار اکا شمدی یول

دیر فلمده ویرانه ده یتمشدر ۞ وار یغدنا عاملوک بخشدر

وار دی موسی کوردکم بر طرفه ار ۞ آرقسی اوسنه یتمش بی خبر

بوریب موسی روانا ویردی سلام ۞ دیدی یا موسی اندن سویله کلام

دیدی بلدوک چونکه موسی اولدغم ۞ هم بله سن بینه نایه کلدوکم

دیدی سکا کوستم بن ای کلیم ۞ قوندم ویره سکا بعمور کریم

انوبجوده کلمدوکه بیرکن سکا ۞ کلمدوکسه کوریی بیلدم سکا

چونکه کلدوکه کلدوکه اوتن یاغمور سن ۞ کوریجه سویله شورم انوکله بن

سن اوتله نیرسن اولاخوش دیله ۞ سویله شهد سن اولا پوزیله نان یله

بن کوتاکیله بیورم ارام اکا ۞ بعمور یی کوریجه ویرم اول سکا

بیر کتابی وار دی انوک مکر ۞ الینه الدی روانا اول شیر نر

نعره اوردی کوتکی اوردی بره ۞ دیدی بن اول بعمور یی ویرمیه

بخه ایمدی ایلرم اکری نظر ۞ عرش کورسی ایلرم زیبدر بس

بر قره اسود جوق بوسوری سویلدی ۞ سیل ایله جوعالمی غرقه ایلدی

کاموسی یاشاری الدی فکری اوینه ۞ زهره سی اولیارکم بیرکز دنا

بیرنجه کون جکدی خوف بیم ۞ ایله بزدی نعره سی آنی یکنیم

کجدی بیرقاچ کون آنی موسی روانا ۞ کلدی تاکیم کوره نیلر در زمانه

کوردی موسی دیدی آنی دوشنوه ۞ بیرکونکدن کوریجه اولدی زبونه

دیدی موسی آنی بین روز یکار ۞ خوش کوره یی بوسوری بر قره کار

دیدی خوش کلماسا یاموسی اکا بونجه یغمری ویرر میدی سکا

دیدیکم یارب بوصالده ندور بونه سوزدر بونه قدرت بلده در

حق تعالی دیدیکم سر فارغ اول حضرتومه وارد در رهبک دور لسیول

هر قلم بردور لو بولور تسبیر بزر هر بیر بیر هیئتی دخی کیدر

قاموسی بکا کلور لر غم یمه ساکت اول هیچ کمسه نسنه دیمه

بعضه بر بیله ویرمیشم سلک خاصلر بولوکو در اشبو بولوک

بونلره دولشمغل سر زنهار اولمیه سر فاشیمده نثر مسار

اشبو بولکر در بابی سوره مطلقا بونلره اولماز غیر الا البقاء

حکایت اضربی

وار دی بوش روان تکرو بیرانه ده اوغری دی ویرانه ده دیوانه ده

نالدی دوشمش وجودی نالدهم اوری کوقابی دخی حالدهم

هم متاعی دیدیکی بیر کوزه آب بصدغی کرمچ دشاکی هم تراب

باش آچوب بالده آبو هم یاد تراب بولعجب شخص وکی بی اضطراب

دوردی بوش روان یانده جوده زمان والله خبرلر ادرم اول نانوان

دیدی ای دیوانه دی حالک ندر بابو ویرانه ده احوالک ندور

دیدی اول دیوانه کمدر سکا دیدی بوش روان دیر بیلیرسکا

عادل اولدر بنی هر جای کاه دیدی آنلرک کوزینه خاک راه

بیر کلامجی آدمدر لر بیشی سکا عادلم دیو سویلر بشی اکا

عدل بویکم اولور بلده تمام بو بو ویرانه ده یانورم مدام

کندوده قوت ایتمز برکی کیاه یصدغم کرمچ دشاکم خاک راه

کندوزین یاقار وجودم آفتاب کیجه لر تا صبح اولنجه یره آب

کاه یارانه اجره هردم سوزناک کم غمزنار اجره اولورم هلاک

کاه خبرلم اوزمدن ای خبر کمسم یوقیکم ایده بیرکز نظر

بو بویکم اوش کرر سر حالمی نه صورمش کلوب احوالمی

سر اویر سر بجه خوش برتخته زر هر بوکده صدهزار تیم زر

آیندی فانکده شمع شعله یوز فدح یانکده هم جلاله

جمله عالم بنده فرمانندر سکا دیلرم ویرمز اوش بر تاه بکا

اگر بوری بیرهم یارو موافق — ولی جورو همیشه یار منافق
که یاور همیشه نادر بلا کس — یخی حفره قویرق اول مثال در
دلاقاوش اولیجون صهریدی بوقه — جنه قبل جون منافق همدمی جوقه
اگر نیلرسک اوغ ایشه قیل اطاعت — خموشی و صبوری ایله قناعت
طریق مردی عزلت جوی اولغل — جهانه اهلی ایلدیر جمله زرد
جهان اهلی ولیدر جمله زرد — بوزر صورتده آن معنیده جوزرد
اگر بیلک هفته بیردم — اولا هرزه سوکله یار همدم
اگر بیلک اولورسه بیردم فساده — اوکوجه بکر شوخ خوش پیاده
صراحی بریکا بیکا شاهد — بجه اولاسن اورنا پیرده زاهد
کوزل سوبودیولر جانه سیندی — ایشمه تلروک افسانه سیندی
بریجا شادی بریجا سیده مصیبت — کوزی کوکلی طلوتر ویرغیبت
جهانه طلوتر بیهوده سوزدی — صوزدی بد نظر دیه اگری کوزدی
قلیدی جانه دیل اورنا ده محبوس — کوزمن کوزکره هیچ غیر محبوس
یلغمجو نکم جانه باش آیقدی — نقلسون تیکله دشمنه ایقدی
بجه کزمیوه بها آجری بوجانلر — اوشندیلر بویولده اشمونلر
بزکانی جهانه ایمدی هشیار — بویولده جانه اویرلرکنده صدیار
هوسی آل الاهمت اسلر — اوالکیم نفس قرغونی بصارسن
بویولده ایکی اوزلر سنکجوزدی — دیو بسم غلبه دشمن سنکجوزدی
صمیمی بری بولمز کزدی کزدی — یرا غیری بولمز اینلر کزدی

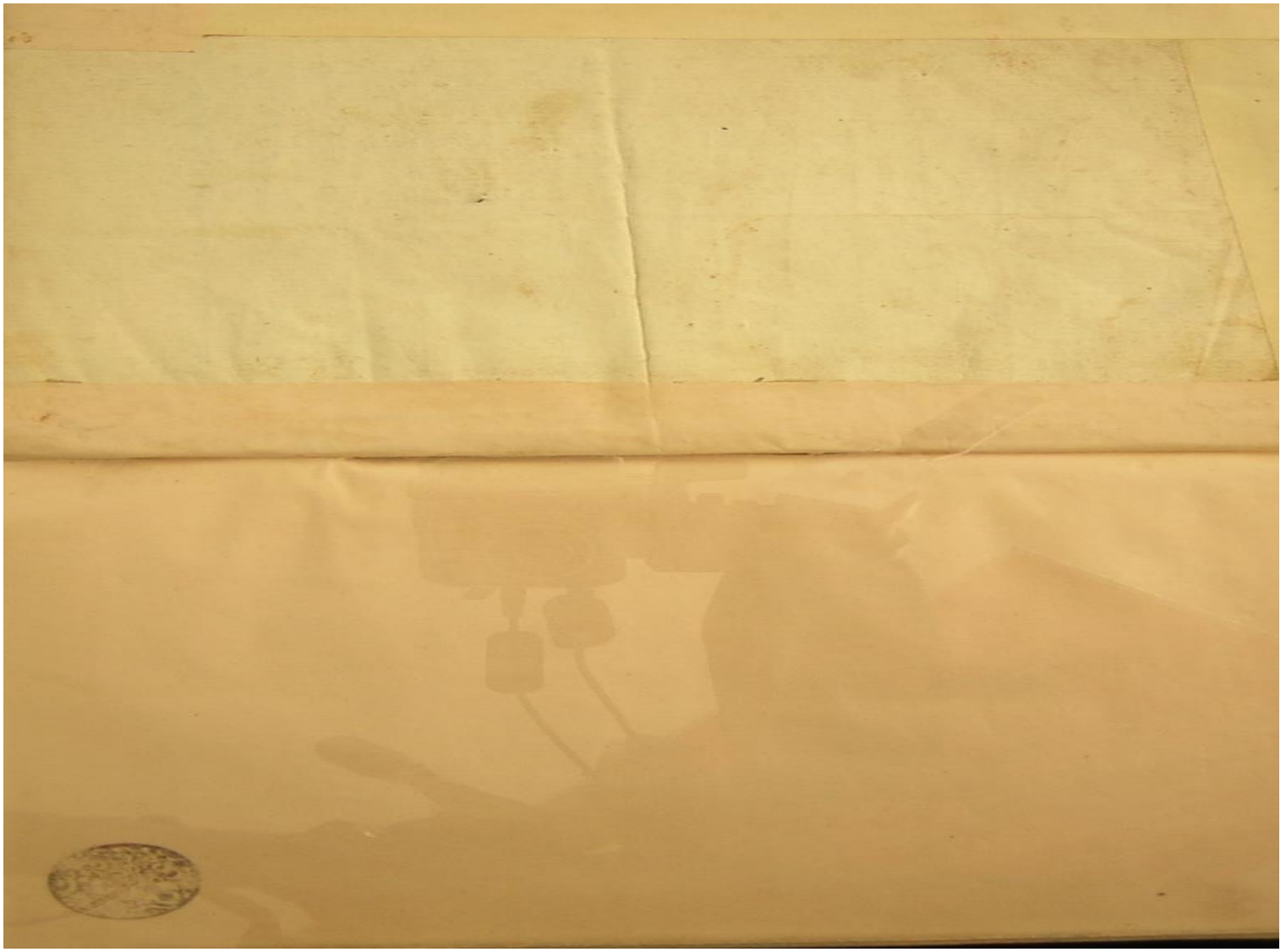
بوری عاقللرک زیخه دردم — دیرسکه بولمسون یارک امرهم
شوکم برشمه عشقی صفی طیری — قودی بوصفه آنلمزه اویدی
هزار ان سنده بوجفه نزار — قبول ایلدی قالمدی بویولده آر
نه یابدی آجدی یاقولیاری خوار — سکی اصحاب کهف اولنجه احباب
اگر کرچک ایسه مردراه اول — قنابولوا اوله اندن پادشاه اول
اگر بیسکه یاشکی قوبیولده — کرک اولیه عقده جانو دلده
اگر بیسکه کرچک بوحاسه — کرک کدر شاد اولسون جان و دله

اولرسکه کربولردن زره سلیمناک
دکلمیدر آرتیق ای مرد جالاک

هر کیم بوموقف کتابی وقطل شفاعت پیغمبر اندن محروم اولسون
یلدرم کولای نفاله عذاب شدید وغضبه مستحق اولسون

خیره یازسون شریفی اولک کرامکاتبین
کیمکه خیر دعایله یاد ایدرسه اشبو خطک کاتبین

١٣١٤
٥ دل

اینک الله هم اوزینه صد بار صلاة یله سلام مدحی تکرار

الهی حرمتیچون اول نبیدن بغفاردن سن کافه مذنبیدن

خطا سرقه اوچهاندن گچه یوقدر ولی توبه یله عصیان چوقدر

سنا عفو اوکیزی خاطایه که قطره ایدر بیک جرمه کفایه

اگر بر قطره اندن ایلیه جوش اولور عالمله اوزره سربوش

صلالت چونکه سندن همدایت سکا قوردق سوزی اخر نهایت

حکایت دیوانه باستظار عید

بر دلوار دی بر وقت ای امین دیر ایکمش بک سوردی اولومین

قرالی اج وجکری ییان ایدی باش اچوق کلی هم غریان ایدی

اذ قضا مکر بر کوه خورجمیل کیندی نشابوره اول شقه دل

کوردی صحرا اوه بطلوما اطوار انوقیوه جمله حیوان اندهوار

دیدی کیم ملکی ذیونلر قوما دیدیلر سلطان عید کلمی یو

چونکه شهره کردی اول دم تاوان کوردی ایونلر مثالی اسمان

وار دیکن کوردی عالی قبولر مهری قولر طوردی اندهتازه تولر

باشنده اباعه مرصع طونلری دیه شوکر کلیدی بک تنلری

لَابُدَّ آنُون از قدر قوا — هر بری می‌ماند سنین برما لوا
صورتی بود نگر یکدگر ای عمو — دید یکدیگر سلطان عمید گذر قوا
کودی دیوان هر یکا در سن دراز — عالمک سر همکی لذه سر فراز
هر یکا در خلق صورت چون بتوق — بود کوشر تخت اوکذه تخت فوق
قلدی بودیوانه بر شخصه سئوال — دیدی یکدگر بو قصری بر کمال
اول کشی دیدی که ای دیوانه سر — شاه عمید گذر بولای بی خبر
مرغ محنون دیدی ای ارباب جان — بکاوینه مرغ سین اون کونده ایکی هامان
جانینه اود دوشدی اول دجار رنک — آجیغی دوندی هم اول اوار رنک
وار ایدی باشنده برکهه کلوچ — آندی کوکه دیدی آه اوکذه آه
آن بو بوری دیمی ای ذوالکرم — ویر عمید وکه کوز اوله هم
جونه قوسی کاکودی لذه — بوقدیمی وار سک کاهم رو
دیدی هر یکن کایادالمتن — سلطنت کل بوندنه اوکون باری سن
بن سنک قولوک اوله کوردیلی — الذک اول بوری کی هم شالی
کندی قول وارنجه قلمش عزت — خلق اوکندن نجه فاجر بنه بنت
قوینی ناکه عمید قول اولم — باری طوتیجه تمک بولام

بوق

بولی دیدی بنه قلدی عزم راه — در زمان ارشدی فرمان اله
که دلیسک بنه میله امه قال — دیمکی بکای ذوالجلال
سن بکا کی ارزانی قیل — قلمیم دیمی سوکله قال قیل
دیدی قانی نه اولدی وینه بوا — قلدی جانی عمد طبطبوا
حق تعالی دیدی سن قلغل نظر — کورقالورمی جسم جانکذه اثر
جون تجلی ایلدی نوری اله — نعره اوردی قلدی اول دیوانه آه
مرغ روحی عرشه سیران ایلدی — عالمی هوته طیران ایلدی
قالدی بوندن قالبی بر مردهٔ — نه کلام صوت نه قیل قال
حق تعالی موسی یه وحی ایلدی — وارینه طوستو می یوغ دیدی
قیل نماز بن روان دفن ایکیل — حالی عرض ایت بکا کم سوکلکل
وارینه کوردی موسی بر شخص ورنه — یوزی نوریدن کوزی ایمز ناپدید
ایندی کوکذه در زمان ایکی جوان — دیلدی ایکله عسل ایله روان
بر بنک البنده بر بر یق زرد — هم بر بنک البنده طسمین ی سر
بری یودی بری صوقودی روان — بر بیشل صندوق ارشدی در زمان
ایدی حله صندوق ایچنده مکمل — ایکی زنعلین بر بیشل کمل

بیکسنجه نامی باقوت دلمی — که اولدر عاشقلر یکقوتی آخی

دیدی بسم الله ای حق سایسی — بودر عاشقلرك سرمایسی

مجمر دی دوردی یرندن اول اولو — کیدی یرهلکی اندن سوکلو

باشنه قودی سرمتع تاجنی — کیدی لعلین بولاره بهدی قدمی

عرشنه طوغری یولدی یرودن — قالدی موسی واله وحیران زار

دیدی یارب ای کریم ذوالجلال — بونه اشدر بونه سر در بونه حال

دیدی یاموسی بنم خوفم اولمین — صدهزاران واردر بنم یولمده

بیکدیرین کورمسک سن هیچ — بنم کارزمکو کوسترمه وزر

سجده قلدی دوندی موسی کیرو — قلدی حقه کیم لامسوز دیه

انبیایه قلدیغین قیلورسان — امتحان ایلر اولادی هر زمان

انبیادن ولیادن ای کریم — سن بری یرمه بزدن ای رحیم

حکایت عمر بن عبد العزیز رضی الله عنه

وار ایدی بر محنونه عشقه بر عزیز — تابله ندیحالی ایدر تمیز

کوردیکی باشنده یاغی کالتو — ایکی عالمده واغیت بر اصول

دیدی ولدیونه هالک اینه — اشتهاك وار میدر شمدی سونه

دیدی اولدن کوندیدیمدم سسنه — اولدکشی اولیی کرك شمدی بنه

تاکه صفرام ساکن اوله برنفس — قلمیه هرکز رضی اوله هوس

کرچه اولدین قورتیسم ای مزید — شمدی رضی یرسه طوغمز بویله

دیدی کوکلوك خوش طوت امدکجه ان — سکا حلوا الین بریان ونان

دیدی غوغا ایلمه ای کنعدا — بالجمله سویله اشمسون خدا

زیرا راهسته ایت اولرکی — تاکه اشتمیه حق دیرلرکی

دیدی قومازسین سسه وزمکا — بلکه قومازسین بوندن صورمغا

دیدی سوکدکدن صوکم همان — سومسدم بالکده ویرردی نان

حق سوالی دائم اجنده فنا — طپره اولسک درکه حق سنی صنا

بونجه بونه بحریه دوکلمزم — اول بلورخوندن قیلمزم

دوکلودوکلو امتحان ایلرسنی — کاه جوکاه بلکه عفو ایلر بنی

کاه قیلور دوکلو یاوکولله سنه — التفات ایلمز بکا اولدست کیه

یومیالی بیت بلمز مدام — سوکه اشی کروصا کرمدام

دوستوقور دشمانه بولور — دشمنده دوستکینه کولور

قهر بنک ایچنده لطف کزیلدر — کورزای عمر که کرچک کورلودر

اول عزیز ایلدی کی شوریده جان — چون سکا وبرمز مخدا حکمی وار ایسه

دهر قومازکه بسیده آمعا — بوینده بر حکمت وار اولسه ای اعا

دیدی حکیم که دکرلر تعالی یوقدن — کوسترایم سکا بر نمونه مثالی

حق تعالی ایکی اولدی بیتا — بر بیسی باقی بری کلی فنا

ایکسنده داعی غمت مالنه ما — الهی غمت صوکی کلی وبال

دیر کلامنده کلوا واشربوا — الا اصو کنده دیر ولا تسرفوا

آو ایاسی حکومی سن بی دیر — اول الیرانفده قوز قوردی یه دیر

اول یمک هرکز بوغاز وی کرک — الی کسه بر ایرانفده طوزلر

اوتسه دی اول محله اول بیانام — یدی ایدم بوشهری بن تمام

اول یکی اولکه بواودن کیدین — قورقولو اوده هرزمن بنده یم

جونکه غمت آنده بولندی قوقو — بوینده خود غمت بولنمز قورقو

نه دیو دیاری بولندن کیدلوم — یا بوویرانده دوروب بنده اولم

آل کنوردی دیدی ای نادان سن — بسنده امدی کا بو غمی دیمه

کلدی هاتفدن ندا ای بحر نور — منتظر در سکا حوری وقصور

وقتکدر سیر اه ایدر سیاحته — زحمتی بندیل یا سیر راحته

دیدی امنا و تسلیم ایدی جان — خوش رضا و شوقیله هم شادمان

قلدی خدایه بوسنه مزه عزیز — تحفه سن ایدی ویردی نیز نیز

اولیو کجی جمع اولوب قلدی نماز — ایلدیلر حقه بیک در لو نیاز

دعا قلدیلر ای عزاز ایله — اولرینه دوندیلر جمله بیله

جونکه اولدی وطوردی اول عزیز — مقدر ده یکا واردی نیز نیز

کوردی بر جمعی مانند رمحانکز — جوره المش قدر بی رحمانکز

ختم قرآن اولدی نور انکز هویدی — اوزی اولیور اوتورمش کندی دیدی

جونکی اوتوردی بولدی ختم تمام — ایاق اوزره طوردی دیوانه قیام

دیدیکی یوللاوده خوش کلدکوز — نه مقامی وزه معلوم قلدکوز

دیدیلر فرد وس اعلاده دیرلر — کم مقامیدر اویرسه بیلدیرلر

منتظردر سکا اندهحوریلر — خوب جمالکی کوروب کورمک کرک

حکایت

دیوانه

وار ایدی بر مرد دیوانه مکر — آل یوزمش ایدی بوحالنده سر تاسر

کی دل ایدی غایت اول شوریده حال — قلمز ایدی کسه یاه قیل قال

اولده بیدی کوزه بولندی قوت راد — امدی نفسی بو معنیده فرهاد

تَنْسُ غَايَتْ تَضَرُّعْ اَيْلَدِي — بَالِي بِرْ قَتْلَه طُوبُورْ اَلْبَتْ بِيدِي

وَارْدِي بِرْ مَسْجِدَه كُرْدِي رُوزَان — قِيلْدِي اَللَّهْ حَقِيلَه نَازُو نِيَازْ

دِيدِي اَوْلَدُم اَيْ بَسِيعِي اَيْ بَصِيرْ — قَيْنُوكْ حَالِيمَه خُودْ سَنْ رَحِيمْ

يَتَه وَيْرْ مَرْسِيَه فَرْزَانَه نَعْمَتِي — جَمْلَه دَرْسَنْ بَالَكَه يُوزْ بَحْه رَحْمَتِي

بِرْ كَتُورْ كَيْلْ بِرْ طُولْ صَلْحَنْ بَارُو — اَيْ اَنَمَكْ دَاهِي خَلْقَه قِلْمَه حَاوُو

بِنَه يُوزْ اَلْتُوزْ دَهِي سَنْ رَبَّنَا — يُوسَه سَلْ بِنْدُورْ رَوَاه يُوزْ بِنَا

هَانْغِي اَوْكَنَه تَسَنَه كَلَه — خُوشْ بِيُوبْ غَسِنِي فَرْزَنْدَه اَلَه

بَاقَه كُورْدِي نَه كُلُورْ وَارْ نَه كَدَرْ — اِشْتْ اِيمَدِي اَوْلْ كُورْ يَكِي كِيمْ بِيلَدِرْ

اِجْمِي طُوتَدِي بُولَادِي بَاشِنِي — سُوبْلِيُوبْ فِرْ حِقْلَدِي هَرْ يَشِنِي

دِيدِي بَارْ اَيْ خُوجَكِي وَيْرْ بَنْ سَنِي — يُوبُو مَسْجِدَه كِرْدُوبْ اَلْدِرْ بَنِي

بُولِي دِيدِي دُوشْدِي بَالِي اَوْسْتَه — طُوزْدِي اَوْلَدُم كُنْدُوبْ حَالِي قَصَدْ تَه

نَاگَهَانْ بِرْ تَخْتَه جَاوْدِي رُوَاه — بِرْ بَارَه طَبَرَقْ دُوكْلَدِي اَوْلَمَان

دِيدِي بُوشْدِي يَه خُوشْ سِنِي بَنْ كَا — يَمْ سِيرْ خَانْ اُوسْتَه سَفِي رُوَان

يُوسُوكَه اَلْدِي تُوبَكْ رِزْقِي — بُونَه عَادَتْدِه سَكَا كِيمْ يَا غَنِي

كِيمْ حَقِيرِنْ اِسْتَرْسَه اِنْكَارْ اِيدَرْ — يَاشَه طُرَاغِي يَنَارْ اِيدَرْ بَه

جُوزْ بُوكَا جُوسْ اَلْدِي سَنْ اَكَه كُهُل — اَوْلَدِرْ سَنْ بَنِي بُونَه اَلِي مَحَل

بَارِي اَوْلْ بَالِدِكْ جُمْ بُونَه حِقَمْ — اَجْ يُورُومْ شُوبُلَه اِرَادَتْ تَمَم

دُورْتْ بَالِي بَصَدِي طَبَرَاقْ اَوْلَمَان — طَشْرَه جِقَمَادِي بُولَمَادِي مَان

بُورْكِي دِيشَنَه اَلُورْ شُغُورْ — بِرْ بَجَاقَدَه بِرْ بَجَاغَه اُورْ نُورْ

بُولِي جُوزْ كُرْدِي كُورْدِي طُورِي كَلُو — دِيدِي بُولِي بِرْ اِشْتَدِكْ اَيْ اَوْلُو

طَشْرَه جِقْدِي هَرْ دَرْدُو بَلَاو — بَاشِنِي كُورِي بَارَه بَارَه مُبْتَلَاو

كُورْدِي صُقْرَانِي كِيدَدِي يُولَاو — كُورْدِي بِرْ كِشِي كُلُورْ قُولِي بِلَاه

بِرْ صُوقْ طُولِي اِچِي دِرْ لُو طَعَام — خُوجَه اُوكَنَه كُوتُورْ مَنِي بِرْ عَاوُم

بُولِي كُورْدِي خُوجَه جُوزْ وَرْدِي سَلَاو — دِيدِي سِنِي كُوتُدِرْ لَدِي بُو طَعَام

دِيدِي اَيْ خُوجَه كُوتُدَمَكْ مَنَاسِبْ — اِنْجِلُوبْ صُوتْ وَيْرْ مَسِي نَه نَاسِبْ

بِيمَدَه وِيرْدِكَا يُوزْ بِيكْ بَلَاو — بِرْ اُولُورْ سَه كِيمْ بِلَاو كِيمْ نَه وَلَاو

بَنْدَه مِي كَا بِمَا كِيدَه كَا — يُورُوا اِرْ شِكَه قُوبِي بَكَا

دِيدِي بُو بُونَه خُوشْ بِرْدِي بُولِي — جُوقْ سَلَامْ اِيتْدِي دَمِي صُورْدِي سِنِي

دِيدِي اَيْ خُوجَه صِنَا مِسْكِم اَنِي — جُوقْ نَاوِيه اُوغْرَه بِلَدِرْ اَنِي

وَعْدَه وِيرْمِسْدِي كَارْ مِنْدَه بِزَه — بِرْ فِكْرِي وِيرُورُمْ كُلِّي سِرَّه

وین زمان انجمله ساکندت و بر رود — یوسفیه کوریجه ماشلر اورر

یرنواله لدی انانه قلدی نوش — دوشدی جانینه هزاران درلو خورش

کعبه اوزره دیدی ای دانای راز — سن بنی بنده بن صغیری بیان

یوسیلا اوزره بیمیز هرگز طعام — قرق بیل اولورسه دهی عمرم تمام

هر نفسده عید ایدی کامدام — جوره باتیره طعام ایتدی تمام

خوش همانی ایدی کاهردم غدا — انجلاوین عاشقه جانانه فدا

مصر اهلی بنی یلدیرمی خطا — یوسف حسنناره آیدیلر غلام

حسن مخلوق اولیجاق درده دوا — خالق الحسنی غدا ایلمز روا

یا الهی سن بزی کورمه غریب — اولغدا ده ایلما کیل بی نصیب

چون بزاول قوملر مجتبی یوزدندیم — بزی نار اوزره ایرما ای رحیم

قیل اولار کله مصاحب سن بزی — نار اوزره کله هم حشر و مری

جوله سوزن سوزنابله قوبسه کرک — انلری سوزدی الهی جمله ناک

نفسه ویرمه انلرک انکاریچی — کمسه دیدی انلرک انکاریچی

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات — وبر محمد مصطفا صلوات

حکایت موسی علیه السلام

برخ اسود

واردی

وارایدی موسی زمانده مکثر — برخ اسود اردنو یردیونه ار

یرنواله لدی غایت اول شادیه — یوغیدی ماشدی یردی زمانیت

صورتا کوجه کی بر ابدال ایدی — معتقده غایت ده صلاح حال ایدی

دائما ویرانکرده اولوردی اول — دکمه کمسه بولمز ایدی کانیول

اولدی موسی قومنه پیغمبر مکثر — قحطی نکری سنه بس ارخصار تدی

ایتدی کوکنده یره قطره اب — اجلیق اندی جهانه اولدی خراب

کرچی موسی هرکونه یالوردی دعا — ایتمز ایدی حاجت هرکز روا

جمعه ایستسقایه قوزکونه تمام — قوسیله بولمدی فتح ای خاص و عام

عجبنه پادشاه دی قومی یرینه — دیدلر حق بولی درایدی یقینه

اولدی موسی بوخبردن لی قزار — ال کتوردی دیدی ای پروردکار

نه سبنده ارلمدی دعام قبول — کافر اولدی قومی قومی اولدی ملول

کلدی هاتفدن یرندکم ای کلیم — ایلمز سنلره قبول ای کریم

جمکمه زحمت وارا اوتوری شاه دین — بودعا سنلره قبول ایلمز همین

دیدی موسی یا الهی العالمین — ندر بودر واسی ای معین

حق تعالی دیکله یا موسی دیدی — برقولو وار برخ اسود اردی

يوز شبان متعه جون اولدي سنا — بيله هم آزده اولور سوزه مدد

وار ايمك كوكلون خشنود ايلكيل — بو دعا بيله آلدن ديله كيل

ديدي نه بيده اولور يارت اول — قيمز ودن وار وسوزيز كايول

ديدي قالون ويرلده باشمشدور — وار يغنده عالمك كشمشدور

وار دي موسي كوردي برطرفه آر — آردسي وسوسه يه تيشمش دهر

يوردي موسي دوان وردي ساداتم — ديدي يا موسي ندر سويله كاوتم

ديدي قلمز وانجو نكه موسي ديدي يغم — هم يلورسين بجون نبه كايكيم

ديدي سكا كوسترم سن اي كليم — قومدم سكا باغشلدم كريم

جونكه كلدوك كل اونور هم يونه — كوريجه سويلشورز انكله بن

سن وانا ترسين ولمه خوش سازله — سويلشورسه اولا بوزيلك زارله

بن كوتاكي ايله اورم هم اكا — يغموري يجه اولورم بن سكا

يغمر اوردي كونكجه الدي سوه — ديدي نيز يغموري ويردي آنره

يركوتوكي وار ايدي ايمك سكا — آنيه آلدي دوان اول شيدر تو

يوحسه يركز ايرم آكي نظر — عرش كرسي ايكيم زيور زبر

تخ اسود بولي بويله سويلدي — يغموره حق عالمي غرق ايلدي

موسى باشين آلدي قجدي اوينه — زهرسي قالمدي كي يركوز دونه

يريجه كون كي بجون موسى آز — كلدي ناكيم اي كوره يزدان

كوردي موسى كه ديدي ذوالمنون — يركوتوكدن كوريجه آلدي زبون

ديدي موسى اي امين روز كار — خوش كورمتي بوسوزي برودكار

ديدي خوش كلمسه يا موسى سكا — بونجه يغمور مي ويردي اول كا

ديدي اي صانع بوحالك ندر — بونه سردر بونه قدرت بنده در

حق تعالى ديدي كرسن فارغ اول — حضرتمه وار يتم يك در لو يول

هر قولوم يزدن لو يولده سيرك — هريري زمدهي طوتش كيدك

قاموسى بكا كلور اغم همه — ساكن اول هيچ كسيه نسنه ديمه

بغضيسنه بويله وزمشم سلوك — حاصلي بوكودر دهي اشو يولك

بونلره طولا اسمعيل سن زنهار — اولمياسن ناقبيده سرمسار

حكايت عيسى عليه السلام بجوان عابد

عيسى يه مريم كيدرديي يركوين — كوردي بر عابد وفا ورد كزين

اوريه بر كوشه قلمش مكان — سبزه زار وچشمه آب روان

مسجدا محراب وخوش وقت لطيف — اوري تنها مسجد قشده يوز حريف

دیدی ای عابد یزدان پرست — بوئده تنها بیکه ایلوسین نشست

دیدی جوق یلدوز بوئده ای نامدار — طاعتیله کچدی بوئده روزکار

حاجتوم وار ایلرم زاریا ز — ایلمز قبول بیدم اول کار ساز

دیدی سویله حاجتوک ای رهنما — نار عافیم اولیه حاجت روا

دیدی بودر حاجتوم بودر اکا — نتجیه ویره محتدن بکا

عیسی مریم خوله اشتدی یولی — آل کئوردی دیدی ای ربّ غنی

استه اول بیماره عرض ایلرسکا — درجه ویرسک محتدنه اکا

کلدی هاتفدن ندا که ای شاه دین — ویرلدی اکا استدوکی یار یمین

نتجیه اولسه محتدن تمام — محو اولور کسب ایده مز هرگز مقام

کندی عیسی قدری اول عابدک — اشیدوکی عابدلوک نولدی یقین

ایردی کاخوبه محتدن ناگهان — یرینه شتّه بلکه بردن قدر

نعره اوردی باقه سین حالنه — مسجد محرابه ها الله ایلدی

ساقی یاغدنه ایچدی خوب شراب — دوشدی والله مست خراب

کندی بوینکی اوسته صوقوب اوزکار — کلدی عیسی ینه اول شب در

نوبه یکی اوز خیمه یوکنجی مقام — فورمش پیر ایله بیر اولمش تمام

محو اولمش جمله باغ خشک تر — مسجد محراب قوار یر زبر

دیدی عیسی یا الله العالمین — بیجوه ویرلدی اولدی بوباغ زمین

دیدیکم اول اسیدلو اردی اول — بوری بوطاعتوله ایچنده استه نول

کندی عیسی یرلنه کوهه اوچ — وارمدی ای ذی چاره قلدی طلب

کوردی طوغرمش مرتع خیل خطر — کوریناک یانی سیل الحزن محو اولمش

یر یاغمی اوزره دوزمش اوطهلر — اویوماش یمش فرق بیناسام

یدی نه طوز پیرای بیچاره سن — بیجوه اولمشسین فنی واره سن

ویرمدی عیسایه هرگز جواب — هویب طوز میشدی مست خراب

هرنه صورسه عیسی اولدرکم هو — هویه غرق اولمش همان اول یرلنه جو

دیدیکی هوده مرادک حقیدر — هوده اوزکه هیچ جوابی یوقدر

جوه اشتدی هوارنی اولدی نقد — دوشدی جاه اعمرلادی کوچیان

دیدی عیسی ای کریم منعان — بونه حالدر بکا ایلکله بیان

حق تعالی دیدی عیسایه یر از — ایلیجوه سن بکا قلدوک نیاز

درجه ویردم محتدنه اکا — اشبو درجاتی عیان ایلدم سکا

کوردیاده ویرسیلدی درد — محو اولور دردزمان جاه بدد

گفتند نه ملة اورسه لاف — دوره بلم دعوی اولور گزاف

حق کیشکر دعوی قلدی دوعدی — ایستدی بوسیری هود قدر طوعدی

جمله سندن بری موسی سویلدی — اول بنوم وصلیم تمنا ایلدی

بن تجلی ایلدوم طاعه مکر — ایردی طاعدن کابر تسمه اثر

دوعدی موسی کای برادر — اوی کیندی دوشدی ایچه سحر

اوری طوروب صکره جوق عذر ایلدی — توبه قلدی یارب امتاو یدی

بس محتلدن دم اورن خام اوله — دنیده کوردم دینلو بنام اوله

ایکیجوده دی اول فخری جهان — بنی کور سکا نی کور مکدر همان

انبیای کوره الهی کور — اولیایه ایرکن الله ایدر

جونکه حقه انلر یول بولمشلدر — انلری کوره حق کورمشلدر

انبیانک شرعی اغیل اله — اولیانک همتیله کیدیوله

انلره اولیا بشیمان اولمیه — اومیان انلره حق توبه

الله انلردن بری ایرمسون — فضلی الله نعری بولدن ایرمسون

حکایت موسی علیه السلام

موسی عزرائیله کیلدی سوی طور — کوردی برزاهد اونور منزلی عامر

ای ماول بیرك سدیدی عنبری — عرش اعلا اولتش اینك منبری
شاه اینك حالی کوردی کیم کیم — بر نصیحت ایلدی آندہ طلب
دیدی سلطان اگہ کیم ای هل دین — آن نعوذ من شاه وزندان
ایتی شمس ور قرائدہ دیو — معنیسین سویله یونلهای ماه رو
پیر کا ایلدی راست ای جان من — اول سوال شا نوگده درهم شان من
حق تعالی دیدی دنیا به قلیل — اولدی ذلیل ولماسه بودر دلیل
حق قلیل اولدی دیدی اینه واریق — نعمت گنجده در دیوار یق
جونکه سن بوگوشه قلدی اختیار — اولسالله شانه دلیل ای شهسوار
قانع اولمادم من اینگه واریه — گیجه گوندز طالیم دیر از زیاده
استه من آنده یه حور جنان — اوزده مطلوبم سنی ای شاه جهان
بگا بوگوزه بتر بو یوریا — فارغم از صطراق ازریا
تا وجودیمده قالنجه بر نفس — گوزه بیله بوریا دن زیاگه پس
آیله فکری گنده کاریا نگه — ملکوگه بولشگر بسیار وگه
همچو قلبس سین بوجه گنج مال — دمبوم اما ده هنوز ای بر خیال
گوزیگیم بیجه اراد وقصم — ذلتوبوجه عزت بولشم

بس بکا عزتن ای حبیب انیس حبیب — سکا نسبت ذلت ایلمش ای غریب

ای دریغا کہ دولت ایلدون — خور یلیق ایدی عزت ایلدک

یدی قدیم یاره ایلدک یوینکا — عاقل اولمه باق اولاخر اویوکا

یدی ای سرور دیو اولسان نوله — جمعیدن بیله قلساوز نوله

یدی بیله قلساق اولمز ای امین — سن کورسن سین اوزکا کورمز بینن

جون کوره مز بحر کرم قصور — قیله اونورسم اولورسن لخضور

یدی کیرو صعوه وار سوز نوله — تیریانوله سن تیریانوله یوز اولله

یدی یکم معنوی درس خوش اولله — طوردی ایلدم ایکی سی کیدی یولله

کلدیلر اونور بیرای ماه رو — تیراده قوما قدرده کیدو

تورماه یکدی ایراده ناکهان — یرده ماقلدی اول شاه جهان

کوکسی یکدی ایلدم اهله — باشنی یولادی یکزاکرامیله

جوه یوحالی کوردی اولله رو عزتی — کی تعجب قلدی ایاده صوردی تیز

دیدی ای سرور بنه اول دیکب — ندر بو اضطراب یاپه هم سبب

دیدی اول رهانی سن کوردمز سک — بوطور تلرف ندر بلمز مسک

دیدی کورسن امید عذری بن — وار اسه عذری کوستر ای ترکن

ایکی لرن قویدی ایلدی قیل نظر — تا کورسن سویله ای صاحب نظر

کوبین احدی کوردی اولدم قرار — آله قرعه مسجدی طوتش تمام

هر کیشنک باشنی اوزره صد هزار — یکی یتر یکی چقار تا قیامتک قرار

کیمنک تعزیی طاغتش اولمز — کیمنک بوراکین دلتن صولمز

بر بیچه اق فوشلو اوردا وار ده هم — باشکری اوزره هو یسن عکم

بر بیچه شخص اوستنه برواز ایدر — قرعه اول شخصه اول امر کیدر

دیدیکم یوتلو ندای شاه دین — بو عاو متلو ندر سویله کیفیتین

دیدی سن بو ایشی بلمز مسین — حق کاوه مدد یا ای خلق حسن

دمن عشق سن ذکر الخیر فقیض — له سبحانا انهو له قیض

هر که ذکر حقدن اولا غافل اول — ابلیس اولدم یولور ایسه اکه یول

خیر صدیاذکر حق قیلمش — کوزکه شیطان ایچه اولمش

بو لای قرعه شیطان اللد تحوا — مرغی ایسه صاره وشه ای عمو

اولکه ذکر حقه مائل در — اول فرشته تلر اکا هابل در

اولکه غافل در کوزی سیه هر ایچی — دهنی هایت دیم اخوانی

کتابی اول در ویش ارزنده وزمان — اوزره کلدی رزای شاه جهان

الا لوب از قیاسه اوتاغنه دگنه — ایلندی خوش اوکنجه اول کیتدی غنه

کیدردی عصه دنیی بیم وبی باك — فرح خوش شاد خندان وطرب ناك

بس اندوه ظلمت دوشمکدی کندی — کلوب اوز خلوتینه کورکم غندی

کوزیاشیل یوزوکردوب خانه سندت — اینهاالذوق اقسا السندن

اکوکجه ایسدی فردا اولمه — قنا اول قول الدن یا دشاه اول

حکایت شاه نصر احمد با الیاس محتسب

نصر احمد اندی یا ده تهار — صحبته جندی مکردن اله کزدر

بیلسنیجه مطرب ساقی دخی — خوش مغنی بلکه قلندر یاقه دخی

ساقیلر الندن صراحیلر توتوب — همدم جمع طوبلوخوبکه ماه رو

یوزلری کوندردی یا دشاه — کزدوقالدی اوردی اوزاظلمات له

وار ایدی بر محتسب الیاس نام — اهل سنت متبع مرد ی تمام

کوردی یوناردی کیدر ناز یله — هم صراحی الکنده ساز یله

امر قلدی تونلرینه اول بلنك — یوریدی یونلوایله قلدی جنك

باره باره ایلدی هرکی وار — قلدی یوناردی شول قدم تا زمار

یا دشاه ایردی اول دمه بیام — یا دشاه ده اردی اولدم خجیله

ایندی یوزلرینه خوش اولیا بکلریله — ایدی یاشاه خوش اولیا بکلریله

قلدی الیاسه کی ای شوریده دین — ای اونمز مرد ای باکیزه کیش

دی کلوك سوزیله قلمش سن یولی — محتسب بن بلمشم خود سنی

یوراسنه سکا کیم ردی اخیار — دیدی بلکیکا سکا دیرن ای یار

دیدی الیاس نصوحه ای اولوه ها — ای اونمز هاریوی بد فعال

نکونبی یوزوردی یولی یارسول — اوتن هز نکریبان ای ذی امول

دیدی الیاس ای امیر المومنین — بودرز فرمان رب العالمین

بلکه سنده قورقوسن دن دگه — هم دکلسن سن متومده توجه

طامعوم یوق کسنده بیلودی — اکرم کوردیمه بن بو عالمی

اولدر رسک دخی کلمز دده یم — حق بیلور انلر قاموشم ای سلیم

کرو کرسک قاموخوش اوز بکا — ایلدم حق یوبرو عن البت سکا

جوریو اولدوم بی حفته ایلیوز — دیدیلر کمدن بولدوم یکرمه درز

بن اولمدن کلمی قلدوم سکا — نه ایلدسک سنده ضی قلغیل بکا

نصر خوش کلدی یوشوزلی — کوکلی یوشندی غایت اولزمان

دیدی شاه ایتدك بی ای من شاد اول — قیقلدی رقصه باشلادی اول

شه بلند پایه دلربای من بیا بیا
بنور دیده جا بجا ز طوطی دلم بیا

دیدی الیاس اگر کیم ای شاه دین
طار بلور سک بوقدی بوکدی همین

عاجز اولدوک تا ممکن قندی دیمین
بوکلنوب وارمغه ای شاه دین

همله ملکی خرصان روز نبت
تا ابد یوسوکده بوکلوذی عجب

جون قیامت قوپه محشر صیلاسات
بنده سین بویوکیله سنده صراط

عالمی یوکوذ یوسوکه انسان
تمور لقمه یکوه ای ذوالفنون

بوقدر یوکیله دم زورمق محال
توبه قیلسه شکه ای باطل خیال

نصر الدین توبه ای اهل سن یار
بکلکی ترک اینده ای اولدی اهل زار

دوندی الیاس بندا ای شاه جهان
خوذ ذکر مسندنده ممکن ای عیان

هر کیمه تادیب رحمان اوله
تر سبندده دونه لوا حق بوله

دیدی الیاس اگه کیم ای پادشاه
ای یولک بغدای دیه بکا سن تمام

تا مویه توفیق ویرکیل یا الله
هم عمر قناعت ات کیل یا امام

حکایت هارون الرشید یا دیلوکه

کیدر ایدی یوله هارون رشید
تنوریدی اول صوتا بندیدی اوله

بر بیکه کوره بوهدی شاه دین
صوذه کندی قیر بکزده بوکزین

بغری طوشدی عفشدی ای عزیز
بر ایکم صوبکا بولوله دیر بیز

لشکری طاغلدی صحرایه مکر
بولدی بر کسه صوذه اثر

دوندی شاهید جانه بر نوعه تاب
خیمی بر توذ اولدی اهل خراب

یا رب تن ولدی شافعکم اولله هاوانک ... جیفه کاری ناکاره یرا صالیانک
بو اعجب شوریده حالی ذی قرار ... اردی کوردی یکم بو کلمش ترک یار
دیدیکم ای شاه نوشیروان سکا ... بیجوده اولمش سنین دنیایه سکا
دیدیکم صورم ای مربی کا ... قیلمشم بو جولی ایچنه بی نوا
بر ایچم صو اولمز ایسه بو زمان ... بو ندهاره ضمر لدیر بن ذی کان
اول دلو ایلدی که ای بیچاره خوان ... بن سکا صو یوم اولمه ملول
اشده ایلمش بن سن صوکوز اغدن ... اوله کوندن بو نیا سن سن اب
بر کشی ورسه سکا طوبخه صو ... نه ویرا سن سن کا ای نادان
دیدی تنگ صویی کوزه کوره یم ... اول کشی کرته بر سه ویره یم
یا رو ملکیدی سنده استر اول ... صو کنوزر بو سوری قیلسه قبول
طوره بیلور میسین بو قوله یقین ... کرچکین دیچکی کا ای شاه دین
دیدی یا رو ملکمی قیلدوم ایثار ... بر ایچم صو یم ایسه ای کدقرار
الیمه الدی هویه اول دلو ... بر قدح صو ایدی کلدی اول آنی
شاه ... صوندی بندیلکه دوندی ... اجدی ای شاه ولدی کوکا همی
اول دلو ایلدی که ای شاه زمین ... بنا اولا بو قدر سکا همین

اول خلیفه ایلدی ای کار صفا ... بر قدحی قدح بعشق مصطفا
بر قدح صوندی یکیرد یوتنه جوش ... الدی ای شاه ایسه قلدی نوش
دیدی ای شاه جهانه دار خوان ... بر کشی ورسه سکا بیجوی زمان
جمله جیفارسه اوکوندن بر کان ... بو بیان اللهه ایچره خوش اب روان
یار یشوندی ملکوکه وبر مسین ... ایندی وکه بو قوله سن طول امین
بو خلیفه ایلدی ای مربی یقین ... بو نبی بو یوم ای شاه دین
ملک و ملکدن بن ال حکم همان ... طابق و اسفل ما بقی هفت اسمان
اول دلو ایلدی سوز کدن دونیکل ... کل تفرح ایله سن ای اهل دین
ملک و ملکدن بن ال حکم همان ... طابق و اسفل ما بقی هفت اسمان
صاغ ال قوشنه صوندی اول دلو ... بر زمان اودی بوده کزی ای دلو
حکمدی بر ی وسنه اول قدر ... نعره اوردی درد بن الی احتیار
بوره کلدن ولدی بر چشمه روان ... غرقه ولدی دشت صحرا اول زمان
جون بو صالی کوردی لشکر کزینه ... اندی ایندیلر قوامیر و وزیر
ایجنه دوشدی ال اول سرورلر ... صویه صوندی لر هب جمله عمو
اولدو اول دم طرفه کلدی روان ... محو اولدی چشمه اب روان

يدى يلور مسين اى شاه جهان — يونه مودر اولدى محكوده روان

اوتن اخر يارى حقدكدن اى يار — الله لا يوقعمل قبيل اختيار

يولى يدى عاقبت اولن بلنك — صالسين كيم باندى در بايه قهنك

مقصد اول عزيز اولدى خوه اولدم يانديد — نعره اوردى آنده هاروه اولدى

باقسين ايكى ايكله قلدى حالنه — باقن اولدى كم اوزين ايره هاروه

قوديغى حاكه ياشى فاختيار — دوكدى قان ياشدن كوزينك قدر

تركى قلدى آنده كلى كاربار — يغما قلدى جمله اختيار

اوغلونه مشتوردى تاج تخنى — آلدى انجق اوزينى ماجتاجى

خفيه اولدى يوكى ليل نهار — اخرى يونه عه يكدى اوزكار

يا الهى ختم همه عالمون — خيره رسول موكى همزاد مكن

حكايت ديوانه — رفتن كعبه

واريدى بر عاشق شوريده مست — كعبه واردى مكر اولا حضرت

كعبه قوليونه دونه محدلدم نوتيله — خونر مناجات ايدى حقه زوقيله

واردى قلدى بلدى اى قادر اله — بن شرمنك دردينه اولدوم تباه

حجه بيوردكسه مجى البته دم — بنجه بك ايتسك بويوره سوباديم

کور دلی چون نکند میل کور سیین — از زمانه بجوی کمالة ایزد حیین

دولت آنکه بیرکه خود باین و نیا — خود بین و لاف شیخ خدا بین و نیه

قاموس ای خوض خدا بین بکسوت — جمله خلق حمیله طویلسوت

نکات شیخ جنید — بامرید اف

شیخ جنید یک مرید ی را بگی — مرد صابر غایتی دیدار ایدی

اوزه یادی کونده بر ایدی طعام — بر پاره آتمایدی هم آی تمام

جقمازیدی بکه مسجد ده مدام — عمری کچمشدی عبادتده تمام

بر کشی هر کون کلوردی آی همان — بوکه اعزازیله ویردی سلام

چون صوردی خاطرینی شوقیله — همدعا ایلردی دائم ذوقیله

الا کوشه مردی اودین ول اکشی — بویدی ول شخصه دائم رنجی

برکون ول شخصه وزای بدنام — ای بگا هر دم ویرر دائم سلام

بیلورم رحمانی سن ای شاه دین — نیچه کورسن سن سی عین الیقین

دیدی یارین جمعه کل حاضر اول — حلوت اوطوریلیم ده ناظر اول

کلدی اول صحبت یده اولدم برزمان — حلوته چوق ویردی بسه بر نمان

ارتیه اولدی اول اغیر ایتدی یراق — حلوته اوتوردی بولدن ایراق

کوردی بر شخص غریب ذی کمال — حسن ایتمده خلق ایتمده ذی مثال

خوش تجلی ایلیوب اول دین سروری — باشنده یاغه یشیل گیدکلری

گلدی خوش تیز ایله ویردی سلام — یوغیدی کلدی اوردی طوردی قیام

سینه سینه قوچوشدیلر بیله — ایکیسی اوتوردیلر بر یره

دیدی نه طالقدن سن عزیز — حالکی سویله نکا قلغیل تمیز

همزه دائم سلامک نه سبب — بیمکی ایدرسین بری هردم طلب

دیدی یارب نوبه صدر اولورمدام — محرم اولورز هم مزه امین

تعبیه هردم ویرلر کوشمال — بیله یار اولوبی کل حال

جوده سنی کوردک امیدی دورکار — سکا اولشیز قوجا نایله یار

جونکه رفع اولدی یارده مجوب — همسئوال اولدی یارده مجوب

اویله وقتنه دکین طوردیله — بر بره کسکوفی بیوردیله

دیدی دستور ایسترسه مدی گیدلم — اول یار ایلدرن بکا سیاحته رخص

بزدن اوتورما عجوبه تحفه دکه — عالمی گزه گزه قوی ایمی مراد

عزت ویرلمه امیدک سئوال — عدل اولور مرسیلمه بیله رجال

بزدمان عدل ایلمک ای اهل دل — طاعتکدن بیلمیوب اولورق ذلیل

عزت استادسنا یکی عالمده سن — عدله دورنی اولدوراوتورای یوحسن

یوقی دیدی اوروزدی اول عزیز — دست نماز الدی ولقدم نیت ایتدی

جوده شروع ایتدی نماز اوله اولو — شاه قلدی اولدم اندی قیقلو

یدی کون یدی کیجه اول شاه ین — زاری قلدی اولدی شکر طوردیلر

طورمش ایدی یدی کون اول دین اری — کیجه کوندوز اول اکلرسه زاری

کوردی یکی شاه ای که ختم اولمانمش — عرضه قلدی مالک الملک یارز

دیدی یارب نوبه صدر اولورمدام — یدی کونده بر نماز اولدی تمام

دوندی کوردی تحفه اول شاه دین — کیجه یوبک اوسته خیلی زمان

الغیایه دکدی الفقصه نماز — طورمش ایدی قائم اول اهل نیاز

حقدن اولیعوض هرقوله عیانیت — بونجه اون بن اولوسوردی نوبت

بوکه استغاثه دردلی ای عزیز — اهلی ایلیوب اتیت تمیز

قاموسیه المسوه ارزانی بومقام — بودردده عامز ازمکه لازم

حدیث مصطفی — علیه الصلوة والسلام

مصطفی دیدیکی بر جمع ملک — هردم مانده بیره ایدر ذکر

طاغلور کرکه ظلمه بر اوبر زمین — تاکوره لرقیده اولر اهل دین

باکورکه زیر جماعت قده وار — اولیا سوزینه دائم انتظار

یا اورزی صلوتیمه اوقورز دردیله — اولیا سوزی کلمه اندیه دیله

یا جماعتلرکم اوقورسکز اول له — اهل دل ایله روی درد دیله

یا خود ذکری حق اولا اندا مدام — یا خود اهل حق طوصه یزدیم ارام

اول ملکلر یازر اولا اوصوسوا — بخیسین یا مایی ای ماه رو

وقف ایلدکلری اوزره اول متر له — قولا قیا اورز سوزه قلدی قیله

دقت ایدر بولمز ایسه ذکر فکری قوینک اوزره

اول ملکلر انلر حضرتنه انی — کوزیه جوده

حق تعالی خود بوکیسی کورز — دیده

بیمه کورز ک سوز ایتیم قولاغمی — یاد خدا ایچون دخی سوزمی

دیکلرکیم ای کزیجی لایق انک — سن بیلورسک

اوچ یرده بیمجسه بولدم یقین — اولیا سوز

بیمجسی حالی دلدن کوچ ایدر — کیسه

کیسی حالیله دیکلر سوز لری — سوی شیدیکی سوزلری

حق تعالی ذکر که کورنک انلری — یاد ایدرلری کورنک انلر

دیدیلرکم

باکورکه زیر جماعت قده وار — اولیا سوزینه دائم انتظار

یا اورزی صلوتیمه اوقورز دردیله — اولیا سوزی کلمه اندیه دیله

یا جماعتلرکم اوقورسکز اول له — اهل دل ایله روی درد دیله

یا خود ذکری حق اولا اندا مدام — یا خود اهل حق طوصه یزدیم ارام

اول ملکلر یازر اولا اوصوسوا — بخیسین یا مایی ای ماه رو

وقف ایلدکلری اوزره اول متر له — قولا قیا اورز سوزه قلدی قیله

دقت ایدر بولمز ایسه ذکر فکری قوینک اوزره

اول ملکلر انلر حضرتنه انی — کوزیه جوده

حق تعالی خود بوکیسی کورز — دیده

بیمه کورز ک سوز ایتیم قولاغمی — یاد خدا ایچون دخی سوزمی

دیکلرکیم ای کزیجی لایق انک — سن بیلورسک

اوچ یرده بیمجسه بولدم یقین — اولیا سوز

بیمجسی حالی دلدن کوچ ایدر — کیسه

کیسی حالیله دیکلر سوز لری — سوی شیدیکی سوزلری

حق تعالی ذکر که کورنک انلری — یاد ایدرلری کورنک انلر

دیدیلرکم

دیده بیلرکم حوئی سوزلرای کریم — سکا معلوم جمله سی خود یا علیم

خود بیکه اولولاری نه حالده در — بیلوسک انلر نیچی فیض بولده در

دیده بیلرکم ایلدکلری ای غنی — نیچی ایمک سنده ذکر لری سنی

دیده حق قاموسی یازوک سعید — جنته قرر دوس اعلاویه مزید

بن یکچه قسم انی انوا — تا اولر کوکلنده انیک سوکلوا

خود انوک کوکلی کامله در بیلوسک — اوزکه سنین کا تابع قیلوسک

خود کیمسه نک سنی همدست ایله — بس حقیقت بنوه له دوست اوله

بیمه لری انکیله هب مویله — اوزکه سنده عفو ایلدیم سن کا

اجره کیم عفو ایلدم هب یله — بیمه قلمشی نوکله طویله

اولولر کیم دوشه خوف طمع — استرانلره بیمه جمله خاص عام

کرچه جمع اولور میر وزیر — اوری استرکه بیه جوعرض فقیر

تا که محتاج ایره خوه بونک — دیکله بوخوشیله جان انوک

برکزیم خود قتودن ای ملک — رحموم طوی زمسله فلک

گوزلوسک ایرسن اول رحمته وبر صلوات راجیه ای نه

حکایت بایزید بسطامی

باجعفر صادق

اولدوزدی بایزید بامزیده حلوه ویرمه رکوزن اول شاه دیده

بر کشش ایجره کیدی ناگهان بایزید فاتحه اوقودی روان

بایزید ایلدی نه استرسن رکشش نه بیرکدر بوسوزک یوغنه اعش

دیدیکیم بن بایزیدم بیلیکین کیمکه کوندر خلوت لجه امین

شمدی یوحلمه ایدرک امی شاید بایزیدم دیه سین سن ای کلمید

یوغاریدن طوتاری یوقی تا بصه یره اوره اولیماه باشن کسه

کوردی کندو یوغاریدن طوغمشدر تا لیله باشنه یوه فرق اورد

خیرت ایردی بایزیده اولزمان عقلی زائل قلدی باشنده همان

اورنیه کلدی دیدیکه یا الله یوقیه جوه اوله رنه یوکاه

اعلدی بردم مناجات ایلدی عرضه قلدی خفیه حالین سویلدی

دیدی یارب بوستری دیکیلیکا یوقیه حالندیکیم بن قلدم فکا

حق تعالی قلدی الهام اولزمان جعفره وار تا بلوسن بی کمان

طوردی عزم ایدی کدوا اول شاه دین ازدی اول لفصه بغداده یقین

ازدی جوه بغداده قلدم بایزید بارودن طشره کوردی اولخرید

بر کدای اوغلان یوزی اوستاده طوردر کوتوردی یوطاشی اولماشه اوردر

کوردیکیم اویله مشغول اولخرید ویرمدی سلام کا اول بایزید

کوکلنه بودوشدی شیخمیان آیه کوسلام ویرسم المان هم یقینه

فرض ایدیک یوینه قالوردی کمان بن سبب اولم اولدر یوکر یمان

صوکره ایلدی ستری بن ترک ایلم نه جواب ایدم حقه قویب کیدم

دندی پس کی کلمایه ویردی سلام اول علیک ایدی دیدی یا امام

بیرسلک ایله یه بالغ اولدک فرض سنت ندیدوکن بیلمدوک

بایزید ایدی مخیرت ایردی اولزمان مرکبنده اشغی ایندی روان

دیدی اوغلانه نه اولوسوز سویلدک نه سبیدن بکا یوسوزی ویردک

دیدیکیم ای مرشد اهل زمان بزمیی سوردندن اولدوک بدکمان

دیدی یوا شیخ سوزی دکا ای بایزید اولوسوزیدی یوقی سویله دیدی

اولاصی ایلدی کا ای بایزید سویلمه واز سکه کیم فخر ایدر

قویمی کندو مه بادی یا قدیم اویندیم یا اعیم یا خود کوکم

دیدی بن دهی سوکه اویمایم بیلمدم اویقی نه یه بن کوره م

ای کزلمکان بلوز سین اکا — الی اویتارم کراویارسدیکا
یا یزید ایدر استارم اکا — کوستارم کزلمکی شمدی سکا
اوغلاوایدر کوزیومایم طوره یم — قنده وارسک سنی باغرم کوره یم
یا یزید ایدک سنی اولدمده مکر — ازمشیدی عرشدک ای پیر هنر
سنی هم ازمشیدی تخت الثری — کاوماهی تحت بحری وملجا
کوزلکزی یومدی اغلاوانی — غائب اولدی یا یزید بایه لوان
یدی قات یردن اشاغی کچدی اول — یتکورورکه اوکزی اوزره تولدی
توینک ایچنه سکدی اونماز — صاسین یوقدر وجوشدن یشان
ایکدی کوزینی اغلاوای پیر هنر — یا یزیدی کوردی دیر اول نظر
دیدیکیم ای بایه یزید کمال — یوقه کیتلمکه یزدی محال
بن سنی عاموده ایدردم کمان — اسفل السافلینه اولمسین نهان
یوقه همتک اوله که سنی اوناش — لاجرم صفاندی اولمکشیش
جوله یوکا کوردی اول شاه جهان — صیحه دی یتدی اوزره کلدی اونماز
جونکه خضر کوردی حرب اول ملک — موسه دونیدی خور قدنه اولدی کمک
اوغلاوایدر سندجو یوقمغل کوزک — کزلسانم بنه بنی جعفل کوزیک

احدی کوزینی جوله اول فخر جهان — عرشه فرشه بقدی اولدم ی عجاب
کوزینی یومدی جوله اولدم یا یزید — اول صبی اولدی شول قدر ناپدید
سایره قدی اولدی سکز یک عالمی — فرد فرد اولدی انس جن ادمی
قومدی کوکلکزده زره برمکان — کی غمانش اوله شاه جهان
جنت جهنمی هپ قدی سایر — یتدی کوکده صاغه صوله قلد یلر
اول صبیده بولدی هرکز نشان — ویرمدی برکسه هم اندن نشان
قدی اندن اول اولنر سروری — بولمدی قدنده اول بنیزنری
نعره اوروب بانسیر جالدیدی — قده سین کورونای شاهزودی
نعره سندن حاضر اولنلر اولدیلر — یا یزید اوکنده طوردی خوش تمام
بخ اکا ایدر یا الهی ای صبی — قنده بیدک سویله باعشوبنی
دیدیکیم ای کنف اولنلر بنده بن — اوزکه یتدی مه کوزسین نی بصر
کندو نفسی یدک کوردی اول اعیان — یتدی کوکده نه کوزسین روان
بن سنی کوردم ایدم باخدا — طوغمه مشسین سنی ای مشسین
کندو ملکی مسخر ایلیکل — یدی کوکی بحسی اندن سویلیکل
دیدیکیم بن جعفرم ای یا یزید — طالبی قیل سنی ای عین الیقین

حکایت شبلی

دیوانه

طوطی نامه

دیدی یارب هرنه سن سرین خیز — دیمرم اینکه اول دیوانه دیر

دیدی یا سن یانجه بیل کدی یول — بوانش ایکون کوسیلدی کلمه زان

دیرکه آلت طاموبی یقسم کرک — عالمی هپ جنته قویسم کرک

هوقنیده بکا بیغام سویادی — بکا دیر سویله کم نیدی

بونکه صورغو ندر طول عرض — براج ضایع عمه بونکه غرض

همچی مرد ای کوزای اصل یالنز — کادیده دیکر که اوله هالنز

قنده قلدیکه مسلمانه فیه — یا انبا حنیفیده رغبت دیه

یا الهی سن بزه لطف ایلیکیل — آخرکوکل سوجومزی بکا قیل

حکایت دیوانه بنا و نوشروان عادل

شاه کسری بولدی بر ویرانه — کوردی بانور آنده بر دیوانه

اولدی محو فال اولدی نشه حاله هم — زلده دوشمش وجودی بالله هم

هم متاع دیده بر کوزده آب — یصدوعی کیمیچ وشکی ذات

باش جوق بالین یانی عریان دیر — برعجب شخص در دلی احسان

دیدی ای دیوانه بوحالین نه در — ایشلدیکی دیوانه ده احوالین نه در

نوشروان عادل اولدی هیبتی — قدیی حیله بولدی هی ناتوان

دیدی ای دیوانه اوزحالی نه در — ایشلدیکی دیوانه ده احوالی نه در

نوشروان طوردی اندن محضر زما — قدیی حیله بولدی هی ناتوان

دیدی دیوانکی کیم در لرسکا — نوشروان عادم دیرلر بکا

عادل اولوقورلو بنی هرجایکاه — دیدی نادر لک کوریمه حالم راه

دیریکا کیمی بیچقی منکر سکا — عادله دیوسوبترسن اکا

عدل یومیدیکه اولوز یل تمام — بن دیدیکه بیچره بیلدیم مدام

اورومه قوت ایتمم برلقمه یا — یصلدیغم کیمیچ دوشکم حالم راه

کندوزه یاقوجودم افتاب — کیمیچ ضیچ اولمیچه برقاب

که بارانه اچره هردم سوزنه — که عمی یانه اچره اولمشم فنا

کاه خندم اورمدن قیچ — کیمسه یوقدر کیم بیله برکوز نظر

سن بویم که اوش کدرسن حالمی — کاچورم اینسان نوعه احوالمی

سن یانوزسن کیمچه بیچوبن غمزه — هرنکاده صدهزار ناسیم زر

ایاغوله فانیه شمعو مشعله — برقاچ یانوکه هم چاغ بیاله

جمله عالم بنده فرمانه دب تکا — دیدیم ویرمز لرباشه بیتاه بکا

سن جاله خوش سن جنتی بیلمیا صلم — دعوی قیلورسنکه اندن عالم

قیل یوم عالمی حالکده قیاس — عادم دیمه باری ای ناسپاس

عادم دیمه باری ای ناکار — سنده کی عادم جهانده صد هزار

عادل ایسك کابر و ای بی خبر — بر کیمه سوم ایله ظلم ایلمز

بیمه ایچمه اوغه کیمه هر بیر — کور وجودك کیمی بیچاره قودر

چونکه بو املاکه طاقت قیلمه سن — پادشاه عادل اندن اولمسین

یوقسه وزیرمه اوروکه حاصلین — قوی سوینسه وار ایسه اوزه

ایشیدوب یوسوزلری نوشروان — کوزلرینك یاشی سیل اولای

دیدی بیر اوغلوك بوکاندی بر کار — حذر ایتن اولوك یوقسیل زیان

چوق دوه اغنمه بن عرب اندیوه — بیتمك اولمز ملکه کاری رشوه

جای مرکوم بوویرانه سوم — بوندن اوزکه دخی یوقدر مسکنم

بوله دیدی جگر یاشی قویدی — قدری حیران شاه دونك اوغلنه

عادل الفلدی اولده دیر ملکی جهان — کندو نفسندن اولادی یان

بیمه هیچ عدل اوزره خاص عام — اوزی بی شك هم کرفتار ایلیه

شیمه عدلیله چونکی بورینه — طاعتی بك سالده زهال ایرینه

حکایت

فریدخون

مکر واردی بر مخمونه کی دل — جهانبك مزدی هیلوانی فرد مثل

جفا مزدی خلاینی اورنسیه — الك طاتلی اوردی ارقه سینه

دوشن بر کون اوشقدر جنکه دال — اورر لر باشنه ارقاسنه بول

اوشقدر طاتلی ترلو هر یکاده — طلوب غمایه بشلدی هوادن

دکی یوزینی طوتدی اسمانه — دعای قادر ذوالمنه

سکا نولدی کیه بنده بویله طوبلق — سنده مینوان اقادره می ویرمق

اولر طاشنه طوغرسن طلویه — روا میدر سنك کبی ادمیه

کی اوشاق سوزینه اویوب قادینه — بکا نو یماین اشلدی بیاض سین

جوست حقدی اول مرد کامل — حقا حوش کلیسر بوسوز غیر سهل

ولی بلکیلی کی عمر شبیدر سرکران — کنور مرهر کیشیده نکته دان

ندر فکرك سرك ای مرد عاقل — دیایلو می بوسوزلری عاقل

بس انادن دکله حقیقت سوی دار — کیم املز محرم اول سره هر غیار

دکلسین جونکه ای یار مجبور — بوری حیله یاری قلمه مغرور

جوشادی یوقوکه کولکه عمر بیدر — جودردی املیانه هر هم بیدر

عزیزا سن سوزی فکر ایله دیمان — کی هر ناکس اولامز صاحب امر

منتظر در سکاهم جور جانان — اورو طوز بیکلار اغه ای جوانان

مخمر دی طوز دی اورو اول شبدیر — یوز دی نوز بنده جمیل اول نه تدبیر

هر مکان جکنده بر در لو حریر — هر بریسی بر بر بنده لی بضاعتیر

حضرته قوبی عرض ایده بکر — الدی اوستده دونوب دردلو

بر مکان اینده کرین قلدی شتاب — کیدی بندی اول برآقه بر اصول

عرشه طوغرلدی براق دردلو واز — اولفر متدکر کریانه فانت فاقر

ایریشه مزلو یونک سایر بنه — جبرئیل ایردی همان طبر بنه

قدر تی حق بیلور اینده صکره ها — کیم نه اعزاز ایلدی عبده ذوالجلاو

لطفک ایمدی ای کریم لایزال — شمدیجه ارزانی قیلدیوی وصال

قویمه محروم اول یکانه سن بنی — فضلیکله ایلکن طوی یا غفیل فاموری

قلمغیل اول مغفیده نی نصیب — دردده درمانه ایلکیل سن ای طبیب

حکایت پادشاه با دیوانه

کیدر ایدی بر زمان بر پادشاه — طاغه صحرا طیقلو خیل سیاه

بولی اوغرادی جوبره بر دیوانه — طوتی اولدی شاه بر دیوانه

شاه کردن هیچ ورمز صورمادی — شاه کیم صوردی جوابن بر مزدی

خوش فراغت یا غرور دولت اتمش دلل — جوره سنی عسکر لدی صاغی صولی

شاه ایدر ای کدا یولمه لاتره راه — مرسیله بیجوره اتمز سیل بکاه

پادشاهدر کلدی عسکر پیشن اس — بنده دور مز سن بادری ای فریاد رس

سن کیم اولسه اشکیم بن تنگ پادشا — کله سن طور میاسن اولمه لاتره راه

دیدی اول دیوانه صاحب نظر — باقی اوزره یقدیغی یرده مگر

دیدی ای شاه مجاری اوزره قیل — نیچه سویلر سین سوزی بیلمکه کلاف

نه سبب ده سکا حرمت قیلارم — مال ایچون سنی اولومی بیلیوم

مالیکه قالوره اولور سکا ای یوز — سندمی اولیه اولور سین سز یوز

یوخسه گرنمرود اولسن یا سیاه — اولیه سن بز اوزه اینده شاه

گر اولاسن خسکه سن منتها — اولسین بز کافر اهل خطا

گر اولاسن عملک اولمیا عمل — اولاسین ابلیس ثانی ذر مثل

گر هفت اولیه سز یوز اخت خشت — همچو شداد اولیه سین اینده هشت

اولیا سنده کر یوز نکاه عیب یکد — ایکمور نکاه اولور ای خرد

ای صفتلر جونکی ازمدکا — بس ندندر فضلکی کوستر یکا

چونه ایکمور یز اردن کلسیز — نطفه دن اولوب ایچره ایکه ضیر منوز

بینه یزیولده جفوب کلدی بیله — شهدی هیچ المنی المزانی دیله
ایکیمز دهی بینه اویلسه رز — سویله تنقیم دیری فالیسه رز
جون قوکونوعیله سکا همدم — سویله سکا که ندن سندن کم
کیشی کیم بونعیله بین بولدی کله — نه روا دیر کیم انکیچون رعوی قیله
یوری ای بیچاره کیم واکیبی مال — قیل توکل رضا سینی آله آل
بیله کور اوز خلقنوک بنیادینی — اتمه ظلمی ویرمه تونک دادینی
شهدی دی هوا دجون خلق ایله کیم — خلقه بیور دی مطیع اولوک دیدیم
یوری هوا مریی ضایع ایتمه — وار اونور عدل ایله دهی سویله
یوخ دیدی طوردی یوریدی روان — قلدی خیر اتشاه اراده مجنون زمان
دیدی یوشود یه یاتدی دی بنی — نه کیشدر بلدورک بکا بولنی
دیدیلر کیم بودرای شاه زمین — یخ اسود کیم دیلر بالدین
شاه مکر کیم یخی اشتمشدی — کیمه کوندوز یولده کوز طوتمشدی
جون اشتدی بوسوزی شاه کندی — اوز یرنه ندیه صدی الدینی کندی
یوریدی یخانه دینه جلک زمان — برنظر کوردیکی کیدر اخی همان
شاه بوکوردی نا که کناه اولیه یول — دیدی بغدی غلام ایلسون اول

طوندی بیلین توصه قلدی اندیه شاه — اعلدیلر شاهلین جمله سپاه
تخت تاجین عاقبت ترک ایلدی — ایشنی الله یلکه ترک ایلدی
ترک ایدیلر یولدیلر حقدن مراد — ایلدیلر جهاندن امن اصلاح
جون هدایت اره حقدن رفیق — تاج تخت اونوتدیلر یولده

حکایت ابراهیم ادهم رحمه الله

بیلکی ابراهیم ادهم کیدر — تخت بلخی کوریجه ترک ایلدی
اویله ترک ایلدی کیجوا یلنک — اکنه سیر جفاردی دزیاده تنگ
کوهسه سیر دیکردی دل اکون — امتحان ایلدی بی بزایکی ار
کوردی هر ایلیک کوکدن خبر — بیت فانیه بویانور دل شر بسر
دیدی دل کیشیکیم یا امین — تخت بلخه شاه ایدک ای پاک دین
ترک ایدرمن محی قلدیک احیا ایله — نیه امدک معانی نور کار
فات کلدی بوسوزکای شاه دین — نحوه طشاردی اندیه اکنه سین
دیدیکیم یا فقره یه نیز ارزوک — اکمی یولوک یکا الوک کلوک
صدهزار اران ماهی جفدی اولمیان — هر بری بزاکنه اندیر همان
دیدیلر بومیدای شاه بلند — دونمزز بومزه مصلحت کندی

بوده کلدی دیدی اول شاه ملک‌نده — جفدی دریادن هما ندم برهمنک

کوزی اوزره اکنه صغمش کاکولر — الدی یاز الهیم کوزکه نه قیلور

بر کوزی یاکنه کوز ایمش — کوزی اوستیده اکا بیته ایمش

دیدی یا رب الهیمه اول ماهی ساعم — خوش فصیح اوزایله کلامم

درکه حق بکا الهام ایلدی — سر اوزده بکا جوکیم سویلدی

دیدی وار یا الهیمی کور کل روان — اکنه سین بحره صالیوبدیلر اوزمان

ماهیکر قاموسی جست جوده دز — بحر خلقی قاموهای هوده دز

وار قاله بیزه دزدی دیدی بکا — بولایلت کیم بخشی تحفه دز سکا

ماهی یوشدی جدیدم بوم — حق تعالی ویردی اوشبو دم بنم

الی کوز مدسه کوزدم بن سنی — الوداع السوده اولتما غیبی بنی

بولی دیدی کندی اول ماهی مکر — قلدی دلکشی اول اراده کارکر

اول حکومت می اولیوبدی قسه بو — نکه قیل غیبی اوزره کی ایدی خو

دیدی یا رب الهیم کاکیم ای جوان — اولو ملک اولیور بو ملک بحاردن

شاه ملک بحره اول سمایمز — بحره کلجه فردی اول فرمایمز

بنمدی کلجی یکسان ایلدی — عالمی اول یزه فرمان ایلدی

بس یو ملک اندن اولدی سیل عقبی — طالب الغیل سنا یحی ای اهل دین

طالب استوخوفوا عالمدی — رحمیله طویلسون دیمشدی

حکایت جوان

فرد

یکنده حجی اسلام اولدی فوت — آه قلدی جاندن اول یکنه بهوت

حاظر ایدی آنده سفیان ای دده — اول یکیده دیدی ای ماتم زاده

قلمشم نوده وقت حج اولدی کاکین — صانکم قاموسی براهه بن

اول جوان ایدی که آلدوم ای عزیز — حجی ویرسه حجی الغیل اهی دیز

اول زمانده دست اماتن طوتدیلر — یرینه یخوفه متاعن ماتده ولر

کوردی سفیان اولکه تاکم خطاب — جانبی حقدن اولدی اکا خطاب

هم تجارتده قنی سودا بلدک — اوریکی یتیار مسعود ایلدک

الهی بک حجه قبول اولدی الله — اول جوان اولدی عشقی قلدی شاه

آه دلدن کعبه اهسه صفا — الهی بک بیله اولدی حجی اولدی قبول

آه دلده دائما فعل حذر — الهی سن کور کوزکه کی ای خدا

آه بنجه سلطانلری ایلکاه — جوقلری آه ایلدی دیزلر بر

آه دلدن قیل حذر ای جاه بلدن — آه دلدن قیل حذر ای جاه بلدن

کورمه منسیدین مظلومیک تن ظاهری — بیچه سلطانلر بیک یارارکا

ایتمدیمی تخت مخمل خراب — تخت کیسا ویرمی هم قلدی تراب

جامع محمدن امیدی داد آله ورن — الهیدی درعون غرقه ضاله ورن

گوکداه اوزایه اجرینه — طوتسه قاموسماینله زنجیر

قوسکرمیانه یوقوسینی — بربانده عاصیوک براهینی

قاموسنده اولمز خلاص اولسر — عاصی اهی رحمی اغر کالیسر

تقدیر اولنا عاصیلی اولنا عصیانه — هم مضروله رحمی طغیانه ایده

انوک اهی کیمسه هرگز اثر — انیکل امیدی مثالی کاوخر

خوف اولاز اجوده کلامنده مثل — امیدی کالانعام بلهم اضل

عاصی کی هردم رحمت ایتسه — اه دلسوزیله جرمین سویله

انیکل اهی نه قالدی بیچر — بیچه باغلوقا بولمز کلالجار

محو اولمش دل موجه کلور — اهل عصیانه اوستنه قطره اولور

بولماز اقطره هو عالملری — بحر امیدهم اولمیچه نم بلری

حکایت عبدالله طاهر زاده

کندوکه عبدالله طاهر یاشکار — شهریه دوندی بنه اولنا تمدار

واردی بر کوروکه اندهٔ معتبر — طورمش اندهٔ بر قوری عورت مکر

ای عبدالله سکا اوندی راه — دوشدی یانشنده بیوه شاهوتکاره

اچغی طوندی قتی شاهکا کاد — دیلدیکی بلدوره اوزین بوکا

دیدی ای یاران سکا نه دوشدک — بوتجاره بن بیتدی قلدوقجه یار

دیدی القصه سوزلر بیتدکدن — دیدی بوزغلوم واری شاهمدن

حبسه صلمشدین سن انی کنا — ایکیوزه شم ای پادشاه

قلدی زندانه ایکیوز اوقیه — لطف قیل انی چقار غیل ای شاه

بیچه کوندوز یازدم سن درد له — اهی دلسوزیله روی زرد له

بن ضعیفم بیتدم ای شاه کرم — حق قیلسنده بوکوزه رحم ورم

اچیغنده اندم ایچدی اول امیر — حبس ایچنده اولیسون دل اسیر

انی زندانده یقارم تا اباد — کوره یم کیدر فلکنا کامداد

قری ایدر ای امیری کاردان — کوره لیم بیدرخدای اسمان

گندوکه سن تکیه قیلمه ای پاشا — قادر زدانده اولدر هر اینه

بن سکا اصمم بیم یوقسوی — سویلیم سکا بیم نشویلیشی

عالم الاحقی قویوب سکا اردم — محو کم اول اشکی یوندن بوردم

اول ضعیفه اهل حال ایدی مگر
بغلدی بیله همشیره کسر

ال تورودی خوش ساتماتیلر ایدی
عرضه قلدی حقه دازن سوملدک

دیدی همای مرا شکوه قادر الله
سنی اولوسن یوقسه بویله سنا

بو بکا ظلم ایدیسه سن علیم
انتقامم بوندن الغیل ای رحیم

قونکه حقدن بکا خوف رجا
کوره یم سن اولوسیون یاخدا

بو سوزدی اشدی بحور شاه اعجمه
سنا صنکم بویله صلدی کندیه

جمله اعضای بوندی بند بند
قلمدی تطفیلمانده محمد امته

دیدی سورک بنا بحی قلدوم قبول
عفو قلدم اوغلوکی اولمامیل

خلعتی شاهانه کلدی اولزمان
اول کیت کیدی اتاسندی روان

حقدن رحمدل کوه یردم کاه یرک
عمدی کجوبی هم اولدرسنا ایرک

همتی مادر دن اولدی کیجه بو
بنه همت دامی اندن ای عمو

بس اونکله اوله کورتی کامال
ایدمیه تا اورکدن هوکیمله

بر بلایه کرکمش قیله سبب
بیبنه بوزیدک سادمش کوکسن

حکایت

فضیلت العلم

فضل عالم اولی فضیلتی تامدر
جوشه کلدی بر کون اول شاه کبار

ديني جوده قيامت اولا اشكار
انبيادن اتمم اولدمده عار
بنده كيم انكر حلودي بلديكر
هر زمانه نكريدن يول بولديكر
هر حجا كيم انبيا لر قلمدي
قصد قلدي لا خا ليوقومدي
بر كناه قومدي انكره كبير
صادر اولدي الا انكردن صغير
هم ملكلكر دن دخي عار اتمم
انكره حسن تلكون طوتمم
بنه كيم انكرده بقا عشقباك
هم كورز لر مرى نى جحاب
ليكي عالم اولكشيده زمان
كيمه كوندر حقيقه اولمعتام
وحى اطعام اولمدين نصديوله
مصطفا بك شرعيى طوتيكيده
كلمه اندن خلوشرعى هيچ
اولميادنيا اليكون دينده هيچ
اولى كيجى يرا وله قاتله هم
يمنيه دنيا اليكون دينده غم
نكرى قسمت بندوكيه راضى اول
هر نه كلورسه انى خدادن بيله
دين يولنده دائم اوله شبه دل
انى محبوب خدا در بلتويل
بلكه اول تاجى سعادت اندر
اول مكرم اول مقرب بندر
كلكله سر قلكه اول صورين جله
قاموعالم اولدمده خير اله قله
كلمه اول بنده يه خوف خطر
ظل حقدر اوله دائم اول البشر

گشته طوعا من زلایدق آنده — کوردمیه بنده بوردی یا دلدار
مبتلا اولدیغی بو نفس کافره — بنده اولمشورمی کاوخرده
عالم اولسن عامل اولمه فائده — پیشه قلمش اوردنه کار و عمل
حق رضاسی قاله ایدوکل کا — آرزای خاطری هر کیتمدا
خاطری کوزلر و قورقمز آخر — مبتلا اولمیه الی آخر قدر
زاهد عابد اولا اهل ریا — کوره می اولرانی حق هر کزوا
جون نقیر اهلی قناعت اولمیا — حفظله اولا هرکز شفاعت بولمیا
صابر اولمایه که درویش ای وفی — اولمیا صافی انوله هرکز دلی
عالمک خاصی بولور سویله — بنده یاغه سکار بزدیله
جون اینده هریری خاین اوله — لاجرم کوظلمله عار اوله
حق تعالی ظالمی قلمز بیلا یقایه — ظلمه اوغرانمیه هرکز اهلی دین
بنده یکه غسلنه تغیر اله — انکره ظالمی حوله قیله
دیرم اونی حفظ بوکه سن اتمه شک — نحویه ایت اورطاه طوزن محک
دنیتک بیلا خریدیل یقایه — قومعمل نشر عمی اولکه ای ایاه
مشکلی حل ایمسه دمصطفا — اندره اوزکه سوزمزه کل خطا

اندره اوزکه سوزمزه ای کریم — ایکیله حشر قیل یا رحیم

حکایت شغباره — بیلا زیسر

کوردی بر طفلی مکر شغباره پیر — بیلی قفص ایچره قلمش اسیر
بیلی اندره زار کریان و حزین — هم قفص محکم بند اهنین
هر زمانده اوریه صاغدن طوله — بر مجال ایسه قفصدن جفعا
کوردی شغباله الی کوردیکی قرار — دیدی بو بیچاره قلمش بوندی زار
عاشقی دیوانه و شوریده حال — کیم بر اتمز بو کا بوندن بو حال
اول صبی لو قودی شغباله مکر — ویردی کا اوجی دولو بیم زر
دردی سن بوقوشی زاد قیل — سکا بوقوشدن بو یکدر بیلی بیل
بیلی الدی صبیدن اول عزیز — جون قفصدن جفدی بر دم ایریدی
بر دماغ اوسته قوندی مرغی زار — قلدی شغباله دعا آرصدهرا
جونکی شغبا اول قوشی قلدی معاف — اولدی قلدی کلشا طواف
توجه قلدی جوره کوردی هوا — بشلدی دستانه اولدم مرغی زار
اوقدی دستانه بشلدی بحر حوش — کیمیدک کوردی کلشه قلدی خوش
کل یا غنده مکر فی مشیدی باغ — کاوردی قلدی اوستنه اولمش ایاغ

اوری طوردی ای ارام ایلدی جان
یراجارت استدم اوم روان
دیدی اول معشوقه عزمک قنجرو
یوقه سوزدن سویلدی ای یکت
یوتجه یلکرکه حسرتسوز سن بکا
نه یتر اوصاندی شوردم نولدی
دیدی حاشا سندن اوصانمز اوم
کل اوکلکی همان عاشق بلسم
یتجه مدت دکه اولمشدم اسیر
برعزیز اولدی بکا جوره دشمن بکیر
انوتدن اوخشیلمز اونوتمزم
اولور اونسم اولمیورن کتمز
کونلدن اولایم حضورکده مداه
کیجه اندهٔ ایرر اونور منی حرام
دیدی ای عاشق پاک اعتقاد
صدمرتبه افزون ای استاد
برانسکدن کیم سکا ایرمدی کوا
اول انسکی ترک قلمز نه روا
شکرلر دایم اونعمه ای کدا
خاک پایکی کوزکه قیل اوتیا
قومه الکدن اونجه دامارین
هم اونعمه دایما کاهی مارین
جونکه دستور الدی اول شوریده حال
اوجدی سفیانه ایشکدک برزمان
قوندی سفیان اوکمه اولزمان
دیدی سفیان ای قرعی شیرزمان
بسته کلدک بیه کی بیچاره سن
نه سبیدن ایلدک ترکی وطن
کیجه هلوت یادی ترک ایتمدک
سویله حالک کلدک ای قرعی سن

دیدی سفیان اکا ای شوریده حال
خوش قبول ایتدم سنی قیل فال
کوندن اولوردی کلستان اجره شاد
کیجه سفیانه اول قرعی کشاد
اویومزدی کیجه اول شیرینکار
صبعدک طاعت قیلوردی بی شمار
بلبلی شوریده هم یانده زار
اوقور ایدی داستان صدهزار
کاهی کاهی ایدی بحکا کولکی هوس
بلبل ایله اولور ایدی هم نفس
سرسوزی اولبحقا یزدان هم
بلبلی کوندردی ایدی ذوالکرم
بلبله اویدی روز شب عمل
ناکهان ایرشدی سفیانه اجل
کوتورلدی جوره جنازه اولزمان
بلبلی شوریده ایرشدی کاوان
اول جنازه اوسته دوران ایدر
ابعی اتشه دوشر غلطان اولر
که هودن جالوبره اوزلی
کمجنازه اوسته سوزه اویزی
عاقبت دفن ایدر ایدر بکی بحال
قوندی قبرین اوسته اول قرعی زمان
نوحه قیلدی اوقویوب داستان
اغلدی خلق زمین اسمان
برنفس اولمزدی اول یرده بعد
داستان اوقوردی کلمزدی صدا
قومدی برخطه خالی خالکی
عاقبت طیشوردی جانی یاکلی
باشنی قبره اوسته قویمش
دوشدی جان اضطرابی برنفس

گل بوسوزیدی اینیا ای وفا کیم وها اهلی قبول ایلیر جفا
اولمه برقو شده دهی گرای گدا اندده ال تعلیم هم وفا درسی
یاد قیل بو قصه حال سوزسن اندده اولگرن هم وفا ای بولحسن
رحمی شفیع اولدی جوده کار کر طوریکی اندده قوشده می ای خاطر
لیسل اندده بندی مال تمک الاجکدی شیخ کار زمک تمک
اول اما دحقین وعوش ایتمدی اینیا ایشکیز قو بوسن کلمدی
عاقبت اول یوزده سلیم ایتدی جان سنده انصاف ایله اخر ای جوان
بندی خوار یخشی ایتوحقی تمک بوعجب سن ایلدگ مال تمک
اول کشی ایلدیکی مال تمک یکدی اندده مقصد رکلب اشتاک
جانکی حق بولدرسه خلقه سن رحمکی کر ایلمکیل خلقه سن
هر کیم اول شفقت نگاه ایلیر مدام شیوه ی خلق اله ایلیر مدام

حکایت عالم معتبر

وار ایدی بر عالم معتبر بلمش ایدی دنیا حالین بتر
ظلمطاو صندیغی دورت یوز کتاب اوقومش ایدی اول کشی فی کل باب
علمی ایچون ایدی اولمش نی وزنسا دنیا ده جاهده ایلردی طلب

اول زمانده وار ایدی بر پیغمبر کیم وی ایدی صاحب سر ایدی
حق تعالی اول وحی ایلدی بندده اول عالمه وار سویله بدی
دیکیل اول عالمه کیم ای قرار علمیله کیچردی عمرین روزکار
دنیا سومکده جوده اولدی عمر طوبا مدتی جوده بر زمان کچر
عمر انمش جوده بولکوردی دنیا سنی حقدده ایرساکرک دنیا سنی
عالمولدی علمی سنوکه اولورسه هب ایلسه کا تخصیل علمی روز شب
جونکی دنیا سوکسی هالکده وار ایلیمز حق سوکسی سنده قرار
درجه اولسه حب دنیا دن یکا کلمکه قویمز بکا سنی بندده یکا
سن کلنلری دهی منع ایلدک کلمکه کلمه دیو سویلدک
ایکیم سومدم سودک انی انی کیم بن سومشم قودک انی
قرکیم بن سومشم سن سومدک دوشمن دوشمن دوشمنی دوست ایلدک
سنی کوردی قامو عالملر دیدی اوش دوشمنی قودی جمله دشمنان خوش
مقتضای سن جوده بولکوردی بو عالمه بس دلیل اولمه سنوکه هر دمه
قصه اولدی عالمه عملوده سنک کیمسه دوندی صاحب یله جملوده سنک
جونکی عالملر جهانه کلمدی انلر زمانه ی جهان زمانه سیدی

سکا دولت دلبر بود و رخ مالک سار — آله دیلدی سنجلیدن صدهزار

بیچه زیبا رسن بو نگه ای دلبی — یوره زلفدک عشق کوالدی سنی

بر قهلدکنده بارو کوردی سنت — صدهزار اله مکری ازدی حیلهٔ سنت

هر زمان کوکلومه احسن قیلور — هر دمان اهنک صدنه دون قیلور

حکایت — دیوانه

بر عجب دیوانه دار ایدی مکو — کیمی حقیدی مکرلو شیدی تر

عاشق رحالدی اول مست حق — ستی حقدن المشیدی هم سوق

کیچه کوندز زاریدی از عشق دوست — نور طولمشدی جمله معرفت اوست

لقمهٔ کاریله کچردی صدعسا — عشق قلمشدی وجودینی سنا

اکرم دنیا جمله عمری صرار — اولدی بر خطه سنا اول سر زار

مسند اولی ازمزار نام داد — جور محنت ارمزی کاکو نام زاد

دائما ایدر ایدی یاچشمی پر آب — ای خداوند سکا امر اولدی جواب

بر دکوه وار ایدی اوکوکلو یار — کیم اوکا کوز اوده قلی قرار

اولسی وقتنده جها غیری ایچی — اوزرینه قلدی وصی الدم یوزی

رو دی بن اولیجکز سن یوره کیمه — قیمی قرسن قارو سن قوره کیمه

بر هم بکا اول عالمی یله کفن — کیم کوکلن بکا ایروق بیره هن

یوره کیم رستده اجغیل یعنی — کوردی روستاکی کیمسی

جیکریم کوزیکلکی بیچه یاره در — اول یاره ایمش یاردن

یوز کیم رستنه بر یره خط یاک — بر کفن بز کوزیرستاک بر خالنه

اول امر حق دلدوزدی جواب — اتسبله یاد قلدی خالق اواب

ای دلدهی قاوشدی بیکلر بینه — مالک اولمادی اول پر بینه

روحی سن ویرمش ایدوک الدک کبی — کیدی اول دوزت دهی ستار هو

ای صیغشدلدهی امر حق جهان — ساکه یار شوردجهانی یاوران

تن بر ستاه جانی شاه ایدوک — بی وفا دنیادن آزاد ایتدوک

یوندی قیلدی تمشیدک مفلسی — ترک قلدی قودی کندی اولخسی

نه قیلایدی انکاره وجهان — سن سوزین یوندی یاجان جهان

تا که عمرمده قلمیجه پرنفس — آرزو دیدارکی ایدی کالیبس

یونکری دیدی وصال امر ایدی — اول دنو دردی یکا شیدی

قوبن صیغدی تا عرش سن کوره — جیقوه تا عرش سن کوره

عاشقدن بر بلا که ای رب — شاه اویله کیمسه ایدرسن ملک

بادشاهیک محمود تندی حکایتی

بو خسه ایکی اوزره بر قولاق

اول آخر همدم بهم ای دلربا

کیم بیلور اول محمود یک مقدارینی

یرقلیه ویرکن اول شخصیک دیانت

بو طایفه کسه کاه اولدی

جوقلر اوید هیچ زاوین بولدی

نوری قویدیلر ناره مثل ایله لرنگ

کولی قودیلر خاره مثل اولدی لرنگ

کیمینه بوندن ای اینی حسن

بوله مرثیه حق رحمت کیسن

ایکی یی عقل ایله جوره کیه مزلله

بولمق قوغل تا کیم اول سایه مله

حکایت سلطان محمود

مگر سلطان محمود عسکریله

اوه جغمشدی سوروب یولیله

خروشه کلدی جوق کویی چاره

صدا طوتمشدی کوه معاره

که اول طاغده اولان هپ جناوری

اشیغی دوزه ایمه همکه واری

اوری طوطوب کیدردی طاغ کمارن

توحش ایله دشتلر اولدی زارن

کورردی بر بیه بیم بیلی بوکلمش

کی ارقم سیه بر مار وشمش

ای کوزوب عجب آدمی سلطان

دیدی نه کوزاولا اشیوی جان

زواله

زواله بیه ورمدی سلطانه سلامی

دیدی بیجوز سوردک شکوه نامی

بوله هنکامه دن بوبکه دوشن

نه یوردک بو صحرایه کلوب سن

دیدی سلطان بیه کورندی اوکه

بوسوردی سویله کم کندی مراده

اکا دیدی دوا اول بیری مسعود

سنک دوکدوردم یعنی محمود

دیدی سلطانکه کوکلوم اولدی دولم

کی بنده محمود اولم سنا جی هم

ایکیسن محمود دن محمود یکو

جوابن ویردی دلال دیدی ای شاه

بوکه بر مار ایچره کوره سیان

باخود انسک بویره ای ارشوه

کوریلمز دیدی اولام برابر

بو عسکره کوز ایرمسه که جوقدر

سکا اولورسک بونلکا شاک

ایرکه ایچره وی سنی جکرشک

عزیز اعم کوزن عم خور اولمه

اوزیکی خلقیجون اوزکه صالمه

اکر دنیا وفادار اولسه بیدی

بو دولت بویله قلسه بیدی

یه بوبکه شاه بویله ساز طاعن

اکیدی حکمه دنیا دن مراد یین

جو بو یرمه‌یه بر یرده یاد یر — بو نکته‌یه خرقه‌لیغی یاد ر

اویان بو غفلت ایچره سن ای یار — اجل هیچ کسه‌یه قیلمز حذر یار

بو یرصرفی مثلدر ایدرم فاش — قولاغ اوردکله بو سوزی قیلمان

کیشیکم بو یره اوسه صاحب تاج — اولمدن مذکره یز انی محتاج

تنکیم محمود ایله ایاسیدی — یزدم انسیز کسه غمی یاسیدی

اول شاهی کورنجه دی ایدم اول انی — یدی جاه اولدی اول ایدی نی

قولمدینه انی محبوب ایلدی — طالب اولدی انی مطلوب ایلدی

اول غنی سلطان محمودی ازل — کندوسی باقی وملکی یزل

مصطفای کندیه قیلدی حبیب — ویردی عشقی شوقینی اکا نصیب

مظهر اعدی انی کندو ذاتنه — شو عله ویردی عالمک ذراتنه

دیدی سیکیمکو یاراتدم خاکدن — غرضی فرضی کوی اولدم بن

انس جن وحش طیر وهم ملک — یاراتمکدن مقصودی سن دلک

بن سوکن سبب حقیقت ضد کائنات — دنیی وعقبی طفیلوکدر همات

اخرتده کوره لر قدیمک سنک — تزده اولامتی اقدمک سنک

بس شفاعت یارین اولکدر یه — خلعتی الله یاغه اولر سنه

جو نکیم

جو نکیم اول کیدی اولدت دلقی — اکه بغشلدی عالم خلقی

اهل غفلت دور مثلده اولر — وقتنی طاعتده وغور بولر

شهر بعوق خوش هنرمند اولدیکر — اول هنرله شاه خنان اولدیکر

اول هنرلر غیب اولدی عائقت — بولمدیکر اول هنردن عائقت

کورمدی مقصودینی قاره کلای — جوهر اولدی عرصه کوز بغلای

بولن اوردی بو هنر اوزره یمک — اوله می مندی بو عمر ایچمک

بو طمعلر انی کوریکم سلدی — بو جهاندن ارلغی انی مغرور ایلدی

کوزکلکم کوره عیبن طوته — ناکی معنی کوره صورتده اوته

هم قولقکم حق سوزی اشیده — اکه لابق یوله واره ایش ایده

حرص ظاهر حرص باطن کم بولر — کوزدیکی محسوس ومعقوله بولر

جمله اتدم معانی یلکه — اشکار اولدی بو جهانک یلکه

تسوه نه انلری قول ایلدوک — بو جهان شغلنه مشغول ایلدوک

قاریشوب طوم قده قلدی هریری — قنده کوریسر یانی جوهری

ترکوزانده جوه حسابه طورمکز — اول کوهر کوزده کوکیم مورمکز

عمرمز سرمایسی واردی بیله — بو جهانه اوته سکروانه

روز کارک مکر انیاذ غمل ... قلبله صوف قلدی عمل

قلبه قلمیاه اولوالابصار دیدی ... کیرو فالوی بواشه وارددی

بنیجه یومکر معیون آیلدی ... غدی الدیجه کی محرون آیلدی

حال کوزیندن جرت ملکر کوزک ... کوزیندک سنا جی حال بولدن

یوناه کوزدی نکری ارسالنی علی ... هر کیم یارن اولیسر اولمز

بوندن کوره کوردسر دیلدن حق ... کوزمین بوندن وانه شق

کوزاکا دیرلر که کابین اولیه ... منظری دنیا دکلدر دین اوله

کیدهکی بشو نظره وارسا حمدی ... بوفا ملکه اول نوکشمدی

عارف اولدن عاقل اولدن عالم ... کامل اولدوز واقف اولدر صادق

ایکن ازتعیل ابراهیم سوزی ... دیلمه حقده اجله کوکل کوزی

نوبتا یره مکر کیم جوهری ... کوزلرو که کورینه معنی اری

کیم طبیب اولدی کوکل کوزینه ... اکا یره ایزدی معنی کنجینه

کیسه یاقرق کوره اوله ... سوبلر اسلام هر سوزک موزی

سوزی کوزوب سوبلکیل خوش اوله ... اوقه کاغذ کوزکر کیم یشانه طوش اوله

سوز معرفت ایلمیل بیلسل کی ... ناله سر اجیله سنده کوره کی

سوبلیاسن حالیله حال ایشنه ... زوق ایرمز صورت قال ایشنه

قال اغاجدر اینک میوسی حال ... مومه بکزر بیسی اول بری بال

دیل ایله شکر دیمکله سم اولمه ... شکری بیان بیلور کیم اهل اوله

حال اهلی اولدرکه حاله وره ... محنت وردیله وردیماله وره

قورقوسوزلر قوسی افساندر ... حال اهلی انجق اول بیر واندر

یوعیات حقدندر هر کتبه ... کیم صفا نوری هر کوکلده ایشه

اکا حق ویرمدیکیم ویره سر ... قوندق نسنه الی ایرسر

یا الهی رحمتکدن بنی عبده ... حضر نکده ایرمیشور انکو مده

دست کیرو سیکا قوده شمشک ... باشنده غفلت صویو اتمشلک

بنده حی افتاده قدم طوت الله ... نی دیلی سر کشتیم کوستر یولوم

لطف ایلدسکا قرب ایلدسکا قوه ... حال اوکونده اختیاری یوق کلک

لطفکده ارتوق امیدم یوق ... یوقدر امیادر ویشوذ الی

مصطفا ایکی قرمیتیون یاهیم ... روز قیل ابراهیمه قلب سلیم

معرفتدن حال کورینه سوزمه ... یوکوکا بیرینه معنی بخمین اکه

آنلره باغشلمه کیم بولدی یقین ... رحمة الله علیهم اجمعین

مگر کیم عایشه اول سوری شیرین
امن لسان حاله دن غیب شیرین

نبی کوکلدی کی قرینم تربیه
اوشبو بیدی شکر که مزربیه

خجه یوزوب دیدی دل مضطفادن
مصطفا سوزلرنی اول صاحب صفادن

کی کوردیکم سن اول شیدای کاه
طوتمه بیلدی کی بزکوز معامی

نویوب آل قرمزنه بزکوزه ناکاه
درون دلدن اینتدم درد دیواه

دوکوب کوزم یاشنی غلدیم کی
چکوب آهم اودیله یقدیم کی

دیدم ماعم ندا سکا بکا سبب
دی بیمک بیمه دوکوکلدن

سکا بکیوه یارمهمی دیدم حق تعالی
کیم وارای امینی شاه بطحا

مبارک قدمنیک رفاکه یا شمس
صباسین یا بکی حس ندا طاشمس

ایکن یوبله ضعیفه لطف یوندر
ندا ایلگل جمیع لطف خوندر

اوتن اومی ماه ایدن ایکی یاره
سوزی دل خسته نوردینه چاره

اجوب سویلدی شکر خانم سنی
مصدقده کوستروب درد دلکی

کی یعنی قندوکدی شکر بناه
دوکوب عتاب باداوی تر نداه

کوله تر کسه دوکدی لاکن له
بویادی اغ کوزین یاشیله له

سوردی لاله کوزیاشیله یاغمن
قول فانه یوبایوب یوزی اغمن

دیدی لاله کوزیاشی عایشه دن سلام
بیوب اول یاره یکرمه مقرب

ارشد یکرمه اوصاف اولوب
دیلکلری دوکلی حاصل اولوب

بیوب اجوبه داری فناده
کزر اول شیخ خوش دار بقاده

دوکلی مست وقت صبح الله
غریق بحر عشق دلدار کاه

هو المحبوب در کاهی الهی
هو المقصود صنعی پادشاهی

جمال الله دن ایجر لر مدامی
یمک ایچمک دیانتا اغلری مدامی

طوتر یکرمه کلمه مدامی باقی
سقیهم ربهم ناموس ساقی

جکلمش کوزیه کوحل مداغ
اولوب کلش ایکی یوز داغ

خدا اولوب موسی دیلک بودن
غدا سی جمله سیوله نور اولدن

ملکلر کاسه کبری خوندن
دی هو هو دیمک خوش خوش یکرمه

شراب عشقی ایدوب جام صفا
جمال الله ایدر لر تماشا

اولر مدتی یکرمه اردوکلب
نکاح ایتدیلر سه هب مرتب

من اندره هو رقم ای عایشه هیچ
مراده ایرمیوب قالم اولوب هیچ

اوکلدی یونده ترک ایدوب هوای
که اندره یوب ایجوب مدامی

بوکون یونده یارآ آنلره یوخ
اج اولمن یونه آنلره یوخ

بکاخوش کورمکی اول دست بورن — اشدیم تنه وسیله طکلو سوزیه
کورم ازلمزه سنکرک کولیورینی — اشدیوب جانه دیدن سوزلریکی
کلامنه ای یمکی دیمک ایله محدوم — یمک ایچون لقادن اولمه محروم
هرکیمه که عاقل اولسه نوله حال — ابلیسه اولور یوکنه اولدم مجال
یمه جاعز وجودنه شریکه — تکری اوعز اسمنه اینک قسم ایدیکه
ذکر خوذوتسه دیله معاف — اکا شیطان مقابل اتمز ای هام
یاشاه ونوسه تخت ای مبین — محو اولور ذره حرامی بین یقین

حکایت بیت عابد — یا سلطان محمود

وار بدی بیت بدی عارف مرده دان — کورمکاوار دی محمود زمان
بیلسه اول ایاس نا مدار — هم حسن دمی بیله اول نسنه سوار
خدمتنه جوق ایرشدیکی بیلوب — اوجهدی ایندیکی اول سروره
قارشوسنده دیکلوب اونوردیکی — مالکی بولنی عجاب صوردیکی
دوشکی یاره یاره بورییا — یاضدوعی یاره طاش اورمیا
یرعصایانده هم زکوره اله — یاره یاره فرقسی یغری کیاب
کوزلرینک شعلسی هرجوخراغ — حقیله مشغول عالمده فراغ

مم عرفات طاعتله دوردم تمام — شرطيني كلي اده دم وانسادم
سعي ايدرين دخي قربان ايلدم — تكي يوم وعسه فرمان ايلدم
مم طواف عمره قلدم تمام — حضرته ايتدم نيازيله پيام
قدر يوم برله بودر اونسه يتم — يونيكه قلدوم فداجان تنم
قدر سن سن خوش بيلورسين بذل — بن بيلدوكيم بودر قانى سؤلك
بو اشكده كتمرم بن بى نصيب — درتلويه ده زمان ارشدى اى طبيب
درديمك درمانى سن سين بكا — سنده اوزكه كلدى درمانلر اكا
مالقاكوهيكه بن قلدوم نمات — عمرمى يوردم هباده اى كمات
سكا لايق قلدوم هركز عمل — قلدقجه كارى بذ فعل زشل
تولميه سن سن سين بيلدوكه — علموكه معلوم مدراى شاه ايله
طاعت اهلى اولدى بسه جمله — سن قموسنكه برى سن خوبيار
بينه دوسه اولسه عاكف كعبه — سن بينه مستغنى سن اى يار بنا
خونكى عيب بوقدر سنك اشكده — بس بو قصيده يله قلمه برده بيچ
عمرى شكركله كجدى اولدى تمام — بولبديم هر نفسده بر مقام
اولكه تزيين ايلدوك ازبر وجود — جمع اولدى كلدى برده در وجود

منتظرم تا چه دهی بر سر ای خواجه حضر
پیشکشی کرده و شادی شوم نوروز مات
رحم بر اشک یتیمم بنمود در همه حال
گر چه قلمستم و کس نگری گناه
عفو قبول بی علت از یاد اله
طاعتم محضا کتا هدیه
عفو تو لا عذر خواهم بنوم
چونکه بس علت و کوه اندر کار
عفو تو بی علت است ای کرد کار
گر نکا بر زره دولت و پیره سین
سن شوم متذکیم نه کوره سین
بوی دهی نومه قلدی بر زمان
دشدی بی خوش ولدی ولدی همان
حق تعالی خجیله قلدی بدا
حاضر اولاکم تهدی طور شدا
بر نفس آه آنیوب سبزه ایدک
جمله عالم خلقی حیران ایدک
دوتمز اهیته انوک قرنه فلان
نیلدنمه محو اولور ملک ملک
تو نجیل انوک اهمی سن ای امین
یوقسه بانو بحر تو کاور همین
جبرئیل ایندی بقرمان خدا
اولا دنو صوردی رو لان قدی بدا
نعره اوردی هیبتیله صعنا ک
دیدیکیم عالمی ایده هلاک
نعره سین قدی انوک ارشاه دین
شاه دینکیم یعنی جبرئیل امین
حضرته ایلدی ای فخنا
حق تعالی قلدی جبرئیله مدا

کیم تو همی سر الت میزانه صل
عالمک معاد و بنک مقداری
بن بحر ایده ده قوده و لو واریدی
حق تعالی دیدیکی معی ملک
قویو لوسر هم زمین اسمان
اولا هکر بنه بو نارلق داری
وار اولور سن طنیه ای روح امین
هم اهدز کیم نه فلک کنار بحر
قیل حذر شوریده اهدک همده
بلمک اولز انکری فی کل حال
انلرو بلدیر یره سن ای کریم

حکایت بایزید

کیندیدیدی بایزید بسطامی
بر اصحابیله انلر صارقان
بر قصبه کدی هوده بایزید
بر تخته مسکن اولیسر بو دیار

وزنی مقدار ایدون بکا کل
قو و لو میزانه هیچ کمز انی
بلمدیکوم انبک مقداری
کیم قو و لوسه و زنه هم نه دلک
وزنه بلمدیکه هم نسله جان
بن بیلورم بنه هم مقداری
بن بیلورم بنه مقداری همت
تیغ مصری در طوقو نا ای بحر
اولدی تیغ برهنه ای بیاض
بس اولادکله کوکمز قیل قال
ای نصیب بنه اولورده ای رحیم

گوید مسعودی اول شیعه‌ی شکار — بر اولندن صکره اولور اشکار

یوز یکرمی دوردی یکرمی دوردی زمان — بر اولندن صکره اولور اشکار

صورتین اولون قدوه قامتی — دیدی قاموخلدن اهل هیئتی

بیچه باشنده اولا شیخ اول امام — بیچه یدی اولا مرید اهل نام

بیچه یدیلر رشاده اولا اهل راز — سویلدی قاموسی اول شاه ناز

قیرعموز اوسنه یوزوم دیم کله — رحیمزدن دیم بدیم تعلیم آله

بول الحسن اولکه دی اول نامدار — حق اینک عمری یی قلسون پایدار

الاغات اولوا اولکه هم همام — قطب دوران اولکه اول مرد تمام

دیدی یارولک تاریخی اینک دوان — هر صفاتن کیم قلدوم بیان

قیشورلک الی یوا هی قویه یه — اوغول اوغلنه امانت ایلیه

ویره اول ابتده بولن زمان — سلیمان رک بولور اولدی کمان

یازدیکر که اولکه شیخ فرالدی — ویردیکر رکنه سویلدی

کیم بوینی تنک کوزای شاه دین — دیدی بوحی صقله ای مرد امین

تا که نسلاً بعد نسلاً کا اره — دیری اولن سلکوزالی نوره

کیندی شیخ وجدی دفدی نذرکار — کلدی اول تاریخه ایرشدی تمام

طغدی اول قطب یکیرمی اولدی عیان — اولدی مولودی بشهر خارقان

اوج یاشنده اولدی سیری شکار — چون کرامت ظاهر اولدی بی شمار

چون کلوب ایریدی بلوغه ای عزیز — قلدی عالم حالنی اولدم تمیز

چون ایرشدی نوبتی چل ساله‌یه — بشلدی ارشاده اول بصدی قدم

دیدی قانی بایه‌ی تاریخی — کتورلک الی یتدی ای مردی یکی

جسد حوقلدی اصحابی قمو — بولدیلر تاریخی آنده ای عمو

الدیلر شیخه کتوردیلر اوا — تا که کوردی یالی اول شیخی زمان

الدی تاریخی هزار اون عشر ایله — کاغدی فرینه بصدی حرز زمان

نوصه قلدی دوردن شیخی حیران — غرینه فرینه دوشدی اولدم نوحه

یوزینه سوردی کافلدی نظر — کوردی یاتمش ورقه سطر اوزره

که ای شاه خارقان مدرسه‌سی — حضرتکه دمیدم اولسون یاسم

بس ملازم اولدیغه فرزند تمام — تا که مشکلرو اولسون حلای امام

قلمغه یزدی فرالدی ای عزیز — همزیارت ایله سویلدی یزدی

چون بولی کوردی امام اشتقین — کتمان اولدی بوکلمه اولدم یقین

طوردی اردی کیدی نعلدی روان — در زمان دوشدی بوله شیخی زمان

چونکی بوله کیردی اول شیخی زمان — خوف اولی ایلدی طی مکان

الی کونلک یولی وردی نیم روز — اردی شیخان قرینه اولدی قرار

شبه دوشدی شبخه اولدمه مگر — یلمز ایدی قبری فتحی ای بشر

یکسه بوق باشده یم اندیه صور — خلقت بزدن اول سروره

قبر یکدن یاپیلدی یاپیلدی بنا — یا حسن کلکی دیو ایردی ندا

بیکه پیلدر انتظارم رین سکا — کلمدک برکو کوره بنده بکا

بن سنکدیدلک که مشتاق زار — بیکه کوندز یوله یقوب انتظار

خوف کاز بیکه الهام بلدی — یوحسن شتاب دیو سوردی

هم کاصمر شدی اول عمی — سندل ارتوب یکسه هم تیمری

ایلدی یوریدی دی ای شیخ یاله — برعشر قرالدی خوزه دن اله

اسمعاع ایدم سوله اوازکی — قهر ایدم ناحقله هر اوکی

بشلدی قرانه زمان شیخی خوش — اهلی قبره دوشدی بیلدی اولوش

اوتوردی خوزه عالمکه پاره سی — نوریله طولدی بر کول اراسی

ختم قلدی هم دعا ایدی روان — رحمتله باغشلادی شکر سبحان

قرق

قوق کون آنده اول اوزی قلدی قرار — آکله ایلهاد ایدی شیخی نامدار

سری الهامی کی کا اولدی عیان — بایزید ایتدی کا کا تیز عیان

هم جهارت استدی دوندی کیدیلر — اوچ قدمه ایدی اندیه ماه رو

وارد یحقه مشغول اولدی کلدی — حق رضاسین کیوب دایم طلب

حق رضاسین کوزدین اول قیلمیان — قاموسی شکر قرع ولا اولدی صول

یا الهی سن مدد قیل هر قوله — دوشمیوب تا اول رضادن مشکله

حکایت باشلندی

بایزیدیلم صفا شوریده حال — حالته کلدی دیدی ای نیک فال

خوفه قیامت اوله یارین سکا — قیلم اول طاعتی بوسنده قرار

الیمه بر خنجر الیوم زنور — قوره یوندن خلقی همدم بدور

تا اوله یوصلوق همدم آمین — کوره سین یارین الی ای شاه یقین

کلدی هاتفدن بر ندا هم اول زمان — دیمه یوشه جوق کوریسرسن زیان

سویلیم غیبوکی شمدی فکار — خلقی عالم قیله سی سنک سار

شاه دین اولدم روان بر دی هوی — اچیم سن خلقی بن بیلدم

عزتیک حقه جون اولدن بو زمان — اچیم سن خلقی اچدن تر زمان

شیخ بدایون سند ناخدای او نقل جوید

خود تعالی دیدی ای شوریده حال — قلمسور نرکسه هیچ سکا نبود

سر بسر را صی ولایم بکیمور — قلمه سن دیمیم سند صی دوه دیکنز

دیدی ای خاوند عالم نیز یاد — بن دیمیم سند صی دوه دیکنز

قلمدوه حاجلمزه هیچ صدر قرار — جاللی مه اوغرانیدی اولدم بیهوده

اختیاری جونکه اندن اله سین — بن دیمن اوزی کلور فی اختیار

سن دیمیمک بایزیده نه گناه — بایزید محمولدر سن قالسین

بوسعیدک جوده ارشدی بونقل — سن بیلورسین خاص اوغلون ای پادشاه

بونگلکده دیودی اول زمان — بایزید حقنده سوزنه اولدی بونلک

باغی جوق بایزیدک یاق جمله قمو — کوردیکه قوهسن قیامت خلقی مات

جنت اهلی جنتده قلمش قرار — هپسنله کوکره مشیدی ضمو

هیبت ایله ملکلر قاموبه — عاصیلر قلمش اراده سر مساز

عالم صیغر فریاد ایدرلر زار زار — اللهی قوما قدرلطامویه

هیبتدن عالم اولشدی سیاه — موج اورر نار اره یر یوکی قرار

بونگ اوده بونلر جانره وزار — یتر کوکلی اهلی قوالمیلن پناه

بایزید اولور نکاهن انکار — بایزید بدار اولور نکاهن انکار

نعره اورر هیبتله صعقجنات — محشر اهلی اولور کی الله هایدر

همت ایلر اولار نلر سروری — قومزم دیر طاموبه بن بونلری

بس ملکلره امر ایلور اولاغی — اورده زنجیرلن بغلنور بونلری

یوخسه قیلور عالمی یوتار مادر — محاسبات اولورادره نه شمار

الی زنجیره جکر قاموملک — هر بانیه بایشور بوزیلک ملک

نعره اورر اول ارلر سروری — دره شور کل اول ملک جمله واری

کاه جکر زنجیری کوکر ترلری — باغیه کیرمش همایدر ارکلی

دار کیر ایکنده بونلر ای سعید — اویانو کلدی کامس بوسعید

دیدی امتا یا شاه فرید — بایزیده اول کال اولسون مزید

اعتقادیم پیری بکا ولدی بقین — بایزیدک حقنه ای ذوالمنن

حکایت شیخ عمرو

بر ورده کار کردن

واریدی بر شیخ عالی نامدار — کوردی اویقوده مکر اول کار دکار

تیز واله کیدر که روسند جوماغ — بر فرشته کلدی انه پشوراغ

دیدی عزرائیل قنجر قبه ای عمر تر — بیجوده بویله کیدر سن بره یتر

دیدی عزرائیل بو زمانه دکلدر — هم سالم دائما الصمددر

اول فرشته دید یکیم ای خدا
یوقدر عقل سنك مطلق یکی

یوتجه اسباب و یوتجه کار و بار
قوه وهم و ذکا و سعی و سر مسار

اون اجی یوقدر امل اون ایکی
قرب اسه سیدلر انی یکلکی

کار و بار یکی یتر اوندك عزیز
خوص و اطوارنه کیدر سن بتیز

یوتجه نسنکه کیم اولمز رسکا
سوی قوه یکی وار سن لمکا

منبع رأیجه اول کشی اولدی مدار
مکلکیمه وار سن قصد قیلدی یار

یتمدی یاره سوی قوه ی اول همان
کندوبه صاحب ایتدی کدر اشجی

اول یکیجه یه کم اول یاله باز
اول فرشته یه کلدی کوبان

دیدی قصدك قنجه ای یاله دین
دیدی قصدم فرمان ربانی اعلیت

دیدی ای نفس خبیث اده صمد
اندم صغیلتوردی یوفرخنه یمک

کیدوب دونکیلوار معیل ای خوشنا
کیم سکا یتر جهاب ایشو یاره س

سوزنی عیسی جهاب اولدی کا
هم جهاب اونسه کوزك یوده سکا

جون اویانه یه دونمدی اوده
انی ده ویردی صالمیون یاره

کوردی لفصه یه کیجه نجاب
اول فرشته ایلدی کا خطاب

دیدی عزموك قنجه ای نامدار
دیدی عزموك یاخدای کردکار

اول فرشته ایدای شاه کیم سنی
جون یتصدق ایلدوك سن واریمی

یس اوتوز سن کیمکه ازطاکا
اوز اوزی کلور سکا اول یادشاه

جون بوروکی حقه دونمدك ای
اول کلور سکا اوتور کیلی حکمات

یاراوکل عاجزه کیم وار
نا سکا یارلله اول بیچاره کار

طاهر اونسه دیمدك ایکوده غم
تك ایکوکده اولمسون دیمه الم

یوقدر ایراهیمکا سیاحوق
جونکی سوزمزیدی کا صریح

بلکی فعلی اللهی جوق ای دوتون
ایکیسان اخرت الدی صابتون

ازمکا اولسا کا ای مرد جوان
وار یغمبر ذات قیلمیجه حیتیون

جانه بر سیلدی سنکر سیم و زر
هرکیه اده ویرسه جانمدن ازر

جونکه جان آخر اسی ذات الله سین
لاجرمکه حقه طوغری کیده سین

نومه لدن حق کلامی یوم و عزه
لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون

حکایت حسن بصری

یتر لرك پیری حسن بصری دیکر
اولشدی جود ایچنده معتبر

حق یولنه صرف ایدردی مال ایچون
صقلمزدی دنیه کار و باری

بلکه برج اتمشدی یوز مارد یناره
قیلمشدی حق رضاسیچون نثار

يوج يا ارى صلب عدى مكر — دديلر شيخه بوى بلاديجك
شيخه ويرمز ايدى هم مسلمى — بو يكادر حضور ايدى قمى
زيجه كون ترك وعظ ايدى امام — قاچه جمع اولدى بزه خاص عام
ددى بكر كيم بيلمز ياردى عجب — ترك وعظ ايدوكى نه ندر سبب
ددى بو جواب ويردى بكر اشبو حال — اول سبيدن بولمزم وعظ مجال
ددى بكر نه ايدوك يا لقمان اى عزيز — اشبو مجلسه قوسين سكمدى بيز
ددى بو ايشى مسلمانمى بسدر — اوجرتيله وعظ ايدن مذبذبدر
قديم بكر الحاج بولمز طور مدين — المادى شعبه هركز شاه دين
جونكه بو ميدانى ددى وكندى بولر — بو ملوادى طور مدين بولرمى
شيخ اوزى الدم مناجات ايدى — خلق بكره عرض حالن سويلدى
كلدى ها نقده بالاى حسن — بركفيا وز بوزجكه عمه سن
طوراوره ياظاره وارسمى دوه — بزخانه وارسنى ستر بوزمان
بوزيدنا لنوه الى المشدد — شهره اشبو سنى كلمشدر
قولرى بكر شمه ده درسوبسو — جيغرشوب ابن الحسن بيلرمى
صورتنه بقمه انيك ياحسن — اجرت خانه بذل ايدن

بيدى طاده وليدن اولخانون — دنيا ايكن اجرخانه مش صانون
اندن اوكده بركشى كلسه كرك — سكادر بولرايله قلسه كرك
الى بيك التون سكا ندر ايكش — بوزجى ايكوده صرف التون ايدرش
زنهار اول مالى سن تمكيل قبول — كرچه اولور سنده اول شى مأمول
كيم سكا الاديكيز اول مال اهيچ — هرنه سويلرسه قبول ايلمه كچ
اول ستره مالى ايچون الغرض — بوزجكا وير مسجده وارغلهمان
اومنكوه وعظ ايكيل شوقيله — هرمراد ايدر دكلسون زوقيله
جوه حسن باطاره كيدى ايدى — كلدى ايكى اوچ اوى كيم كلدى دوه
بركه اول سوزنده زيو كلوتمام — ددى بكر اكا كيم اوش كلدى امام
بوريدى اول صالحه دوشدى بوزى — شيخ اوزى ايلدى مناجات ايدى
ددى اى مستور ايكيم اى ارى بيرى — بركشه كوردم بوكيجه بيغمبرى
ددى بكا ضيجه ايم طوغرى بودى — بوزيكى التوده قاچه بوكلت بيدى
كيم حسن قيقوده درسوبسو ايدوه — سن بوماى نه بغارسن اكدر بوده
حق تعالى سكا ويردى بر مقام — جنت ايكيوه ايدر دار السلام
ايم حسن قوكشلوق حقيقه دار قاپوسكا — قوكشلوق حقيقه دار قاپوسكا

آلدی یا نور حدیقه وزیری تمام — فارغ اولدی منارهٔ جفدی امام

بسکه دی تقریر توحید و کلام — مجلس اهلی کندی اوزره تمام

کوکلم اجلدی ملک بندی قتا — همچو خضر کلدی رشدی ای عمو

ایلکیکی سورنی طوردی اولدم تازه تیز — صاسه قوردی فیلسوفی ای عزیز

اوته یکی کشی اوردم اولدی هلاک — فقره یاندی طوشندی اولدی خاک

اوته ده خضر بی جبرائیل و زار — کوردی بر کشی او نور مرغ یادگار

وار دی کوردی هیچ یونک سودای یوق — هم یوق محلسده رحمی مهری یوق

دیدی یارب یونه شخص عجیب — اولیادن اوله شاید یوغ غریب

دیدیکیم یانر سین بی عیان — هم اوندن سویله کیم اصل نشان

دیدی سیاوردم خضر سین بی کمان — هم بودر ادم ناوان فلان

اوّل آخر اولیانوک دفتری — خضر یلدی بیله ای دیرن اری

دفتری یی اره دی باشدن باشا — دندی واکا دیدی ای کور کلو یاغما

یوقدر ادک سنک یونده عیان — نه کشی سین بلکه ها تولدی یان

دیدی سن زار سا کن اولمل ای عزیز — ایله مز سان سن بنوم حالیم عزیز

سنده کی دفتری سویلر سین عیان — اول محبت نوده فتری یلدی کمان

دفتری یی محو یدرک سندهٔ دکل — وار اونوتدیرکده هی بیچاره قول

بولدی خضر اسندی اولدی بی قرار — دیدی ای حق سایسی کارم بنه یار

صحبت ایدلوم سوکلم برساب — سن بی دیلمه ویرکیل امان

دیدی اول خضره یوری بندک ایراق — بودر اول نکته هذا فراق

موسی سوردوک بنوکده قوم ساق — اول سوال اندی سن انی یمدک

بندی یا نومده قوم مارم سنی — اوله مز بوسوزه محرم هر دانی

دیدی یاری بردعا قبل ای عزیز — ایده وز تلحق یا طلدن تمیز

دیدی بودر خوندعا ای اصل نور — بتدکده سین انسیاوزک حضور

دیدی بولی غایت اولدی اولله — خضر مکدی رشته زار هجر

حکایت

بولحسن کیم شیخ دی زمانه — غم هر بی عالم اخره ملک سبان

بر کیجه وقتنده اول شاه شبان — کوردی الهی اوشناه وی حجاب

درد الهی اوزره شب بی کرار — التمش بیلدر طالیهوم کی محال

کوردیم بو التمش بیل بکده خراب — طالمیم لقمه و مال شراب

کیجه کوندز اولمشم بن منتظر — تا کوریم دیدار کای بی نظیر

او یا نقطه فیلورمی بن مکتب — نسنه اولدی دیمیوده کورمدیم عجب
حق تعالی دیدی ای بغری کباب — قول ایلسن بیرمیم سنه مولای حجاب
پرده کوتورسم اراده ایتدیمان — بولمیا عالم وجودینده نشان
نحو اولله بر خطه ده هم کائنات — هم حیات اهلی بوله در هم ممات
دیدی اول ایتدی شیخی یا کمال — یا الهی لقدرتنه یوکیل مجال
کوزلرم هردم دیر کورمک سنی — معنی قلبه باجمال ولدم بنی
حق تعالی دیدی ای کاره صفا — بورایت در مقامی مصطفا
اول مقامه خاص اولیدر سرینی — بیچه اوم سین انکرای دلی
اول مقامدن دی هم محمود در — وار کلامم بنده کورموجود در
اندن اوکه کس کاملو مجال — اول مقامی ارزو قلمق در محال
دیدی اول امری موحد یا اله — التنی یلدر طالبم علیلدر کواه
قلمیم امر وکه هر کز خلاف — اورمامشم بر نفس بیم بوره لاف
اول دلالت خونه طاهل اولمزای رحیم — بر یکادن باری شاید اب باکیم
حق تعالی دیدی ای اصل یاک — خالی اولغیا خالدن اولغیر خاک
بیچه اولله بونجه تبدیل اومراد — توبه تبدیلت اولمیا سن ای مراد

اوزمراد کلدی اول سکا جواب — قومراد کل تا بولاسن فتحی باب
عاشق اولنده اراده ایدر اولور — اوزمرادین کوزلیین عاجز اولور
جان دلده عاشق اولمز صدقیله — سوز دکلدر کتوزمز هیچ دیله
سن بکا منت قیلورسک شو دکل — عرض ایدرسن یعنی نفسان اولدو ذلیل
التنی یلدر طالب اولمش سکا — ایدیم شیمدی اندن حالک سکا
سن بو دم ایکن طالب ایدم سکا — دی سنی کیم طالب ایدی بکا
بن اندن ده دوزمشم بو عالمی — سکا تقدیم ایتمشم بودر دیمی
کلمه دین اوکی عالم بلدیکر — کورمدین بودر که طالب ایدیکر
بو طلب دعوکه شیمدی سنده وار — قالمو بومدن سنوکه انکار ایدای یار
بن بولاری منت ایتمز سکا — بیلدی سن منت ایلرسن بکا
بلدک اولمیچه بزدن طلب — طالب اولمی کسنه ای عجب
جون کوتشده دائم اولمدیکا — قالمو عالم طالب اولدیکا
بس بو یک شکر دن بلکای کدا — دعوی قلمه یوری وار هی دیو
ناکهان اورمه کلدی شیخی یاک — باشنه قودو هوالله مورلوخاک
دیدی امنا بکیده یا اله — قلمیم امالی کلیدین شاه

الدوه اولیتعاز یوتله خطاب | اوزیکی فکره ایله کاکای ناصواب
خوده بودر فحلصدرلی حالی کمان | اوزوکه انصاف ویرکای جان
بقه هرزه غوی قیلاوتمک سوزینه | اول اول امیر دوتامز اوزینه
کلدوم هردم دیو دعوی قیلکن | بس سوزی باطلدر کلی یالانت
اومه غیل کاهردم اوزه لاف | معنی اهلی سوملمز هرکز کناف
معنی اهلی تیلموی یا الله | قلمسوه عمرینی قیله کداف

حکایت هندی | بطوطی

مکر هندی حکیم جینه واردی | وارروب جین شاهنی کورر تصویرینه
کورر بر طوطی شاهید همشیرین | قفسده بغلوبندی آهی اینی
جوکوردی طوطی هندویی تاز | دواه سویلدی طوطی همچو شکر
کی ازبری خدای مونس یاز | کیدر سین هندستانه ایلنه یاز
ایتت طوطوکوه بنده سلامی | ایرشدر انکره هم پیامی
که اول بیچاره سویله هزار کوکو | قلیندر قفسده ایچنده محزون
نه بر همدردی وار نه غمکساری | نه مذاقی قفس بلدری ذاری
نه تدبیر ایلسون اندا کاراز | که سیزده بکا اوجوب ایده پرواز

حکیم

حکیم هرکی هندستانه وارردی | وارروب طوطیلر باغنه طوردی
هزاران طوطی دللخسته کوردی | دورولوب سازیله قال قیل کوردی
تعجب ایلدکری دوتمش حیفار | که فارغ بال اولوب ازهمه کار
غمی اول طوطی غم خواری یدی | حکیمی هندی اول سراری دیدی
ایشدیکی سوزی خوشکی کلدی | یقه یرتوب اول سری دیدی
جوانان یقه لیکی یرتمسی | مناسب دیری قلمادی بیر یسی
اولارک اولدکدنده مست هشیار | عجمدی بشیمان اولدی کی یار
دولتی جنکه شهری جینه کلدی | وارروب اول طوطی خوی بولدی
دیدی ای طوطی اخر هندوایدم | سلام ایلکی او یاره نده ویردم
ایشدیکی سوزی قدری بیلدی | یقه یرتوب عجمدنده جمله دیوانه
بولی ایشدی اول طوطی خوش حال | بر اه بیدی یقه دی الدی فال
یقه دی سویله یاتدی بخدا کریان | صناسبکیم قالمدی بنده جان
قفصدنده بر کشی جیقروب طوطی | ایاغنده طوطوب کلمی سنده
دوشر کلمانه خوش اول طوطی تاتی | دوان کلمن جینه قالدی پرواز
اوتوردی برسری قصری هندستانه | حکیمی هندی بیدای همه همدانه

بگانه نعیم المنی وصل یار تنگ — قفص ابجد هوز حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

یزه الشمال قاسط سکاکی سبین — اولکه کوز تاکه قصده نور یاره یاتیه

اولکه کوز تاکه بولاسین دها یتیق — اولدکده کمسه قیلمان اشنایق

صاغیکز کندوزی اوزکدن آل بویاسن — قصده نور تاره جاغز کوبیاسن

یار تنگ سوزکه یرینه کتوردم — قصده نور تلوث قصه اوزدم

عزیز اولدی هرکیم که اولدی — حیات جاودان اول کمسه بولدی

قاولدی اوندم غفلت شمدی محزون — اولیسه جوت ده تکاکو معیون

یجه زلف غفلتیله خوف زمانی — یجه همراه اولکه سکا معانی

اویوب قلمه یوزین بقده — سقیدا رمانا کوکس هاتقده

اویو یاتدی اویوده کبرو فلدی — اویانقدی بلدوم متنباه ایزدی

اولورسه قلبکز کذاکم سوداری — بولاسن ظلمتی قدر جوزداری

حضور اهل سکا همراه اولیسه — دیلیک توجیدی هرکاه اولیسه

خرامان اولکه یزده رعالمی عشق — یکه دارک ساکو همچی عشق

جنون عقله ویرمه اختیارک — کی بولزمایه دین اوستنده قرارک

کوزل خوی قیل سن شوقفه یاد — سن اویوده قلبکز ایده دیار

حکایت هندی — شوریاک

واراید بر هندی شوریاکه وارمش — درمقام عشق خوش صلکیف کمال

جونکه حجه جقدی ناکاه قاپله — کوردی خلق درمیان عشقیله

دیدی اناوره روالم اول شهره — فتحرم به دیو کوکده عزم سفر

دیدیلر کیم کعبه دیر عزم راه — مقصدوم مزیوم اول حاجیکاه

دیدیلر کیم کعبه ندای اولهمای — دیدیلر نکی اویدای کدای

دیدی اندم وارمغه ندر مراد — اندم وارک عمل ایله اولوریاکی شاد

دیدیلر کیم کوندیلیک کوزلسکم — حق تعالی ایلیه اندم ازکرم

هرکه اندم نفس ساکن اولیه — ازعذاب جاودان امین اولیه

درسندی هندی حاجانه ویرمش — کعبه زمزمه سندن اولمدی قرار

دیدیکی اویومیه قیلمه دورشت — وارسیکه اول اوه بن نی نعت

کمکو یا بویدی مسجد اقصی — ناکه مندی کعبه یه اخر کار

جونکه کوردی کعبه دیر عرش اعلا — صوردی اهل کعبه نالی هذا

حاجیلر دیه که ای شفقه کار — ای کورمک بی دلورای ذی قرار
او لنکدر اره اوده اولمز اولی — بولی بیلور هرکه دیوانه دکل
یوسوز ایله هندی فرقودر ولی — عقل حیران قلدی هوت اولدی هم
نعره اوردی قلدی درساعت بیخان — اوزینی صانسا اوزه جمله دی اولدی زمان
زاری قلدی کیم مسلمانلر حق — بیجوره کتورمه بکر یوزنده بنی
زینی یوقلدی یوخاسیه — کراوله می کورا و دیوانیه
یوریمک زینی بیلمز بکا کوسترملی — یابیم او اولکده بویم اوزره
کوزمه شفقه کی بیلمیم یوقی — جکرم یاندی یوقدر بولی رحمی
سزمی جوره بوا وده کتورمه بکا — کوسترملی ای بکا که دیدکزی
بکا نه بوا وکه کلدی مقام — بکا اوزمی کلدکلدی واکسلدیم
جوره بولی حجاج راستدی دوزمدی — نوحه قلدی قاموسی زار بغداد
دیدیکز بارک الله ای سالیم — ممکا اوزمی بوصدیه عظیم
ناکهان بر نور اولدی منکار — قلدی دیوانه فرشید طور
کلدی هاتفدن بزه ندا کیم یارمن — کلهم و کورلدق دلدار من
کعبه امنی جمله حیران قلدیلر — یقیلوب همله یوزلرینی یره

اوزیمه کلدی بنه بوندم قوا — کورمه بیلور بوزمسن اول نور هو
مرغ دلدی عرشه سیر ایلکلیش — قالمی قرتون دی هیاهو ایلیش
جمعیت اولمدی عالم اوزره — صنعه باقوب صانعی قیلمز طلب
هرکه کندو نفسه ناظر اولمه — نفسی ایچنده کندو تماشن بولمه
فارغ اولمز عشقی ایتمدن

حکایت موسی علیه السلام

جوره تحمل قلدی موسا یه عیان — شور عوغا طوندی عالم اولدی
قیلدیلر انوک یوزیه قلدی نظر — دوشندی اولدی یلغوز اولدی
بیچه کیم یوزوده بوردی دوزه غلیب — اولمز ایدی اول یقاله کاهجاب
دوشندی عوغا عالمه ای ماه رو — کورمکا کلدیکز ای سولیسو
جوزکسنه قلدی نظر اولدی هلاک — کیم یقاسن بزه دیکیم قلدی سینه
کیم کورز اولدی کی ماندی تمام — قلدی خجاله اره یزه قالمادی
بیچه کیم غار یقاب فات اولدی — بر توی نوری اولوب اندن دهی یوق
نوره مانع اولدی هرکز حجاب — کورمدی کیم عالم اولور خراب
وارمدی طور بحق مناجات ایدی — حق شنیده عرضی حاجات ایدی

گر دمی ابلیس لعین بر گرد مرکز
وز دمی حلقه موی حلقه در حلقه

دیدی میلوز میستر تولدی موسی
الذی یعمر تلکی الذ خدا

کوز میستر یوز بنک نوری قنی
بس بودمدهم مرمر لیش تنی

دومدیدی یوز بنه یوز بنک حجاب
کوز بحه ایشدز کاحجاب

اولدیعیوه یوز بنک نوز بحر اب
تبه یاجوق اسکز ایشدز رقاب

یوسوز ایله بنی سرائیله
دوشدی شته جوز کهوار دی یله

اکثری قومکه یاشادی یوسوره
دیدیلر یعمر اولمز یوز یره

حق تعالی دیدیکیم فاش ایده
فتنه کم بدتحی هر قیلمانزیده

یغناق اولدی بر کوره کاه کاه کمو
اژوعورت کمله جمع اولنوقو

موسی یه اردی جبات ناکهان
کندی ظل ایتمکه اول شاه جهان

بر طاشوک ایشدنه قدی طوغنی
اول دم اجلی ایلمارک تنی

کردی غسله ایتدی صویه اژمان
طوغن الدم قیدی اژ ایشوز کان

طاشیلاردیکه موسی یوکوزر
ایریشوب طاشکه بنی عمرت اوزر

کوردیلر کیم ننه در سالک اول امام
هم یوزینک بلدیکه نوری تمام

یا ابلیس لعین

دیله کلدی طاش ایدرای کریم
بکا بودم امر قیلدی اول علیم

سن بوینک زخمی ال فاج بوردیان
بنی بوز کوز کل قیله بیزه قرار

بن حقیکه امریله قیلدوم بوکی
دکله سوزم ایده دخی سنی

عیب ایتمشدی سنی ال اعجه
اول بکا دره حق سکا اول دی معین

فتنه دوشمیشدی یوقوملایحکم
فتنه دفع ایلیدی اول ذو الکرم

سره بکا قمر ایلمکجای کریم
عفو قیلغیل بزه زمان اولغر حلیم

هم بنی قومه الکدی یا امام
بزه سکا کوکلومز هم بزه مقام

یوسوزی ایشدی موسی الزمان
الذی رضیتز کیدی کتنه روان

داغی دعی بیله الذی کندی هم
کوزکی صکره بیلیکی اول ذو الکرم

اول حکایت کیم ایشدیکز عیان
هم کلامی حقدنه اولمشدی بیان

اول یاکی چشمه حقاره طاش
اول قصصده کوزکی بحه ایدیش

تابع ابلیس اولدیلر بو مرتجات
شرعی قومه که اولدیلر حجات

یا الهی توبه سن وبر بقدین
ایت بنه وسوس شیطانکدن امین

حکایت

ایشتدیم بایزید بسطامی

بایزید

کی قرق کون ارمش ایدیکیم یاوه

مگر بزگوه که اورج بلندی
بویون ایچره تنگره کله بندی

کی قرق حج ایلیشم بن پیاده
نمازوا ناقله حاندن زیاده

اگر بزی قبول ایدرسه بسندر
دخی بویخه بوکوسک نه هوسدر

جو نفسنه بوغب ایرشدی باکا
بشیمان اولدی درد یله آه

دیدی ای نفس مرادنه یتدی سن
یخه اودلاره بقارسن بی سن

یوریدیکه یعقوب اوغلنی سیر اولوب
که قرق حجی ویردی مکه یرینه

بزانوزیغدی یرتمک ایلندن
بوقرق حجی رواندی ایندن

جوره تمکی اینه لدی درد ویشی
دونمز کوکلونه ناکه توپیشی

که بر قصور کبی ایسه یعقوب
بوتمکی کاویرسه م یسه عذاب

کوردی بر گمجی جزیره بوردی غمس
قوردمس توی دیشی فیل کبی

قوزلدوکه ای خوند بلدی
کتوردی تمکی اوکونه صاندی

توجه قلدی کم کیده ایشه
تکر کتوردی ایت اینک یاشه

بزالدی قولدولدم حواله
اوردی یاپزیده یخوش سیاله

دیدی قرق حجی بر تمکه صاتدی
مسلمان سکه یعنی یخشی اش

اتکاردم سکر اوچماه بر یره
ایشدلک بکی بغدای صاتوب

اوردی

بودر دعوتی ترک ایتمه دوما
اجیکدن کسمه ذبیحه فانی

سکا اتمادن کر توتمه کیم مالیت
دیر لر تنجی توتمه فالیت

جون اکدکاری بحر سکا کله ای یار
بلی همدیله کاتخم فردار

هر طاعتله جنتی جون ارزیدر
بر دینه بوز یوز دینه بک اولور

حکایت داوود علیه السلام

اوقودی داوود کتمز بک بوری
بلدوری خلق ومدن هم حضوری

بلکه ایشسه اولوردی قرار
عفو ایلمزدی اوکله یالیوار

بیل ایشسه شویله قالوردی
هر اعجیبک یرنه اغی طوتوردی کوش

ایشلدوب قال صولوردی قرار
قوی همواره ایچیوب قالیردی یار

کرچی اوازی خلق قبلوردی بیخ
لبکی کوپنولوده کوندی هیچ

لاجرم بزدم علمزدی
اولدوزوب کلی قیمتزدی

عاقبت جوره رحم ایدی ازقدر
جانوردن اولدی قوزیه برابر

ناله یاپوب دوشدی محرابه مگر
ناله سنانه علدی کوکمه

توجه قلدی اوزه جلوب دزه
ایشیدوب فرقه بکی کبی اولدی

هرکم ایشتدی زاری دوردی
اوجدی روحی قلدی کوده دوشدی

تا خطاب پرشدی کی ای داوود بالک — اولدی فرق سکا شوی اولدوزدا هالک
یوندزه اولدیه قلمدک برزیده تر — کوریه قلدی سوکمکین کاروکر
چون کوکایه دزسوک تا اگر یکون — بیکه دلک جانیه اوزدک دیکون
تا لکیم کوبوکلی دللردن کلور — مصر قلیخدزه دهی اوی اولور
طوغرو رایندی هی هم صاغه صوله — همسلکه عرشه صالدی زلزله
چونکی کوزلک دزه اکیدزه یی کوز — جانه یدی قلدی یولوکه جبل هزار
توحه ماغ سوی قلدی چوبار — لاجرم کرماره اوغراسه بار
دزدیکلک اولدی جوسانه اشکار — بیکه جانکز یولوکه اولدی شکار
اوسیکیم قلدی حق اراسنه — دزدی دللر انحق اندی خوسنه
هرکشیکیم دساه ی دزدا اوله — هرکز اولمز امید اولدی یاره اله
اهلی دزدا اولان کمسنه دزمزت — هرنفس ارسه کرکدر یوی هشت
زنان یوی عورت ایلر اختیار — مرد حق زنان یوی بیلر ای یار
دزده ضد اولدی چون اینه خطاب — لاجرم قلماندی اضطراب
چونکه اراهمه انح اولدی بند — حق یولنه وغلوی قلدی قید
قیفوزلدی چونکی قیفوز یهیب — دوشدی یوسفده بحار ذلتی

داوود برنغمه کلدی عتاب — طاعه طاشه لاجرم اولدی حطاب
کیم بنم داوودیمه دیه سار یولو — اینکیله یله هم اوزاولوشه
جمله یه چون نفس اوجنده دزلک — لاجرم نفسی قلدی پایمال
مرکب عاصی دزدا ومزمطیع — حق مدد فیله مکی کی اوله شفیع
چونه شکندی یا حکیم برحرده — قلدیلر ظلمتا ایچنده ی مدده
چونه طلب ایلدیلر یولدیزیاه — قلدی ظلمت سیاه اندی سیاه
دیدی اشکندی حکیمه ای ولو — عقل ایچنده قومزدی بلکلو
نکوندیه یاه کوریور املکه — یوقسه قلدروق یوندی سال ملکه
اول حکیم ابدی ی شاه بلند — دولته یرمسون هرکز کرند
عاجزم بن یوپولنده دوقتی — یاشه یمز هیچ یولی عقلاتی
اتفاق ایندیلر اخرس اولسون — بشر اولماکه مکر ماره حر
اوندیلر یولنکه ی کتدی — ایپه یاپشقلسون کی کورو کدا
اول حکیم یاپشدی یخرنیولنه — ورکسی اوندی بیک یوریوعه
قنجرو کیدسه اشک اغرور — بوم اردیمکه کلوردی روحا غرور
چقدیلر الفصه ظلماتدن بولا — کوردیلر کیم نیم اوزاولدی

حکایات بلعم

مژده‌ای لیسدی عقیله بشنو — بعلم ار لیزدی عقلی پای منه

قاری دورت نور بار عبادت ول کنه — عالمت کندی خدا ره‌ای نوا

تصنیف امثندی ره‌ا بور کتاب — قاموی توحیدی امتدی تعجبات

کیه دورت بور کوه جگودی بجود — عرق امثندی دردریا بجود

بزیکه‌ی ظلمت لیدی سر بم کنن — باشی قدردی بلعم از زمین

عقل تشویش بکردی ولدم کا — دیدی بو بو بچه زحمتدی بم سکا

بچه‌ده ره قلبوکده لیسدی حضور — ظلمت اولیدی کرده بچه کله نور

بی صانع کردی باصد دلیل — کونه نگوی دیدی ره خود ذلیل

عقل بوزدی عرفانه دوکرن — دوشدی لدر انکار قودی درین

سجده قدی اولیسوی قبله — لیدی عقله وردی قاری خوب

عقلی بوکیم حذر انکار بچه — بلعم وله کلی انکار بچه

عقلی بس حدی سار منزه کونه — قارغ از مدح و سار ستوده کونه

کرمی عقلی ساده اولوردی بظام — لیکی مقصوده ارشد و رتمام

سنکی عقلی ساده بولدی لن کان — اخریه انسه سر بت ایمان

طومار انور یو عقل از هر خطر — فتنه لیسق الهام هیچ نیست

نیته عالمی لندده در تو قسام — ایکیجوه زن اولور ایم کساد

حق خطردن صقلاسون هر دمی — ویرسون هیچ خلقه یاروهمدمی

حکایت شبلی

ذکر اولنه شبلی عالی مرتبه — بر اوغلانی کوردی کیدر مکتبه

کیدر اهل زاری یاش دوکر — اوتکه باشکیم کور ریل هر گسر

شبلی حیران اولدی زار زار اوتوک — قودی اشیه گلدی باشه اینک

دیدی ای اوغلوم نه املیسدی کا — کیم دوکوبدی سنی بو سوزه یکا

اوغلان ایدر شبلیکه ای رهنما — دگلکیل سوزمی از هر یره

دیدیکی بن بلمم بخشی درس — دوشدی خوفم هیبتنده جانه یرس

قمیسده بو هفته فرکیم یاتم — دگلسا کیم قوسنی اوسادم

بکلیشوی جفر رسمه حالم اولم — باکه نه اشدی قاره اوزه کم بلو

بلعم بارک نه تدبیر ایلیم — ردد دیلیم دعوی کیمه سوز بلیم

قالت عاج یومشن آن صوم — اولخود اولدی بخود بر خرامان

یوسبنده اغلوم ای شاه دین — اولیله بلعم صوتی ده طاوم میه

شبلی بوسودای اشندی ناگاه یا قسیر من صد پاره قلبی از زمان

دوندی پیلون زاری زاری اغلادی آی دیر یغا تیکیم بیدم دردی

ایکی پاره ایلدی بوسوزیکی سن پیلورسین حالمی موجود یا غنی

وصفی حالمدی بوسوزکی حالم بیچه دنیا سوه اوده جانم یندم

اول قوزغانک بردی بکا شی جیقا اوستاد اولدی بوینه اب دقه

صوره امکز هفته لک یاکشنبه قوزقوزدن کوز یاشلری یاشنبه

یعنی کوز یمی ایلدی اوش نام یکشنبه باشندن یاغه آی همام

عرسق کوهزدی استاری ازلی بیمسنم بدیبی بن بد عملی

فاموسینی بن اوزیمسنم زدی سیاه ملکه یاکشنبه صوره هاقدر اولی

بیچه اوله هالوم ای اخوان من اوزکی دوشندی بوسوزدن همان

قوزقدلی یه هفته ویرمان جواب بوبیچه یاله بن بیچه ویرم حساب

بولی دیه دی زاری قلبی بزمان اکلادی هاتفی زمین و آسمان

جوزدهان اغلشیلی اعمی یاله مونس وردله واحباب یاله

اوش کوزدن عالمی اولدی همان قیو یومنلی عمله ای ای یار اخو

جوزاز دها وزمیشدی سکاسکن یکدی ملکه یه درسن قودومه حق

اول امانت که سکا ایلمشدم بر الی حق سندن قبول یارین دلر

وای کاخابین اولاده یارین یمش یکلیاز بوینکه اوندن مرمش

اوقی الله عزوجل ذو انتقام بس اینک اینی سن یکیل تمام

بادشاه کلدی بوردی بویله محمد آیاه ایله دل دیشکوز

دنیاجه کرطاعتو سعاصی اولم سن دیمزسک قبول باطل اولا

کلمی عیسایه سوزکی ای کریم فضل قیل قولاره ای قطع عمیم

عیسی کیم سلطان ایاه الی ابد اول فاتحه دین اولاقم سوزمدد

گرچه یزده سکا لایق یوق عملم یخشیلیکه نوله کاری فضل

جوده سکا حوله الدی حرمتم یاره من بن اگمه ای برور دکار

بحر ی لطفک جوشه گلسه ای غنی محمد نور الله قوما مادمی

یونه سوداکه ای غفار سکا سیدی ناش یدی قوالی یوالحسن

قورقامیسین بادشاهیکدن فاش یلدیسین عالمه سن ای نبی

باشلدی یونه ایدین کاری خطا یا نبی یونه قورمیسک اولاسن ممکن

یکیم معذور دیسون ای خدا کیم سخن ای اخیار اولور جدا

جوشه گلسه بودی دریا یمن سن ایدرسین صحو نور الله

باری احمدنه کلور رخوه تحریرخوش
لاجرم اولر اکر اولی یکیرمی حموش

نه مدار دنای بو مرد فریبل
نعره اورسه مدنه کوره اهل مرتبه

کوتیلور سکا جانی مدد یاره سن
اشکاره ایلیوم بو سوزی بن

جوره سوزی ترک ایلایم سوز سویلیم
هر نیکیم دیدیکمه یوز سوریلیم

نه جهان اهلی الله اندنه مراد
یاد کار اولمه جهاندنه فانه آدم

کیم سوزی طوبه وقصه یه حق یده
مرده اولورسه کفن هم تخته یه

اولا اخر هر نه سوز اردیه جهاندن
بو کتابی ایجنده دوشن رخوندن

کیم اوقورسه بو اولورسن سوزیسر
قومه اندنه بوکی زمانه ای یسر

هر کیمه موانس اولورسه بو کتاب
تحفه بویله کا بوه الحساب

درد دیله دیر بو نکا سوزی تمام
درد دیله دیر تحفه اندنه ای همام

قصه دلسوز در بشه کاه بشنا
بکشی دیکله بو سوزی سن کی باشنا

دیدیکز عطار ایمش اول قصه کو
خوار اوله بو سوز بکا ای ماه رو

وار در اشتر دوشن کلام ایچنده نقص
روح قرآن اولدی عرض قصص

قصه اوزره بیتی قرآن اولور
قصه توحید ایتی قرآن اولور

شعری بخوه سویلیسن اول قدر
شعر ایله سویلیوب نیمدی سکا

شعر کاذب در دیه ایتدیکمه
دیدیکز کاذب فجاوی مصطفا

مؤمنسن شعری دکولدر ای همام
حالا دل اندنه اجرم هویدا مستقیم

ای سویلمک عار اولور عمر
همه مدد اولور کا بوه الحمد

قصه کتاه ایله ای عطار یاد
فانی بو عالمدنه نیمدی اهل راد

کیم سوزنه بو قصه کمه مائل اوله
بو کتابی اوزینه محرم قیله

کلمه فاه جوق کرچه یاوز
بویله محرم باری کتر بولنور

نور بخشر اشبو قصه هر نفس
فکر ایلیه اندنه اوزکه کیم کهتر

هر کتابه کم اولور سک یزمان
اندنه اوصنور سین اول زمانه قدمات

بو اوقوناجقه کوکل صاقلایه
اهل حق اندنه اولولات اولور

دیدیکز انصاف ایجون شعری
حالا قوشنور یم قالمیش ای هامی

بو کتابک کاربارنه کله یغیل
حل عقده وکیرداریسن اکمیل

دری دریای حقیقت بولنور
مؤانس اهل طریقت بولنور

بو حقیقته دردکه ای بوسوز
اوزکه دنیه بکمز معنی بولور

کیمکه در راستی سه بود دیانه در
اول که در زر فلانند بو یا زید

همی فلمسم سوی کیکاوس در زمین
اول ذکر در کی ایلدکری عزیز

بوسوز یکه هر کشی کو در دا بدا
لاجرم صوغری یولی طوب کیبا

محرر در دی دی عطار اولمه
از هزار اره گنج بر خدا رولا

کیم بو نور سه یعنی بو نحو محال
ایکی عالمده اولمه صاحب کمال

ختم دیب یعنی بو سوز عطار دن
کنج معنی صاحب اسرار دن

تا که اسرار اوکر مسنک باز
اکا عطار اولمیجه دست یاز

جونکی عطار سوز لری اولدی تمام
اهمدیه دکلی نوت ای کهام

حکایتا — احمدیه

دکله کیل انو کدی سوز یمی
بیجه قول اتمش بو نوله دوزمی

خوشه چینی خرمنی عطار دن اولوب
بولده دوتمش ناظمی اسرار دن اولوب

فارسدن نوزکیه قلمش ترجمه
یادکار اولمق ایکون هر کمه

اوجه شیخ اوزه قیلوب اغتنام
البره اتمه اول اشکه یاد

هم سوزلرن روجه یوزیل ساده
جاری یا یعنی اینه قدیم سیاق

دولمیه مبتدو دوران ایده
مبغوض کدوم کتابدن بقمه

ختم

حمد الی یا مبدء قدسون مسلم
خاطر مزه کمسنون باطل خیال

دوشه ایمسون هر کز زوال
دوشمی ممدود شادی ای پسر

اول خلیل الله امین معتمد
حق شفیعه اولسون هر کز بحیل

شاه دوراه اولمبارک بنده لر
بوکه شاهد زقو بخشی همان

جلوه احمدی حضیجون بنده لر
کیمه کوندز اکا سز لر فالح

اهل علم اهل زهد اهل صلاح
بو دعا عالمی کیلر دیا

اهلیه اولادیه وبر کیل صفا
کورمسون لر دهر حوادثدن جفا

بودر سوزنده مرادیم ای همام
اولدی اسرار نامه نظامی جونتمام

ایله یمکر حق یاطلدر تمام
کر نظر قلمه یقین اهلی نظر

قلمیا لر نظمیه کاری نظر
عفو ایلیوب نظمی غیبه ایتمیه

وار یسه نظمیه نقصان اخطار
کتله اولکیه زیوب کیمیه

عیبی وار یسه مرالله کورمیه
ایلیه اصلاحیه اوده عمل

اولکیلیکیم زلشدر نظمه سبب
ماجیه تکیدن رحمت اوما

نظم ایدوب کم مفیسیر یلر طلب

حایله اولوبه دیر کلبه ده کلبوین دردیاه اگر

فانیه اولور بکا اجاد صله آل اولور روب عامله هم خاصله

فالحمد هر سوره ایمز جواب سور بودر والله اعلم بالصواب

حکایت پادشاه بادرد ان

اول معانی نحوی دوسوری کهر اول ثابت معانه ده صاحب نظر

ترنیا قطبی دعا قلور بکی کیم جهانه کلمدی انکر یکی

معرفت کوکلنه بندر ایلدو هم حقیقت کیمیله مزیا یلدو

امتحان اخوان مختار سروری اندہ ختم اولدی معانی دفتری

قندیله کیم مزامل معنوی اریشدین خوشنه جان

حضرت پاه المشدی هر مریه وحد جلیله جهد ایلدیه

اهل عشقک مقتدای مرشدی شیخ مولانا جلال الدین ادی

یار شمس و شمس تبریزی ارله صورت بو شمس تبریزی مثل

اول حقیقت شمسی کور کورمدی کمسه انوار هیچ انسان ورمدی

برنوی کور دوسه باقی عالمی نیچه قتلسوه بو مسکین آدمی

اول امامت بو کلی انسان جکر کاه اولور قائم صورکاه جوکر

ذره ایچون شعله کبی آفتاب کیم جمال شعله سنه ماه تاب

ذره در شمس حقیقت نور دی بوده رنکه قلمز هم بیلدیکمات اولور

اریا بیک انبیا بیک ذات بیر امتنده قهر ذات بیر

شمس الدین بایه جاء الذین همات برکوهر بیر ولسکن شان و مکانات

انلرک ذاتی بودل شرح ایله مز مرکب ایضدر بو یوله کیره مز

جاره یلی سوینر یوسری جانه قلبی ناکه بیک یادر حقیقت ترقی

جان دلده در کیم بولور دلر بیچه اج کوکلری طوبور دلر

سوز اوزون حوصله تنگ یسه رحمة الله علیهم دیه سیر

مثنویه ریحکایات سوفلین معرفت خوندہ جانلر طولسین

مثنوی کم وحدته ایسه در آکه بکم بیله سن ای ندر

آی عکسیدہ کونش معلوم اولدمه بولادیرسه موجود اولور

جانشیده بیله سن انبار سن فوق سنده بوله سین کلزار سین

ای بکن بلدی مولانای هم بحر طالن بولدی دردانه هم

علم ظاهر علم باطن آنده وار جمله سین بلمک دیرسک انده وار

عقلی حرزی اول دکرده عرق اولدی قال حالک رنکه اندہ غرق اولور

یکی آمدی از حکایت بنده ز — اشنو سوزکردن اشارت بنده ز
خوش مثلی زد یکی پسر جانیاه — اشنا ابرسمی حانان الله
یو مثل کوزکوکی بوزکو ستروز — بیدرلاه معنسی یوزکو ستروز
عقل قوا عقیله کله یوسوزی — کیم محتاندینه سوزنی دوزی
بزکیمه سلطان محمود ایاس — کیم مبارک حاطری طوتمش ایاس
سیر ایلدی بیله مثلی بری — اول کیمسی اهل دلکر سوزدی
بر قاچ اغریمه متشدی ناکهان — یولداشلری بولمدی یوکلکه ریزان
هریر یکی جلوزعبادایدی — دکمه سندی همرهی وایدی
دیدکه سلطانه ای صاحب کیشی — عاقبت اولدی اشناکه کوریشی
سنده بوحی وایله بیله حاصیت — کیم انکله کیسنه عاقبت
همدم وهمدرد اولمیه یارکز — ماله امجده اجیلوز سرکز
بیلکه ابرمشکیلوزادمی — جمله عالمه بدلدی بوزدمی
بیلکه هرنه اشکه قیلسه بلو — لاجرم اخرول اویلی بولور
همرهی نزدیکه باشنده بولمه — قوده اولماحق نکوری بزدن اوطه

گوهری چقدر اولی مقصودی
یوعادتاً بکو معهودی یر

پرسی ایدرم نهم خاصیتم
قوقغزه بودر اشه بتوم

ایتکر اوریجاک نه درکر بیلورم
اکه کوزه زای فکرت قیلورم

بنه کیم قضیه سوزینی بلدیکز
اول ولیکر یاری جانی قلدیکز

کیم سلیمانله اولسه هم نفس
هر نه دیسه بلدی جواله مکس

پری ایدر قاره کوزلرنای یار
کوزوم کوندیکی اشکار

کوزلرکز کوزلرکز کوزلرکز کوزلرکز

یاخود یا ولد یعنی عینا نعارفه
کوزلرکز ایدی دمی کوزلرده همیشه

پری ایدر نوبهار معاصیتم
قوقو الغدیر التیده قنوم

قوقو قاب کیملر بولورم
باکه اویاره بن قوچی ایکمکر

ادمیسک خیم التوه کایدر
بوتی ایی دمیلو جاییدر

تیکه زتناه یاقیزدیرم
پری شکر معندیر پری دکر

قوقو مسنده بیلورمسکز یا
اکلمز هرسری اهل راز

بوه بمسنده قوقولادی مصطفا
اول سیبنده بولدی تمنی ایا

هم مبارکه کوکلی بمسنده بن
اول سیمرک یدی کلن اری جمن

عشق اولدی جانه رحمانی نفس — اول نفسده بولدی هر بو هوس

هر کیمکه جانی سبیلی ودی بولور — معرفت اهلی حقیقی وانده دور

بیر یی ودی سن کمکای اینجیم — وار یغمی یارا یوخوده صانجیم

سکا خیل الله اولدی دل کمشاد — کر سوکلمه انوکیله جمله مراد

کور نیکه سر ودی بنگ کوجه لی — عرسه یکدی کمدی اوجی

کیمکه جره قورتکدی جوکر — سوکوتمن هوکه کاه اول کر

اول کشاده صیدی هر وحشی کا — اول سعادت دکمه بختی کول

بری ایلدی اول نفی قولکدن — غایت ارسنا رسم بوددن انجاده من

جونکه بلدم وحدتی بهدی بالغه — نفسوم بر کورم نفسوم کوره بالغه

نفی زنی نکوکدم نیل نقص — هر ایسه مقدار دیروب صوکن

کی بی مرده هم یغاقدی اچار — بیلدی اکاه کوکلمه سیجمز

ایکه ایکه کوکلم اجون بیلدم — کوینسی بوهفته سالنه بلدم

بیکه غلی صنعتی تهنیف ایدک — جونکه معانی سوزلرن عرض ایدک

بری سلطان بنا مجی جامیتم — دیمیم هر ایسه فکر ینتم

صاغ شی جونه دیوم داد ایلیم — ای بیکه مولعی اراد ایلیم

کامله بسندر اشارت ای عزیز — مرقبله معنی اکلو ذکر تیز

ردیلر اکسیکمز سن یاره سن — جونکه کلمز سن یره یاره سن

زهمزک سن سین انجاق قرهمی — دردیمزک سنده بولنور اکسی می

قطعه سن سین یره مای یاره سن — هم اشک دهم قوشنده کز سن

اقنا قبله عزیمت قلدیلر — کنجی جمقلیغه نیت قلدیلر

ناکهان اودی بر بیات اوزره — سوبلدی بولدی شتریه دار یله

ایت اوزن بیلن ردی هی اسلاف — شه یریه یله شمس اسلاف

توقه اوین یردی کیچ اوزن — بس کسدی اندی برجه یردی خوش

نقد زنده فاتحه اوردی کا — شاه کوروب بو شکری قلدی کا

جونه یرز نعل جوهر الدیلر — قهری یتیلر یره کلدیلر

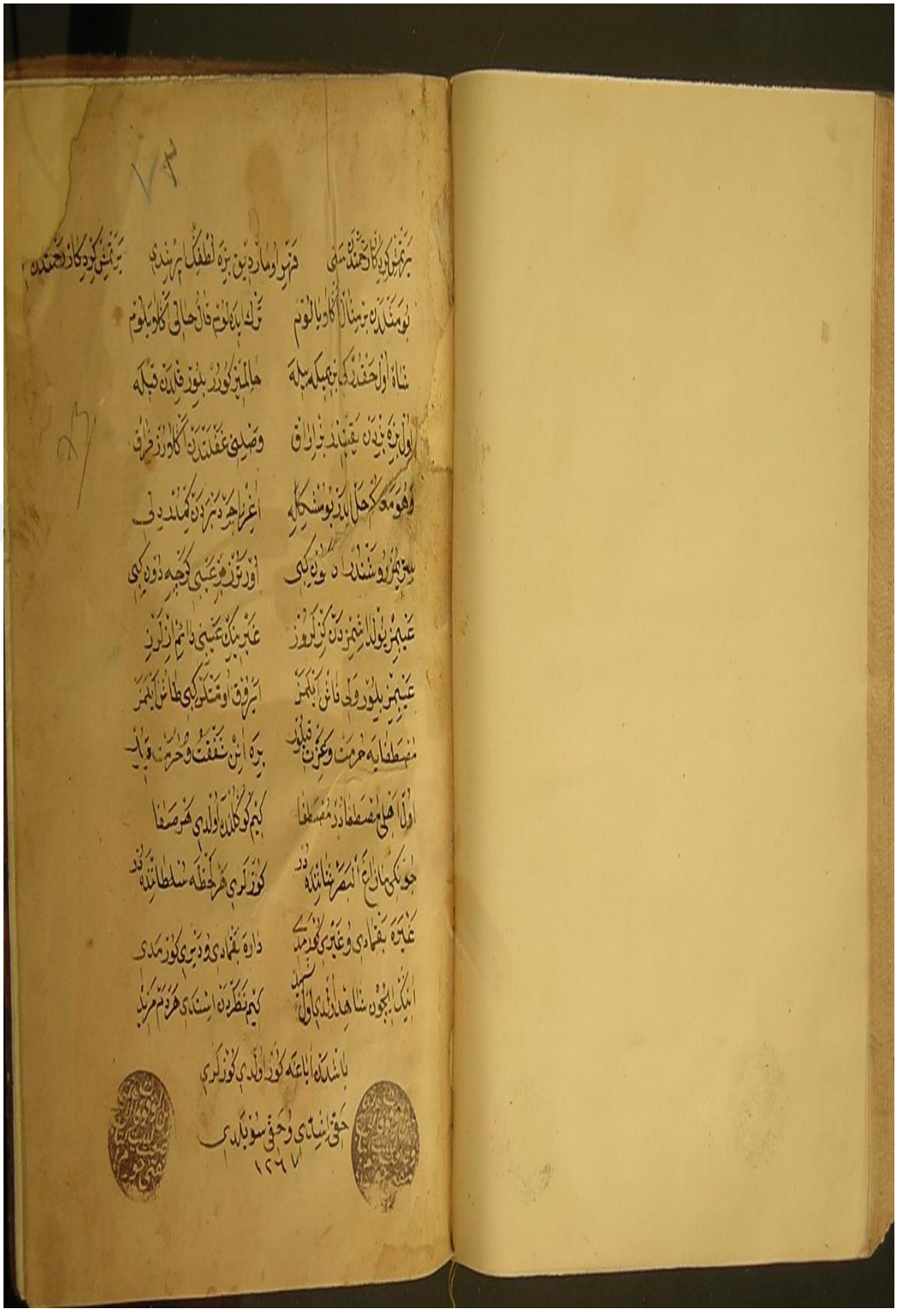
شاه بولدی مسکن جونکه کلدی — کشدی یکیه جونه کوندن باکلدی

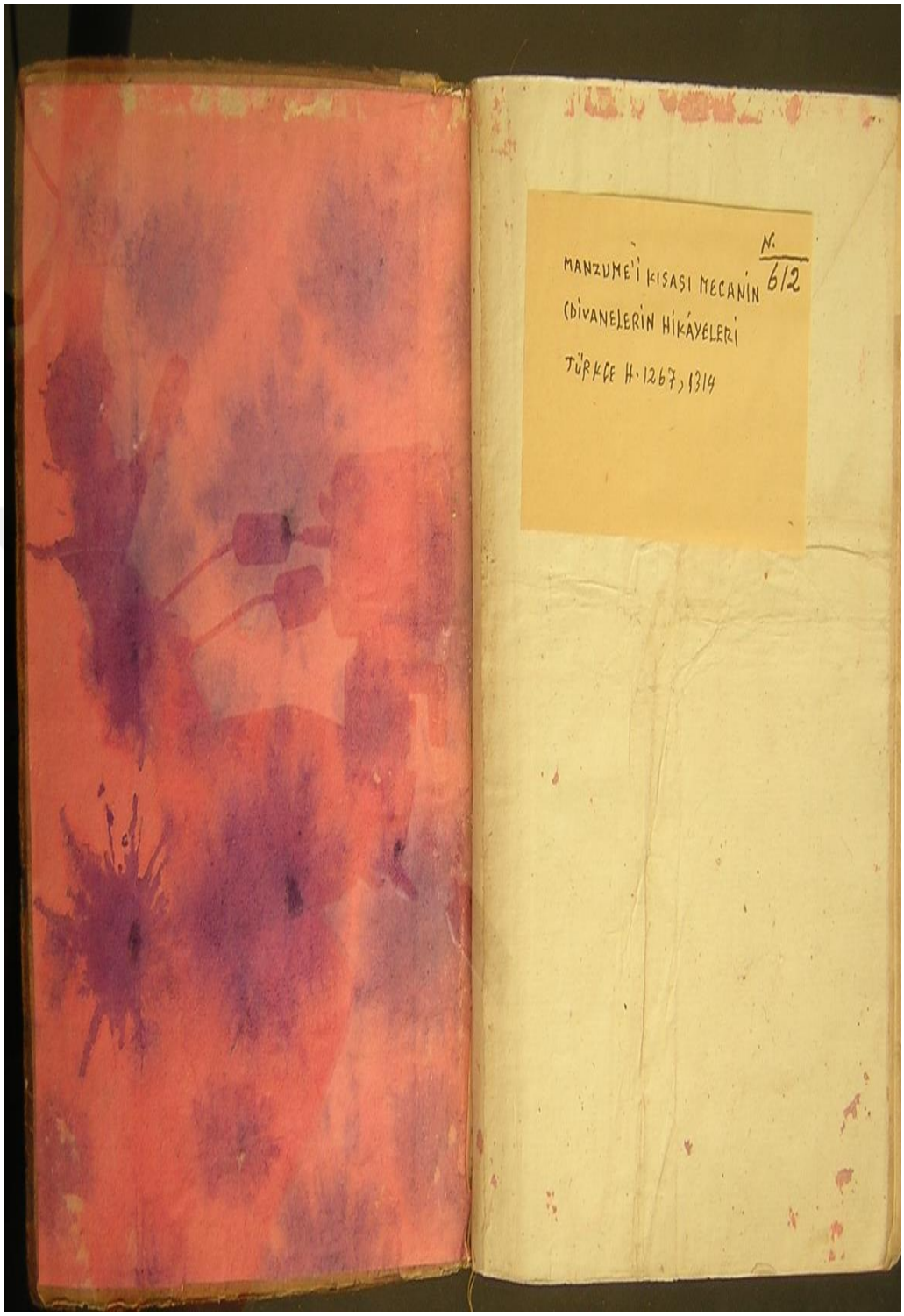
سعد اولوکدیم رشک یردی بختیه — صبحی دم کون یکی عدی بختیه

کلدیلر ارکان دولت حضرته — دوکلی مشغول اولدی خدمته

شاه بر فاتح اردها ویرنده — الکرک اولدی قدری یردی

الدیای بعلوه یکر کشکشات — قالدی مه این شدرک و برمک اما

N.
612
MANZUME'İ KISASI MECANİN
(DİVANELERİN HİKÂYELERİ
TÜRKÇE H. 1267, 1314